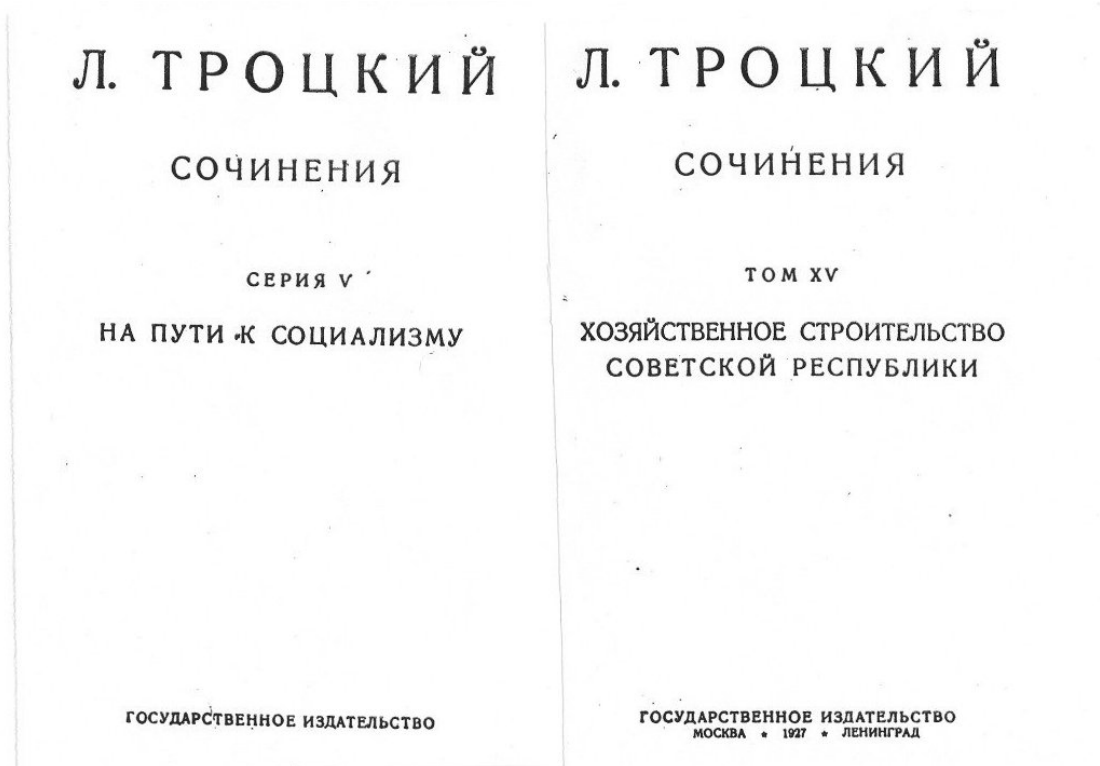

Ur Leo Trotskijs

Sotjinenija band XV

Översättningarna utförda av Kjell Berglund, feb-aug 2000

Den ryska utgåvans titelsida (1927):

Denna sida är avsiktligt blank

Innehåll

<i>Innehåll</i>	<i>i</i>
<i>Ryska originalets innehållsförteckning</i>	<i>ii</i>
<i>Introduktion</i>	<i>1</i>
<i>Kommentar till introduktionen</i>	<i>5</i>
<i>Övergången till allmän arbetsplikt samordnad med milissystemet</i>	<i>9</i>
<i>Republikens ekonomiska läge och de viktigaste uppgifterna vid återuppbygget av industrin</i>	<i>13</i>
<i>Arbetsmobiliseringen</i>	<i>34</i>
<i>De viktigaste uppgifterna och svårigheterna i det ekonomiska uppbygget</i>	<i>60</i>
<i>Om mobiliseringen av industriproletariatet, arbetsplikten, ekonomins militarisering och användningen av militära förband för ekonomiska behov</i>	<i>77</i>
<i>Aktuella uppgifter i det ekonomiska uppbygget</i>	<i>83</i>
<i>Arbetets organisering</i>	<i>94</i>
<i>Fackföreningarna och arbetets militarisering</i>	<i>135</i>
<i>Appell från III fackföreningskongressen</i>	<i>158</i>
<i>Vägen till en enhetlig ekonomisk plan</i>	<i>160</i>
<i>Åttonde Sovjetkongressen om uppgifterna i det ekonomiska uppbygget</i>	<i>174</i>
<i>Republikens allmänna läge och Första arbetsarméns uppgifter</i>	<i>188</i>
<i>Order Nr 1042</i>	<i>204</i>
<i>Till frågan om uppgifterna i transportsektorns återuppbyggnad</i>	<i>206</i>
<i>Lokreparationerna</i>	<i>207</i>
<i>Till frågan om ett kretssystem inom Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer</i>	<i>215</i>
<i>Anförande på de järnvägsanställdas II fackliga kongress 21 juli 1920¹⁸⁹</i>	<i>217</i>
<i>Appendix</i>	<i>233</i>
<i>Den småborgerliga demokratins dödskamp (utdrag)</i>	<i>233</i>
<i>Noter</i>	<i>234</i>

Ryska originalets innehållsförteckning

Denna och följande sida innehåller (förminskade) kopior av originalets ryska innehållsförteckning.

СОДЕРЖАНИЕ

	Стр.
От автора	V
От редакции	VI
I. Всеобщая трудовая повинность	
Труд — основа жизни	3
Задачи трудовой мобилизации (доклад на заседании первой сессии ВЦИК 3 февраля 1920 г.)	4
Тружущимся (воззвание ВЦИК)	8
Переход к всеобщей трудовой повинности в связи с миллионной системой (тезисы)	10
Востороссийское разорение и трудовые задачи крестьянства (письмо к Сигуну)	14
II. Милитаризация труда и производства	
Хозяйственное положение Республики и основные задачи восстановления промышленности (доклад на заседании фракции ВЦИК)	27
Мобилизация труда (речь на объединенном заседании III съезда СНХ и М. С. Р. и К. Д. и заключительное слово)	52
Основные задачи и трудности хозяйственного строительства (доклад на заседании МК РКП (б) 6 января 1920 г.)	83
Партия перед лицом новых хозяйственных задач (доклад на общегородской конференции РКП)	103
О мобилизации индустриального пролетариата, трудовой повинности, милитаризации хозяйства и применении воинских частей для хозяйственных нужд (тезисы ЦК РКП)	107
Очередные задачи хозяйственного строительства (к IX съезду партии)	114
Организация труда (доклад на IX съезде РКП (б) и заключительное слово)	120
Профсоюзы и милитаризация труда (речь, заключительное слово и воззвание III съезда профсоюзов)	178
III. Единый хозяйственный план и вопросы управления промышленностью	
1. Место и центр	
Речь в организационной секции VII Съезда Советов	209
Телефограмма председателю московского губсовнархоза	218

СОДЕРЖАНИЕ		Стр.
2. Вопросы единого хозяйственного плана		
Путь к единому хозяйственному плану (к VIII Съезду Советов)		215
VIII Съезд Советов о задачах хозяйственного строительства (речь на общем собрании членов РКП (б) Замоскворецкого района 4 января 1921 г.)		232
IV. Практика всеобщей трудовой повинности		
1. Первые шаги		
Задачи комиссии по всеобщей трудовой повинности		251
Общий план учета рабочей силы (постановление № 1 совещания по вопросу о введении всеобщей трудовой повинности и мобилизации рабочей силы от 30 декабря 1919 г.)		253
Вопрос, поданный на рассмотрение Комиссии по трудовой повинности		254
2. О хозяйственном использовании воинских частей		
Письмо тов. Вояч-Бруевичу		256
Почто-телефограмма начальнику Восторглавштаба		257
Телеграмма командующему Туркестанским фронтом		258
V. Первая армия труда и борьба за возрождение Урала		
1. На новый путь		
Телеграмма Реввоенсовету Туркфронта		263
Проект постановления Совета Обороны о 1-й армии труда		267
Приказ-памятка по 3-й Красной Армии, 1-й революционной армии труда		269
Телеграмма в Реввоенсовет 3-й армии		272
2. Трудовая мобилизация и задачи 1-й армии труда		
Вопросы хозяйственного районирования в связи с применением сил 1-й армии труда (письмо тов. Пятакову)		273
Речь на торжественном соединенном заседании партийных и рабочих организаций г. Екатеринбурга в театре им. Луначарского 17 февраля 1920 г.		275
Речь на заседании Революционного Военного Совета 1-й армии труда в г. Екатеринбурге 19 февраля 1920 г.		282
Основные положения доклада на собрании членов Екатеринбургской организации РКП (б) 25 февраля 1920 г.		285
Валачи 1-й армии труда (тезисы доклада на собр. коммунистско-красноармейцев в Екатеринбурге 26 февраля 1920 г.)		289
Общее положение Республики и задачи 1-й армии труда (Речь в г. Екатеринбурге)		292
Очередь на тех, которые родились в 1901 году		311

СОДЕРЖАНИЕ		Стр.
Союз молодежи на трудовой фронте (телеграмма партийным организациям Урала)		
На борьбу с трудовым дезертиством (приказ № 7 Революционного Совета 1-й армии труда)		316
Борьба за чистоту (приказ Революционного Совета 1-й армии труда) № 45		318
Задачи особуюполномоченных Совета трудовой армии на боевых участках трудового фронта		320
К организации всеуральского субботника		—
Увеличьте производительность труда (телеграмма партийным организациям Урала)		321
О задачах политической агитации в 1-й армии труда (телефограмма тов. Мулину)		322
2. За топливом и продовольствием		
За хлебом для голодных! За топливом для холодных!		323
Мобилизация работников на хозяйственный фронт (телеграмма партийным организациям Урала)		325
К вопросу о лесных заготовках (телеграмма в Совет Обороны, ВСНХ, Главлеском)		326
Организация ремонтных артелей (телеграмма губисполкомам Урала)		327
О вывозе металлов (телеграмма)		328
4. Первые итоги		
Общие условия первого периода работы (выписка из повеления тов. Троцкого)		330
Процент работников и производительность труда (беседа о трудовой армии)		331
1-я армия труда как областной орган (беседа о трудовой армии)		335
6. Борьба за возрождение Урала		
Хозяйственное положение Урала и задачи Полномочной Комиссии (вызвание Полномочной Комиссии)		339
За топливом (воззвание)		341
VI. На транспорте		
1. Приказ № 1042		
Приказ № 1042		345
К вопросу о задачах восстановления транспорта (предисловие и брошюра тов. Шатуновского)		347

XIV	СОДЕРЖАНИЕ	Стр.
Производственно-транспортный план № 1042 и единство хозяйственного плана		348
К работе по ремонту паровозов (почто-телеграмма Главному Управлению НКПС)		350
Ремонт паровозов		351
2. Борьба с транспортной разрухой		
Кто губит транспорт? Кто разрушает железную дорогу? Кто обрекает население на голод и всякие другие лишения?		361
Борьба со снежными заносами (телеграмма Снегопуть, Наркомпуть, Всероглавиштаб)		364
О трудовой дисциплине (речь на митинге в Муромских железнодорожных мастерских 21 июня 1920 г.)		365
Слово железнодорожникам по поводу польского наступления (приказ № 994 по Народному Комиссариату Путей Сообщения 1 мая 1920 г.)		371
Армия—на помощь транспорту (приказ № 204 Предреввоенсовета и Наркомпути о содействии военных учреждений железнодорожному транспорту)		372
Как бороться с прогулами (резюме на заседании Комиссии по вопросу о борьбе с прогулами на ж. д. от 18 апреля 1920 г.)		374
Положение о комиссии по борьбе с трудовым дезертизмом на железных дорогах (приказ № 990 от 28 апреля 1920 г.)		376
О борьбе с трудовым дезертизмом (приказ № 1017 от 8 мая 1920 г.)		379
Первомайский субботник на транспорте (телефограмма № 313)		380
Партия и транспорт (проект обращения ЦК ко всем местным организациям РКП (б))		—
3. Производственный союз железнодорожников и задачи транспорта		
К вопросу об окружной системе НКПС (заметка к съезду профсоюза железнодорожников)		384
На пути к объединению сухопутного и водного транспорта (постановление совещания НКПС от 17 августа 1920 г.)		385
На пути к производственному союзу (заметка к съезду профессионального союза железнодорожников)		386
Доклад на II всероссийском съезде профессионального союза железнодорожников 21 июля 1920 г.		388
«Гудок»		406
По поводу специалистов и комиссаров		407
4. Транспортный союз на переломе		
Письмо в Централ		409
Речь на расширенном пленуме Центрана. (2 декабря 1920 г.)		410

СОДЕРЖАНИЕ	Стр.
5. Транспорт на новом пути	
Тезисы доклада о транспорте	443
Об итогах работы на транспорте (доклад на VIII Всероссийском Съезде Советов 22 декабря 1920 г.)	452
VII. Восстановление Донбасса	
Основное постановление Полномочной комиссии Совета Народных Комиссаров по Донецкому бассейну (проект)	489
Для чего создана Полномочная Комиссия (назначение Полномочной Комиссии Совета Народных Комиссаров по делам Донецкого бассейна)	493
Основные задачи Полномочной Комиссии (назначение Полномочной Комиссии Совета Народных Комиссаров по делам Донецкого бассейна)	495
Необходимые мероприятия (т.т. Ленину и Крестинскому)	497
Меры по охране труда рабочих Донбасса (проект)	498
Привет возрождающейся Украине	501
Севастополь взят, — на Донбасс!	502
Россия, на помощь донецкому шахтеру!	503
Внимание Донбассу! (Речь на Конференции коммунистической партии Украины 28 ноября 1920 г.)	505
Для Донбасса!	509
Приложения	510
Примечания	511
Именной указатель	519

Denna sida är avsiktligt blank

Introduktion

De texter som ingår i denna samling är översatta från 1:a ryska upplagan av Trotskijs *Samlade verk* (Sotjinenija), band XV, utgiven i Moskva 1927. Översättningarna är förtjänstfullt utförda av Kjell Berglund.

I band XV ingår arbeten som visar utvecklingen av Trotskijs tänkande när det gäller det *ekonomiska uppbygget* i Sovjet 1919-1920. Många av texterna handlar om *ekonomisk planering* och om den s k *militariseringen av arbetet*. De flesta dokumenten är artiklar från Pravda och andra officiella parti- och regeringsorgan, men även en del dokument som ursprungligen var konfidentiella ingår.

De flesta texterna har aldrig tidigare (vad vi vet) översatts till andra språk. De enda arbeten till vilka vi funnit engelska översättningar är "Övergången till allmän arbetsplikt samordnad med milissystemet" (16/12 1919) och "Om mobiliseringen av industriproletariatet, arbetsplikten, ekonomins militarisering och användningen av militära förband för ekonomiska behov" (4/2 1920), vilka båda ingår i samlingsverket "Military Writings and Speeches" (Pathfinder Press).

Notapparaten är utarbetad av en redaktionskommitté.

Den svenska översättaren har infört ytterligare kommentarer. Dessa markeras med asterisker (*) och är placerade i slutet på respektive dokument. Dessutom har undertecknad infört vissa kompletterande kommentarer (främst källhänvisningar till Lenin-texter) – inom []-parenteser och markerade med *Red anm.*

Historisk bakgrund

Här ska ges en kortfattad bakgrund till Trotskij-artiklarna. För mer kött på benen hänvisas till litteraturlistan i slutet av denna introduktion.

Efter maktövertagandet 1917 (Oktoberrevolutionen) genomfördes nästan omedelbart en omfattande jordreform, där redan i början av 1918 86 % av jorden tillfallit enskilda bönder (resten tillhörde i staten och några procent jordbrukskollektiv). Formellt nationaliserades jorden, men i stället för att införa kollektiva och statliga jordbruk fördelades jorden mellan bönderna – detta i enlighet med det program man lade fram före maktövertagandet.

Industrin nationaliserades ej till en början, men arbetarna gavs rätt att kontrollera företagets skötsel (kontrollera räkenskaper, godkänna dagliga beslut osv). Denna arbetarkontroll fungerade dock dåligt bl a beroende på att arbetarna ofta saknade de ekonomiska och tekniska kunskaper som behövdes och för att många ägare saboterade arbetarkontrollen och hellre stängde fabriker än att låta arbetarna utöva sin kontroll. Till detta kom inbördeskriget, där de "vita" fick direkt stöd av utländska trupper. Därför nationaliserade man i slutet av juni 1918 hela industrin.

Inbördeskriget innebar att stora delar av industrin upphörde att fungera, dels för att många arbetare fick gå ut i inbördeskriget, men också för att problemen med att få tag i bränsle och råvaror blev allt besvärligare (transportsystemet slogs

sönder, delar av landet befann sig i de vitas eller de utländska truppernas händer osv).

För att under dessa förhållanden få fram mat, bränsle, vapen osv infördes en lång rad nödgärder: för att få kontroll över de knappa tillgångarna började man använda en närmast militär styrning av näringslivet – en politik som kom att kallas för ”krigskommunismen”:

Industrin inriktades i stor del på att producera för krigsbruk, på landsbygden infördes tvångsrekvisitioner av spannmål, privat handel förbjöds, livsmedelsransoner infördes m m. Detta löste till en början de akuta försörjningsproblemen, men samtidigt skapades nya problem: bönderna hade svårt att se att de hade någon fördel av detta och började därför i allt större utsträckning gömma skördar eller helt enkelt bara odla det som de behövde för eget bruk.

I slutet 1919 började man skönja slutet på inbördeskriget, och trots att det ännu skulle fortsätta över ett år med minskad intensitet, så insåg man att man på allvar måste ta itu med ekonomin, som vid det här laget i praktiken helt brutit samman, som ett resultat av åren av världskrig, revolution, inbördeskrig och utländsk intervention:

Stora delar av industrin var sönderslagen. Transportsystemet hade brutit samman (järnvägar, broar hade sprängts över hela landet osv). Bränsle- och råvarutillgången var dålig (när man t ex i slutet av 1919 återerövrade kolgruvorna från de vita var de översvämmade av vatten). Det var stor brist på utbildad arbetskraft (många av de bättre utbildade och politiskt medvetna arbetarna hade fått andra uppgifter, hade dödat eller var kvar i armén) .

Jordbruket var givetvis också drabbat, samtidigt som flera miljoner man var inkallade.

Det förväntade stödet från segerrika revolutioner i väst hade heller inte infriats.

Man var således tvungna att få igång ekonomin igen, annars var revolutionen dödsdömd.

Som vi redan påpekat så mötte rekvisitionspolitikens motstånd från bönderna. När bönder började odla bara det som behövdes för sina egna familjer (de hade ju ingen direkt nytta av överskott, det rekvirerades ju), då minskade livsmedeltillgången i städerna och arbetare började flytta ut på landsbygden för att få tag i mat, vilket bidrog till att industrin fungerade allt sämre. Svartabörsmarknaden växte osv osv.

Med tiden började det därför bli allt uppenbarare att ”krigskommunismen” i den aktuella formen inte skulle fungera. Det fanns egentligen bara två vägar att välja mellan för att försöka lösa problemen: avskaffa eller reformera (=skärpa) krigskommunismen.

Det första alternativet, ett avskaffande av krigskommunismen, innebar att man måste öka utrymmet för ”marknaden”, bli genom att avskaffa livsmedelsrekvisitioner och istället införa en jordbruksskatt, vilket skulle ge bönderna ekonomiskt intresse av att producera ett överskott som de (efter skatten erlagts) kunde använda som de ville.

Detta var den politik som man slog in på våren 1921, under namnet ”Nya Ekonomiska Politiken”, NEP.

Den andra modellen, att skärpa krigskommunismen, var den väg som man först valde. De Trotskij-texter som ingår i denna samling handlar om detta (de flesta är från 1920).

En förändring av krigskommunismen som genomfördes under 1920 var att man, på Trotskijs förslag införde arbetsarméer, ”arbetet militariserades”.

Tanken var att den militära organisationen skulle användas även på arbetets område: armén – med dess organisation och disciplin – fungerade som modell. Detta tedde sig desto mer lämpligt, eftersom många var kvar i armén samtidigt som allt färre behövdes för stridsuppgifter. Man kunde inte omedelbart upplösa armén – den kunde fortfarande behövas och det fanns ju heller inga fungerande industrier där de omedelbart kunde sättas in – så varför då inte utnyttja dessa trupper som arbetsarméer? Sagt och gjort, man använde arméenheter för enklare, men nödvändiga arbetsuppgifter: reparera järnvägar och vägar, uppröjningsarbeten, utvinna torv osv – något som omedelbart blev framgångsrikt.

När man försökte tillämpa dessa idéer även för andra mer kvalificerade uppgifter och för andra delar av befolkningen (såsom bönderna) uppstod dock problem. Tanken var att man skulle kunna flytta arbetskraft dit den bäst behövdes (därför införde man bl a arbetsplikt) och en rad andra tvångsåtgärder som inte blev speciellt populära. Och som metod att lösa problemen med jordbrukskrisen fungerade den inte.

Med detta i bakhuvudet så kastar vi oss över Trotskijs arbeten från denna tidsperiod.

Den första texten i denna samling heter ”Övergången till allmän arbetsplikt samordnad med milissystemet”, som Trotskij överlämnade till bolsjevikpartiets centralkommitté i mitten av 1919, och innehåller ett antal förslag (i tesform) för att lösa de akuta ekonomiska problemen. I teserna föreslår Trotskij bl a att arbetet ska ”militariserars”. Syftet med dessa teser var att få igång en debatt i en mindre krets (CK), men ”av misstag” publicerade Bucharin omedelbart dem i *Pravda*, vilket ledde till en delvis hätsk offentlig diskussion, som avslutades först våren 1921. Trotskij själv kommenterar detta i talet ”Republikens ekonomiska läge...” (12 januari 1920), med följande ord:

”Om kamrat Bucharin sagt mig, att teserna måste tryckas, så hade jag svarat, att jag då måste skriva mer detaljerat och begripligare, eftersom det som sägs i lösryckta ord och antydningar, avsedda för människor som förstår varandra med ett par ord, inte utan korrigeringar kan ges ut i tryck. Det här var en dikterad och stenografiskt nedskrivnen text, som för mig oväntat hamnade i pressen, där den mötte starka reaktioner”.

Trotskij började själv ganska tidigt att ifrågasätta den politik som han själv var med om att driva igenom och lade redan i februari 1920 fram, till Centralkommittén, ett förslag som innebar att man skulle lösa jordbruksfrågan på ett annat sätt. Trotskij konstaterade bl a att rekvisitionspolitikerna fungerade allt sämre eftersom bönderna i allt större utsträckning vägrade odla mer än vad de själva behövde och att tvång skulle leda till en skärpning av motsättningarna mellan arbetar och bönder.

För att lösa problemet föreslog Trotskij 2 åtgärder:

”1) Ersätt överskottsrekvisitionen med en mot produktionskvantiteten svarande avgift (en form av progressiv skatt på jordbruksinkomsten) och så beskaffad att det ändå blir mer fördelaktigt att öka utsädesarealen eller effektivera odlingen

2) Inrätta en stramare förbindelse mellan leveransen av industriprodukter till bönderna och den av dem levererade kvantiteten säd, inte enbart per kommun och stad, utan också per lantbruk.” (Cit från Trotskij *Den nya kursen*, Partisan 1972, sid 57).

Trotskij s idéer förebådade den *Nya Ekonomiska Politiken* (NEP), som på Lenins initiativ infördes drygt ett år senare och där just naturaskatt i st f tvångsrekvisitioner var den centrala punkten. Vid detta tillfälle, i februari 1920, fick dock inte Trotskij något gehör för sina synpunkter. Han framhärskade heller inte, utan återgick till att utveckla den politik som man beslutade att driva (”krigskommunismen”).

I *Mitt liv* redogör Trotskij själv för de meningsskiljaktigheter som fanns om dessa frågor (kapitel 38, ”Övergången till den nya ekonomiska politiken...”)

Litteraturtips

För en fylligare redogörelse för krigskommunismen och den efterföljande Nya Ekonomiska Politiken, se:

K-Å Andersson: [Utvecklingen i Sovjet](#) ur ”Lögnens renässans”.

Pierre Broué: *Trotskij: en biografi*, kapitel 17-19 (denna viktiga bok utgiven i maj 2011)

E H Carr: *Ryska revolutionen 1917-1923, del 2*, kapitel 17-18 (ger en utförlig beskrivningen av perioden)

I Deutscher: [Den väpnade profeten](#), kapitel 14 (”Segerns nederlag”)

Leo Trotskij: [Kommunismen och terrorn](#) (1920) behandlar delvis samma frågor som artiklarna nedan. I boken finns bl a Trotskij s ”Rapport om arbetets organisation” vid 3:e allryska fackföreningskongressen (april 1920), kompletterad med utdrag ur Trotskij s redogörelser vid 9:e partikongressen och 7:e sovjetkongressen (se bokens kapitel ”VIII. Frågan om arbetets organisation”).

En del av Trotskij-texterna ledde senare till kontroverser och debatt. Detta gäller i synnerhet ”Order 1042”. Om detta, se kapitel 7 i Trotskij s [Den nya kursen](#) (1923).

En hel del av Trotskij s texter från den aktuella perioden (1919-22) finns på engelska på webbplatsen [marxists.org](#). Se särskilt artikelsamlingarna [Military Writings, Volume 3](#) och [Military Writings, Volume 4](#)

Den som har tillgång till Lenins *Valda verk i 3 band* hittar Lenins texter från samma tidsperiod i band 3. I den nyare *Valda verk i 10 band* är det band 9 som gäller. Tyvärr är det ganska få av texterna som behandlar krigskommunismen. Lenins Verksamhetsberättelse på RKP:s 9:e kongress innehåller dock en hel del som är relevant i sammanhanget.

20/10/06 (tillägg 6/5/11)

Martin Fahlgren

Kommentar till introduktionen

En läsare av ovanstående inledning (signaturen *boa*) har skickat nedanstående kommentar ”Om Trotskijs handlingslinje året 1920”. Boa anser att introduktionen inte gör Trotskijs linje riktigt rättvisa och att det är missvisande att påstå att Trotskijs huvudinriktning under den aktuella perioden skulle ha varit att fördjupa krigskommunismen och införa ”militarisering”. Trotskijs linje var betydligt mer sofistikerad och genomtänkt än så menar boa. /MF

Om Trotskijs handlingslinje året 1920

1. Revideringen av RKP(b):s partiprogram (världens bästa och mest glömda partiprogram, enligt min personliga mening), 1919, tog entydigt ställning för fackföreningarnas omvandling till producentföreningar, så snart återuppbyggnaden kunde ställas i centrum. Statsegendom och statliga styrmedel definierades här som tillbehör och hävarmar för denna mer basala omvälvning av produktionsförhållanden. Det förekom en häftig debatt mellan Lenin och Bucharin inför ändrandet av partiprogrammet, vilken påbörjades i relation till minimiprogrammet strax innan oktoberresningen 1917, och det hela slutade men en kompromiss. Men ingen av dessa särständpunkter gällde folkhushållningens återuppbyggnad med producentföreningar som den mest kollektiverande och produktivetsbefrämjande anordningen. Partikongressen avvisade en motion, med tendens åt Arbetaroppositionen, och programmet antogs enhälligt.

2. Redan midvintern 1920 medför inbördeskrigets stridigheter resultat, som pekar vidare mot en seger. Trotskij, som leder och ansvarar för försörjningen av Röda armén – tillika den största samlade arbetar- och bondeorganismen i de annars krigsförödda och alltmer byråkratiserade statsorganismerna – tillställer RKP(b):s CK ett brev för att avskaffa spannmålsrekvisitioner från bondehushållen, för att stället släppa fram ett handelsutbyte mellan stad och land (till att börja med på livsmedelssidan). Det statsledande partiet håller sig dock kvar vid den sk krigskommunistiska handlingslinjen, och några motiv för avvisandet av Trotskijs motion har inte kunnat återfinnas. Trotskij markerar redan här att arbetar- och bondealliansen måste definieras redan i krigets slutskede, och i termer av effektiva försörjningskanaler, för att soldatmassorna inte ska skingras åt vart sitt håll. Denna problematik för att växla över återkommer Trotskij till på flera ställen i *Military Writings*. Till skillnad från Lenin har Trotskij en mycket djuplodande och vittomfattande sakkunskap om detta.

3. Partiets kongress, våren 1920, börjar med balansräkningen över den militära segern, för att mot den andra halvan koncentrera sig till ”folkhushållets återuppbyggnad”. Den militär-politiska segern har kostat på och dränerat revolutionens livskraft, utom på just området för Röda arméns enheter, vilka i sina led koncentrerat energin för revolutionär handlingskraft, använt kvalificerade yrkesarbetare som ledare och instruktörer, fostrat bönder i civiliserande och t o m kollektiverande riktning. Mot det står att slitaget på manskapet varit extremt högt och att omställningen till civil återuppbyggnad både är en kostnadsfråga och en konsolideringsfråga. En stark kongressmajoritet, med Lenin i spetsen, vill dock lägga huvudansvaret på folkhushållningens återuppbyggnad i Trotskijs

händer. Handlingsmänniska som han var, hade Trotskij redan mot slutet av sommaren 1920, genom sk stötbrigader värvade ur en del lämpliga arméförband, börjat ta itu med lokreparationer, satt igång förarbeten för återställandet av järnvägsnätet som sådant, och bildat motsvarande stötbrigader för insamlandet av vedkol. Det är förvånansvärt hur handlingsförlamat landets hel- och halvintakta fabriksanläggningar stod, med ett underutnyttjande av kapaciteten i tsaristiska industrianläggningar, som sällan överskred 30%. Det sker snabba framgångar på 20-linjens ännu provisoriska men ändå effektiva frontpartier. Det är särskilt i sektorn för järnvägarna som Trotskij koncentrerar insatserna, därför att de är livsnödvändiga för att reparera tsaristisk fysisk standard i hela industri-logistiken. Men i hans egna framlagda perspektiv, som anges i termer av miniplaner, är det meningen att återställandet av tsaristisk produktionsstandard ska växa över i ny-industrialisering (till en vidgning av industriell produktionsbas), för vilket stötbrigaderna ska spela rollen av banbrytare på alla områden där hantverk och manufaktur ännu dominerar. Hela denna inriktning når en vändpunkt i den debatt som börjar i styrorganismen för 20-linjen inom järnvägarna: tsektran. Trotskij ser inget behov av att fackföreningsbyråkratin och sovjetbyråkratin ska ges någon särskild ställning. De ska representeras, ja, men uppstarten ska domineras av fd officerare och specialister, vars insatser redan tidigare byggt upp ett förtroende bland de ex-militära stötbrigaderna. För Trotskij finns det två svåröverkomliga hinder: byråkratismen och frånvaron av initiativkraft från kollektivistiska arbetslag. Så tillvida är det obestriddigt att Trotskij sökte en dubbelverkan genom tsektran: protosovjeter i driften (producentföreningar) och marginalisering av byråkratin i driften. Detta får ett till synes förvridet uttryck i hans argument mot trojkor och kollegier, och för enmansledning. Men motivet för det är att stärka det proletära initiativet inför tydliga ansvarigheter. Zinovjev föregriper den högröstade kör av prominenta parti- och statsledare, som med början i november slår bakut inför tsektran och likartade frontpartier i uppbyggnadsskedet, när han på partikonferensen i september gör uttalandet: "(...)arbetarna behöver vila nu, inte piskas ut i nya kampanjer på Trotskijs manér".

4. Faktum är att det organiserade verksamhetslivet har tre stora organismer, varav de två första ställer sig på tvären mot 20-linjen. Dessa tre är sovjetorganismerna, fackföreningarna och Röda armén (jag bortser från RKP(b), som är involverad i alla tre). Sovjetorganen har domnat och dess apparater lider redan av stora byråkratiska deformationer; fackföreningarna har en t o m ännu lägre medlemsaktivitet än vad driftsnivån från arbetslagen har [jmf kapacitetsutnyttjandet ovan: lägg till att den stora majoriteten fackföreningsmedlemmar var verksamma i Röda armén] och ännu mer uppsvullen byråkrati, medan Röda arméns manskap må vara slitna men ändå härdats något enormt, lärt upp sig i mekaniska och organisatoriska färdigheter och har segern i ryggen när de blickar in mot återuppbyggnadens fronter. *På papperet* består alla dessa tre organismer av 5 miljoner medlemmar var. I realiteten samlar Röda armén den aktiva arbetar-majoriteten och bondeavantgardet i sina led i en hög aktivitetsnivå. Varifrån skulle initiativet komma? Samma fråga flyttad några steg framåt: i ett underutvecklat land, vars industri- och arbetarbaser decimerats, och som utan dröjsmål hade att rusta för självförsörjning och nya mot-revolutionära aggressioner: varifrån skulle kraften hämtas? Partikongressen hade sagt ett rungande ja till Röda

armén; 20-linjens inskridande mot byråkratism och flegmatisering i kvarstående/hemmavarandes arbetslag innebar förstås en ytterst tvär kursändring. Den krossades dock i sin linda, praktiskt sett. Teoretiskt ger den kärnfulla uttryck för ett tidigt föregripande av den teori för primitiv socialistisk ackumulation som Preobrazjenskij presenterade 4,5 år senare.

5. Sammanstötningen på ledningsnivå utlöste en total splittring av det politiska centrat, och dessutom enormt starka och farliga centrifugala krafter inom RKP(b): Trotskijs flygel, Bucharins krigskommunistiskt konservativa mitttendens, ”demokratiska centralister” och allra mest Arbetaroppositionen omkring Kollontaj/Sjljapnikov Lenin skred till handling för en enda sak: återupprätta partienheten. Så länge Trotskij höll initiativet, dvs fram till mitten av december, slog Lenin ensidigt åt det hållet. Under januari och februari flyttade han tyngdpunkten, för att till sist rikta all eld mot Arbetaroppositionen. Innan partikongressen i mars har Lenin ännu inte sagt ett ljud om 20-linjen som sådan, och gör det inte heller längre fram. Först veckorna innan börjar han ifrågasätta den förhärskande krigskommunismen, till förmån för att lätta på spannmålsrekquisitionerna och medge handel med landsbygden, ovanpå den naturaskatt som bönderna hade att leverera. Någon månad efter denna 11:e kongress släpps hela NEP lös i sitt första stadium, med penningskatter från böndernas sida, rätt till privata mellanhänder i distributionsledet och statsindustrierna omorganiserade till självbärande truster. På detta underlag växte mycket, men allra mest sovjetbyråkratin, vilket Lenin insåg 1922 och startskottet för NEP:s offensiva fortsättning. Men hur utvärderade Lenin höstens fraktionskrig? Det var inget nyuppståndet fenomen när han i januari 1921 konstaterade att ”vi har en arbetarstat med byråkratiska deformationer”. Vidare: under NEP ”skulle arbetarna använda fackföreningarna för att bekämpa sin egen stat”. Bra, men underlägset Trotskijs 20-linje, för där pågick en mobilisering av arbetskraften för att direkt ta sig an och lära sig skötseln av driften. Lenin betalar ett högt pris för att bevara partienheten, så högt att arbetarrörelsen inom fack- och sovjeter aldrig senare – förutom ett par korta strejkvågor, påeldade av mensjeviker – kom igen som byggare av den revolutionära diktaturen.

6. Till sist: betydelsen och riktningen i Trotskijs 20-linje kan bara förstås mot bakgrund av Rysslands allmänna läge, hushållningstillståndet och de små, arbetsintensiva medel som kunde tillföras, först, för återställandet av industribasen och, sedan, breddandet av industribasen för att stärka schmytjkan (arbetar- och bondealliansen). Beträffande befälsordningen inom stötbrigaderna skulle den startas upp i militära banor, men i Trotskijs ögon och erfarenhet hade ”enheterna” närmare till att överta kommandot i en sådan process, vilket krigshändelserna hade visat, än under byråkratiskt kollegium som bestod av representanter från fackföreningsbyråkratin, från sovjetbyråkratin och från speciella statsapparater. Trotskij lärde sig behovet av självkritik/omprövning. Hans bana från 1923-1940 kantas av sådana inslag, t ex inför tyskarna 1932 och centrismen i augustiblocket 1912; ett annat exempel, positionen vid Zimmervaldkonferensen. I första analysvändningen av Sovjet 1933 blir detta ännu tydligare, då han antikommuterar thermidoren mot en redan sedan länge inrättad bonapartism etc., etc. Men varför tog Trotskij aldrig i efterhand upp någon kritik av 20-linjen? Varför lät han

denna kritik falla över krigskommunismen som flerårig och obruten linje? Det är inget bevis, för t o m med eftertanke skulle Trotskij kunna haft fel. Själv har jag dock fog för att misstänka en helt annan orsak: 20-linjen var det enda tillfälle, vid sidan av Polenlinjen (där det flammade upp en kortvarig eftereld från inbördeskriget), där Trotskij hade rätt mot Lenin. Exakt det kunde inte Trotskij framhäva under villkoren av förfalskarskolan. En annan sak, också det en detalj, är en av Trotskijs korta anteckningar till Preobrazjenskijs teori från 1926. Det är min övertygelse att någon effektiv kamp mot sovjetstatens byråkratisering aldrig vart möjlig ”i och med NEP-reträten”.

Alternativet hade varit en utvidgning av 20-linjen och från den grunden ett mobiliserat närmande till bönderna, inklusive kollektivistiska bytesvillkor mellan stad och land. Men vi vet hur det blev med det utan producentföreningar som pådrivande kraft: först saxkrisen och sedan överloppshandlingen i sovjetbyråkratins superindustrialisering. När min tid och kraft räcker till ska jag utveckla resonemanget, med exemplifieringar från det faktiska förloppet och resultaten hösten 1920, men detta måste tyvärr vänta.

/boa (i början av augusti 2007)

Övergången till allmän arbetsplikt samordnad med milissystemet

(Tesar)

1. En socialistisk ekonomi förutsätter en generell plan, som omfattar ett helt territorium med alla dess naturrikedomar, med alla produktionsmedel och dess levande mänskliga styrka, m.a.o. de medel och den styrka proletariatet har till sitt förfogande inom ramarna för den generellt statliga helheten, dvs med samma kraft, som varje enskild företagare strävar att använda sin styrka och sina medel inom ramarna för sin fabrik eller sitt jordbruksföretag.
2. Kontinuiteten och totaliteten i produktionsprocessen måste upprätthållas och garanteras genom en allmän arbetsplikt, under vilken varje frisk medborgare inom vissa åldersgränser måste ägna en del av sin tid åt den ena eller andra grenen av produktionsprocessen.
3. En fullständig och allt igenom rationell fördelning av den levande arbetskraften mellan lantbruket, tillverkningsindustrin och transportsektorn, liksom mellan olika branscher inom lantbruk och tillverkningsindustri, kan endast göras stegvis, genom att vi skaffar oss ekonomisk erfarenhet, genom att tillgodose samhälleliga behov med hjälp av ett planmässigt organiserat arbete, genom en allt bättre överblick av tillgången på arbetskraft, dess mobilisering och användning.
4. Så länge den allmänna arbetsplikten ännu inte hunnit bli norm, inte hunnit förankras i en vana och ännu inte fått en oomtvistad och frivillig karaktär (vilket kommer att uppnås genom fostran i samhälle och skola och först kommer att nå sin slutliga form under en ny generation), så länge – och det under en betydande tidsrymd – kommer övergången till en ordning med allmän arbetsplikt oundvikligen att kräva stöd genom åtgärder av tvångskaraktär, dvs i sista hand stöd av den proletära statens väpnade styrkor.
5. Ett elementärt villkor för varje fortsatt ekonomisk utveckling är, att arbetarna inom tillverkningsindustrin, transportväsendet och stadsbefolkningen i allmänhet, får tillgång till nödvändiga livsmedel. Innan tillverkningsindustrin kan uppnå en adekvat utveckling och innan det uppnåtts ett naturligt och ömsesidigt fördelaktigt varuutbyte mellan den sistnämnda och lantbruket, kommer uttaget av livsmedel ur lantbruket att i de välbärgade böndernas medvetande framstå som en statlig naturaskatt, en intäkt vars legitimitet endast kan tryggas genom statligt tvång.
6. Det kan inte ens bli tal om, att det ur detta läge av en enorm förstörelse av produktivkrafter och ekonomiskt kaos, i vilket vi ser en kombination av rester ur det förgångna och embryon för framtiden, vore möjligt att ta ett omedelbart språng in i en centraliserad ekonomi i landsomfattning. Det krävs oundvikligen en längre period, under vilken ansträngningarna uppifrån att centralisera ekonomin

på nya sociala grundvalar, kommer att åtföljas av försök och ansträngningar att återupprätta lokala ekonomier med hjälp och medel från de närmaste regionerna.

7. Den proletära maktens statskonst måste bestå i, att inte bara undvika att förkväva lokala initiativ i en schematiserad statsekonomisk plans namn, utan dessutom, att på allt sätt understödja lokala initiativ, att mata dessa med tekniska idéer och rent materiellt, samtidigt som staten gör nödvändiga korrigeringar och förändringar i själva den generella statliga planen, beroende på tempo och omfattning i enskilda ekonomiers utveckling på landets territorium.

8. I enlighet därmed får den allmänna arbetsplikten under inga omständigheter betraktas som en ansiktslös arbetsplikt, där vissa ålderskategorier totalmobiliseras och fördelas utifrån en schematiserad ekonomisk plan – ungefär som varje makt, inklusive sovjetmakten, ser på den militära värnplikten. Tvärtom består uppgiften däri, att finna stöd för en allmän arbetsplikt med beaktande av landsbygdens lokala och regionala arbetsförhållanden, vanor och sedvänjor och att som grund för den allmänna arbetsplikten peka ut vissa territoriellt lämpliga produktionsdistrikt, utifrån naturliga, historiska, produktions- och levnadsvillkor.

9. Dessa territoriellt baserade ekonomiska kretsar måste ligga till grund för såväl det territoriellt baserade administrativa sovjetsystemet (län, guvernement, distrikt, härad) som för de lokala militära organen (kommissariaten) med stegvis övergång från stående armé till milis.

10. Tanken med milissystemet är, att territoriellt och levnadsmässigt närma armén till den ekonomiska processen, dvs levande mänsklig styrka i bestämda ekonomiska regioner ska samtidigt vara levande mänsklig styrka i bestämda militära enheter.

11. En folkräkning med tanke på värnplikten måste samordnas med en folkräkning utifrån arbetspliktens behov och på så vis, att den nuvarande krigsmaktens apparat (lokala militärkommissariat) på lämpligt sätt förändras och oavbrutet fulländas för att bli en apparat för folkmassornas arbetsmobilisering.

12. Vid hemförlovningen av en betydande del av Röda armén måste dess kadrer lokaliseras till mest ändamålsenliga förläggning, dvs till de lokala produktions- och levnadsmässigt bäst anpassade förläggningarna på landets territorium och sålunda säkerställa en färdig förvaltningsapparat för milisförbanden. Kadreerna i de kompanier, brigader och divisioner, som har anpassats till ovan nämnda territoriella produktionskretsar och deras underavdelningar, kommer att arbeta med att ge arbetare och bönder, som inte exploaterar främmande arbete, militär utbildning enligt ett program som fullt ut säkerställer milisarméns stridsduglighet.

13. Miliskadreerna måste stegvis förnyas med tanke på personlig sammansättning och ha målsättningen, att knyta de mest djupgående band med den givna regionens ekonomiska liv, så att de divisionskadre vilka är förlagda på ett visst terri-

torium, som ex.vis omfattar ett bergsbruk med omgivande lantlig periferi, kommer att bestå av det lokala proletariats bästa element.

14. I syfte att åstadkomma denna kaderförnyelse måste befälskurserna bli territoriellt fördelade i överensstämmelse med denna ekonomiska och militära kretsindelning och det är de bästa representanterna för de lokala arbetarna och bönderna som ska utbildas vid dessa kurser.

15. Övergången till milissystem måste nödvändigtvis ha en gradvis karaktär och ske på så sätt, att växlingen av militärt system inte ska beröva rådsrepubliken en endaste dag av nödvändig försvarsförmåga. I det syftet måste ett visst antal av den nuvarande Röda arméns divisioner bibehållas och förläggas i de viktigaste eller mest hotfulla riktningarna. Äldre årgångar, ja, överhuvudtaget rödarmister som varit länge i tjänst, kan hemförlovas för längre eller kortare tid och ersättas av den årskull soldater som inkallades 1901.

16. För att kunna genomföra livsmedelsskatten och arbetsplikten, måste och kommer staten under en övergångsperiod, att förfoga över ett visst antal av de mest erfarna, trognaste och mest disciplinerade förbanden, huvudsakligen med proletär sammansättning.

17. Närmaste uppgift i uppbygget av folkhushållningen är att sammanställa en "liten" produktionsplan, dvs en som räknats ut för att täcka morgondagen och som i sina kalkyler utgår från produktionens mest trängande krav och möjligheter.

18. Denna plan måste i första hand omfatta en exakt efterfrågan på arbetskraft för kolgruvor, järnmalmsgruvor, torv- och skifferfyndigheter, de viktigaste verkstäderna och sovjetjordbruken.

19. I arméenheter måste det omedelbart ske en inregistrering av rödarmister efter deras yrke, så att de mest kvalificerade elementen genast efter demobiliseringen kan få en lämplig uppgift inom ramarna för den "lilla" planen.

20. Vad gäller den okvalificerade arbetskraften, så måste någonting liknande kunna ske såväl genom mobilisering av årskullar, som inte redan finns inom Röda armén, som genom förtida hemförlovning av nyligen inkallade värnpliktiga, förutsatt att de arbetar en viss tid inom branscher nära hembygden.

21. Det är nödvändigt att omedelbart bilda en kommission bestående av Högsta folkhushållningsrådets bästa ledare och dra med en bred representation av specialister och statistiker för att utarbeta en första skiss för arbetsmobiliseringen, en skiss som står i samklang med "lilla" produktionsplanen för den närmaste tiden.

22. En sålunda bestämd plan måste överlämnas till de militära myndigheterna för behandling av frågan hur vi, för det första, kan använda den militära mobiliser-

ingens metoder och apparat för arbetsmobiliseringen och, för det andra, för att anpassa de territoriella miliskretsarna till territoriella produktionskretsar.

23. Den slutgiltiga utformningen av systemet med arbetsplikt måste bli en uppgift för en förvaltningsövergripande kommission, bestående av representanter för Högsta folkhushållningsrådet, militärhögkvarteret, Inrikeskommissariatet, Folkkommissariatet för jordbruksfrågor, Folkkommissariatet för livsmedelsförsörjningen, Arbetskommissariatet och Centrala fackföreningsrådet.

24. Med utgångspunkt i det som framlagts ovan, vill jag föreslå Centralkommittén, att utifrån dessa teser lämna ett adekvat uppdrag åt lämpliga ämbetsverk, i första hand åt Högsta folkhushållningsrådet och Militärkommissariatet.

Moskva 16 december 1919

Pravda nr 283, 17 december 1919

Republikens ekonomiska läge och de viktigaste uppgifterna vid återuppbygget av industrin

(anförande vid partifraktionens möte inom Allryska fackliga centralrådet 12 januari 1920)¹⁵

Kamrater, jag har tyvärr inte kunnat delta i era tidigare debatter i denna viktiga fråga. Jag har bara mött ekon från dem, i form av artiklar i *Ekonomitjeskaja Zjizn*¹⁶. Jag hoppas, att det inte var det bästa ni haft att säga, alltså det som kom i tryck i *Ekonomitjeskaja Zjizn*, att ni i debatterna gett uttryck för många värdefulla åsikter, ty artiklarna gav ingalunda någon lösning på denna fråga. Jag ber i förväg om ursäkt, om jag berör frågor, som för er del är helt klara och som inte har diskuterats här, och om jag inte tar upp frågor ni rest i debatterna.

Den huvudtanke från vilken jag utgår är, att vi bara kan ta oss ut på den breda vägen ifall det ekonomiska livets frågor blir lika viktiga för våra parti-, fack- och sovjetorganisationer, som militära frågor var under den gångna epoken, dvs en central uppgift, själva centrum, till vilken all uppmärksamhet och alla ansträngningar koncentreras. Tidigare fick Folkkommisariernas råd allmänna rapporter om problemen inom transportsektorn, livsmedelsförsörjningen och produktionen. Det var sällan dessa frågor diskuterades i partiets centrala organ.

De frågor som kom från militärkommisariatet var inte bara problem som berörde ett enda ämbetsverk, utan frågor av vikt för hela partiet och i betydande grad också för den fackliga rörelsen, eftersom – ja, det är bara att titta i backspeglarna – fackföreningarna under denna epok arbetade betydligt mer för fronten än för produktionen, ja, mer än för den egna organiseringen. Vi kan inte den närmaste tiden ta oss ur det läge vi hamnat i, enbart med hjälp av förvaltningsapparaterna inom Högsta folkhushållningsrådet, Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer och Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor.

Detta läge – och det är det första vi måste fastslå – är utomordentligt svårt. Nu är det mycket värre än vårt militära läge var när det var som värst, då Denikin befann sig norr om Orjol¹⁷, medan Judenitj närmade sig Petrograd och redan befann sig vid Pulkovohöjderna¹⁸. Att under dessa förhållanden hänge sig åt några som helst illusioner, och än mer att sprida dylika illusioner, är den värsta synd, som – tyvärr – vissa kamrater gör sig skyldiga till. Ingen anklagar eller förebrår Högsta folkhushållningsrådet eller Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer eller Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor, för att de inte åstadkommit mer än de gjort. Varje förvaltning skulle givetvis, rent teoretiskt, ha kunnat åstadkomma mer, med de förvaltningar som arbetar inom folkhushållningen har befunnit sig i svårast tänkbara läge under det föregående inbördeskriget och med tanke på hur den militära förvaltningen och krigsapparaten obarmhärtigt exploaterade landets sista resurser och arbetskraft.

I ett tidigare anförande på samma tema har jag redan sagt, att det naturligtvis vore skamligt och barnsligt, att så här i efterhand anklaga den militära förvalt-

ningen, som slukade de bästa arbetarna, sög all kraft ur fackföreningsrörelsen, ur partiet, för att ha slösat med folkets egendom. Vi var tvungna att försvara oss och vi försvarade oss; och hur dålig den militära förvaltningsapparaten än var, hur mycket slöseri som än förekom inom densamma, så var det tack vare, att det inom denna apparat, vid de mest kritiska tillfällena, fanns en koncentration av arbetarklassens bästa element, som vi lyckades nå ut på den breda vägen och blev i stånd att besegra såväl Koltjak, som Judenitj och Denikin.

Enligt senaste uppgifter befinner sig Koltjak i Sibirien – och dessa rapporter är Btillförlitliga – tillfångatagen av sina egna trupper, som samverkar med våra upprorsmän. I Irkutsk har man lagt beslag på hans järnvägståg osv. I militärt avseende är saken klar. Nu måste vi framförallt våga säga det, som vi sade oss själva när Koltjak gick över Volga, nämligen att situationen närmar sig en slutlig katastrof. På det ekonomiska området är det svåra läget mycket allvarligare, utvägarna mycket svårare att finna, och de ansträngningar som måste göras mer kolossala – än under kriget. Och här, kamrater, har vissa av er en oförlätlig och helt ogrundad optimism.

I sin nyårsartikel i *Ekonomitjeskaja Zjizn* skriver kamrat Miljutin följande¹⁹: ”På produktionens område har de viktigaste industribranscherna och de största företagen varit igång under 1919, de fortsätter att vara igång och kommer att vara i arbete även under 1920. Sådana branscher som den elektrotekniska och metallurgiska, har fungerat och kommer att fungera helt tillfredsställande. T.o.m. inom textilindustrin fungerar f.n. uppemot 300 stora fabriker som kommer att vara i arbete även fortsättningsvis”.

Om detta var avsett för Lloyd-Georges' kännedom, borde det i förseglat brev ha sänts till kamrat Tjitjerin, som hade kunnat föra det vidare till adressaten; men om samma sak skrivs i ryska tidningar, avsett för ryska arbetare, för läskunniga medborgare i allmänhet, anser jag, att detta inte är någonting annat än en ogrundad optimism, ty dessa uppgifter fullkomligt krossas av texter som publiceras i samma nummer av *Ekonomitjeskaja Zjizn*.

Här finns ganska innehållsrika artiklar om bränsleförsörjningen, artiklar om den metallurgiska industrin, artiklar och notiser om ånglokens tillstånd – om alla våra s.a.s. mest ömtåliga punkter. Jag ska ta några objektiva siffror, två-tre stycken, som alla numera känner till, men som jag tvingas påminna om för att vi ska kunna bedöma denna optimism.

Tidigare kunde vi använda bränslen, som huvudsakligen bestod av kol och olja – inom den tekniska industrin användes dessa bränslen till trefjärdedelar – men under senaste kvartalet har vi försökt täppa till hålen med ynkliga och försumbara rester av kol och olja, eller – mestadels – med ved. Ni känner till hur programmet för bränsleförsörjningen klarats av under den gångna säsongen. Programmet nådde 67 procent av målet. Den skrala normen för bränsleförbrukning kunde fyllas till 50 procent. Alla uppgifter är sådana som kunnat vidimeras, dvs sådana som officiellt publicerats osv. Jag tänker heller inte nu uppehålla mig vid någons

skuld och skulle jag göra det, så ligger den naturligtvis i skärningspunkten mellan allt vårt elände och ofta i svagheten hos alla våra förvaltningar utan undantag.

Men om vi håller i minnet, att den skrala normen för bränsleförbrukning har sänkts till bara 50 procent, att vi en tid varit berövade Donetskbassängen och den kaukasiska oljebassängen, är det fullkomligt klart, att man omöjligtvis kan tala om ett normalt arbete, eller ens om ett nära nog normalt arbete i våra metallurgi- och textilföretag. Vad beträffar metallurgin, så sägs det i samma tidningsnummer från 1 januari om de viktigaste indikatorerna, att Donetskbassängen levererade 76 procent av vårt råjärn. Av 225 miljoner producerade pud [1 pud=16,3 kilo] kom 167 miljoner från Donetskbassängen, medan Ural stod för uppemot 20 procent, omkring 50 miljoner pud. Donetskbassängen och Ural var en tid förlorade för oss. Visserligen har vi återtagit Donetskbassängen och Krivojrog-regionen, men dessa är än så länge bara territorier, bara geografiska beteckningar. De kan sättas i arbete om vi i våra händer har den viktigaste apparaten, dvs en organiserad arbetskraft, men tills vidare kan det inte ens bli tal om detta.

Vid dagens anförande från Högsta folkhushållningsrådets kommission för arbetsplikt, kunde talaren inte ens anförda de mest elementära uppgifter om behovet av arbetskraft, därför att ingen vet – och det är inte deras fel, att det får hålla på så här. Det har bara blivit så, att ingen vet vilka framtidsutsikterna egentligen är. Vi var ett tag avskurna från Ural. Nu säger samma nyårsartikel, att vi har mycket gynnsamma framtidsutsikter i Ural. Förmodligen i relation till de siffror man jämför med? Masungsverket uppges fungera till 25 procent av sin kapacitet, martin- och valsverken till 33-38 procent, dvs, här nämns samtliga de verk som ännu kan hållas igång med de små lager som står till förfogande.

Ju närmare ett järnverk ligger sin viktigaste råvara, desto mindre är dess åtgärdsprogram, desto smalare planen för dess produktivitetshöjning. I allmänhet ligger produktiviteten mellan en fjärdedel och hälften av vad den tidigare låg på.. Tydligt är det så, att samtidigt som man i martin- och valsverken sätter in de sina resterna som finns på lager, så har man totalt en fjärdedel av den gamla produktiviteten att falla tillbaka på. Detta är en tjugondel av 225 miljoner pud. Det är den mest påtagliga grunden för vår metallurgiska industri det närmaste halvåret och det närmaste året.

Grunden för vår metallurgiska industri är Gomza²⁰. Trots att jag vänt mig dit, har jag inte lyckats få tag på några något så när rediga och exakta uppgifter om produktiviteten i dessa statliga företag – sällan bara beroende på fel från företaget i sig, utan snarare på inträffade driftsavbrott, att det gått över till en för företaget ovan produktion för att täcka militärförvaltningens behov o dyl. – men i det hela taget, om vi säger att produktiviteten 1916 var 100, så blir siffrorna för våra viktigaste järnverk följande 1918: Sormovo 37,9, Kolomenskoje 14,3, Mytisjtji 34 och Tasjtjinsk 75. Produktiviteten har alltså sjunkit med i genomsnitt 30 procent. Enligt officiell statistik för nämnda år fanns järnverk, vars produktivitet föll ännu mer, t.ex. verket i Kolomenskoje, men det fanns också järnverk där produktionen

ökat något. Jag upprepar, att det i allmänhet inte finns uppgifter som skulle tala för ökad produktivitet i Gomza-verken.

Vad gäller produktionen av järnvägsvagnar och ånglok, har tillverkningen, av orsaker som jag redan nämnt – alltså arbetet för krigsindustrin i förening med det ekonomiska sammanbrottet – minskat med 56 procent jämfört med 1916.

Inom textilindustrin är utvecklingen ganska sorglig, inte bara vad gäller själva produktionen, utan också beträffande redovisningen, alltså statistiken. En av våra främsta ledare inom textilindustrin, ja, ledare även på andra områden, förklarar det hela med, att en av våra överstyrelser, den som kallas Statistikcentrum, slukat statistiken från textilöverstyrelsen, så att jag till dags dato inte kunnat få tag på några exakta uppgifter. En timme före mitt anförande fick jag ett diagram, som ger i högsta grad alarmerande uppgifter. I detta har man ritat in antalet fungerande vävstolar samt mängden tillverkade tyger i pud räknat, från 24 textilfabriker under januari månad ett antal år.

Om vi då utgår ifrån, att procentsiffran för 1914-1915 i det första fallet var 100, så hade den 1917 sjunkit till 95 %, 1918 till 80 %, 1919 till 60 % och i maj 1919 till 30. Om vi sedan tar framställningen av textilier i pud räknat och omvandlar siffran till procent, får vi följande: 1914 – 100 %, 1915 – 100 %, 1917 – 90 %, 1918 – 55 %, i januari 1919 – 15 % och i maj 1919 – 3 procent. Om ni tittar här på diagrammet, så ser ni, att kurvan är fallande och att den faller ner mot noll.

Kamrater, han som överlämnade diagrammet, uppgav samtidigt, att det efteråt skett en viss förbättring, som ännu inte kan visas statistiskt. Givetvis är det så, att om denna förbättring inte hade ägt rum, skulle det betytt fullständig död. I detta svåra motlut har det alltså ägt rum någon slags sicksackrörelse uppåt. Naturligtvis ska vi ta detta i beaktande och även främja en fortsatt uppgång, men ändå finns det återigen ingen som helst grund för optimism vad gäller läget på dessa 300 textilfabriker, desto mer som det inte finns 300 fabriker utan bara drygt 200.

Allra värst är frågan om kommunikationerna, dvs framförallt frågan om dess tekniska utrustning. Här finns ganska exakta uppgifter, eftersom Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer, som leder en förvaltning vilken har sin stamtavla i tsartidens gamla kommunikationsdepartement, har en viss vana av statlig redovisning – det som den isolerade kapitalistiska industrin saknade. Här finns alltså en statlig redovisning, varför uppgifterna också blir mer exakta, även om de inte alltid är så trösterika.

Antalet ånglok uppgick 1914 till 17 018 stycken. Den siffran förändras bara marginellt fram till 1917. I början av 1917 fanns 17 012 funktionsdugliga ånglok. I november samma år och i början av 1918 fanns 14 000. Därefter minskar antalet funktionsdugliga lok drastiskt på grund av olika orsaker, så att vi i december 1919 bara hade 4 078 funktionsdugliga ånglok.

Beträffande järnvägsvagnarna är siffrorna också ganska tillförlitliga, men här är läget f.n. inte lika bekymmersamt. I december 1917 hade vi 554 458, dvs drygt en halv miljon intakta järnvägsvagnar. Fram till december 1919 har deras antal minskat till 220 000, dvs till mindre än hälften. Vårt järnvägsnät hade 1916 en längd på 65 000 verst [1 verst = 1,06 km]. Enligt den senaste rapport jag fått från Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer finns 34 720 verst järnvägsnät. Men den rapporten var starkt försenad. Enligt TSUPVOSO är järnvägsnätets totala längd i dag 46 500 verst. Det är det järnvägsnät som är i sovjetmaktens händer. Av detta nät är 29 036 verst järnvägar förstörda eller skadade. Trafiken har kunnat återupptas på en sträcka av 24 471 verst och på en sträcka av 4 500 verst har trafiken inte kunnat återupptas eller så är läget okänt. Järnvägsnätets totala längd på 46 500 verst är lika med drygt tre fjärdedelar av vårt järnvägsnät 1916. Antalet ånglok är bara en fjärdedel. Det starkt minskade antalet lok står alltså i ett fullkomligt oproportionerligt förhållande till vårt järnvägsnät.

Antalet trasiga ånglok – och det är själva roten i det onda – är ett problem av ännu allvarligare karaktär. Under 1914 hade Ryssland 15,3 procent trasiga lok. Fram till 1917 hade siffran ökat till 16,5 procent. I oktober och november, då vi grep makten, penklade antalet trasiga ånglok mellan 26-27 procent. Vid slutet av 1918 hade den siffran ökat till 47-48 procent. När jag höll mitt anförande i partiets moskvaorganisation²¹. fastställdes antalet trasiga ånglok till 51,8 procent. I dag har den siffran nått 55,8 procent, dvs nästan 56 procent.

Om man därtill lägger rapporten om antalet nytillverkade ånglok, blir bilden ännu tydligare. Före kriget tillverkade vi omkring 1 000 nya ånglok per år. För 1919 rör sig siffran om cirka 100, dvs bara en tiondel av vad den var före kriget. Bland de statistiskt sett funktionsdugliga loken finns dessutom en hel del, som så att säga, är krakar som går på kryckor, likt forhästar som sätts in i våra transporter och bara travar på, därför att vi ingenting har att ersätta dem med.

Den amerikanske ingenjören Killy, som vi vet är anhängare av sovjetmakt och som kommit till Ryssland för att hjälpa oss, har undersökt hur det står till med vår industri. Han säger att vårt lands framtid är avhängigt dess industri, att industrins öde sammanhänger med kommunikationerna, att kommunikationerna är beroende av ångloksreparationerna – så med andra ord kan man säga, att hela landets och nationens öde sammanhänger med reparationerna av ångloken. Och han har rätt. Samtidigt som antalet trasiga ånglok ökat till 56 %, medan 41 % ännu är igång, har produktionen av järnvägsvagnar vid Gomza-verkstäderna minskat med 56 procent. Och detta är helt tillförlitliga uppgifter.

Men om vi ställer frågan hurdan läget är för vår maskinutrustning, så kan vi inte få ens ungefärliga uppgifter, eftersom bristerna på det området inte är så värst iögonfallande. I järnvägsförvaltningen är det annorlunda. Ett ånglok kan alla se. Men på industrins område är det inte så. Såväl evakueringar, som reevakueringar, maskinernas förslitning utan att maskindelar bytts ut, maskiner som är alldeles utslitna pga av bränslebristen och kölden i maskinhallarna – allt detta leder till ett exempellöst förfall vad gäller den maskinella utrustningen, ett förfall som ingen

räknat på. På grund av stängda gränser har vi f.n. inga som helst möjligheter att skaffa maskinell utrustning utifrån. Detta måste alla ha klart för sig.

Frågan om arbetskraften. Här är läget ännu värre än för maskinindustrins tekniska utrustning. Revolutionen och inbördeskriget är de största försvinnarna av levande och kvalificerad arbetskraft. I första hand därför, att revolutionen stödjer sig på de främsta, på det mest intelligenta skiktet inom arbetarklassen, på de mest kvalificerade arbetarna. Uppbygget av sovjetapparaten har också ägt rum på bekostnad av detta skikt. Likaså har vår militära uppbyggnad skett på bekostnad av arbetarklassens bästa element. En del av arbetarna har begivit sig ut på landsbygden. Kamrat Rubinsjtein, som undersökt Kolomenskojeverket, nämner också, att en betydande del av yrkesarbetarna numera ägnar sig åt spekulation. Här menar ingenjör Killy, att den verkliga och faktiska arbetsfrånvaron vid vissa verkstäder är så hög som 50 % och att arbetaren ägnar upp till 80 procent av sin kraft åt, att på egen hand och med individuella ansträngningar, skaffa sig den föda som ger honom psykisk och fysisk energi.

Statistiska centralbyrån har lämnat mig en rapport om antalet kvalificerade arbetare. Enligt rapporten finns det färre än 40 000 kvalificerade arbetare och då har man räknat antalet inom i princip alla förvaltningar. Siffran är miserabel men också ofullständig. För den militära förvaltningen anges ex.vis siffran 2 696, men jag kan säga er, att den siffran är två-tre gånger högre. Dessa siffror förtjänar dessutom ingen trovärdighet. I de 22 kolumnerna finns fem räknefel. Sådan bristande respekt för de fyra räknesätten är i allmänhet typisk för samtliga våra institutioner, särskilt för dem som har att göra med redovisning.

Jämsides med frågan om att återskapa en levande och kvalificerad arbetskraft uppstår också frågan om arbetskraftens naturliga avgång och växling. Den arbetskraft, som gått åt i revolutionen och inbördeskriget, kan inte längre förnyas eller ersättas genom naturlig avgång och en adekvat yrkesutbildning. Det sistnämnda finns inte ens i vårt synfält.

Det är ett faktum att jag, alldeles oavsett de framgångar eller bakslag Folkkommisariatet för utbildning noterat på folkbildningens område, måste säga, att vi på yrkesutbildningens område förstört allt det som skapades av kapitalismen och att vi själva ingenting skapat som skulle kunna ersätta detta, att arbetarnas yrkesutbildning är utrotningshotad, förintas och förslösas, och att inget hittills är på gång för att förhindra detta. Detta är det mest alarmerande i vårt ekonomiska läge, eftersom arbetarklassen naturligtvis är den viktigaste hävstången, den viktigaste kraften. En gång i tiden pratade vi om kapitalismens motsättningar, nu verkar det vara möjligt att prata om vårt sovjetsystems motsättningar.

Det kapitalistiska systemets motsättningar är oskiljaktliga från kapitalismen själv, utgör dess själva väsen. Överproduktion av varor skapar en kris som leder till utarmning och hunger för arbetarna. Det är motsättningar som kommer att knäcka kapitalismen. Våra motsättningar har, åtminstone ytligt sett, en väldig likhet med kapitalismens motsättningar. Höet förstörs i Novgorodguvernementet. Varför?

Därför att det inte finns någon som kan ta hand om höet, därför att det inte finns förhållanden för transport av höet. Samtidigt dör lyckligt ovetande hästar i Petrograd, bara för att det inte finns hö att utfordra dem med.

Våra arbetare inom textilindustrin faller omkull av hunger och kan inte framställa kattun. Folkkommisariatet för livsmedelsförsörjningen kan inte få fram potatis i tid, eftersom bönderna inte får kattun från kommissariatet. De järnvägsanställda arbetarna jobbar dåligt inom transportsektorn bara för att Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor sköter matförsörjningen illa – och det i sin tur därför, att Högsta folkhushållningsrådet ger dem dåligt med kläder – med andra ord, ett system av motsättningar påverkar saken utifrån.

Dessa motsättningar är karakteristiska för det ekonomiska system vi har, de kommer sig av vårt systems brist på samordning, brist på organisatorisk förmåga. En gång i tiden talade Marx om Tyskland och andra länder på kontinenten och sade då, att de inte bara lider av kapitalism, utan också av förkapitalistiska attityder, eller som han uttryckte det ”inte bara av kapitalism, utan också av kapitalismens svagheter”. Vi kan säga, att vi inte lider av kommunismen, utan därför att kommunismens första embryon sammanflätas med kapitalismens sista rester. Vår apparat, som är klumpig, lider av förvirring, oerfarenhet och okunskap om de fyra räknesätten, kan naturligtvis inte avlägsna dessa motsättningar.

Det är därför som höet från Novgorodguvernementet inte når hästen i Petrograd, och när denna häst redan är döende kastar sig fem-sex överstyrelser över kraken: en sliter av den hovarna, en annan skinnet, en tredje svansen – så att centralförvaltningarna inte ska behöva råka ut för någon förlust.

De siffror, som ni fått höra här från mig, är de viktigaste uppgifterna. Jag har haft mina tveksamheter – ska jag framföra dessa siffror eller ej? För bland oss finns ett flertal kamrater, som arbetar på det ekonomiska området och som känner till mer detaljerade siffror än jag. Emellertid beslöt jag mig för att redovisa dessa siffror och den som tvingade mig till det, var kamrat Miljutin. Inte bara med sin tidningsledare, utan också med sina teser, som ännu inte publicerats, men som han vänligt nog har tillställt mig. I dessa teser framför han tanken, att vi har en del brister, men att industrin ändå är inne på rätt väg. Planen är den riktiga, organisationen den riktiga, vi kan notera en viss förbättring i utvecklingen – och sålunda har vi alltså svängt in på den rätta vägen.

Jag menar att det blir ett fatalt misstag, att vi går förlorade, om vi den närmaste tiden tänker utveckla vår ekonomi med gamla metoder och i tidigare tempo. Det saken gäller – är energi, tempo, att koncentrera krafterna, att vidta extraordinära åtgärder, åtgärder av krigs- och brandkaraktär. Med ett normalt tempo, genom att även fortsättningsvis utveckla och ackumulera det som finns att tillgå, kommer vi ingenstans utom ner i avgrunden. Det är min grundläggande tankegång. Det här är precis som en militär angelägenhet.

Ifall vi på den tiden, då Koltjak gick över Volga och Denikin stod norr om Orjol, hade intalat oss att militärförvaltningen fungerar som den ska, att de resolutioner den antar är riktiga, att det inte behövs några exklusiva ansträngningar och att vi inte behöver koncentrera hela vår energi på denna sak – då hade vi givetvis blivit dödade. Partiet slog larm, fackföreningarna mobiliserade alla krafter och medel, vi vidtog extraordinära åtgärder, skickade ut folkkommisariater, medlemmar av olika kollegier ut över landet och gjorde överhuvudtaget ansträngningar av heroisk karaktär, som stod i samklang med svårigheterna i vår situation.

Om jag verkligen skulle anklaga vissa funktionärer från Högsta folkhushållningsrådet för någonting, så är det, att deras huvudsakliga arbetsmetoder inte är de rätta, att de inte slår larm och inte ropar på hjälp tillräckligt högt, att de inte gör det som borde stå i proportion till vårt verkliga ekonomiska läge.

Miljutins resolution kan tjäna som karakteristiskt mönster och exempel. Det är ett förslag som förvandlar systemet med överstyrelser, diverse centra och dylikt till en väldig maskin, som till trefjärdedelar går på tomgång och som innehåller ett mycket stort antal katastrofinslag. Jag har personligen kontrollerat detta mot bakgrund av de reaktioner mina teser mött inom Högsta folkhushållningsrådet. Jag har redan sagt kamraterna, och är nu tvungen säga dem igen, att mina teser²² var avsedda som ett arbetsmaterial för ett meningsutbyte bland medlemmarna i partiets CK. De skickades t.o.m. ut till CKs medlemmar i kuvert med lacksigill.

När kamrat Bucharin fått dessa teser kom han plötsligt på, att han förutom medlem av CK även är redaktör för *Pravda*, varför han utan dröjsmål och älskvärt nog lämnade in dem för tryckning. Om kamrat Bucharin sagt mig, att teserna måste tryckas, så hade jag svarat, att jag då måste skriva mer detaljerat och begripligare, eftersom det som sägs i lösryckta ord och antydningar, avsedda för människor som förstår varandra med ett par ord, inte utan korrigeringar kan ges ut i tryck. Det här var en dikterad och stenografiskt nedskriven text, som för mig oväntat hamnade i pressen, där den mötte starka reaktioner.

Det mest sorgliga i hans tillrättavisning, är förvåningen över att jag i mina teser ställer till med oväsen och pratar om några slags extraordinära metoder, som absolut måste tillämpas om vi inte ska gå under. På det öppna sammanträdet förklarade A.I. Rykov att ”jag anser talet om demobilisering vara en fråga som är för tidigt väckt”. Nu lägger han fram förslag, som helt och hållet utgår från en demobilisering. Kamrat Rykov borde, som medlem av Republikens militära revolutionsråd, veta att tal om demobilisering, dvs inte bara tal om demobilisering, utan i stället att utarbeta former och metoder för demobiliseringen, är en uppgift som är minst lika grannlaga som frågan om mobiliseringens former och metoder. De institutioner, som arbetar under militära revolutionsrådet, är sedan ett halvår sysselsatta med dessa förberedelser. I varje kapitalistiskt land med självkänsla finns en färdig demobiliseringsplan, precis som det finns en mobiliseringsplan.

När jag i mitt resolutionsförslag, som var avsett för diskussion i CK, tog upp frågan om demobilisering, förklarade kamrat Rykov i pressen²³, att frågan är för

tidigt väckt. Nu, efter erövringen av Rostov och Novotjerkassk, säger en del av kamrat Rykovs anhängare: Nu är frågan naturligtvis inte alls för tidigt väckt, nu efter erövringen av Rostov och Novotjerkassk behöver vi en demobiliseringsplan. De tillämpar en princip för ekonomiskt och statligt arbete, som kan uttryckas i ordspråket: ”När sommaren är över, ska vi plocka hallon”.

De av våra förvaltningar, som ska ha hand om förberedelserna, kan vi inte skicka för att ”plocka hallon när sommaren är över”, ”ta upp potatis efter hösten” osv. Systemet och metoderna för demobiliseringen ska inte utarbetas då, när armén håller på att avsluta sitt verk, utan just när det är full fart i armén och den till sitt antal nått maximum. Resten av kamrat Rykovs funderingar förbigår huvudfrågan. Mina tankar om att det krävs utomordentliga metoder för att mobilisera arbetskraften, att det lokala initiativet behöver ett lyft, får en ärkeakademisk betygsättning i kamrat Rykovs tal, där han betecknar dem som en strävan till decentralisering, till regionalisering. ”Ju större landets utarmning blir, desto mer skulle det krävas en central diktatur på det ekonomiska området”, påstår han. På det följer en anklagelse, som kamrat Rykov gärna kastar kring sig, nämligen att jag skulle vara ointresserad av fackföreningarna, vilket skulle komma till uttryck däri, att jag i mina teser inte alls nämner fackföreningarna, vars betydelse växer i takt med produktionstillväxten.

Efter det kommer invändningar från kamrat Larin, som inte verkar uttrycka sina egna tankar i pressen, utan tankar vilka kommer från någon konservativ person, som saknar förutsättningar att skriva artiklar²⁴. Den konservativa personen säger, att fackföreningarna allt mer spelat ut sin roll, att de allt mer träder i bakgrunden, att detta bara är som det ska vara, men att dessa inrättningar, som gradvis och oundvikligen håller på att förtvina, i stället ger nytt liv åt olika överstyrelser och centra.

Jag anser att denna konservativa persons påståenden inte är någonting annat än beklagansvärt struntprat. Påståendet att fackföreningarna håller på att förtvina, för att i stället ge plats åt överstyrelser, är, enligt min mening, det största kätteri som tänkas kan. Våra överstyrelser kommer vi säkert att omorganisera och upplösa tiotals gånger, ja, i vissa fall ställa dem inför rätta, men fackföreningarna ska vi hålla samman och intakta, stärka och avdela vårt bästa folk till, ty fackföreningarna är ryggraden, den enda grund på vilken vi kan skapa verkligt bra överstyrelser, till skillnad från de dåliga överstyrelser vi f.n. har.

Kamrater, beträffande frågan om centralismen, som här i så elementär form tagits upp av kamrat Rykov, har jag nyligen gjort vissa erfarenheter. I samband med sammankomster ute i länen kring frågor rörande krig och ekonomi har jag kommit i beröring med centralismens negativa sidor. Jag vände mig till Folkhushållningsrådet för Moskvalänet – jag har inte haft möjlighet att vända mig till andra län, där svaren möjligen kunde blivit ännu mer vältaliga – och utan några förutfattade meningar om centralismens betydelse, ställde jag bland annat frågan: ”På ert territorium finns företag som omvandlats till truster. Kan ni ange några exempel på relationerna mellan dessa truster och företag av lokal betydelse och

predestination? Kan ni ange, om ni har eller har haft något utbyte av tjänster – legala eller illegala sådana – som varit föranledda eller ej föranledda av centralismen? Kan ni säga, om detta utbyte har blivit större och främjat saken i allmänhet?”.

Kamrat Kirov²⁵ svarade genast per telefon, att han utifrån de rapporter han fått från sina avdelningar skulle kunna anföra ett omfattande material, men att han pga frågans brådskande karaktär, bara hinner ange några exempel och faktiska uppgifter, samt ett protokoll från Moskvalänets folkhushållningsråd. Jag ska inte läsa upp detta protokoll för er, utan bara ange några exempel som utgör ett direkta svar på de frågor jag ställde.

1. Stora företag som omvandlats till trustar kan i många fall och utan men för sin huvudsakliga produktion, tillgodose mindre och lokalt styrda företags behov av råvaror, halvfabrikat och materiel, vilket också sker vid järnverken i Kolo-menskoje, Mytisjtji, Podolsk och Klimovsk, som till lokala småföretag levererar olika gjutgods och bearbetade tunga detaljer osv, även om det sker i liten omfattning. De angivna tjänsterna kan emellertid, utan men för storföretagen, bli betydligt fler, vilket är ytterst viktigt för de lokala företagens utveckling.

2. Å andra sidan behöver företag som omvandlats till trustar väldigt ofta hjälp från lokala ekonomiska organ, vilka snabbt och lätt kunde komma till dessa företags hjälp för att rädda dem ur lägen som försvårar verksamheten. Ex.vis hade järnverket i Klimovsk, som inte kunnat utveckla sin produktion pga otillräckliga leveranser av träkol från Tulaguvernementet – varifrån det i vanliga fall ska ha sitt träkol – kunnat få leveranser av träkol, om bara de lokala organen i Moskva-guvernementet gjort adekvata ansträngningar och järnverket hade i så fall kunnat tillgodose de lokala behoven av gjutgods m.m. Till patronfabriken i Podolsk har levererats ved, som var avsedd för lokala inrättningar, för de tjänster företaget gjort för att delvis tillgodose lokala behov.

3. Tjänster som utförs av företag, vilka omvandlats till trustar, för att täcka lokala behov, kompenseras mer än gärna av lokalbefolkningen. Ta som exempel Baltiska verken, som evakuerats till Moskvaguvernementet. Företaget lät reparera en kvarn som tillhör ortens bönder och kunde därför snabbt och effektivt skaffa fram ved med hjälp av dessa bönder.

4. Den mest ändamålsenliga formen för de ömsesidiga relationerna mellan nationaliserade företag och lokala ekonomiska organ, skulle sålunda kunna vara följande: Nationaliserade företag tillgodoser från lokala inrättningar framställda behov, som blivit sanktionerade av guvernementets Folkhushållningsråd, i den mån detta inte utgör hinder för företagets huvudsakliga verksamhet. I den händelse en företagsledning finner, att det skulle vara till väsentlig skada för företagets intressen att expediera beställningen – meddelar ledningen detta till guvernementets Folkhushållningsråd, som i sin tur, därest det inte är överens med ledningen i denna fråga, överklagar beslutet till Högsta folkhushållningsrådet.

5. Behovet av att reglera frågan om leveranser av råvaror och material till små och medelstora företag från nationaliserade fabriker och verkstäder, förklaras av den omständigheten, att små och medelstora företag överhuvudtaget kan existera bara om de får stöd i form av leveranser från de stora företagen.

Vi måste komma ihåg följande fakta: Det finns fabriker som stått stilla i över två månader till följd av att man inte kunnat få leveranser av nya drivremmar. En fabrik för tillverkning av byggmateriel har stått stilla en viss tid pga försenade leveranser av en mindre kvantitet segelduk. Produktionen av silikattegel har fortfarande inte kommit igång, som följd av att man inte kunnat få tag på armatur till ångpannorna, något som en större fabrik lätt hade kunnat tillverka.

I det protokoll som åtföljer dessa förslag påpekas i klartext, att så väl segelduk som drivremmar fanns tillgängliga och omedelbart hade kunnat levereras till beställarna, om detta bara hade varit tillåtet.

Så ligger det till. Ur den synvinkeln är det viktigt att fastställa vår sovjetiska, vår blivande kommunistiska industris ekonomiska och organisatoriska status. Sådana fakta, som de ovan uppräknade, måste ytterst noggrant samlas in, identifieras, klassificeras och utvärderas, så att vi vet vad som är olagligt och vad som är oundvikligt och nödvändigt. Vi måste fastställa vilka relationer som ska finnas mellan centraliserade företag som omvandlats till trustar och det lokala ekonomiska livet. Jag tillåter mig påstå, att kamrater med enbart teoretiska föreställningar om centralismen, inte kommit längre än att de begriper vad kapitalistiska trustar är för någonting. En sådan trust är ett centraliserat och sammanslaget företag, baserat i en för företaget främmande marknad. Trusten åstadkommer vissa öppningar i denna marknad, genom vilka den slungar ut sin produkt och drar till sig pengar, samt värderar hela världen utifrån möjligheten att kunna pressa ut så mycket profit som möjligt ur densamma.

Vår kommunistiska trust, dvs, den socialiserade trusten, är inte ett organ som är slutet i sig, utan en beståndsdel av hela folkets egendom, den allmänt statliga, allmänt centraliserade ekonomin. Och om det på de ställen där vi har ett lokalt järnverk – säg i Sormovo, Kolomenskoje eller Mytisjtji – dessa järnverk befunnit sig i en främmande och fientlig miljö avskuren från företaget genom konkurrensens lagar, så vistas vår sovjetiska trust i en ekonomisk miljö, med vilken den måste ha något slags utbyte på basis av en överenskommen plan. Den planen kan inte klämmas fram ens genom den mest begåvade fingervisning från centralt håll. Den kan endast åstadkommas genom erfarenhet, genom att tiotals gånger kontrollera och anteckna, genom att förkasta allt överflödigt och därefter på basis av erfarenheter som genomgått tredubbel kontroll, sammanställa ett organisatoriskt regelverk för denna industri som är på väg mot kommunismen – och inte bara att försöka lära oss ABC-sanningar angående centralismens fördelar jämfört med en i ekonomiskt avseende isolerad industri.

Detsamma gäller de punkter där det talas om indelning i kretsar. Eftersom det endast är kamrat Rykov som läst mina teser – dessutom med bara ena ögat – och övriga ansett det vara tillräckligt att läsa vad Rykov skrivit om mina teser, är det ju inte att undra på, att kamrat Goltsman påstår, att Trotskij tycker vi kan klara oss utan fackföreningar²⁶. Rykov skriver, att Trotskij inte tar upp frågan om fackföreningarna, och det är väl inte så förvånansvärt, eftersom jag beskriver hur vi ska skaffa fram organisatorisk kraft från ett håll, där det inte finns några fackföreningar. I armén finner vi tiotusentals kvalificerade arbetare som behövs i den fackliga rörelsen. Är verkligen dessa tiotusentals människor, som nu är spridda runt om i armén, registrerade som medlemmar i fackföreningarna?

Skulle jag nu vilja rekrytera dem, så är det naturligtvis för att de ska tillföras fackföreningarna. Ifall jag ska tolka de påståenden som kommer från kamraterna Rykov och Larin, liksom från Goltsman och efter honom kamrat Kutuzov²⁷, så går de ut på, att Trotskij vill upphäva industrins centrala ledning, ja, bokstavligen talat just detta. Vidare säger kamrat Kutuzov, att Trotskij har planer på att omforma och kassera fabriksledningarna, och att han i deras ställe vill sätta in specialister, tydligen militära sådana, och konstaterar slutligen, att den frågan är alldeles för tidigt väckt. Och allt detta kommer i tryck i *Ekonomitjeskaja Zjizn*, som är organ för Högsta folkhushållningsrådet. Inte vet jag vem som redigerar tidningen, men jag hoppas, att man i överstyrelserna är bättre på att redigera material, än man redigerar artiklar i *Ekonomitjeskaja Zjizn*.

Vidare om kretsarna. De hänger klart samman med det jag just har sagt och mina tankar är diametralt motsatta dem man påstår, att jag skulle hävda. Kamrat Lomov²⁸ sade sig vara helt nöjd, när jag förklarade, att jag inte tänker föreslå, att vår industri ska underordnas militärområdena. Från början sade han, att han ”har svårt att förstå, hur Trotskij kan mena, att vår industri ska underordnas militärområdena”. När jag förklarade, att detta bara är en missuppfattning, så fick han istället benäget stöd från kamrat Rjazanov²⁹, som på sitt typiska temperamentsfulla sätt sade följande: ”Det här är en ny deklaration från Trotskij, en deklaration vi givetvis som sådan kommer att beakta”. I själva verket försöker jag säga, att vi behöver territorium i den meningen, att administrativa och administrativ-ekonomiska enheter måste anpassas till produktionens viktigaste hävstänger lokalt, därför att produktionen, vad den än handlar om – torvbrytning, skogsavverkning, hantverk osv – precis som varje trust behöver en lokalt förankrad hävstång, och att vår sovjetiska industri måste vara uppbyggd så, att varje administrativ krets skulle komma att bestå av de viktigaste företagen med den mest koncentrerade och bästa proletära sammansättningen.

Våra militära organ behöver anpassas till detta. Det är just det som sägs i mina teser. Eftersom vi får möjlighet att gå över till ett milissystem, dvs slipper slita de bästa arbetarna ur produktionen och partiet och kasta in dem i reguljära arméförband, utan att vi tvärtom får möjlighet att närma armén till produktionen, eftersom våra nuvarande militärområden, enligt min mening, kan omstruktureras, arkiveras och att vi i deras ställe kan bygga nya enheter som sammanfaller med de produktionskretsar Högsta Folkhushållningsrådet och andra ekonomiska

centra bör upprätta under sin ledning. Och skulle det uppstå svårigheter, så är de inte alls av den karaktär som hävdas av kamrat Rykov och andra, vilka påstår att det skulle slå sönder den centraliserade apparat som redan finns för ekonomin osv.

Ty folkhushållningsråden i guvernementen slår ju inte sönder vår centraliserade ekonomi, fastän dessa guvernement är från Katarina den storas tid, dvs gamla, som inte överensstämmer med produktionens nuvarande volym. Jag föreslår ju att kretsarna ska byggas som nya grupperingar inom ekonomin, dvs att en produktionskrets vilken som helst – i Moskva eller Ural – skulle utgöra ett naturligt territorium för en milisdivision. Under demobiliseringen ska vi förstärka dessa med divisionernas bästa och mest erfarna kadrer, på så sätt, att vi hemförlovar en del av bondesoldaterna, skickar en annan del till annan tjänstgöring, medan bara de yngsta och just inkallade årskullarna lämnas kvar på plats.

De proletära elementen finns koncentrerade i de arméer, som är förlagda på ett och samma territorium. Dessa kadrer kommer att bli till stor nytta i arbets-hänseende. De arbetare, som utgör dessa kadrer, har genomgått en viss militär skolning. Denna militära skolning har för flertalet betytt en hel del och har lärt dem vissa saker. Arbetarna träder inte fram för Ural i sin sämsta dager, utan istället som bra exempel på noggrannhet och förmåga. Framgent kommer dessa avancerade arbetare – vår industris officerare – att bli officerare i vår milisarmé. Det sker genom att armén kommer närmare arbetarklassens produktionskretsar, samtidigt som arbetarklassen i varje region måste fungera som ledning över bondeperiferin. Och ur denna plan får mina belackare ut någonting fullkomligt diametralt motsatt: Att jag, med araktjejevmetoder 29a), skulle vilja ha vår produktion underordnad militärområdena. Detta är ingenting annat än nonsens.

Vad beträffar arbetarkollegierna, en fråga jag inte tagit upp i mina teser, är jag nu beredd att svara. Det påpekas, att arbetarkollegiet är en viktig skola för utbildning i styrelsefrågor. Naturligtvis är det, inom vissa gränser, sant. Men framförallt är det så, att denna fråga ställs på ett felaktigt sätt. Vår viktigaste uppgift är just nu och i dag, att utöva direktstyre över produktionen. Den här uppgiften får givetvis under inga villkor ställas på så sätt, att den skulle hindra arbetarnas yrkesutbildning, men företaget behöver först och främst en ledning, att kunniga människor leder företaget. Det hela kan kanske organiseras sålunda, att de mest erfarna och härdade arbetarna får utbildning, så att de kan gå framåt och ersätta specialisterna på ansvariga poster. I det avseendet är det en mycket lärorik artikel som kamrat Golovanov skrivit i *Ekonomitjeskaja Zjizn* 31 december 1919³⁰.

I artikeln säger han att de ”ideliga bytena på chefsposter” gör, att man inte på allvar kan tala om ett återuppbygge av en normal industri och landets ekonomiska styrka. Varje företagsavdelning – den tekniska, administrativa osv – måste ledas av en kamrat eller medborgare, som kan och klarar av denna sak. Om det på detta företag, eller inom ett givet yrke, finns en arbetare som kan ta ledningen i sina händer – och sådana människor finns – så måste han få möjlighet att använda sina krafter. Om det finns arbetare som vill förkovra sig, så måste de ges

möjligheter att studera. För deras skull kan man arrangera kurser i ledarskap för en hel grupp företag, ex.vis bland dem som ingår i Gomza-systemet.

Det finns olika vägar man kan gå. En del föreslår, att vi borde kunna ta in dem som så önskar i företagsledningarna. Det är en taktik som är i grunden felaktig. I många fall har den varit berättigad, men i de allra flesta fall har den gett negativa resultat. Med sådana arbetarkollegier, bestående av tre-fem eller t.o.m. upp till tretton personer i ledningen, försvinner ansvars känslan och folk vet inte vem som riktigt har ansvar för företaget.

Till vissa verkstadsledningar har jag ställt frågan: Anser ni det möjligt, att ett visst antal styrelsemedlemmar skulle bestå av arbetare som är kvar på verkstads-golvet? Svaret blev: Nej, det anser vi inte. Medlemmarna av Gomzas förvaltning svarade, att det är omöjligt, men däremot önskvärt att varje medlem av styrelsen efter en viss tid skulle återgå till verkstadsgolvet. Men detta skulle innebära att industrin läggs för fåfot. Arbetarkollegierna måste huvudsakligen ha en kontrollerande betydelse och funktion. Arbetarkollegierna borde fräntas sina ledningsfunktioner. Det har sagts mer än en gång. Från funktionärer i Högsta folkhushållningsrådet har det hörts invändningar: Ni vill att arbetarkollegierna ska gå från ledningsfunktion till kontrollfunktion³¹, dvs gå bakåt till Kerenskijs dagar. Men, kamrater, på den tiden låg ju industrin och kontrollen över produktionen i kapitalisternas händer. Och det var dessutom ett program som gällde bara för en viss tid. När vi nu talar om kontroll över produktionen, så är det inte samma slags kontroll som fanns under den perioden. Vår kontroll liknar mer aktieägarnas kontroll över sina företag.

Även där fanns ett arbetarkollegium, men det visste gränserna för sitt ingripande. Man ingrep därför, att man ville höja arbetsproduktiviteten, ville göra produktionen mer ändamålsenlig, var tvungen ta hänsyn till arbetarskydd och hygieniska förhållanden, livsmedelförsörjning osv.

I alla dessa frågor är varje arbetare, med viss yrkesvana och vana av arbete, givetvis kompetent. Och om arbetarkollegier ska införas inom dessa ramar, så är det nödvändigt, att det i varje sådan kollegial ledning finns ett visst antal arbetare som fortfarande är kvar på verkstadsgolvet i det givna företaget, och ett visst antal sätts in för att leda olika avdelningar på företaget. I dag finns företagsledningar med bara två-tre arbetare. Vilket kollegialt beslutsfattande kan det bli tal om här, när ledningen ständigt tillförs nya krafter och där finns en kontroll?

Det är möjligt, att det vid maskinerna ute på verkstadsgolvet, går att finna 20 personer, som har större begåvning och är duktigare än dem, som sitter i ledningen. Om företagsledningarna får en bredare sammansättning och dessutom har kontrollfunktioner, då kommer det bland arbetarna på verkstadsgolvet att träda fram människor, som när de går till ledningsmötena mäter allt med sina ögonmått och som för en tid kommer att ersätta de arbetare som återvänder till golvet. Här ska man inte tillämpa den principen, att omedelbart ställa frågan – vill den och den arbetaren verkligen vidareutbilda sig, är han verkligen f.n. i stånd, att stå som an-

svarig för en viss avdelning?? Han måste personligen ansvara för sitt arbete som sådant och ska bara kontrolleras genom denna kollegiala institution.

Sunda och riktiga relationer måste bygga på detta. Ledningens arbete kan också förbättras genom att ledaren tilldelas assistenter, kommissarier – inte i nuvarande mening, inte sådana som utsetts uppifrån – utan kommissarier i militär mening. Om en viss avdelning leds av en ”specialist”, medan arbetaren har bristande vana och arbetsmeriter – kan han utses till kommissarie, men bara under förutsättning att var och en har kvar sitt personliga ansvar. Ingenjör Killy, som förtjänar tilltro när det gäller analys av fakta, karakteriserar på följande sätt valsverket vid ett järnverk: ”Ingen känner till hur valsverkets struktur fungerar, det går inte att utarbeta ett klart program och det saknas klara specifikationer. Man kan säga, att inte en enda tjänsteman känner till sina förpliktelser, sitt ansvar eller sin makt”.

Detta är alltså huvudsidorna i vårt ekonomiska läge och sådana de förutfattade meningar som hindrar en förbättring av detsamma. Naturligtvis är det så, att om inte blockaden funnes, om vi hos tyskar och engelsmän omedelbart hade kunnat rekvirera 2 000 ånglok, maskiner, specialister och tekniker, få råvaror och livsmedel, så skulle en helt ny faktor göra sig gällande i vårt ekonomiska läge och då skulle läget bli så oerhört mycket bättre. Men än så länge är det en omöjlighet. Huruvida våra militära framgångar åstadkommer detta och när vår totala demobilisering kommer att äga rum, det är saker vi bara kan spekulera om.

Vi måste kallt räkna med att våra nuvarande tillgångar av råvaror och utrustning måste räcka till för att apparaten ska fungera. Hävstången för att förändra läget finns inte i omedelbara och extraordinära gåvosändningar från utlandet, utan i själva samhällsfaktorn. Denna faktor betyder att vi måste organisera arbetskraften. Det är vår viktigaste hävstång. När vi närmar oss denna fråga träder livsmedelsförsörjningen i förgrunden. Om vi inte omedelbart säkerställer, att arbetarklassen och dess kadrer erhåller ett minimum av livsmedel, då kommer vi heller inte, i ekonomisk mening, att kunna röra oss ur fläcken. I enlighet därmed dikteras vår uppgift som att vi måste skapa baser för livsmedelsförsörjningen.

Under åren 1910-1914 skördades 931 miljoner pud spannmål, varav vi exporterade 716 miljoner pud per år – åren 1910-1915 ökade spannmålsexporten till i det närmaste trekvarts miljard pud per skördeår. F.n. befinner sig vår hushållning och dess apparat i fullständigt förfall, ja, det handlar om en vacklande ekonomi som är utsatt för dödshot. Samtidigt är det möjligt att ändra på detta förhållande. Om vi kunde föra över 300 miljoner pud, dvs en tredjedel av denna export, till vår livsmedelsbas – så skulle vi vara räddade. Hur ska vi då förhålla oss till detta?

För det första, genom att organisera arbetskraften. För det andra, genom en omfattande demobilisering, samt att vi ger demobiliserade soldater lediga lödverktyg och våra ekonomiska organ ordnar, att de får med sig verktygen, vilket måste göras snabbt. Ingenjör Killy har helt rätt när han säger, att vårt lands framtid hänger på att ångloken repareras. Det är absolut nödvändigt, att med tvångsmedel

skaffa fram ett maximalt antal kvalificerade arbetare från alla områden, först och främst från armén, från de sovjetiska institutionerna – alltifrån Folkkommisariernas råd till kommunala exekutivkommittéer – från byarna, där de lever spridda för all världens vindar, från hantverksindustrin och från spekulationen, varefter de räknas, registreras och mobiliseras i arbete. Först och främst för att reparera ånglok och överhuvudtaget för arbete längs järnvägen.

Jag anser, slutligen, att vi tvingas passera genom en period av tvångsmässig och samhällelig utspisning av alla som arbetar i sovjetinstitutionerna, alla stadsbor och alla medborgare som arbetar inom industrin, samt att upphäva människornas rätt att ordna individuella ekonomiska lösningar. De 80 % av arbetarnas energi, som enligt Killys beräkningar, går åt för att på individuell väg skaffa föda, måste nu koncentreras, tas om hand och sparas genom denna samhälleliga utspisning. För att Moskva ska kunna övergå till tvångsmässig utspisning av alla – alltifrån stadens fackordförande till den allra yngste arbetaren på Moskvas mest efterblivna verkstad – behöver det skapas en inte särdeles stor livsmedelsbas bestående av några hundratals miljoner pud brödsäd. Den tvångsmässiga, samhälleliga utspisningen under denna period, kommer också att bli en samhällelig prövning och en social uppfostran i kollegialitetens anda.

Vi har tagit ut folk ur produktionen och ur förvaltningarna och skickat dem till kompanier och plutoner – där har de stupat och lärt andra att stupa, och på så sätt räddat situationen. Det krävs inte mindre energi, självupppoffring och entusiasm, för att övervinna hungern och livsmedelsförsörjningens sammanbrott – och den viktigaste faktorn, som kommer att få minst lika stor betydelse, är de tvångsmässiga och samhälleliga utspisning som måste organiseras vid varje större arbetsplats. Vi ska bygga matsalar vid varje verkstadsföretag och på så sätt göra slut på det väldiga slöseriet med mänsklig energi.

I annat fall kommer vi inte att kunna lösa frågan om livsmedelsförsörjningen, ty vi kan inte nöja oss med, att Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor inte kan skaffa fram livsmedel, att Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer inte kan hjälpa till och att kommunikationerna inte får någon hjälp från järnverket i Sormovo och andra. Här gäller bara solidarisk borgen. Det verkar som vi kommer att behöva ett nytt slagord för den närmaste tiden, nämligen detta: Proletärer – tillbaka till maskinerna – bort från armén, sovjetinstitutionerna, Gomzaledningarna, bort från byarna och ut ur spekulanternas led!

Frågan om arbetskraftens mobilisering sammanhänger med demobiliseringen av krigsapparaten. Ett par ord om denna fråga, som orsakat stora tveksamheter och som i fackföreningarna framkallat prat om ett araktjejevmetoder. Under den gångna perioden, när de efterblivna massorna, som drogs med i kampen av avancerade kamrater, nu stöter på nya sociala förhållanden, där de jämsides med förkunnelser, goda exempel och organisatorisk påverkan, har de även fått erfara att vi hela tiden också använder repressalier, ex.vis så har vi utfärdat undantagstillstånd inom vissa industribranscher. Det är på de områden där arbetet går sämst

som vi infört undantagstillstånd, men pga vår otympliga organisation, har vi inte konsekvent kunnat tillämpa undantagstillståndet.

Till dessa platser måste vi skicka specialister, fackligt aktiva, måste järnvägsarbetarnas fackförening få använda undantagstillståndet som instrument för att stärka och lyfta arbetet, ty utan facklig medverkan kan undantagstillståndet inte tillämpas i full utsträckning. Inom andra industribranscher är höjd matranson den viktigaste faktorn för framgång, men höjningen ska ges samtidigt som undantagstillstånd införs. Naturligtvis vore det meningslöst att införa undantagstillstånd inom hela industrin, men vi måste välja ett antal brännpunkter, såsom järnvägar och lokverkstäder, till vilka vi koncentrerar de bästa arbetarna och till vilka vi skickar stötgrupper. Precis som vi ska skicka stötbataljoner för att de med sitt personliga exempel och repressalier ska försöka höja arbetsproduktiviteten.

Nu har det uppkommit ett läge, då tiotusentals arbetare försvinner ur registren och vår statistik inte kan hitta dem. Var är de? De finns inte i medlemsregistren hos kamrat Tomskij. Ingen vet var de finns, kanske är de sysselsatta med spekulation på marknadsplatsen i Chitrov. Det är ett sammanbrott som utlösts av otroliga levnadsförhållanden, förhållanden som är outhärdliga för de arbetare, vilka befinner sig under genomsnittet vad gäller moraliska egenskaper, förhållanden och som kräver akuta och extraordinära åtgärder, inklusive undantagstillstånd.

Detta är den ena sidan av militarismen. Frågan om militarismen har å andra sidan också tolkats i den meningen, att den militära apparaten kan utnyttjas för arbetsmobilisering och redovisning. Även då är invändningarna grundade på ett ignorande av den faktiska situationen. Fackföreningarna omfattar en viss del av arbetarna och eftersom de behövs i fackföreningarna är frågan om förhållandet till dem lätt att lösa. Men hur ska vi kunna registrera dem som lämnat eller lämnar fackföreningarna? Hur dålig den militära apparaten än är, så har den sedan tidigare en viss vana, som inte finns eller kan finnas i andra apparater. Om vi tar en kapitalistisk stat som stödjer sig på en kapitalistisk industri, så har den en statistiktjänst som räknat över alla de varor som slungas ut på marknaden. Den kapitalistiska vetenskapen har en objektiv statistik, men saknar ett sakligt redovisningssystem i meningen ingripande och påverkan inom företaget.

Savva Morozov³² hade en sådan redovisning, men det var en rövarredovisning, som gick ut på, att han bättre skulle kunna exploatera marknaden och framförallt bättre kunna suga ut sina egna arbetare. Denna redovisning kallades kalkyl, och skulle peka ut hur han kunde utvinna högsta möjliga profit.

I kapitalistiska stater finns redovisning bara på vissa områden och i första hand inom den militära förvaltningen, så att man kan registrera hela befolkningen för att veta hur och vilka årskullar som kan mobiliseras, var de ska sättas in, om det på mobiliseringsplatserna kommer att finnas matförråd och var livsmedelsbaser ska upprättas, ja, också för att räkna ut om järnvägslinjerna räcker till och tidsåtgången för att transportera mobiliserade per järnväg.

Våra militära specialister har bibehållit dessa rutiner. Våra militäre experter är naturligtvis inte förstklassiga – Hindenburg och Ludendorff³³ är större. Men våra ingenjörer är heller inte förstklassiga, inte heller vår administration och våra direktörer. Våra specialister i det militära har dock tagit till sig dessa rutiner, de har förmåga att hålla ordning på räkenskaperna inom vissa områden, sätta fingret på räkenskaperna och att anpassa sig till redovisningskrav – även om det bara är i grova drag. Och eftersom fokus måste ställas på uppgiften att genomföra en allmän arbetsplikt, så måste dessa människor komma till användning.

Ex.vis menar kamrat Krzjizjanovskij i sitt långa kåseri³⁴, att våra torvtillgångar kommer att räcka halvvannat århundrade för att värma och lysa upp hela Ryssland. Att vi sitter på träskmark, det känner alla till, men att denna träskmark skulle vara så enormt kaloririk, det har jag tyvärr inte haft någon aning om. Så nu blir det en mycket viktig uppgift, att organisera och mobilisera arbetskraften, att lösa alla frågor om vilka årskullar vi ska mobilisera för vår folkhushållning, så att det sker till minsta möjliga förfång för bönderna. Och här intar den militära apparatens skicklighet, rutiner och metoder en framträdande plats.

Sedan kommer den mest akuta och brådskande frågan om hur vi direkt ska kunna använda oss av våra militära kollektiv, av de militära förband som nu muckar, och som omedelbart kan sättas in som organisationer i produktionen. För att skingra vissa kamraters fördomar vill jag läsa ett telegram som skickades för ett par dagar sedan från Östfrontens tredje armé. Så här lyder telegrammet:

”Till ordföranden i Republikens försvarsråd. Till ordföranden i Republikens militära revolutionsråd, Trotskij. De senaste dagarnas militära framgångar och det allt värre ekonomiska tillståndet ställer sovjetmakten inför två uppgifter: Att slutgiltigt krossa den inhemska kontrarevolutionen, att vid västgränsen upprätta en hållbar röd skyddsvall för att trygga vårt försvar mot den allierade imperialismens små sjakaler – samt att använda de arméenheter som nu frigörs, för att organisera produktionen, för att återuppbygga transportsektorn och för att införa allmän arbetsplikt.

De friställda arméenhetererna måste, med en bestämd målsättning för ögonen, sättas in i de industriområden där de lättast kan skaffa livsmedel för sin egen försörjning. Vår Tredje armé är den som, av orsaker ni känner till, först av alla kan lämna skyttegravarna – och i vår armé finns tiotusentals helt friska människor, tusentals yrkesarbetare, tusentals och hundratals kommunister och politiskt ansvariga medarbetare, människor som är fast sammansvetsade av krigarlivet och har erfarenhet av att leda massorna.

Av en lycklig tillfällighet råkar vår armé befinna sig i en region, där det bara är att sätta igång arbetet för att återuppbygga ekonomin. I Tjeljabinsk-, Tobolsk- och Jekaterinburgguvernementen finns väldiga livsmedelsöverskott, där finns bränsle och alldeles intill ligger Sibirien, som överflödar av livsmedel, men som inte under några förhållanden f.n. kan transporteras därifrån. Ural har mineraler

och malmer; denna region har outtömliga möjligheter för att utveckla den tunga industrin. Om vi bara sätter ner foten, så är det just här vi kan börja föra ut vår ekonomi ur återvändsgränderna.

Trots sina strålande förutsättningar är läget i denna region mestadels ganska bekymmersamt; järnvägarna fungerar knappast, verkstäderna för en jämmerlig tillvaro, det finns inga livsmedel, inga specialister, inga arbetare. Att med dessa perspektiv för ögonen, att under denna hårda verklighet, hålla en hel armé sysslolös eller att upplösa den i sina smådelar – det vore en oförlätlig synd.

I syfte att snabbast möjligt börja återuppbygga och organisera folkhushållningen i hela Ural, i Jekaterinburg-, Tobolsk- och Tjeljabinskguvernementen, föreslår Tredje arméns revolutionsråd följande:

- 1) att rikta in alla Röda arméns styrkor och medel på att återuppbygga transportsektorn och organisera hushållningen i ovan nämnda region; 2) att omdöpa östfrontens Röda armé till RSFSRs första revolutionära arbetsarmé och utse ett ledande organ för första arbetsarmén; 3) att bilda ett revolutionärt arbetsråd som leds av tre personer utsedda av och under direkt ledning av Försvarsrådet; 4) att Revolutionära arbetsarmén är det högsta organen för att kontrollera och organisera Uralregionens militära och ekonomiska organisationer, samt ledande administrativt och politiskt organ för denna region; 5) att huvuduppgiften för Revolutionära arbetsarmén är, att på kortast möjliga tid återuppbygga folkhushållningen genom en omfattande tillämpning av metoder för massaktioner och genom att införa allmän arbetsplikt; 6) att militärområdeskommissariatet i Ural kompletteras med militära specialister ur Tredje armén och förvandlas till Revolutionära arbetsarméns apparat för krigs- och arbetsmobilisering; 7) att alla representanter och utsända, som från centrala institutioner skickats till Uralregionen för att ställa till rätta den ena eller andra saken, fr.o.m. nu står till Revolutionära arbetsarméns förfogande och är registrerade hos denna, utan rätt att på egen hand ändra de uppgifter som de fått från centrum; 8) att alla centrums tekniska och speciella kommissioner och representationer, som av centrum skickats till regionen i syfte, att börja återuppbygga den ena eller andra branschen på länsnivå, nu förenar sig med Revolutionära arbetsarmén i sitt arbete; 9) att alla organ på lokal, regional och guvernementsnivå ska stanna kvar på sina poster och att deras relationer sinsemellan och i förhållande till centrum inte kommer att genomgå några förändringar; 10) att Revolutionära arbetsarmén är en temporär företeelse; 11) att Tredje armén omedelbart avdelar en del av de militära specialister som behövs i Femte verksamma armén.

Första Revolutionära arbetsarmén skulle som sina närmaste uppgifter i nämnda region vilja ställa upp följande: 1) Omedelbart sätta in alla krafter och medel som står till förfogande för att skaffa fram bränsle, för att återuppbygga järnvägen på sträckorna Omsk-Jekaterinburg-Tjeljabinsk-Omsk, för vilket det krävs, att vi får använda arméns alla tekniska resurser och införa partiell arbetsplikt för att hugga ved och för att öka uttaget ur stenkolsbrotten. 2) Genom allmän mobilisering av en eller två årskullar unga rekryter skapa en arbetsarmé i reserv och utbildning

under ledning av militärens partifolk och specialister, ståndaktiga och duktiga kommunistiska kadrer som har förmågan att arbeta entusiastiskt och dra med andra i arbetet; de måste genomgå militär utbildning, arbeta i enlighet med arbetspliktens krav och fortbilda sig. 3) Börja förbereda en starkare politisk avdelning för att återuppbygga ekonomin på kommunistiska grunder och för att genomföra arbetsplikten i bredare omfattning, för att höja den allmänna kultur-nivån i regionen; av arméns erfarenheter vet vi, att detta är lättast att åstadkomma under massaktioner; vid järnvägen måste införas krigslagar enligt arméns manér, vad gäller livsmedlen måste det införas militära normer för försörjning och utspisning; överhuvudtaget får inte all brödsäd föras bort från Sibirien och till centrum; vi är starka, det finns livsmedel i överflöd, det finns massor av råvaror och bränsle, regionen är tätbefolkad, det finns människor. Vi inväntar era beslut och order. Nr 0253. Armékommendanten i Tredje armén, Matijasejevitj³⁵, medlemmen av arméns militära revolutionsråd i Tredje armén, Gajevskij³⁶”.

Och det här kommer alltså inte från Moskva, inte från Petrograd, utan från en region, där vi bara påbörjat uppbygget av våra ekonomiska institutioner och där armén är den starkaste och rikaste apparaten. Armén föreslår, att den själv ställer sig i spetsen för den ekonomiska makten, att den omdöps från militär armé till arbetsarmé. Självklart tänker jag inte föreslå, att vi ska godkänna samtliga dessa punkter. Det krävs en diskussion, vi behöver fortsatta garantier, vi måste veta hur vi ska ha de ömsesidiga relationerna mellan armén och våra ekonomiska produktionscentra, mellan armén och de lokala myndigheterna.

Utifrån dessa tankegångar har jag sänt dem ett telegram, i vilket jag påpekar, att de måste säkerställa en tillräckligt auktoritativ sammansättning av arbetsrådet, att centrum får garantier om, att dess apparat kommer till användning i full utsträckning eller åtminstone till nio tiondelar för att lyfta regionen. Det är den tredje möjligheten för att använda militära styrkor och militära metoder.

Det verkar som om vi skulle tvingas tillgripa tvångsåtgärder, behöva införa undantagstillstånd i vissa strängt begränsade och viktiga områden, behöva registrera befintlig arbetskraft, mobilisera och tillämpa arbetsplikt i bred omfattning. I kommissionen arbetar vi just nu med att räkna ut hur många som måste mobiliseras. Än så länge är siffrorna små, men de kommer att bli högre med hjälp av Folkkommisariatet för jordbruksfrågor. Arbetsplikten måste tillämpas med militära metoder och vi måste också samköra uppgifterna i rödarmisternas värnpliktsböcker med medborgarnas arbetsböcker.

Denna tredje möjlighet – att använda militärförbanden på de platser där de nu utgör en död reserv, som i Ural, västra Sibirien, vid Uralfloden, i industriområdet kring Gurjev – kommer den närmaste tiden att öppna sig också i Donregionen, där vårt jordbruk står inför väldiga uppgifter och där väldiga jordbruksreserver frigörs. Dessa måste inordnas i vår ekonomi. Vi måste studera erfarenheterna av arbetspliktens tillämpning i bred omfattning, ty just för att vår tekniska utrustning är illa åtgången håller även lantbruksinventarierna på att förfalla. Vi tvingas allt oftare ersätta dessa brister med levande mänsklig arbetskraft och tillämpa arbets-

mobilisering. Och när vi nu har en färdig apparat att sätta in, så kan vi bara inte eller får vi bara inte förbigå själva detta faktum.

Jag vill sammanfatta våra viktigaste uppgifter: Vi måste ställa frågan om produktionen, frågor om industrins lyft, i centrum för hela landets, och framförallt arbetarklassens, uppmärksamhet.

I centrum för ekonomin står reparationer av transportfordonen. Precis som vi en gång hade parollen *Proletärer, till häst!*³⁷ måste vi nu ställa parollen *Proletärer, till maskinerna – proletärer, till produktionen!*

Vi måste ge Folkkommisariatet för livsmedelsförsörjningen uppgiften att skapa en livsmedelsbas och att som grund för livsmedelsbasen inrätta en samhällelig och tvångsmässig utspisning av medborgarna.

Vi måste i ny och bredare omfattning redovisa kvalificerad arbetskraft. Medborgarnas arbetsböcker måste samköras med de böcker som klargör medborgarnas förhållande till den allmänna värnplikten, dvs med rödarmisternas tjänsteböcker.

Vi måste övergå till att använda de militärförband, som befrias från krigstjänstgöring, på produktionens områden.

Alla dessa frågor måste ställas i centrum för uppmärksamheten.

Vi måste beordra pressen, att den ska slå larm i stället för att skriva optimistiska artiklar, därför att vi befinner oss i en uppförsbacke och därför, att motlutet bara blir allt brantare och brantare. Antalet trasiga ånglok bara ökar. Att ha 25 procent funktionsdugliga lok måste betyda att vår industri nått nollpunkten, eftersom 25 procent inte ens är tillräckligt antal för nödvändiga militära transporter och inte ens räcker för att frakta ett ynka pud brödsäd. Detta vore det totala slutet.

Det betyder, att vi ärligt och uppriktigt och inför hela landet måste medge, att vårt ekonomiska läge är hundra gånger värre än det militära läget var, ens i de allra värsta stunderna. Vi måste koncentrera all uppmärksamhet på det ekonomiska området. Vi måste stärka fackföreningsrörelsen och yrkesutbildningen. Vi måste införa den strängaste disciplin och undantagstillstånd i de för produktionen viktigaste områdena. Vi måste bilda arbetets stötbataljoner – framförallt för att reparera ångloken. Alla ansvariga partiarbetare och fackliga funktionärer måste sättas i arbete. Uppgiften för arbetarklassen i dess helhet – är att samla alla sina styrkor och all sin energi, av alla krafter ringa i larmklockan och föra ut landet ur nuvarande situation.

1920, Arkivet.

Arbetsmobiliseringen

(*anförande på gemensamt sammanträde med Folkhushållningsrådets III kongress och Moskvas arbetar- och bondedeputerades sovjet*³⁸)

Kamrater! Den bild, som ordföranden i Högsta folkhushållningsrådet *) tecknade här inför oss, kan under inga omständigheter kallas glädjande. Och utan tvekan kommer våra fiender, inom och utom våra gränser, gärna att försöka utnyttja de siffror, de uppgifter, som kamrat Rykov gav oss här, så öppenhjärtigt och så karakteristiskt som det anstår sovjetmaktens politik och arbete.

Det är inte bara kapitalismens öppna och betalda företrädare, som i västeuropeisk press försöker bevisa, att sovjetregimen ruinerar och fördärvar landets ekonomi. Samma väg följer också politikens sociala kompromissmakare under ledning av Kautsky³⁹, som i sin senaste bok *Ryssland* utvecklar en analog tankegång, nämligen, att sovjetregimen till sitt väsen är oförenlig med ekonomisk utveckling. Här är vi, kamrater, givetvis i vår fulla rätt, att för en prövning av detta påstående göra en jämförande bedömning av vår ekonomi och ekonomin i Västeuropa, där den sistnämnda ändå stödjer sig på en ojämförligt mycket starkare bas.

Hur står det egentligen till med Tysklands ekonomi? Jo, tysk ekonomi visar tecken på ett allt starkare förfall. Tysk kolindustri skakar, tyska kolgruvor stängs, den ena efter den andra, elförsörjningen försämras, verkstadsindustrin klarar inte ens en mindre del av beställningarna, arbetslösheten växer hotande snabbt och transportsektorns förfall blir bara större och större. Och vad ska man säga om Österrike, där det råder mörker, fattigdom och omfattande hopplöshet? Dess ekonomi är fullkomligt ruinerad, städernas gator ligger oftare i mörker än våra, spårvagnarna går inte längre, järnvägarna står inför en fullständig kollaps eller är åtminstone i sämre skick än våra järnvägar.

Och hur är det då i segrarmakternas länder? I Frankrike befinner sig hela landets norra del, dess industriellt mest utvecklade och tidigare blomstrande del, i fullständigt fall och förfall. Den franska stålindustrin, den franska textilindustrin, den franska verkstadsindustrin, sockerindustrin i Suassonregionen – allt detta är raserat, förintat, helt slaget i spillror. Sockerplantagerna i norra Frankrike är numera rena styggelsen och förödelsen, pga att jordmånen ända ner på stora djup är förstörd av tunga granater, och där det finns jord – som en gång i tiden var fruktbringande – är den uppblandad med otaliga granatskärvor och taggtråd. Det kommer att krävas månader och år för att göra denna jord brukbar igen.

Belgien befinner sig i ett tillstånd av total utarmning. Där är krisen inom transportsektorn (som omfattar allt utom fortransporter) värre än värst; enligt vittnesmål från en amerikan vid namn Vanderlip⁴⁰, förvandlas människor till packdjur eller spänner sig själva för kärrorna eftersom det saknas hästar.

Sålunda har vi alltså tillgång till fakta som är regimen övermäktiga och som har sin grund i ett mångårigt krig, vilket har förintat arbetsprodukter med hjälp av

andra, men mer kostsamma, arbetsprodukter. Den europeiska kulturen slits ut i dubbel mening – först tar man ut arbetarna ur produktionen och sedan tvingar man dem att producera bara sådant, som behövs för att förintä frukterna av gårdagens arbete. Så har Europa levt i årtal och undergrävt sin ekonomi.

Den amerikanske affärsmannen jag nämnde, Vanderlip, som är representant för firma Morgan, säger att Europa kommer att gå under utan hjälp från Amerika och konstaterar ett faktum, som i hög grad är betecknande för Europa och som tvärtom ger oss en stor öppning. Han menar, att Europa drabbats av arbetsparalys, av en våg av allmän lättja, allmän passivitet. Och hur skulle det kunna vara annorlunda? Hur skulle proletariatet, efter flera års djuriska ansträngningar av alla krafter, efter alla dess krossade förhoppningar och efter att ha återvänt till de gamla vanliga kapitalistiska spiltorna, till den kolossala borgerliga utsugningen, kunna hitta nya energi- och kraftkällor? Och det inte bara ett konstaterande från en amerikan, vars land – Amerika – inte alls berörts av denna förstörelsevåg. Samma tankar, fast i något förtäckta ordalag, hörs från en kompetent talesman för den franska industrin, ingenjör Zjuge **). Här den bild han tecknar:

”Under kriget utförde järnvägarna ett kolossalt arbete. De har inte återuppbyggt i full utsträckning, förslitna delar har inte ersatts, de har inte blivit grundligt reparerade. Därför har det ackumulerats inslag av viss oordning inom hela järnvägsapparaten, utan undantag. Personalen är utsliten, liksom den materiella biten. Det har inte skett någon tillströmning av nya krafter för att täppa till hålen. Man har inte försökt engagera redan pensionerade tjänstemän eller försökt få hjälp av hemvärdet, dvs äldre årskullar utan nödvändig skolning. Järnvägens kris – säger ingenjören – är i hög grad en oerfarenhetens kris”.

Sålunda bevittnar vi faktorer som visar på, hur historien psykiskt undergräver den kapitalistiska industrin. Människor har inte tillräckligt med energi, beslutsamhet, vilja, lust och förmåga, att längre slita och släpa under kapitalistiska oket. Och representanten för de statliga franska järnvägarna, ingenjör Zjuge, säger precis samma sak som den amerikanske observatören. Den förstnämnde talar om en våg av ”förlamande lättja”, den sistnämnde om trötthet, utmattning och passivitet. I fortsättningen av sin rapport försöker han hitta på åtgärder och medel för att kunna hejda denna våg, men vi ska vara på det klara med, att den borgerliga världen i Europa inte kommer att kunna lyckas hejda vågen.

Borgerligheten har fråntagit arbetarklassen för mycket fysisk och moralisk kraft under det imperialistiska kriget, har alltför ofta lurat arbetarklassen på dess förhoppningar och förväntningar, för att den i dessa dagar skulle lyckas öppna en ny, potentiell och dold energikälla hos arbetarklassen. Europas arbetarklass kommer att finna tillräckligt med skapande energi först den dag, då ansvaret för Europas ekonomi kommer att ligga direkt på arbetarklassens axlar.

Allt som hänt i Europa finns dubbelt upp hos oss. Kamrat Rykov beskrev för oss våra umbäranden under två års tid, hur vi pga vår isolering rent mekaniskt berövades våra viktigaste råvarukällor och industriregioner. Vi blev avskurna från

Polen med dess kolgruvor i Dombrow, som visserligen huvudsakligen försörjde den polska industrin; vi blev avskurna från våra södra delar, som gav oss varken mer eller mindre än 90 % av vårt kol, om man nu räknar bort Dombrow och det kol som importerades. Vi importerade ca en halv miljard och från våra södra delar fick vi en och trekvarts miljard. ***)

Vi skars av från våra oljekällor, som gav oss upp till sexhundra miljoner pud. Vår industri fick försörja sig på mineralbränslen, fasta och flytande. Att på en gång bli avskuren från så mycket – betyder detsamma, som om man skulle slitit loss en kolossal bit av en byggnads fundament. Givetvis skulle denna byggnad börja skaka uppifrån och ner och en del av byggnaden störta samman. Man kan bara förundra sig över, att 20-30 procent av byggnaden alltjämt är intakt och alls existerar, att en del av hjulen fortfarande snurrar.

Vi skars av från Turkestan med dess bomullsodlingar. Vår transportsektor försörjdes i hög grad med kol och olja. Våra järnvägar slukade omkring en halv miljard fasta och flytande bränslen per år. Detta slets ur våra händer med nästan ett enda ryck. Kan man då anklaga regimen för detta? Jag menar nu inte enskilda institutioner inom Högsta folkhushållningsrådet, utan regimen i dess helhet, sovjetmakten och dess politik som gått ut på att expropriera storföretag och järnvägar? Är det här vi finner källan till allt det onda?

Kamrater, en fabrik må vara kapitalistisk, enskild firma, aktiebolag, kan vara del

av en trust, vara socialiserad under en sovjetisk övergångsperiod eller en del av en fulländad kommunistisk ekonomi – men om fabriken berövas sitt bränsle och sina råvaror, då kommer det ingen rök ur dess skorstenar, då kommer hjulen att stå stilla. För att ur dessa siffror, som kamrat Rykov lagt fram för oss, kunna dra slutsatsen, att vi måste rikta anklagelser mot sovjetregimen, mot övergången till ett kommunistiskt samhälle, måste man antingen vara kapitalismens lakej eller en scharlatan, som fiskar i grumligt vatten och hoppas på stöd hos den mest obildade och efterblivna delen av arbetarklassen.

Historien säger oss, kamrater, att varje övergång från ett ekonomiskt system till ett annat, alltid kostat oräkneliga offer, inklusive ekonomiska sådana. Pga tröghet och obildning tar sig inte mänskligheten steg för steg uppåt i sin utveckling, reser den sig inte utan att göra fel och blir inte bara mäktigare och mäktigare. Något sådant existerar inte. Människan vacklar fram, snubblar och faller, ja, ibland faller hon mycket djupare än hon stod igår och kan först därefter börja resa sig på nytt.

Mänskligheten stod länge kvar på slaveriets trappsteg innan den nådde livegenskapen. Där stod mänskligheten till dess en våg av barbari svepte bort allt och ersatte den gamla slavkulturen⁴¹. Allt köptes till priset av förstörelse, till priset av inbördeskrig. Franska arbetare, franska hantverkare, var fram mot slutet av den franska revolutionen mycket fattigare än när revolutionen började. De reste sig som följd av fattigdom och förtryck, men kampen i sig – inbördeskrig och

bondeuppror – som striden utlöst, gjorde dem sammantaget än fattigare, samtidigt som de också skapade förutsättningarna för ökad rikedom. Och det borgerliga Frankrike – med all dess styrka och kultur – växte fram ur lidanden, fador och fattigdom, en förtvivlad fattigdom, skapad av Stora franska revolutionen⁴².

Det är som att mänskligheten är ett stagnerande, konservativt och orörligt släkte, som står på ett trappsteg och som, när det måste förflytta sig uppåt, får uppleva att nästa trappsteg faller samman och att mänskligheten med ena foten, ja, ibland med båda fötterna – sjunker djupare än den stod igår och först därefter blir i stånd att kravla sig uppåt. Det är just vad som sker med oss, med hela den europeiska ekonomin, världsekonomin, och dess utveckling.

Detta, kamrater, tillhör en förgången tid, men för att inte förlora perspektivet och tappa modet, tvingas vi göra klart för oss övergångsperiodens karaktär och mening, en övergångsperiod som redan avlat en ny faktor av oskattbart värde – en medveten proletär, en medlem av ett harmoniskt och integrerat samhälle, en människa som känner ansvar för sitt lands framtid och för detta lands ekonomi.

Arbetarens, proletärens, skolning äger i dag rum under eländiga förhållanden, i en fattigdom, som är en produkt av övergångsperioden, krig, inbördes konflikter, angrepp, spekulationssträvanden och rester av borgerliga vanor och sedvänjor. Det ena sammanflätas med det andra till en blödande cysta, till en snara, beredd att strypa oss alla. Men under dessa förhållanden lär sig varje arbetare, varje arbeterska, att bedöma ekonomin i dess helhet, lär sig förstå hur deras personliga framtid och deras hem hänger samman med de ånglok, som kamrat Lomonosov talade om igår och kamrat Rykov pratade om idag. Varje arbetare, varje arbeterska och varje tonåring i arbetarfamiljerna förstår vad Turkestan, vad Donetsk-bassängen, betyder för vårt nya och gemensamma samhälle.

Och denna nya skolning av hundratals, tusentals och miljoner människor, deras engagemang, deras energi, deras vilja att producera, deras intresse för landets ekonomi – allt detta är vår morgondag, vår övermorgondag. Detta är en oerhörd landvinning, vars fulla styrka vi får se först senare, men som gör det möjligt för oss, att redan idag kavla upp ärmarna och trots den fruktansvärda bilden av ett enormt sönderfall i hela Ryssland, helt och fullt förvissade säga oss själva, att vi kommer att klara av denna fruktansvärda och allerstädes närvarande fiende.

Kamrater, det kommer att krävas ett antal år – hur många är f.n. svårt att säga – innan det har skapats goda ömsesidiga relationer och en bra samordning av de viktigaste elementen i vår produktion. Kamrat Rykov sade – och det är för oss, för marxister, för arbetarklassens företrädare, den grundläggande sanningen – att den viktigaste faktorn, huvudfaktorn, för produktionen, för vår politik vad gäller produktionen, är dess kvalificerade del, förtruppen, de arbetande massornas avantgarde. Det var på arbetarklassens kvalificerade avantgarde sovjetmakten byggdes. Det var avantgardet som på sina axlar bar fram revolutionen, bar och bär fram armén och det är detta avantgarde som måste och kommer att bära fram

produktionen. För de kvalificerade arbetarna blir uppgifterna på produktionens område än större och svårare, eftersom frågan om vår mekaniska utrustning är och för avsevärd tid kommer att förbli ett stort, komplicerat och oroande problem. Vi vet exakt hur många ånglok vi har – hela och trasiga – och vi räknar in även halvtrasiga bland de hela, trots att de i varje ögonblick hotar att helt gå sönder. Vi vet att vi, för att antalet funktionsodugliga lok inte ska överstiga 59 procent, måste utföra reparationer på 10 % av ångloken, men i dag repareras bara 2 % – och det verkar alltså som om antalet trasiga lok kommer att öka.

Men vad gäller den maskinella utrustningen inom industrin – är inte våra uppgifter lika exakta. För det första därför, att industrin inte övertogs från staten, som en centraliserad enhet – vilket skedde med järnvägarna – utan vi socialiserade och sammanslog en industri som övertogs direkt ur enskilda företagens händer och i bästa fall från kapitalistiska trustar. Men också därför, att vi på industrins område, pga brist på råvaror, brist på bränsle – det bränsle som järnvägarna så gärna slukar av våra fattiga resurser – har sjunkit så djupt, att vi inte ens kan hålla igång den materiella och mekaniska utrustning som ändå finns.

Det råder inga tvivel om, att våra maskiner – under dessa år av krig, revolutioner, sociala konflikter, evakueringar och reevakueringar – utsatts för en kolossal förlitning, stora förluster och en utbredd mekanisk förstörelse. Allt detta måste tas med i beräkningen och helt självklart är, att ju exaktare den ekonomiska planen blir, ju mer fångade vi blir av en enda central tanke, ju bättre våra tekniska resurser blir fördelade på de för oss viktigaste företagen – desto mindre smärtsamt kommer vi att känna av vår tekniska utarmning.

Men eftersom Europa och Amerika, som i första tvingas betjäna Västeuropa, under de närmaste åren bara kan leverera ett obetydligt antal maskiner och vår maskinutrustning hamnar i ett allt sämre tillstånd, är den viktigaste hävstången i vår ekonomi en fördubblad och tredubblad arbetskraft, främst ett kvalificerat industriproletariat och därefter stora tillgångar på okvalificerad arbetskraft, ur vilken vi framgent måste vaska fram allt fler och fler kvalificerade element genom inhemsk omskolning och fortbildning. Jag ska bara beröra frågan i korta drag.

Alla vet vi, att revolutionen och inbördeskriget drabbade avancerade arbetare ännu mera bestialiskt och skoningslöst än den okvalificerade arbetskraften och vår maskinella utrustning. I rödarmisternas första led tågade från Petersburg och Moskva de bästa metallarbetarna, de bästa textilarbetarna, som sedan stupade vid Don, i Ukraina, ja, i alla delar av landet. I trossen fanns likaså våra bästa arbetare. I takt med inbördeskrigets utveckling kom vår Röda armé att bli den som slukade flest avancerade arbetare från Petersburg, Moskva, Ivanovo-Voznesensk, Ural, ja, från alla industriregioner och -orter. Och när vi befriade nya områden för revolutionen, då var det omedelbart ett visst antal av de mest avancerade arbetarna som skyndade dit för att bygga sovjetmakten.

Slutligen har även hunger, eländiga bostadsförhållanden och köld tvingat många arbetare att lämna industristäderna och fly till landsbygden, och inte bara till landet, utan också in i spekulanternas och parasiternas led.

Sålunda har det skett och sker fortfarande en utglesning av arbetarklassen; och här, kamrater, är vårt första bud och löfte – att göra en noggrann inventering av alla kvalificerade eller helt enkelt yrkesutbildade arbetare, att betrakta dem som industrins soldater, som vårt sovjetlands värn, stöd, grund och skapande kraft.

Ingen enda arbetare får längre rinna oss ur händerna – så som sker nu, då vi har 1 150 000 fackligt organiserade industriarbetare i medlemsregistren, men det bara finns 850 000 arbetare av samma kategori ute på våra fabriker och verkstäder. Vi har alltså redan här ett svinn på trehundra tusen kvalificerade arbetare. Vi måste leta reda på dessa arbetare, organisera och bokföra dem på nytt. Framförallt måste vi påbörja införandet av allmän arbetsplikt med den åtgärden, att vi till varje kvalificerad och yrkesutbildad arbetare överlämnar en arbetsbok.

Kamrater, givetvis är det så, som kamrat Rykov redan sagt och som i sig är helt självklart, att vi under det närmaste året inte kommer att kunna ta ett enda seriöst steg framåt på produktionens område, knappast heller beträffande denna registrering och mobilisering av arbetskraften, om vi inte lyckas åtminstone partiellt och stegvist lösa frågan om livsmedelsförsörjningen.

Det faktum att vi återtagit våra, ur livsmedelsförsörjningens synvinkel sett bästa kornbodarna, ger oss goda utsikter att lösa denna fråga. Nu kan vi utspisa våra arbetare och arbeterskor och deras familjer. Siffrorna talar sitt tydliga språk.

Strax före kriget, år 1913, hade vi ett överskott på 900 miljoner pud brödsäd efter det att landets livsmedelsbehov var tillgodosedda. Om man räknar med att varje konsument behöver 15 pud per år – en norm som den ryska arbetarklassens inte ens kan drömma om idag – då blir överskottet precis 900 miljoner. Före kriget exporterades årligen under en femårsperiod trekvarts miljard pud brödsäd. Under en femtonårsperiod sjönk exporten knappast under en halv miljard pud per år.

Vi borde av detta exporterade överskott – som naturligtvis bara är ett statistiskt överskott, ty även då fanns hungrande och människor som dog av hunger – kunna skörda hälften av 900 miljoner pud, en tredjedel, en fjärdedel, som därmed skulle trygga vår livsmedelsförsörjning den närmaste ekonomiska perioden.

Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor, militärförvaltningen och alla sovjetmaktens ekonomiska institutioner, måste omedelbart ställa sig den uppgiften – som en huvuduppgift, som en uppgift av första rang. Precis som vi igår ställde uppgiften att försvara rådsrepublikens gränser, måste vi nu ställa uppgiften, att producera, dra samman, lasta och transportera en tillräckligt stor kvantitet brödsäd, kött, matfetter, fisk osv – för att säkerställa, att arbetarklassen får sina minimallt tilltagna men helt nödvändiga livsmedelsransoner.

Det behövs inga långa teoretiska utläggningar för att folk ska begripa i vilken grad människors arbetsförmåga är beroende av mat. En ingenjör som mestadels leder enklare byggnadsarbeten, berättade nyligen för mig, att han utifrån egna erfarenheter räknat ut, att om man fördubblar livsmedelsransonen, så kommer samma arbetare att tredubbla eller t.o.m. mer än tredubbla sin arbetsproduktivitet. Detta leder naturlig nog även till kolossala besparingar vad gäller kostnader för boende, verktyg, belysning och uppvärmning.

Kamrater, m.a.o. behöver vi knappast övertyga varandra om, hur gynnsamt det är för oss, att utspisa en arbetande människa ordentligt. Den uppgiften måste bli huvuduppgift för hela landet, för alla våra organ – och särskilt i alla spannmålsproducerande regioner. Och vi kommer att göra det. Vi måste och ska att se till, att 300 miljoner pud brödsäd och allt annat vi behöver, når ut till våra viktigaste industriregioner. Och ute i dessa regioner kommer vi att upprätta proletariats egna livsmedelsbaser, precis som vi upprättat livsmedelsbaser för Röda armén.

Men, kamrater, frågan gäller inte bara industriproletariatet. Frågan är och blir framgent mycket mer omfattande än så, precis som frågan hur vi ska engagera arbetskraften. Vi har varit berövade vårt kol. Vi har varit berövade vår olja. Nu har vi precis tågat in i kolgruvedistriktet, men vi har ännu inte kunnat bryta något kol. Där finns bara sorgliga rester kvar av det som Denikin inte hann ta med sig, precis som det i Ural och bergsbruksregionen kring Tomsk bara återstår sorgliga rester av det som Koltjak inte hann lägga beslag på. För dessa regioner har vi än så länge bara produktionsplaner, som så småningom och givetvis framgångsrikt kommer att sättas i verket, men för den närmaste ekonomiska perioden, innan vi börjar få kol från Donbassängen, får vi allt nöja oss med ved från skogarna.

Förmodligen kommer skogsavverkning, torv- och oljeskifferbrytning, samt leveranserna av dessa bränslen, att bli våra närmaste uppgifter, som kommer att sluka mängder av arbetskraft, mestadels enkel, rå och utbildad arbetskraft som ställs under adekvat ledning.

Kamrat Krzjizjanovskij har i en mycket intressant artikel i *Pravda* beskrivit hur vi kan värma och lysa upp hela landet med hjälp av våra torvtillgångar. Enligt hans beräkningar är tillgångarna på torv, om jag minns rätt, tre gånger större än vår skogstillgångar. Han hävdar att våra torvmarker kommer att räcka för att värma och lysa upp hela Ryssland i 150 år i rad. Vi är nu inte så hemskt krävande, vi kommer att känna oss helt nöjda om torvtillgångarna räcker i fem år – fram till dess vi hinner ta hand om Donetskbassängen, norra Kaukasien, oljan i Baku och Embensk – och om torven så länge kan spela rollen som mineralt bränsle.

Kamrater, här finns givetvis många olösta tekniska frågor. Våra bränsletekniker har sina grupperingar, sina s.a.s. fraktioner – där finns torvanhängare, där finns skifferanhängare osv – precis som det inom politiken finns olika politiska fraktioner och jag måste säga, att detta i sig är ett första steg framåt, eftersom vår

uppgift består i att utveckla politiken genom ekonomin. Och när vår arbetande befolkning en dag delar upp sig i grupper, fraktioner eller föreningar som stödjer dessa torvanhängare, dessa skifferanhängare, eller någon som vill bygga en viss väg och liknande, när vi glömmer allt vad mensjeviker, socialistrevolutionärer, monarkister, syndikalister heter, och någon gång i framtiden även bolsjeviker – då är det naturligtvis ett stort framsteg i den bemärkelsen, att vi då deltar i förverkligandet av kommunismens ekonomiska maktapparat, att vi börjat förverkliga själva kommunismen, att den rörelsen omfattar de arbetande massornas miljoner.

I vilket fall som helst och vem som än har mer rätt än den andra, torvanhängarna eller skifferanhängarna – dvs de, som mer vill satsa på torven, eller de som tycker skiffertillgångarna har större betydelse – så kommer det, både i det ena och andra fallet, att krävas massor av okvalificerad arbetskraft, främst bondearbetskraft.

Vad beträffar den kvalificerade arbetskraften, kommer fackföreningarna även framgent att spela huvudrollen. Med deras hjälp bildas ekonomiska sammanslutningar och de kommer även framgent att förse samhället med nödvändig personal, fast nu bättre, i rätt tid och större omfattning än vad som sker idag.

Eftersom saken främst gäller okvalificerad, rå, arbetskraft, så kan vi nå framgång bara med hjälp av breda massmobiliseringar, som naturligtvis kalkyleras och fastställts med hänsyn till tid och rum. Här har vi först och främst att göra med en politisk fråga. För denna torv- och skifferbrytning, för reparationer av våra järnvägar – är vi tvungna att mobilisera arbetskraft i en omfattning vi aldrig sett maken till. Samtidigt är våra textil- och verkstadsindustrier oförmögna att ge bönderna det som de behöver. Och vi måste försöka få bönderna att förstå, att det vi kräver av dem inte är någon avbetalning för den jord sovjetrevolutionen gav dem – utan en förskottsbetalning för det kattun, de spikar, den fotogen, det te och socker, som vår tillverkningsindustri i morgon blir i stånd att leverera till dem.

De bönder, som leds av avancerade arbetare, kommer att förstå oss. Och i våra relationer till de mest efterblivna eller kulakerna närstående elementen bland bönderna, i relationerna till dem som sätter sig på tvären, blir vi tvungna att använda militära tvångsmedel, precis som när det gällde frågan om värnplikten.

Naturligtvis blir vi inte särskilt bestörta om våra kapitalistiska kritiker höjer rösten och ropar, att vi skändar den kapitalistiska principen om arbetets frihet⁴³. Vi erkänner inte den principen. Under kapitalismen betyder arbetets frihet – frihet för somliga att exploatera arbetet, för andra friheten att bli exploaterade.

Allt detta har vi störtat i gruset och vår sovjetiska författning⁴⁴ säger klart och tydligt, att allmän arbetsplikt är hörnstenen i den socialistiska ekonomins byggnad. Principen om arbetsplikt är grunden också för vår arbetslagstiftning. Men här handlar det än så länge bara om en princip. I praktiken har vi tillgripit arbetsplikt bara tid efter annan, från fall till fall, utan att tills vidare ha någon egentlig

ekonomisk plan och utan motsvarande apparat. Men just nu, när arméns krav och behov minskar dag för dag, när alla våra tankar måste inriktas på att lösa de ekonomiska behoven och när en ordentlig ekonomisk plan måste ligga till grund för vårt arbete – då blir det för oss en allt ofrånkomligare uppgift att införa principen om allmän arbetsplikt.

Den kommission för allmän arbetsplikt⁴⁵, som bildats av Folkkommisariernas råd, har ställt frågan på just det sättet. Kommissionen har föreslagit folkhushållningsråden, Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer, Folkkommisariatet för jordbruksfrågor, Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor – att efter eget huvud sammanställa och lägga fram en ekonomisk plan och att omsätta behovet av arbetskraft i siffror. Högsta folkhushållningsrådet med alla dess överstyrelser och centra, måste – liksom Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer och alla andra – besvara frågan hur stort antal arbetare, vilka kategorier arbetare och hur mycket okvalificerad, rå, arbetskraft, de behöver för den närmaste ekonomiska perioden, i vilka delar av landet arbetskraften ska sättas in och under vilken årstid (om det nu inte är frågan om säsongarbete).

Dessa förvaltningar är beställare, är arbetskraftens konsumenter. Därefter måste alla uppgifter från ekonomiska förvaltningar sammanföras, samköras och som generellt resultat lämnas som uppdrag ut till olika regioner i landet. Det måste finnas ett organ som tar på sig denna arbetsuppgift såväl centralt som lokalt. Innan dess måste vi dock bestämma innehållet i dessa organs arbete. Naturligtvis måste fackföreningarna ingå i organen, antingen direkt eller via Folkkommisariatet för arbetsfrågor i form av dess register- och förmedlingsavdelning.

I den mån det handlar om kvalificerade arbetare faller, som jag redan sagt, huvuduppgiften på fackföreningarna. Endast på de platser där fackföreningarnas metoder är otillräckliga, bör vi använda oss av en annan och kompletterande apparat – bland annat – tvångsåtgärder. Arbetsplikten förutsätter nämligen, att staten har rätt att säga till den kvalificerade arbetare, som sitter där i någon by och sysslar med nästan ingenting: ”Du måste lämna det här stället och bege dig till järnverket i Sormovo eller Kolomenskoje, för du behövs där”.

Arbetsplikten betyder, att varje kvalificerad arbetare som lämnar armén, måste ta med sig sin arbetsbok och bege sig till en plats, där hans närvaro behövs – och det ska ske i den landsomfattande ekonomiska planens namn. Arbetsplikten förutsätter statens, arbetarstatens rätt, att beordra en arbetare att lämna sina hantverkssysslor – för att inte tala om att lämna spekulanternas led – och bege sig till de centrala statliga företagen, som inte klarar sig utan denna kategori arbetare. Slutligen – överföring av arbetskraft från ett företag till ett annat, en åtgärd som är avhängig den ekonomiska planen, är beroende av närheten till råvaror och andra ekonomiska förhållanden – är återigen helt och fullt en rättighet för den centraliserade socialistiska ekonomin och den stat den representerar. Därpå följer mobiliseringen av arbetskraft. Allt detta är grunderna för en centraliserad och landsomfattande statlig plan för ekonomins utveckling.

Svårigheterna kommer att bli enorma. Den framlagda planen är naturligtvis än så länge bara en skiss, ty de som kommer att framställa planen är själva tvungna att räkna in en hel rad okända storheter. Vi vet ex.vis inte hur mycket Ural kommer att kunna bidra med. Planen räknar med 25 % av den gamla produktiviteten för masugnsdelen och 38 procent arbetsproduktivitet vid valsverk och andra mer kvalificerade avdelningar. Ingen vet om denna plan går i uppfyllelse. Vad kommer Donetskbassängen att kunna bidra med? Kommer vi att kunna ta oss fram till oljan i Baku, till Groznyj? Det finns en mängd okända storheter som gör, att Högsta folkhushållningsrådets ekonomiska plan känns osäker, svajande och oklar i konturerna. Det här visar sig också i de oprecisa kraven gällande arbetskraftsbehovet, som lagts fram av Högsta folkhushållningsrådet.

Dessa siffror måste testas i praktiken och därefter korrigeras. Kamrat Rykov kan inte idag presentera en bra och slutgiltig plan och jag fruktar, att den inte heller kommer fram det närmaste året, utan först efter flera år. Utan tvivel är det emellertid trösterikt för oss, att vi sålunda får möjlighet att förbättra vår plan, möjlighet att skaffa oss en bra och centraliserad ekonomisk plan.

Hur ska vi då mobilisera arbetskraft på landsbygden? Mobiliseringsplanen, som samkörs med den ekonomiska planen, måste naturligtvis även samköras med böndernas egna planer, så att den ställer till minsta möjliga skada för bönderna. Bonden ska sålunda förlora minsta möjliga tid på att behöva pendla, på resor till den plats där arbetet finns. Bonden måste i möjligaste mån mobiliseras till platser som ligger nära hans dagliga arbete. Bonden måste, i den mån det är möjligt, mobiliseras vid årstider då hans eget hushåll lättast klarar sig utan honom.

Det krävs alltså ett omfattande arbete och det är en grannliga uppgift att samordna kraven och behoven av arbetskraft, behoven av arbetsdugliga i allmänhet, kraven vad gäller ålder, kön, säsonger osv. Det finns ytterligare en uppgift, som har att göra med regionaliseringen av vår industri. Vi behöver en mobiliseringskarta, på vilken vi märker ut våra viktigaste industricentra, dvs våra konsumenter av arbetskraft. Allt detta handlar om praktiska uppgifter, sådant som vi f.n. bara kan tala om i allmänna ordalag. Men helt klart är, att vi måste skaffa oss ett organ som löser dessa uppgifter.

Kommissionen för allmän arbetsplikt har kommit till slutsatsen, att detta organ måste skapas i form av en Huvudkommitté för allmän arbetsplikt, samt att detta organ måste lyda direkt under Försvarsrådet. Försvarsrådet har tidigare fungerat som en väldig inspiratör för hela Ryssland när det gällt våra militära uppgifter och att mobilisera andra förvaltningar för att ge sitt bidrag till landets försvar. Försvarsrådet måste i morgon/övermorgon ombildas till ett Arbets- och försvarsråd, men naturligtvis inte i syfte att ersätta de ekonomiska organen.

Industrins ledning måste helt förbli i Högsta folkhushållningsrådets och dess lokala organs händer, lantbrukets ledning förbli i händerna på Folkkommisariatet för jordbruksfrågor osv. Men Arbets- och försvarsrådet måste i fortsättningen

pumpa över lika mycket arbetskraft och energi i det ekonomiska arbetet, som rådet den senaste perioden producerat på arbetar- och bondeförsvarets område.

Det är därför Huvudkommittén för allmän arbetsplikt – som enligt kommissionen bör bestå av representanter för Folkkommisariatet för arbetsfrågor, dvs dess avdelningar för registrering och förmedling av arbetskraft, och vara intimt sammankopplad med fackföreningarna, med Folkkommisariatet för inrikesfrågor, Folkkommisariatet för militära frågor i form av Allryska generalstabens mobiliseringsstyrelse – måste finnas vid Försvarsrådet.

Nödvändigheten att engagera den militära förvaltningen i lösandet av denna uppgift, är alltför uppenbar för att behöva bevisas. Hitintills är det endast den militära förvaltningen som behövt tillämpa erfarenheter av omfattande folkräkningar ur mobiliseringssynpunkt, dvs kunnat skaffa sig praktiska erfarenheter av mobiliseringar där det krävs tillämpning av tvångsmedel. Dess apparat måste därför komma till användning. Samtidigt är det svårt att i förväg exakt veta hur vi ska samordna arbetet personellt och organisatoriskt mellan den apparat som finns inom Folkkommisariatet för arbetsfrågor, ledningen för inrikesförvaltningen och den militära förvaltningens mobiliseringsapparat. Men det är just nu en sekundär sak, som kommer att lösas när vi väl fått erfarenheter.

Lokalt, dvs ute i guvernementen, städerna och kommunerna, måste det bildas organ av liknande typ – bestående av representanter för arbetsförmedlingen, olika förvaltningsfunktioner och det militära kommissariatet. Denna trojka organiserar sedan en kommitté för allmän arbetsplikt och kommitténs uppgift är att genomföra mobiliseringen av arbetskraft på två sätt: Dels enligt uppdrag från centrum, dels utgående från guvernementens, städernas och kommunernas lokala behov osv. Här har vi återigen en stor praktisk uppgift, som består i att samordna de lokala behoven av arbetskraft och de uppdrag som kommer från centrum, då det likväl är så att centrums uppdrag måste prioriteras i den allmänna planen.

Så kommer, i stora drag, apparaten för den allmänna arbetsplikten att se ut och det är den apparaten som, under Försvarsrådets allmänna ledning, kommer att ge oss arbetskraft för att fullgöra våra produktionsorgans närmaste ekonomiska planer. Samtidigt ska apparaten i sin praktik lära bondemassorna, att den nya regimen ger försäkringar om att sovjetstaten i gengäld för en viss del av deras arbete, för deras arbetskraft – som de s.a.s. ger i form av lån eller sätter i pant – förr eller senare kommer att återbetalas som industriprodukter, belysning osv.

Utan en riktig apparat och utan att räkna tillgänglig arbetskraft – och om vi inte vill att frågans lösning bara ska bli en skrivbordsprodukt, utan i stället vill omsätta den i praktiken – kan vi inte genomföra den allmänna arbetsplikten i landsomfattning, ja, i så fall är denna riktiga apparat ett måste.

Kamrater! Det är på det här området som den militära förvaltningsapparaten, med sina rutiner och metoder, överensstämmer och sammanfaller med den ekonomiska apparaten. Den här frågan, frågan om att engagera den militära

förvaltningen och att tillämpa dess rutiner och metoder på det ekonomiska området, har på sistone vållat väldig debatt och heta diskussioner. Och hur skulle det kunna vara annorlunda? Vi befinner ju oss i en brytningstid.

Det är ingen tillfällighet att vi har ett Högsta folkhushållningsråd och samtidigt även folkhushållningsråd ute i guvernementen och kommunerna. Precis som på andra områden, är dessa institutioner resultatet av ett kollektivt tänkande bland arbetarklassens bästa element. Vilka missbedömningar dessa än gjort sig skyldiga till – och missbedömningar har vi alla gjort på alla områden – så måste alla dessa institutioner konsolideras och får absolut inte raderas ut med ett penndrag.

Vi befinner oss i en brytningstid i den meningen, att våra institutioner måste fyllas på med nya krafter, med ett ojämförligt större antal arbetare än hittills, och vi måste genomföra en likadan eller ännu större mobilisering av kreativa krafter på ekonomins område – än vi tidigare gjorde för armén. Och utan tvivel är det just här, som kvantiteten övergår i kvalitet.

Mobiliseringen av tusentals proletärer till armén innebar, att armén blev som pånyttfödd. När nu arméns bästa kadrer, bästa organisatörer, återvänder från armén, så kommer det naturligtvis i hög grad att berika det ekonomiska livet. De kommer tillbaka – inte bara med sitt gamla yrkeskunnande, inte bara med gamla kunskaper, utan också med vissa nya erfarenheter, med erfarenheter som säkert ibland saknas hos dem, vilka idag arbetar med ekonomiska frågor.

När vi nu står inför uppgiften att mobilisera många hundratusen och miljoner bönder ute på landet, inför uppgiften att mobilisera städernas befolkning, så ställer jag mig frågan: Vem har störst erfarenhet, vem kan bäst organisera dessa element, vem är bäst på att sammansvetsa dem, ge dem disciplin och leda dem? Vem har större möjligheter än de arbetare, som på sin tid var kommissarier i kompanier, brigader och divisioner, som just har lett tusentals och tiotusentals av dessa bönder både i vardag och i strid?

Alla dessa metallarbetare, dessa textilarbetare, som ni skickade till oss vid fronten, har nu ett enormt försprång framför andra. De har fått detta enorma försprång därför, att de i sin praktik, mitt i krigets eld, kom i kontakt med bondemassan, med en beväpnad och organiserad bondemassa, och fick en sådan kontakt som de aldrig tidigare haft. De har sett denna massa i strid, de har sett den i olika slags situationer under våra reträtter, de har sett denna massa gå hungrande i två-tre dygn på grund av att trosstransporten fallerat, på grund av att vår livsmedelsförsörjning till armén inte fungerat, de har sett bondesoldater desertera – men också hur massan gått till anfall och slagits med stort hjältemod.

I denna bondemassa har arbetarna tänt socialismens flamma, tänt gnistan av kamp för arbetaridealerna. Arbetarna visade bondemassan att de kunde ha hårda nypor när någon satte sig på tvären och bröt mot disciplinen. Dessa arbetare, som ett eller ett par år varit inkallade i armén, har ingenting glömt av vad de en gång

lärde sig i fabriker och verkstäder. De kommer ihåg allt och när de nu återkommer så gör arbetarna det med besked. De har lärt sig mycket därborta, de har lärt sig, att under mycket svåra förhållanden ställa sig i spetsen för tiotusentals och hundratusentals människor, att organisera och leda bondemassor i strid.

Och allt detta har de nu med sig in i ekonomin, ja, de har förmågan att mobilisera hundratusentals och miljoner bönder. Precis som de slogs mot vitgardisterna, precis likadant kommer de nu att bekämpa den ekonomiska ruinen och hungern, kämpa för att skaffa fram bränsle, ge järnet i torv- och skifferbrytningen, på byggarbetsplatserna, på sädesfälten osv, osv. Dessa arbeten har inget slut. I sitt arbete kommer de att ta fram sin samlade erfarenhet, den erfarenhet de fick och testade i kriget, ta fram sin kreativa och organisatoriska förmåga. Det är därför uppgiften, att i det ekonomiska livet engagera de mest avancerade arbetarna, dem som genomgått krigets hårda skola – är en uppgift av största betydelse.

Här har det funnits rätt så många missförstånd. När frågan kom upp var det några kamrater som fick för sig, att någon hade för avsikt att sätta in militära specialister som ledare för fabriker och verkstäder. I tidningarna skrev man pga missförstånd, att någon ville militarisera industrin och sätta militära specialister i ledningen för industrin. Detta är renaste nonsens. Ingen enda seriös människa kan väl få för sig någonting liknande. När vi talar om att föra in den militära andan i ekonomin, då menar vi att det ska ske med hjälp av avancerade arbetare som genomgått krigets skola, då menar vi inte bara att införa förmågan att leda, styra och handskas med efterblivna bondemassor, utan även någonting annat.

Kamrater! Vid fronten var de präglade av stor ansvars känsla och stor noggrannhet när det gällde att utföra uppdrag under former som inte kan observeras på något annat samhällsområde. Där vid fronten berodde tusentals människoliv direkt på kompanikommissarien eller på kompanibefälet (det finns ganska många arbetare som för befäl över såväl kompanier, som brigader och divisioner) och på deras noggrannhet och beslutsamhet. Där vid fronten lärde de sig uppskatta ordning och reda, ansvar och noggrannhet när order skulle utföras, lärde sig att värdesätta och respektera tiden. Och de kommer att vara er behjälpliga med att införa sådana karaktärsdrag också i det ekonomiska livet.

En exakt utförd order – det är den viktigaste principen inom det militära, en princip vi även måste tillämpa på det ekonomiska området. För övrigt kan vi inte förhålla oss till dagens militarism på samma sätt som vi förhöll oss till den borgerliga klasstatens krigsmaskin. Militarismen har två sidor. Ja, t.o.m. i den borgerliga militarismen finns två sidor: Å ena sidan, är militarismen själva kronjuvelen i klassherraväldet och i utsugarnas våldsmakt över det arbetande folket, varvid det ekonomiska beroendet blir dubbelt barbariskt och synnerligen uppenbart, eftersom en armé ju skapats för försvar. Å andra sidan har även borgerlig militarism sina positiva drag. Armén använder sig av teknik och dess strävan är därför att fullända tekniken så mycket som möjligt. Hur fattiga vi än varit har vår kaotiska industri under kamrat Rykovs ledning gett oss ett maximum av allt den kunnat ge.

Under ett krig ställs alla frågor på sin spets. Vi kan klara oss utan te, socker och stövlar, men vi måste absolut ha patroner. Det är sant att det ibland gick dagar och månader då mängden patroner var minimal, innan denna bransch ännu hade kommit i ordning, men nu har vi allt ett litet patronlager och Lloyd-George och Clemenceau⁴⁶ behöver inte oroa sig – det lagret kommer att växa.

Krig är ett bistert hantverk, där varje misstag får betalas med tusentals människoliv, ja, ibland också med statens undergång. I ett krig är sammanhållningen och precisionen förd till sin yttersta gräns. En del kamrater brukar säga, att i ett krig är allting inriktat på förstörelse. Men detta är ett mycket grovt misstag. Om vi som exempel tar kapitalismen, så kan vi se hur den värdesätter administratörer som genomgått militär skolning. Vem var det som drog igång Tysklands bästa järnvägsorganisation? Jo, de som genomgått militär utbildning – underofficerare och officerare. Alla stater uppskattar den militära dressyr, som militarismen i olika grad kan skänka det arbetande folket. Den arbetare från Sormovo som, efter att ha varit kommissarie i kriget, nu återvänder till järnverket för att arbeta i dess administration eller som arbetsledare på golvet, kommer givetvis inte för att radera verksamheten, utan skapar istället förutsättningar för att införa de element av precision, tillförlitlighet och ansvar som karaktäriserar det militära. Vår uppgift just nu – är att föra vår ekonomi närmare de militära metoderna.

Den militära förvaltningen måste efterlikna ekonomin. Där det finns industriregioner – där ska det också finnas militärområden. Steg för steg och i takt med att fronterna krymper kommer vi att övergå till ett milissystem.⁴⁷

Vad är då ett milissystem? Det betyder att befolkningen i en given region kommer att ingå i ett kompani, en brigad, en division. Hela befolkningen sådan den ser ut med arbetande människor i arteller och hantverk. Det kommer att finnas färdigutbildade kadrer och befäl. Vilka då? Jo, vår uppgift måste bestå däri, att vår röde arbetsledare, den nye ingenjören, medlemmarna av ledningen för fabriker och verkstäder ska bli befäl. Det är dessa som ska vara våra överstar, divisionschefer, generaler, bataljon- och plutonchefer. Våra officerskurser måste vi förlägga till våra viktigaste industriregioner, så att varje kursdeltagare både ska kunna vara officer och leda industrin i en viss region.

Bondeperiferin måste ingå i den gemensamma ledningen för våra industri- och kulturcentra. Sålunda kommer den aktuella regionen, med sina fabriker i centrum, samtidigt att vara såväl industriregion som milisområde och milisdivision. I takt med att vår armé anpassar sig till det ekonomiska livet – kommer ekonomin att suga i sig element av militarismen, dvs sådana livsviktiga element som precision och tillförlitlighet och en inställning till ekonomiska beslut, som om de gällde militär ordergivning. Och detta behöver vi i väldigt hög grad, eftersom vi på det ekonomiska området hotas av undergång om inte dessa åtgärder blir vidtagna.

Kamrater, det finns slutligen ännu en väg för att närma armén till arbetet, en väg som livet självt visar oss. Det är att förvandla militära förband och hela arméer till arbetsenheter, till arbetsarméer. För några veckor sedan vände sig Tredje arméns militära revolutionsråd till Försvarsrådet med förslaget, att landet borde stödja sig på denna armé, som fullgjort sina militära uppgifter åtminstone för den närmaste tiden, och förvandla armén till en arbetsarmé, så att det nätverk armén utgör och arméns samlade erfarenheter kan bevaras. Efter diskussion i militära och ekonomiska organ har Försvarsrådet beslutat anta detta förslag, med de korrigeringar som Försvarsrådet fann lämpliga att göra.

Vad är då huvudtanken med att förvandla våra militära arméer till arbetsarméer? Jo, i vissa regioner har vi arméer som fullgjort sina uppdrag i strid och som naturligtvis därför borde kunna flyttas till andra regioner. Men på grund av det kaos som råder inom transportsektorn kan de inte sättas in för en kortare tid. Kan vi då bara demobilisera, hemförlova, dessa trupper? Inte under några omständigheter! Om det är något vi lärt oss under dessa två år av inbördeskrig, så är det att vara försiktiga. Vi har ingen rätt att betrakta den militära uppgiften som avslutad.

Javisst, vi har tagit Koltjak till fånga och han sitter i ett fängelse i Irkutsk, ett fängelse som många av oss känner till – och inte bara ryktesvägen. Men öster om Irkutsk finns tjecker och slovakar, som betar sig på ett tvetydigt sätt, och där finns också japaner. Vi har krossat Denikin och han lär finnas ombord på ett fartyg. Men till hans hjälp skyndar en engelsk-fransk flottilj på väg över Svarta havet och dess uppgift är tydligen att hålla våra städer under eldgivning fram till dess att resterna av Denikins band hunnit gå ombord på fartyg som ska föra dem i landsflykt från Ryssland. Borgerliga europeiska massmedier uppger samtidigt, dementerar och uppger på nytt, att en brittisk armé på 200 tusen man är på väg mot Kaukasien. Det är svårt att tro uppgifterna, men vi kan inte utesluta möjligheten, att det engelska kapitalet gör även detta försök..

Nyligen stod såväl representanter för den georgiska regeringen, mensjevikerna, som representanter för den armenisk-azerbajdzjanska regeringen med mössan i hand inför Clemenceau och Lloyd-George och bad om militär hjälp. Svaret blev: ”Vi tänker hjälpa er på precis samma sätt som vi hjälpt Denikin”. Ett klassiskt svar! En fantastisk, men helt omedveten ironi! Men de gevär och kulsprutor som levererats är inte ironiska utan av metall och vi vet ännu inte hur frågan kommer att stå i norra Kaukasien, där vi ännu inte krossat alla Denikins band.

Vi är bergfast övertygade om, att vi på kort tid kommer att krossa motståndet och att den striden kommer att vara slutförd fram på våren – men vi har ingen rätt att avrusta, ingen rätt att hemförlova en endaste soldat. Med tanke på våra stora militära framgångar, så är det här, kamrater, någonting som var och en av er måste göra fullkomligt klart för alla människor på era hemorter.

Så länge vi inte har fullständiga och ovillkorliga garantier för de sovjetryska gränsernas okränkbarhet, så länge världspolitiken är så osäker som den är och vi hotas av nya överraskningar, så länge har vi ingen rätt att påbörja någon demobi-

lisering. Men samtidigt som vi håller armén i stridsdugligt skick, kan vi använda delar av den i större eller mindre omfattning – beroende på förhållandena – för ekonomiska ändamål. Vi kan dra till oss kadrer från armén, de ur ekonomins synvinkel mest värdefulla kadreerna, vi kan ta ut dem ur aktiv krigstjänst i hundratals och tusentals för att täcka folkhushållningens behov – samtidigt som vi, om det skulle behövas, omedelbart kan kasta in dem i strid vid fronten.

Vår Tredje armé är just i den situationen. En armé som fullgjort sina militära uppdrag. I denna armé finns (och nu kan jag nämna siffran) inte mindre än 150 tusen man. I denna armé finns 7 tusen kommunister, 9 tusen sympatisörer. Med andra ord – det kommer en kommunist eller sympatisör på var tionde rödarmist. Det är en armé med hög medvetenhet och det är ganska naturligt att just den på eget bevåg ställt frågan om det nu – när den inte har fler militära uppgifter att fullgöra – vore möjligt att sätta armén i arbete i den region där den är förlagd.

Vilka är då villkoren för att sätta armén i arbete? Ja, det beror på de sammantagna omständigheterna. För det första måste vi i helhet bibehålla arméns apparat, vi måste hålla armén i krigsberedskap. Den får inte sönderslitas i sina beståndsdelar, den får inte pulvraseras. Med tanke på arbetsplikten måste armén få klara och entydiga uppgifter. Givetvis kan inte armén leda en verkstadsindustri eller en textilfabrik. Armén kan heller inte leda järnvägstrafiken eller reparationerna av våra ånglok – men den kan som armé utföra omfattande arbeten som kräver massinsatser av arbetskraft: skogsavverkning och vedtransporter, torvbrytning, anskaffning av brödsäd för en planmässig fördelning av livsmedel samt transporter av spannmål till uppsamlingsställen, i snösvängen längs våra vägar osv – beroende på var armén och de olika arméförbanden är förlagda.

Vidare – eftersom armén just i den egenskapen utför arbeten av masskaraktär för folkhushållningens räkning eller fungerar som hjälparbetare åt enskilda verkstadsföretag eller fabriker – måste den få handledning från de organisationer som i ekonomisk mening leder dessa verkstadsföretag, fabriker och regioner. Med andra ord – denna armé kan endast ge sig in på industrins område i den mån den inkallas av guvernementets folkhushållningsråd, av representanter för Högsta folkhushållningsrådet, eller av Högsta folkhushållningsrådet självt.

Endast på begäran av Folkkommisariatet för jordbruksfrågor drar arméstyrkor in i lantbruket. Här kan det inte bli tal om att armén på något sätt skulle bryta mot de centraliserade och landsomfattande planerna för ekonomins utveckling, eller mot de lokala regions- och guvernementsplanerna. Armén kan hjälpa till, den kan sätta in sina styrkor, men ledningen kommer att finnas i händerna på de organ som enligt sovjetförfattningen är kallade att utgöra sådan ledning.

Ett ytterligare villkor för att använda armén i arbete, är att det sker en jämn fördelning av livsmedel mellan de arbetande rödarmisterna och de lokala arbetarna. Om arbetarna för en tid kunde finna sig i, att det i närheten fanns en armé som utspisades mycket bättre än de själva – därför att armésoldaterna under krigsför-

hållanden får utstå de mest fruktansvärda umbäranden, inte får mat på två-tre dagar och dör av tyfus mycket oftare än våra hungrande arbetare – så finns det under fredliga arbetsförhållanden ingenting som kan rättfärdiga, att arbetande rödarmister skulle utspisas bättre än uralarbetare i grannskapet. Därför har Tredje armén, under ledning av Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor, ålagts uppgiften att garantera alla Urals proletärer en livsmedelsranson som inte är mindre än den rödarmisterna erhåller.

Självklart är det en uppgift för de lokala fackföreningarna och för de politiska sovjetorganisationerna, att upprätta intimast möjliga kontakter, de bästa tänkbara förbindelser med denna armé – så att det fortsättningsvis inte kan eller kommer att finnas något främlingskap mellan militär organisation och arbetsorganisation.

Rapporterna, som kamrater skickar oss från dessa områden, vittnar om att de är fullkomligt klara över sina uppgifter. Soldaternas traditionella grabbighet, känslan av främlingskap och motsättningarna mellan soldaterna och den proletära miljön – är som bortblåsta och kan inte återuppstå, eftersom det är samma arbetare som står i ledningen för armén. En av dessa är kamrat Lokatskov⁴⁸, en proletär från Ural, en i uraltrakten mycket populär kamrat.

Arméns organisation måste naturligtvis genomgå förändringar för att den ska kunna anpassas till arbetsorganisationens behov. Jag vill för er läsa upp ett utdrag ur en rapport som visar hur man tar sig an den organisatoriska frågan. Det här är vad kamraterna Dajevskij och Lokatskov har att rapportera:

”*Uralsk*, 19 januari. Som svar på ert telegram kan jag meddela: Arméapparatus medverkan i regionens jordbrukskampanj ger inte bara en väldigt mycket större vårsåddsareal. Endast denna medverkan har gjort det möjligt att återuppbygga förstörda lantbruksenheter och på nytt sätta dem i produktivt arbete. Förekomsten av en betydande maskinreserv som kräver reparation i denna region, gör det till ett tvingande behov, att sätta in alla krafter för att ställa i ordning maskinerna så de kan användas för att bruka dessa väldiga jordarealer. Samtidigt måste vi ta alla möjligheter att höja fraktkapaciteten på järnvägssträckan Pokrovsk-Uralsk, där det på stationerna i området Altata-Jersjovo, under bar himmel, ligger miljoner pud brödsäd som inte fått plats i sädesmagasinen.

På den sammankomst som idag ägde rum med deltagande av armékadrer från det befästa området, representanter för regionens parti- och sovjetorganisationer: revolutionskommitté, partikommitté, jordbruksavdelning, folkhushållningsråd, fackföreningar, guvernementets livsmedelskommission, järnvägsanställda m.fl. fastställdes en arbetsplan. Ledningarna för olika branscher inom folkhushållningen, främst jordbruksavdelningen och folkhushållningsrådet, fick i uppdrag att de närmaste dagarna presentera siffermaterial om det omedelbara behovet av arbetskraft och tekniska hjälpmedel för att under nuvarande förhållanden höja arbetsproduktiviteten i folkhushållningens viktigaste branscher.”

Till stabschef i armén förordnas en arbetare med stor och allsidig erfarenhet av ekonomiskt arbete. Samma slags meriter har också den förre stabschefen, en officer från generalstaben, som blir den förstnämndes assistent. Så fort armén behöver övergå i krigstillstånd, sker naturligtvis återigen en växling, så att den förre stabschefen på nytt intar sin givna plats. Arméns operativa avdelning döps om till arbetsoperativa avdelningen. Den kommer precis som tidigare att leda arbetet med att förbereda och utföra operativa arbetsorder och att sammanställa arbetsrapporter. Om denna operativa ledning tidigare kunde få order om att ”inta den eller den byn, att marschera si och så många verst i den eller den riktningen” – så kommer denna förvaltning fr.o.m. nu att utfärda arbetsorder, t.ex. ”att fälla och såga si och så många kubik ved i ett visst område”. Och rapporteringen kommer att koncentreras till liknande spörsmål. Operativa avdelningen kommer även den att ledas av en arbetare med ekonomisk erfarenhet.

Ni kan föreställa er, kamrater, vilken kolossal fördel det är att ha en sådan organisation, som redan förfogar över centraliserade telegraf- och telefonförbindelser. Varje kompani har egen telefonanläggning, drar sina kablar, upprättar kontakt till brigadstaben, via brigadstaben till divisionsstaben, till arméstaben. På det här sättet skaffar vi oss ett stort antal producerande arbetararteller, som har vanan inne att utföra exakta order, att ta emot order över bestämda telefonlinjer och som är vana att redan samma dag avrapportera hur dessa order utförts.

Samtidigt har underrättelseavdelningen omorganiserats till en redovisnings- och statistikavdelning, som behållit sin kader och anpassat den till sitt nya arbete. Förbindelseavdelningen, som jag nämnde nyss, behålls som den var tidigare. Den har nu ett kolossalt arbete bestående däri, att den ska upprätthålla förbindelserna mellan alla arbetsställen och institutioner å ena sidan, samt staben å den andra. Det är tänkt att staben före kl 22.00 varje dag ska känna till dagsresultaten. Under ledning av arbetsarméns råd bildas också en vetenskapligt-teknisk avdelning, vars uppgift är att utarbeta övergripande ekonomiska planer. Tidigare chefer för avdelningar och grupper underställda staben, ja, överhuvudtaget cheferna för alla militära förvaltningar, kommer fr.o.m. nu att kallas militära ledare, militära assistenter, där så är nödvändigt, eftersom Röda armén inte kommer att upplösas som krigsorganism. Till chefer för avdelningar och grupper förordnas erfarna kommunistiska arbetare med adekvata ekonomiska meriter; sådana finns redan.

Den citerade rapporten avslutas med orden ”allt detta får oss att hoppas, att denna första armé verkligen blir en sovjetisk arbetsarmé”. Jag har i min hand deras första arbetsrapport som berättar hur många kubik ved man färdigställt, hur många kubik som transporterats från avverkningsplatserna, hur många timmermän som skickats till gruvorna, hur man arbetar med att reparera trasiga lok, osv, osv.

Naturligtvis är detta bara början. En del som görs kan vara misstag, annat rena fantasier, somligt korrigeras och en del överflödigt förkastas. Men själva grunden för detta arbete kan inte vara felaktigt eller ett misstag, ty allt detta är precis samma grund på vilken vi bygger hela vårt sovjetsamhälle.

Här har vi att göra med några tusen arbetare från Ural och andra trakter, arbetare som själva ställt sig i spetsen för armén. Vi har att göra med några tiotusental bönder som befinner sig i olika stadier av medvetenhet och som står under dessa frontarbetares ledning. Vad är det då frågan om? Jo, detta är en liten avspegling av hela vårt Sovjetryssland, en liten avspegling av vårt ekonomiska liv i sin helhet, en organism bestående av miljoner arbetare och miljoner bönder och där den ledande apparaten i sin tur består av de mest medvetna bönderna och en överväldigande majoritet arbetare från våra städer. Varför skulle inte denna organism kunna vara levande om hela vårt Sovjetryssland är det?

Det är därför som vi, efter att ha gjort denna första erfarenhet, omedelbart överför den även till en rad andra områden. Denna reservarmé har redan anpassats till arbete inom transportsektorn. Genom beslut i Arbetarnas och böndernas försvarsråd har denna arbetsarmé, som vid fronterna lärde sig bygga skyttevärn och befästningsverk, en armé som förfogar över en mycket bra ledningsapparat och har sin stab i Kazan – hel och hållen ställts till förfogande för Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer och satts in för att arbeta längs järnvägssträckorna Moskva-Kazan och Jekaterinburg-Kazan⁴⁹.

Tredje armén, den tredje i ordningen men den fjärde i antal soldater räknat, är satt i denna beredskap. Denna armé, som tidigare opererade längs med Uralfloden och som nu fullgjort sina militära uppgifter, har av Försvarsrådet fått i uppdrag att hjälpa kommittén för statsanläggningar och Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer med att snabbast möjligt ställa i ordning järnvägen Alexandrov-Gaj-Emba för att kunna transportera olja. Dessutom är det ju så, att uralområdet – där inbördeskriget var särskilt grymt – har ödelagts, ruinerats och berövats den arbetskraft som skulle behövas i lantbruket. Efter överenskommelse med folkkommisariatet för jordbruksfrågor, kamrat Sereda⁵⁰, har vi sänt en förfrågan till Ural angående möjligheten, att sätta in Fjärde arméns styrkor och teknik för att reparera jordbruksverktyg och -maskiner och i arbetena med vårsådden.

Detta, kamrater, är ett helt nytt, en ny erfarenhet, än så länge bara en erfarenhet, – av hur man kan använda arméns manskap och inventarier för ekonomiskt arbete, i detta fall arbete inom lantbruket. Försvarsrådet har redan beslutat, att bilda en arbetsarmé i Ukraina efter överenskommelse med den ukrainska revolutionskommittén. Det är tänkt att vi ska bilda en arbetsarmé i norra Kaukasien och den saken blir allt mer akut, ju närmare vi kommer Groznyjs oljekällor.

I norr har vi fått till stånd en vapenvila som vi hoppas ska leda till ett fredsavtal med Estland⁵¹. Där har vi Sjunde armé i ett område som är rikt på torv- och oljeskifferfyndigheter. Vi har i princip beslutat sätta in Sjunde arméns manskap i arbete, eftersom vi inte kan demobilisera, inte kan upplösa armén, så länge som Finland skramlar med vapnen och vi inte vet vad som kommer att hända med

Estland och Lettland i morgon. Vi bör emellertid kunna sätta in Sjunde arméns styrkor i arbetet med torv- och oljeskifferbrytningen.

Detta är alltså en av vägarna för hur vi skulle kunna använda arméns manskap, en levande och organiserad arbetskraft, och huvudsakligen sätta in den i våra ytterområden som är så rika på råvaror. Om arméns styrkor förmår hämta upp dessa råvaror och transportera dem till våra järnvägsknutpunkter, om de kan hjälpa oss att hålla rälsen ren från snö, sätta fart på järnvägstrafiken och hit till centrum, till ekonomins viktigaste områden, sända brödsäd och bränsle, då kommer blodet i sovjetushållningens ådror åter att nå dess hjärta, som då slår jämnare, starkare och med snabbare takt. Vår ekonomiska organism kommer åter att leva upp.

Därför vore det en oförlåtlig synd, att förhålla sig likgiltigt till detta experiment, eller att ge det otillräckligt stöd. Ty detta experiment med att använda våra arméer för ekonomiska uppgifter kommer att ha enorm principiell betydelse och lika enorm betydelse materiellt och ekonomiskt. Då vi nu är tvungna att tillgripa arbetsplikt i bred omfattning, tvungna att använda oss av hundratusentals och miljoner bönder för ekonomiska behov, så kan de inte mobiliseras bara med hjälp av våra fackföreningar. Huvudsakligen kommer de att kunna mobiliseras bara om vi använder militära metoder. Vi blir tvungna att organisera dem i arbetskollektiv och ge dessa en form som liknar den militära organisationen, alltså arbetslag, arbetarplutoner, arbetarbataljoner. Eftersom vi här har att göra med massor, som fortfarande inte genomgått någon skolning i fackföreningarna, måste organisationen huvudsakligen vara av militär karaktär. Vi har redan tillgång till dessa organisationer i form av våra arméer. De borde följaktligen komma till användning och anpassas till ekonomiska uppgifter. Det görs redan nu.

Användningen av arbetsarméer kan, enligt liberala pratmakare, leda till ett system av araktjejevtyp. Men vi är i vår fulla rätt att helt tillbakavisa detta svammel. Vi säger att arbetarklassens mest militanta skikt har tagit landets styrelse i sina händer och att de därför har rätt att påtvinga de mest efterblivna delarna av det arbetande folket en lag om arbetsplikt, eftersom bönderna, de mest efterblivna bönderna, redan i morgon eller övermorgon inser – och de bästa delarna av bondemassorna fattar redan nu – att arbetsplikten är en nödvändig lag.

Kamrater, detta är alltså tanken bakom en militarisering av vår hushållning, det är i den meningen vi talar om en militariserad ekonomi. Denna tanke kan inte behandlas som vore den ett utifrån kommande tvång, som vore den ett initiativ från militära specialister. Det är en trist och löjeväckande fantasi.

Vem kan bland massorna föra in ett medvetande om denna nödvändighet? Endast de progressiva skikten inom arbetarklassen, dvs främst industriproletariatet. Om vi först betraktar vår kämpande armé, som strider och stupar vid fronterna, så säg mig då vem det är som skapat denna armé, vem det är som infört disciplin i armén, vem det är som har gjort en order till ett tvingande och befallande ord?

Det är inte enskilda militära specialister, bland vilka det förvisso finns många helt underbara kadrer – som är de verkliga organisatörerna. Nej, allt det som kännetecknar arbetarnas och böndernas sanna militarisering i form av Röda armén, har införts och införs i detta nu av de mest progressiva skikten bland de arbetare som kommer från Moskva, Petersburg, ja, från hela Ryssland.

Hur gick det till när vi skapade Röda armén? I början bestod armén av partisanförband eller enkla arbetarstyrkor. Men vi beslöt oss för att militarisera arbetarna och vi samlade arbetarna till möten för att tala klarspråk: ”Vi befinner oss i fara, en fara som hotar oss med undergång. Det ankommer på er, progressiva arbetare, att bland dessa massor införa en beredskap att dö eller segra”. Dessa progressiva arbetare, som hade militariserat sig själva, såg nu till att militarisera också bondemassorna för att kunna leda dem i strid.

De progressiva arbetarna har idag samma uppgift i förhållande till hela folkhushållningen, i förhållande till den allmänna arbetsplikten. Vi måste framför allt säga till de progressiva arbetarna, att vi på folkhushållningens område, på den ekonomiska fronten hotas av samma fruktansvärda fara, ja, en än större fara än den som hotade oss då Denikin stod norr om Orjol, när Judenitj närmade sig Pulkovhöjderna utanför Petrograd. Denna fara är desto mer fruktansvärd, som den är allomfattande. Men vi, kamrater, skiljer oss från franska och belgiska arbetare däri, att dessa ännu lever som kapitalets slavar, medan vi själva får ta ansvar för vår framtid. Vi kan och måste i arbetarklassens innersta källor hitta dess dolda energi, föra upp den till ytan, sätta den i rörelse, militarisera oss själva och de mer efterblivna massorna. Vi måste, på det mest beslutsamma sätt, se till att precision, tillförlitlighet och strängaste ansvarskänsla från början till slut, i stort såväl som i smått, fr.o.m. nu ska vara kännetecknande för arbetarmassorna.

Frågorna om vår ekonomi måste hamna i centrum för vår uppmärksamhet. Varje förvärvsarbete som hamnat på efterkälken – varje arbetare, arbeterska, varje arbetande bonde och bondkvinna måste känna till detta. Tre fjärdedelar eller kanske t.o.m. nio tiondelar av spaltutrymmet i våra tidningar måste ägnas frågor om vår ekonomi. Varenda en av landets medborgare – progressiv eller efterbliven – ska känna till att det finns järnverk i Sormovo och Kolomenskoje, att det på olika platser finns textilfabriker som heter så och så; ska veta vad de producerar och att de producerade mer och bättre i april, än vad de gjorde i mars eller februari.

Vi måste se till, att vi har fabriker och verkstäder som blir särskilt omtyckta eftersom arbetspulsen i dessa företag slår snabbare. Det måste finnas fabriker och verkstäder som ska känna, att de inte är lika omtyckta i sovjetlandets ögon, eftersom pulsen inte slår lika snabbt och produktiviteten är lägre än vid andra fabriker och verkstäder. Färdigställandet av varje nytt ånglok vid någon ånglokstillverkande verkstad – måste fr.o.m. nu betraktas som en sovjetisk högtid och varenda arbeterska och bondkvinna måste känna till att detta är deras ånglok. Vi måste följa reparationsarbetet vid lokverkstäderna på samma sätt, som vi känner någon sjuk anförvant – en älskad bror, syster eller hustru – på pulsen.

Och om bara landets alla progressiva arbetare ägnar alla sina tankar, all sin vilja, hela sin revolutionära lidelse åt folkhushållningens sak, precis som de gjorde när det gällde arméns sak, så betvivlar jag inte, att vi kommer att kunna föra ut Ryssland på en ny och bred väg – till skam för alla våra fiender och till glädje för alla våra vänner.

Slutord

Kamrater, redan på det gemensamma mötet i Bolsjojteatern fick jag frågan om principerna för arbetarskyddet kommer att tillämpas i arbetsarméerna. Naturligtvis är det vår uppgift att skapa gynnsamma förutsättningar för våra arbetsarméer. I varje fall är det vår strävan, att man i arbetsarméerna – med alla till buds stående medel – ska tillämpa principerna för arbetarskyddet.

Vår huvuduppgift är att skapa en arbetsarmé och denna arbetsarmé är inte något tillfälligt missförstånd eller någon beklagansvärd oundviklighet. Det handlar om en viss sorts Kooperation, som tidigare hade skapats för andra uppgifter, men som består av samma slags grundelement på vilka hela samhället bygger här hos oss i sovjeternas land och som tillämpas allt mer beslutsamt på alla livets områden.

Dessa grundelement är arbetarna, den mest upplysta och revolutionära delen av bönderna, samt en mindre procent revolutionära intellektuella – alla tre i egenkap av ledare. Det är de halvmedvetna, vacklande och tvivlande småbönderna som både leder och är ledda, vidare de perversa kulakerna och halvkulakerna, som uppträder i egenkap av såväl motståndare som tvångsledda. Detta är ju den allmänna bilden av sovjetsamhället sådant det ter sig på varje stort sovjetiskt företag. Detta är också bilden av vår armé, inklusive bilden av vår arbetsarmé.

Det är därför jag ingalunda är beredd och heller inte tänker rekommendera kongressen att behandla denna stora erfarenhet som en begränsad fråga, på det sätt som kamrat Rjazanov föreslagit. Om det är sant att vi går in i en period då vi ska försöka massmobilisera och införa allmän arbetsplikt för de breda bondemassorna i syfte att få enklare arbeten utförda, då är det alldeles klart att denna mobilisering av bondemassorna – särskilt i initialskedet – inte på något sätt kommer att skilja sig från metoderna för militär mobilisering i allmänhet. Den organisation vi kan ställa till de mobiliserade massornas förfogande, kommer särskilt den första tiden att mest likna en primitiv militär organisation.

Eftersom vi redan har fotfolk som mobiliserats för militära ändamål, så är det inte bara att fylla ut tiden i deras militärtjänst som vi nu drar in dem i arbete. En sådan inställning är helt ohållbar. Den principiella betydelsen av detta experiment, själva tanken med det är, att arbetarklassens bästa krafter, de mest energiska, friskaste, kunnigaste arbetarna – som tidigare ledde bönder i strid – även nu ska användas som ledning för dessa bondemassor. Om det här experimentet skulle misslyckas betyder det inte bara att vi i viss mening, i ett visst ögonblick, varit dåliga på att använda arméns resurser, utan skulle även betyda, att den ryska arbetarklassen och dess bästa element, som genomgått

krigets hårda skola, inte förmådde ställa om sig och lägga om arbetet på fredliga banor.

Jag tror att arbetarklassen förmår göra detta, ja, jag tvivlar inte på att så blir fallet. Varje ny rapport vittnar om, att arbetarna själva har en attityd till denna sak som går ut på, att de ingalunda ser den militära organisationen som en fetisch, som någon slags helig ko och att den i deras ögon ingalunda påminner om militarism i detta ords dåliga bemärkelse – och som de är vana att använda detta ord. De betraktar den militära organisationen som sin apparat, som ett arbetsinstitut, och de säger ungefär som så, att ”fackföreningarna är den enda arbetarorganisationen och behövs det, då är vi beredda att använda fackföreningarna för att bygga en armé, eller för att omorganisera armén”. Det är bara på det sättet man bör förhålla sig till alla arbetarklassens institutioner, organ, föreningar och kooperativ.

Vad sedan gäller frågan om jämlik fördelning av livsmedelsransoner mellan soldaterna i arbetsarmén och arbetarna i en viss region och förslaget, att istället för en regional höjning av ransonen lägga överskottet i en livsmedelsfond för hela republiken – vill jag säga följande: Vår arbetsarmé lever och arbetar i regioner där det finns ett livsmedelsöverskott och det vore naturligtvis ingen orimlig tanke, att en viss regions arbetare skulle få beskurna ransoner bara därför, att arbetarna i t.ex. Moskva inte har dessa tillgångar. Det torde vara ställt utom allt tvivel, att om vi hade en väl fungerande apparat, skulle en höjning av arbetarnas ransoner inte alls och inte på något sätt stå i motsättning till önskan att samla ihop till en livsmedelsfond för industriproletariatet – som ju är den allra viktigaste uppgiften.

Kamrat Rjazanov har framkastat förebråelsen, att fackföreningarna känner sig förbigångna vid behandlingen av frågan om arbetsplikten. När det gäller den saken har han fått ett bra svar från kamrat Tomskij⁵², som konstaterat, att frågan har behandlats med deltagande av, eller rättare sagt, under medverkan av fackens mest inflytelserika representanter, inklusive kamrat Tomskij själv.

Apparaten för mobilisering av bönderna är en frisk mobiliseringsmekanism. Den behöver bara sättas i händerna på avdelningen för redovisning och förmedling av arbetskraft inom Folkkommisariatet för arbetsfrågor. Vad beträffar påståendet, att vi bara skulle ha dragit in fackföreningar som är bra för vår internationella propaganda – begriper jag inte alls, varför man utomlands skulle behöva studera våra fackföreningar genom den lilla springa som öppnas när denna apparat mobiliserar bönder. Om det är något som intresserar det europeiska proletariatet, så är det frågan hur ryska arbetare byggt en egen stat, skapat olika apparater och hur de använder dessa apparater som de själva finner bäst och med hjälp av sina apparater förmår mobilisera breda massor, inklusive bondemassorna. Men ni kan knappast förvänta er, att den europeiske arbetaren skulle vara särskilt doktrinär och ställa sig frågan ”finns det, eller finns det inte någon facklig representant i den och den apparaten för mobilisering av arbetare?”.

Det är en fråga som bara kan intressera tradeunionister, eftersom brittisk bourgeoisie lyckats dra dem vid näsan i tiotals år. Den brittiska bourgeoisien skapar en borgerlig statsapparat i vilken de släpper in en facklig representant. Det är fackföreningsrörelsens, dessa fackpampars, grövsta misstag. För endast en hjärndöd idiot kan tro, att arbetarklassens intressen sålunda blivit tillgodosedda. Men om nu kamrat Tomskej anser att saken kräver inte bara en, utan tre eller fem fackliga representanter, så har väl det aldrig varit någon tvistefråga.

Förslaget om att bilda en arbetsarmé kom i detta fall direkt från Tredje armén⁵³ och vi har bara dragit fram förslaget i dagsljuset. Vi diskuterar denna ekonomiska organisation med landets alla ekonomiska institutioner och om det i detta fall uppstått missförstånd hos kamrat Rjazanov, då är missförstånden hans egna.

Men här finns också meningsskiljaktigheter som hänför sig till en representant för det parti, vilket kallar sig ett parti som tar ansvar och har samvete, såsom partiets själv brukar uttrycka det. Jag avser kamrat Abramovitj⁵⁴. Vem känner sitt parti bättre, än kamrat Abramovitj? Här anklagar han oss nästan för att vi besegrade Koltjak, Denikin m.fl. Och vi skulle liksom ha bestämt oss för att inbördeskrigets kulsprutemetoder är det bästa sättet att lösa våra ekonomiska uppgifter. Man skulle kunna få för sig, att denna seger vanns av några slags militära proffs – och inte av just arbetare från Petrograd och Moskva, av arbetare som inget glömt av vad de hade lärt sig i såväl fackföreningar, som i underjordiska grupper och i sitt arbetet i sovjeterna – ty, det var just för detta de kämpade och vann sin seger.

Men jag tycker en annan sida av denna fråga är intressantare. Abramovitj säger, att det vore oklokt att skapa en militär apparat med hjälp av den usla sovjetregimen. Det är mycket möjligt, men utan hjälp av denna dåliga regim kan vi inte lösa våra ekonomiska uppgifter. Här finns ingen motsättning. När vi började bygga upp armén – och nu frågar jag Abramovitj vad det var han då sade med ord hämtade hos Martov. Sa han inte, att bolsjevikerna tänker satsa på en yrkesarmé omgärdad av ärkeänglar från två håll, dvs arbetare beväpnade med revolverar från båda hållen, tänker satsa på kommissarier, samt att vi med hjälp av en så ruttan regim inte skulle lyckas skapa en armé. Självklart har kamrat eller medborgare Abramovitj ett överflöd av samvete, men faktiskt också brist på skarpsinne, ty det han nu säger borde han ha sagt då, när vi började bygga upp armén och inte nu, när vår armé redan vält alla våra fiender över ända.

Det är inte rätt tid att genomföra en militarisering, järnhård disciplin och stålhard härdning, säger Abramovitj – eftersom detta kräver för mycket metall och metallen är så dyr. Själv föredrar Abramovitj ett billigare recept, nämligen att satsa på vatten, precis som apotekare i stora mängder brukar spä ut alla medikament med vatten. Men hur vill han då lösa denna fråga, hur ser han på uppgiften att militarisera? Jo, i bästa fall förhåller han sig till militariseringen som en brittisk tradeunionist. Men vi har ju redan genomfört en mobilisering i praktiken, dvs, tusentals och tiotusentals militanta arbetare har medvetet varit med om en mobili-

sering vid fronten, hundratusentals bönder har varit med om en mobilisering, måhända bara halvt medvetet – men ändå varit med om en sådan.

Vad har då denna militarisering betytt för oss? Mensjevikerna säger att den var påtvingad utifrån. Vem var det som påtvingades den? En och annan desertör, en och annan kulak, en och annan demoraliserad bonde, en och annan av mensjevikerna demoraliserad arbetare. Men hur var det med den överväldigande majoriteten? Militariseringen hade inte påtvingats dem som vann segern. Militariseringen hade de medvetet tagit till sig. De sade som det var: Här gäller det att segra och därför att anstränga sig av alla krafter – eller så går vi under. Här var det frågan om en inre militarisering. När de väl hade genomsyrats av denna kämpaglade och militanta stämning, då talade de om för de bästa bönderna vad saken gällde och bönderna slog följe med dem.

Jag frågar er: Finns det verkligen inga exempel på hur arbetarna tagit i med hårdhandskarna mot strejkbrytare? Jodå, hur många som helst! Men är det inte så, att vi befinner oss i ett läge där frågan inte bara gäller en enskild grupp arbetare, utan faktiskt handlar om framtiden för arbetarklassens miljoner, ja, även om framtiden för bönderna och dess allra mest efterblivna skikt?

Har vi då inte rätt att ta till de strängaste åtgärder, tusen gånger strängare än dem som användes mot strejkbrytare under tsartiden? Att militarisera ekonomin betyder att folkhushållningens blomma – arbetarklassen – tvingas lära sig förstå, att nu handlar det om liv eller död. Nu handlar det inte om att bygga luftslott, idealiska fabriker á la Abramovitj, som bara har en enda egenskap, nämligen, att de inte existerar i sinnevärlden. Precis som den där armén han vill skapa, nämligen den som redan skapats av Denikin, Koltjak och Judenitj, där de deltog...

(Röst ur salen: ”Det är inte sant”).

– Inte vet jag om det är sant eller ej, men när vi föreslog era ledare Tsereteli⁵⁵ och Tjechidze⁵⁶ ett gemensamt förbund mot Denikin, svarade de: ”Vi kan inte blanda oss i denna maktkamp”. Och både Tsereteli och Tjechidze reste till Paris, där Clemenceau meddelade: ”Vi kommer att hjälpa er mot bolsjevikerna, precis som vi hjälper Denikin”. Vågar ni förneka detta?

(Röst från salen: ”Vi hade olika åsikter om det där”).

– Inte vet jag om ni hade olika åsikter eller ej, men när era meningsfränder arresterades eller sköts, då var ni inne på samma linje. (Applåder).

Här har kamrat Radek⁵⁷ citerats några gånger. Han hade mycket intressant att säga. Den röda tråden i hans anförande var tanken, att själva rådsrepublikens existens är världshistoriens största och viktigaste faktum. Ni kan i detta nu göra enstaka kraftansträngningar, men själva faktum, att ni finns som arbetarklassens organiserade statsmakt, är det faktum som likt en ryggrad bär upp hela världsutvecklingen. Vad är det som hållit oss upprätta dessa två år? Jo, en inre själslig

koncentration, skoningslöshet mot alla sabotörer inom arbetarklassen, ja, att vi faktiskt satsade all vår energi – till förfång för såväl militanta arbetares som småbönders personliga hälsa.

Men det är detta som säkerställt arbetarklassens herravälde under två års kamp på alla fronter. Nu består uppgiften däri, att omforma dessa ansträngningar, denna lidelse och skoningslöshet i ekonomisk utveckling. Och en försvinnande liten minoritets sabotagehandlingar kan inte hindra oss, precis som de inte lyckades förhindra omvälvningen för två år sedan. I vårt förhållande till arbetarklassen, såväl till militanta arbetare som småbönder, har det skapats en atmosfär som är genomsyrad av disciplinens anda, samtidigt som vår militära armé genomsyras av viljan att arbeta. I vårt samhälle kan det inte finnas någon skillnad mellan armén och de arbetande klasserna, de kommer bara allt närmare och närmare varandra, och varje försök att splittra dem är en försyndelse och ett brott mot revolutionens sociala anda. Detta kan vi inte tillåta från något håll.

Ekonomitjieskaja Zjizn Nr 18, 20 januari 1920

---

*) I sitt anförande på Folkhushållningsrådets III kongress.

**) Zjug heter fransosen i transkription från ryska, men hur hans namn stavas på franska, har jag inte den minsta aning om.

***) Förmodligen pud. Ö. *anm.*

De viktigaste uppgifterna och svårigheterna i det ekonomiska uppbygget

(Anförande på möte med RKP(b)s moskvakommitté 6 januari 1920)

Tack vare kolossala ansträngningar från vårt parti har det militära läget ljusnat betydligt. Som följd därav har också vårt internationella diplomatiska läge förbättrats. Men om vi ändå summerar allt, så är vårt läge idag sämre än när det varit som värst och vitgardistiska band hotade oss från alla håll. Under det senaste halvåret har vårt ekonomiska läge försämrats så till den grad, att våra militära och internationella framgångar inte uppväger denna tillbakagång. Detta måste sägas med en gång. I vissa tidningar, som i nyårsöversikterna i *Ekonomitjeskaja Zjizn*, kan vi ex.vis finna en artikel som andas en helt ogrundad optimism. Artikelförfattaren, kamrat Miljutin, åtnjuter stor auktoritet, men jag tycker den optimism nämnda artikel andas på intet sätt är berättigad.

Saken framställs så, att vi visserligen befinner oss i ett svårt läge, men att det mesta ändå går oss väl i händerna, att allt systematiskt blir bättre och att vi har ljusa framtidsutsikter. Men detta är inte sant. Det kan vi utläsa av uppgifter som återges i samma nummer av *Ekonomitjeskaja Zjizn*. Om vi i grova drag ska beskriva vårt ekonomiska läge, så kan man säga följande: Föreställ er att ytan på detta bord är nollpunkten och att olika produktionsgrenar, såsom metallindustrin, bränsleframställningen, textiltillverkningen osv, befinner sig på en viss nivå ovanför bordsytan. Då kan man säga att utvecklingslinjen för vår ekonomi, inom alla dess grenar, går mot nollpunkten. En bransch kanske behöver ett år, en annan bransch halvannat år osv för att nå nollpunkten – men i allmänhet är riktningen den inom hela vår ekonomi, att alla branscher faller från ganska låg höjd ner mot nollpunkten. Detta måste vi ha fullkomligt klart för oss.

Folkhushållningens viktigaste element är följande: 1) teknisk utrustning, 2) bränsle, 3) metaller (järn, stål, tackjärn), bomull och andra råmaterial m.m. – samt 4) – en levande mänsklig arbetskraft.

Hur har vi det då med bränslet? Ni vet att vi varit avskurna från våra viktigaste bränslekällor, från Donetsk och den kaukasiska oljebassängen. Kol och olja tillfredsställde tidigare 75 % av vårt bränslebehov. Resterande 25 % utgjordes väl av ved, torv osv. Nu tvingas vi ersätta 100 % av vårt bränslebehov med ved, samtidigt som vi naturligtvis fått sänka kraven till rena svältnormen. Av denna ytterst minimala norm, som Folkkommisariernas råd fastställt till 9 miljoner kubik, har vi lyckats skaffa fram 35 %, alltså lite mer än en tredjedel.

På metallurgins område ser vi samma bild. Våra viktigaste leverantörer av metall finns i landets södra delar, varifrån vi tidigare fick 70-75 % av hela volymen, resten kom från Ural. Under en tid var vi avskurna från Donetsk och Krivoj Rog. Under den korta tid som gick efter att de hade återerövrats, kunde vi bara utnyttja det som tidigare producerats. Sedan hamnade dessa platser åter i de vitas händer

för några månader. Nu håller vi åter på att inrätta oss på dessa ställen. När ekonomin blir återuppbyggd i dessa regioner, det vet ingen. Vi har likaså tagit tillbaka Ural och där har arbetarna gjort betydelsefulla ansträngningar.

Men vilka är då resultaten? Ural stod tidigare för ca 20 % av den metallurgiska produktionen. I de olika järnverken och inom deras olika grenar har vi återskapat mellan 25 och 38 % av det vi hade tidigare, alltså någonstans mellan en fjärdedel och en tredjedel av förkrigsvolymen, eller den volym Ural hade i början av kriget, dvs, innan industrin rasade samman. Dessutom är den produktionen knuten till masugnar och valsverk, alltså till de järnverksavdelningar där man "tager vad man haver", kan utgå från tidigare framställt råjärn och först efter en längre tid kan tempot sjunka. När de väl har förbrukat sina råvaror kommer de att tvingas ner på samma låga produktionsnivå som alla de andra avdelningarna.

Sammantaget kan sägas, att där vi tidigare framställde hundra pud järn, kan vi nu bara räkna med fem. Tar vi t.ex. textilindustrin, så är den naturligtvis beroende av samma bränsle, maskiner och arbetskraft, varför bilden givetvis är densamma.

Låt oss ta frågan om arbetskraften. Där är läget kanhända sämst. Arbetskraften är helt desorganiserad. Den är atomiserad, desorganiserad och spridd för all världens vindar – mestadels pga revolutionens händelseförlopp. Arbetarklassens bästa element har under åren satts in i administrativt arbete i sovjeterna eller kastats in i armén, varifrån många helt enkelt styrt stegen ut på landsbygden.

De för oss mest värdefulla skikten, mest kvalificerade, intelligentaste, mest utvecklade och energiska arbetarna, har på ett djävulsk sätt minskat i antal och nästan försvunnit ur produktivt arbete av de huvudsakliga skäl jag nämnde, främst pga av försörjnings- och bränsleskäl. Den amerikanske ingenjören Killy – som är taylorist och anlant till vårt land för att taylorisera ekonomin, och som hyst förhoppningar om att den nationaliserade ekonomin skulle tjäna som bra grund för tayloriseringen, för en på vetenskap och förnuft grundad ekonomisk utveckling – tecknar idag tillståndet inom vår industri i de mörkaste färger.

Enligt hans beräkningar är arbetsfrånvaron så hög som 50 %, medan arbetarna ägnar upp till 80 % av sin energi åt att på individuell väg skaffa sig mat för dagen, och alltså bara 20 % av energin åt produktivt arbete. Jag har inte kontrollerat dessa uppgifter, men Killy är en människa som är betrodd i Amerika, en som frivilligt kommit till Ryssland för att hjälpa oss och är ansedd som en fullständigt ärlig och hängiven person. I Amerika åtnjuter han stor auktoritet som industrialist. Hans uppgifter och siffror förtjänar därför minst lika stor tilltro som våra sovjetiska statistikers siffror, desto mer som de inte strider mot varandra.

Låt oss ta frågan om transportsektorn. Den har nämligen vårt bottenrekord, dvs – hur illa vi än ligger till vad gäller livsmedelsförsörjningen och industrin, så är läget för transportsektorn värst. När det gäller övriga branschers utveckling är det just transportsektorn som utgör flaskhalsen. Det känner varenda annan bransch mycket väl igen. Knäckfrågan för transportsektorn hänger intimt samman med

våra ånglok. Vi har inga möjligheter att tillverka nya ånglok i någon större omfattning. I sin rapport säger ingenjör Killy, att vårt lands framtid hänger på industrin, industrins framtid på transportsektorn, som i sin tur hänger på ångloksreparationerna. Man skulle alltså kunna säga att hela landets framtid hänger på att ångloken repareras. Jag tror han har helt rätt. Han säger också att ingenjörer räknat ut, att vårt järnvägsnät kommer att bryta samman i slutet av den här vintern. Han påstår sig inte ha några botemedel mot detta, han konstaterar bara, att han inte kan föreställa sig hur detta land ska kunna klara sig utan sina järnvägstransporter. Här sammanfaller hans observationer med de fallstudier som gjorts av vårt Folkkommisariat för vägar och kommunikationer.

Kamrat Lomonosov, som åtnjuter stor auktoritet i järnvägsfrågor, är teoretiker, expert och sympatisör till vårt parti, och har kommit från Amerika tillsammans med Killy, har nu tagit sig an denna sak. I Försvarsrådet har han visat upp ett diagram av vilket framgår följande: Om minskningen av antalet lokreparationer fortsätter i samma takt som hittills, kommer vi någon gång under 1920 – under vintern eller sommaren – inte att ha ett enda funktionsdugligt ånglok.

Jag vill läsa upp några siffror för er ur *Ekonomitjjeskaja Zjizn*: 1916 hade vi 17 % trasiga lok, 1917 hade denna procent ökat till 29, året därpå till 47 och 1919 hade vi 51,5 % trasiga lok. Man bör också hålla i minnet, att det inte bara är antalet trasiga ånglok som ökar, utan också att det ökar i allt snabbare takt. Går det lika snabbt som på senaste tiden kommer vi att falla mot noll och då kan vi mycket väl stå utan ett enda funktionsdugligt lok framåt hösten eller vintern.

Detta är de viktigaste data som idag kännetecknar läget för vår industri. Det vore fullkomligt lättsinne att hysa några som helst illusioner vad gäller det här tillståndet. Rent allmänt kan man säga, att därest vi håller fast vid de medel, rutiner och metoder som tillämpas idag, kommer hastigheten i förbättringarna inte alls att motsvara hastigheten i de försämringar som äger rum på alla områden. I så fall närmar vi oss oundvikligen ett sammanbrott.

Varken ett lands liv eller en enskild människas liv utvecklas någonsin efter en rät linje, dvs antingen uppåt eller nedåt. I själva verket följer utvecklingen alltid en sicksackrörelse, men när ett lands ekonomi väl börjar vackla hamnar den alltid i ett tillstånd som bär utför. Vi närmar oss den punkten då allting på en gång kan kollapsa. Det kan komma en tid då vi inte har ens 50 % funktionsdugliga ånglok – utan bara 25 % – men det betyder i sin tur, att allt går åt helvete, ty 25 % funktionsdugliga ånglok, det är exakt vad vi behöver för de absolut mest nödvändiga militära transporterna och för att i någon mån förse Moskvas och Petrograds arbetare med livsförnödenheter. Vi kan ju inte bara avstå från detta, men när antalet funktionsdugliga ånglok börjar närma sig 25 %, då går det inte frakta några material, ja, inga råvaror alls. Då blir det ett fullständigt sammanbrott. Då är det lönlöst att den närmaste tiden ens prata om industri överhuvudtaget och än mindre, förstås, om någon centraliserad industri.

Vi tvingas sannolikt tala om för massorna, att ruin och sammanbrott hotar hela vår rådsrepublik. Först och främst måste vi göra denna sak helt klar för oss, utan att dölja och försköna någonting, och därefter ställa frågan om tänkbara utvägar.

De saker som kännetecknar tillståndet inom industrin visar oss samtidigt på var utvägarna finns. Om frågan gäller bränslet, då ska vi satsa på bränsle, om frågan gäller den tekniska utrustningen, då är det den vi ska satsa på, om frågan gäller arbetskraften, då måste det satsas på arbetskraften osv. Här är riktlinjerna för vårt arbete helt klara. Men den närmaste tiden är det omöjligt för oss att skaffa ny teknisk utrustning. Kanhända lyckas vi köpa en del ånglok och annat från Amerika, men det är ingenting vi kan lita på. Vi måste prata om sådant vi kan åstadkomma i vårt land under pågående blockad. Eftersom frågan gäller teknisk utrustning tvingas vi bara räkna med den vi redan har och att ta hand om den efter bästa förmåga. Vi har massor av maskiner som står stilla för att vi saknar bränsle. Då måste vi satsa på bränsleförsörjningen med hjälp av levande arbetskraft. Då vi inte kan räkna med nya faktorer i form av maskiner, i form av färdigt bränsle – eftersom dessa saker bara inte finns – handlar egentligen allt om den levande arbetskraft som kan uppbringas inom landet. Det finns bara inga andra hävstänger med vars hjälp vi skulle kunna vända den ekonomiska utvecklingen.

Arbetskraften består av följande komponenter: För det första, av arbetarklassens mest kvalificerade element, dvs arbetare som kan spela en organiserande och ledande roll; för det andra, av arbetare med enkel yrkesutbildning, dvs personer som är väl insatta i en viss bransch och där är oersättliga – naturligtvis bara fram till dess det växer upp en ny generation som kan detta yrke; och slutligen, för det tredje, av okvalificerade, ej yrkesutbildade grovarbetare.

I början av mitt anförande nämnde jag arbetskraftsläget. Det är den kvalificerade arbetskraften – själva grundpelaren för vårt parti – som fått ta emot de värsta stötarna, först och särskilt i sovjetmaktens initialskede och därefter när vi byggde upp vår armé. Senare har hungern jagat en betydande del av de kvalificerade arbetarna ut på landsbygden. Under de förhållanden som rått såväl före som efter kriget, då vi haft stor brist på kvalificerad arbetskraft, har en betydande del – och säkert de allra bästa av arbetarna – tagits ur produktionen under skilda slagord: Arbetare – ut till landet för att ordna med livsmedelsförsörjningen; arbetare – in i armén; arbetare – ut i kriget osv.

Inget av detta hade kunnat undvikas. Det utlöstes av självbevarelsedriftens mest elementära krav. Naturligtvis finns ingen enda vettig människa som skulle vilja påstå, att vi slösade med arbetskraften alldeles i onödan. Naturligtvis har långt ifrån alla av dessa arbetare stupat. Vi kan räkna med att det kanske var 10-15 procent som föll i strid och för alltid är borta. Men den kvalificerade arbetskraft som överlevde måste vi nu leta rätt på och bokföra. Och hur ska det gå till? Först och främst bör vi leta i alla sovjetinstitutioner, från Folkkommisariernas råd och Centrala exekutivkommittén och ner till alla verkställande myndigheter på sockennivå – överallt går det att hitta kvalificerade arbetare. Parollen måste bli ”Proletärer – till maskinerna!”. Det är den första paroll vi idag måste ställa.

I armén finns f.n. ett mycket stort antal kvalificerade arbetare. Vidare finns där 120 tusen kommunister, dvs fanns före partikampanjen. Nu är de med all säkerhet betydligt fler, säkerligen inte färre, förmodligen minst 150 tusen, kanhända t.o.m. 200 tusen. Partiets kärntrupp i armén består av några tiotusental medlemmar. Det är proletärer från olika städer. Vi måste ta tag i dem, de måste demobiliseras i militär mening, men samtidigt mobiliseras för arbetsfronten.

Många av dem är helt underbara organisatörer. Alla dessa arbetare måste bokföras – ett arbete som f.ö. redan pågår. Vi håller på att införa något som kallas *Rödarmistens tjänstebok*, där en av punkterna är: ”Ditt yrke före militärtjänsten”. Naturligtvis räcker inte bara den frågan, varför vi ställer även kompletterande frågor för att utforska varje rödarmists produktionsvärde för republiken. Alla dessa registerkort samlas sedan in och när det blir dags för demobilisering ska varje rödarmist veta exakt vart han ska styra stegen.

Till min stora förvåning skriver kamrat Rykov i sin artikel apropå mina teser så här: ”Jag menar, att det är för tidigt att prata om demobilisering”. Vad då prata om demobilisering? Vi pratar inte bara om demobilisering, det pågår faktiska förberedelser för en sådan och dessa förberedelser har hållit på i ett halvår. Vi kan väl inte sätta igång och utarbeta demobiliseringsnormer när demobiliseringen redan är ett faktum?! I så fall för den inget gott med sig. Det är därför vi sedan ett halvår håller på med våra teoretiska förberedelser. Och händelseutvecklingen visar att vi sannerligen inte haft för bråttom. I ett välordnat land finns naturligtvis alltid färdiga demobiliseringsplaner. Hur demobiliseringen gick till på Kerenskijs tid, den saken känner ni alla till. Förutom demobiliseringsplan har vi också en plan som går ut på att använda den kvalificerade arbetskraft som finns i armén i form kommissarier, befälhavare och rödarmister. Här kan vi alltså hämta en del. En annan del hittar vi i sovjetinstitutionerna.

Och när man påstår att jag, i de av mig föreslagna planerna, skulle ignorera fackföreningarna, vill jag säga att detta bara är svammel. Den arbetare som gått in i armén eller försvunnit ut på landsbygden, den arbetaren är inte längre fackföreningsmedlem. Han är förlorad för fackföreningen. Naturligtvis är det så, att om kamrat Tomskij vänder sig till mig och begär att den eller den kamraten bör få lämna armén för att istället ägna sig åt fackligt arbete, då brukar vi bifalla den begäran – men då handlar det ju vanligtvis bara om att fackliga toppmän återvänder till arbeten inom fackföreningsrörelsen. Vad däremot gäller alla andra, dvs tiotusentals arbetare, tiotusentals yrkesskickliga arbetare, som finns i armén, så har de förlorat sin betydelse för fackföreningarna och de finns heller inte i deras medlemsmatriklar. Arbetare som fått administrativt arbete i sovjeterna eller blivit representanter för olika exekutivkommittéer på läns- och kommunnivå osv – dessa arbetare är likaså försvunna för fackföreningarna. För att nu inte tala om de arbetare som helt enkelt flytt ut på landet för att kunna skaffa sig mat för dagen.

Sålunda gäller frågan hur vi ska ta hand om alla arbetare som för den fackliga rörelsens del är ”döda”. Vilken apparat kan göra det? Inom sovjetinstitutionerna

är det en uppgift för Folkkommisariatet för inrikesfrågor, inom armén kan militärapparaten sköta om detta, på landsbygden är det en uppgift för militärens lokala värnpliktskontor och för inrikeskommisariatets lokalkontor. De två sistnämnda apparaterna hör intimt ihop, vilket inte minst framgår av den granskningsnämnd som de två apparaterna tillsammans bildat.

M.a.o. gäller det främst att ta hand om detta skikt av kvalificerade arbetare eller arbetare med enkel yrkesutbildning. I andra hand måste vi mobilisera okvalificerade, ej yrkesutbildade, främst bönder. De arbetsområden inom vilka dessa arbetare ska sättas in, kan indelas i två. I främsta rummet gäller det brådskande och trängande arbeten som måste utföras – ex.vis att sköta snöröjningen längs våra järnvägar, att reparera vägar, särskilt i områden vi nu håller på att återta och där vägar och broar är förstörda; därefter gäller det att bygga arbetarbostäder; vidare jordbruksarbeten i sovjetlantbruken, särskilt i glesbygdsområden, där det finns ödegårdar som ingen – varken privatpersoner, byagemenskap eller sovjetter – äger; sedan att satsa arbetskraften på kol-, torv- och skifferbrytning.

Ja, jag skulle kunna räkna upp en hel rad andra områden där denna arbetskraft är ett trängande behov. Nu börjar vi få in en viss planmässighet i arbetet. Vi har haft ett sammanträde inom kommissionen, där vi utarbetat en plan för mobilisering av arbetskraft för snöröjnings- och skogsarbete i enlighet med den allmänna arbetspliktens principer. Kommissionen, som består av folk från Folkkommisariatet för inrikesfrågor, Folkkommisariatet för arbetsfrågor och fackföreningsrörelsen, har behandlat dessa frågor och fastställt normer. Men vi behöver en viss mobiliseringsplan för hela landet, för olika arbetsområden, en plan liknande den som militärförvaltningen har, fast naturligtvis en mycket bättre plan än den militära.

Denna mobiliseringsplan ska, för det första, bestå däri att alla berörda inrättningar ska veta hur stor befolkning som finns i ett visst område, befolkningens ålderssammansättning, hur många friska respektive sjuka det finns i varje åldersgrupp, hur mobiliseringen bör ske och hur de mobiliserade ska fördelas på olika regioner. En mobilisering för folkhushållningens behov kräver att vi behandlar en hel rad olika frågor: När, i vilket guvernement, vilken del av befolkningen, vilka åldersgrupper – ska t.ex. mobiliseras för snöröjning, för skifferbrytning osv. Vilka regioner är lättast att mobilisera med tanke på transportsektorns svårigheter och så att rekryteringen blir till minsta förfång för bondehushållen själva. Vi måste ha en färdig plan och en apparat som förverkligar planen.

Våra fackföreningar kan inte utföra detta arbete. Däremot kan detta arbete göras med hjälp av den apparat Folkkommisariatet för inrikesfrågor förfogar över och den kan få använda sig av militära tvångsåtgärder så länge bönderna ännu inte insett hur mekaniken i ekonomin fungerar och innan denna ekonomi visar sig ha så stora fördelar att bönderna engagerar sig frivilligt. Fram till dess kommer det att finnas inslag av tvång när vi genomför den allmänna arbetsplikten – precis på samma sätt som det finns tvångsinslag i värnplikten. Vad gäller arbetet med själva planen, dess utformning, regelverk och liknande, kommer fackföreningarna naturligtvis att ha en enorm betydelse. Givetvis, eftersom detta just är deras

område. Men däremot är det alldeles nödvändigt att koppla in den militära förvaltningen ex.vis för att kunna registrera befintlig arbetskraft.

Tvångsinslag är absolut nödvändiga. Till det måste fogas ytterligare en omständighet, nämligen att den militära förvaltningen – som vi ärvt från tidigare – är den enda institution som har rutin och vana av att arbeta och umgås med stora folkmassor i riksomfattning. Vår ekonomi var tidigare privat och allt som hade med arbetskraft och varudistribution att göra, styrdes av marknadens lagar, av konkurrensens lagar. Då fanns ingen centraliserad statsvilja som bestämde vad som skulle göras. Enda institutionen med en bestämd plan, där man hade att handskas med massor av människor, som fick förflytta, mobilisera och förse människor med kläder i stora mängder – det var den militära apparaten.

Här måste jag uppehålla mig lite vid vänstersocialistrevolutionärernas attityd till militarismen. Den borgerliga militarismen⁵⁸ har två kännetecken: Å ena sidan är den en exempellös form av klassherravälde, men – å andra sidan – befäster den också den borgerliga civilisationens bästa landvinningar genom att driva allt med största möjliga precision, eftersom bristande noggrannhet kan utsätta militären för dödsfara. Den härskande principen är ”Verkställ ordern, rapportera hur den verkställts!”. Inte mindre viktig är en bestämd ansvarsfördelning, att alla vet vems ansvaret är osv. Den principen sköts inom det militära med sådan punktlighet som ingen annanstans. Det föreskrivs i den interna tjänstestadgans bestämmelser och den kompletterande disciplinstadgan. Slutligen – militarismen tvingar också fram landets framåtskridande. T.o.m. ett på teknikens område mycket efterblivet land strävar alltid att jämföra sig med det militärtekniskt mest avancerade landet och försöker skaffa sig samma slags artilleri och handeldvapen m.m. som detta land. Om man ser på militarismen som blott och bart en inkarnation av barbari och grymhet, ser man hela saken på samma sätt som vänstersocialistrevolutionärerna.

Å ena sidan kan man alltså i militarismen se själva klassbarbariet förkroppsligat i officerarnas och generalernas attityder till sina soldater, men å andra sidan är militarismen förknippad med en hierarki av preciserad ansvarsfördelning, där var och en känner sitt ansvar och vet att han kan få betala med sitt huvud. Det sistnämnda är ett exceptionellt särdrag för militarismen. Alla som arbetar inom den sovjetiska ekonomin måste genomsyras av ett sådant medvetande. ”Verkställ ordern, rapportera hur den verkställts”. En ekonomisk plan kan vara bra eller dålig, men den förlorar varje mening om den inte verkställs i tid. Hela sakens kärna är ju, att det som är nödvändigt ska verkställas inom angivna tidsramar. ”Du ska handla likadant när ledningen inte ser dig, som då, när ledningen har ögonen på dig”, det är en regel som kräver självkontroll och för att kunna agera krävs medborgerlig ansvarskänsla. Det är också viktigt med riktiga rapporter så att var och en har klart för sig vad han har och inte har. Kamrater som arbetar inom militärförvaltningen har förstått betydelsen av exakta rapporter.

En hel rad kännetecken hos militarismen – dock inte i vänstersocialistrevolutionärernas definition av ordet – sammanfaller med det som vi brukar kalla Tay-

lorism. Vad är då taylorismen? ⁵⁹ Å ena sidan är den en förfinad form för exploatering av arbetskraften, den mest hänsynslösa utsugning, där varje rörelse, varje andhämtning räknas och noteras av kapitalets tidsstudiemän så att dessa rörelser, denna andhämtning, ska kunna omvandlas i profit. Å andra sidan är den ett system för förnuftig och korrekt mänsklig energiåtgång i produktionsprocessen. Här är det forskare som studerar arbetaren, noterar arbetarens rörelser, praktiska såväl som opraktiska rörelser, och kan sålunda få fram vilka rörelser som är de mest praktiska. Varje socialistisk husbonde måste fullt ut lära sig denna sida av taylorismen. Och granskar vi militarismen ska vi finna, att den i visst avseende alltid stått nära taylorismen. Jämför massans rörelse med ett militärförbands rörelse, att gå i takt med att gå i otakt – så finner ni den militära ordningens fördel. Det är ingen tillfällighet att folk vid organiserade demonstrationer försöker gå i takt, så att deras rörelser blir snabbare, förnuftigare och riktigare.

Det är alltså för taylorismens positiva och kreativa sidor som dess metoder bör användas och tillämpas. Jag tvivlar inte på, att de tiotusentals arbetare som nu återvänder från armén, där de inte längre var slavar utan medvetna om vad de varit med om att bygga, nu tar med sig sina vanor och rutiner in i ekonomin och industrin. Utan denna strävan skulle det inte finnas någon räddning för oss. Men denna strävan finns hos arbetarklassens blomma, även hos dem som inte genomgått arméns hårda skola, ty de börjar bli medvetna om, att vår nuvarande ekonomi är raka motsatsen till taylorismen, ett förnekande av alla de mest elementära principerna för en förnuftig ekonomi, när folk tvingas använda 80 % av sin energi till att skaffa sig mat för dagen – givetvis inte pga någons onda vilja, utan i kraft av välkända orsaker. Vi kan bara ta oss ur detta kaos på ett enda sätt, nämligen med hjälp av den levande arbetskraften. Det finns ingen annan utväg. I annat fall kan vi varken skaffa fram kol, livsmedel eller maskiner. Den enda hävstång som kan åstadkomma förändringar är den levande arbetskraften. Detta torde vara alldeles uppenbart. Det är därför jag säger att vi måste använda denna arbetskraft, att vi måste inventera och mobilisera denna arbetskraft.

Det är dessa grundfrågor som är den röda tråden i mina teser som rönt en skarp tillrättavisning i *Ekonomitjerskaja Zjizn*, en tillrättavisning jag inte kan ta på allvar, men som orsakat viss debatt i fackliga kretsar. Inom de närmaste dagarna ska jag hålla ett anförande i Fackliga centralrådets partifraktion och jag hoppas då att de missförstånd som uppenbarligen finns kommer att redas ut.

Men nu vill jag ta upp mina teser. För det första var de inte avsedda att komma i tryck i denna kortfattade form. Här uppstod rent faktiskt ett missförstånd. Invändningarna mot mina teser kommer fram i en artikel skriven av kamrat Rykov, en artikel som är okonkret och ger föga plats för att dra några slutsatser, vidare i satiriskt hållna anmärkningar nedtecknade av kamrat Larin, samt i en artikeln av kamrat Goltsman. Om man skalar bort deras sekundära invändningar, ex.vis vad gäller demobiliseringens tidsperspektiv, alltså om den frågan rests i rätt tid eller ej, anklagas mina teser för två försyndelser: För det första för sin militarism och för det andra för sin decentralism.

I allmänhet är vi ju vana vid att koppla samman militarism och centralism, men här anklagas jag alltså för nämnda två och synnerligen svåra försyndelser. Kritiken för påstådd decentralism faller egentligen på senaste Sovjetkongressen, där som bekant kamrat Larin⁶⁰ och jag i viss mån stödde den opposition som kom utifrån landet och som kämpade mot de allerstädes närvarande byråkratiska formerna av centralism och som krävde att kongressen skulle ta större hänsyn till lokala initiativ och den lokala kreativiteten. Resolutionen från Sjunde Sovjetkongressen kräver som bekant, att våra ekonomiska organ ska bereda de lokala initiativen större utrymme. En del av dem som arbetar med ekonomiska frågor har tolkat detta som att kongressen kapitulerade för regionaliseringssträvanden och lokalpatriotism. Nu riktar de samma förebråelser – men inte mot Sjunde Sovjetkongressen, vars beslut ju är vår lag – utan mot mina teser. Det är en diplomatisk manöver som måhända kan tyckas enkel, men som ändå inte manar till efterföljd. I varje fall är jag beredd att ta strid i båda riktningarna – både för att försvara kongressens beslut och mina egna teser.

I mina teser sägs att ”en socialistisk ekonomi förutsätter en generell plan, som omfattar ett helt territorium med alla dess naturrikedomar, med alla produktionsmedel och dess levande mänskliga styrka, m.a.o. de medel och den styrka proletariatet har till sitt förfogande inom ramarna för den totalstatliga helheten, dvs med samma kraft, som varje enskild företagare strävar att använda sin styrka och sina medel inom ramarna för sin fabrik eller sitt jordbruksföretag”. Detta är den grundläggande tesen. Helt klart talas här om ett centralistiskt uppbygge.

Vidare en konkretisering av sådant som är möjligt respektive omöjligt att göra idag (punkt 6). ”Det kan inte ens bli tal om, att det ur detta läge av en enorm förstörelse och ekonomiskt kaos, i vilket vi ser en kombination av rester ur det förgångna och embryon för framtiden, vore möjligt att ta ett omedelbart språng in i en centraliserad ekonomi i landsomfattning. Det krävs oundvikligen en längre period, under vilken ansträngningarna uppifrån att centralisera ekonomin på nya sociala grundvalar, kommer att åtföljas av försök och ansträngningar att återupprätta lokala ekonomier med hjälp och medel från de närmaste regionerna”.

Den här punkten är tydligen den mest kriminella. Här sägs att vi är inne i en övergång från privaträttslig och kapitalistisk ekonomi till en kommunistisk, och att de sker under svårast tänkbara förhållanden, där rester av det förgångna och embryon för framtiden sammanflätas till ett enda enormt kaos. Att i detta nu försöka förverkliga en centraliserad plan, då vi bara med största svårighet kan frakta nödvändiga material från en plats till en annan – är ingenting annat än en byråkratisk utopi. En plan måste stå i samklang med reella resurser och medel.

Vi har tagit död på och förintat småindustrin, men nu håller den på att återskapas i form av hantverk – på storindustrins bekostnad. Vi har tagit död på den medelstora industrin, vi har socialiserat storindustrin, men den lokala efterfrågan har vi inte lyckats ta av daga. Det finns en lokal efterfrågan på spik och hästskor. Och att tro, att vi den närmaste tiden helt och fullt, eller åtminstone till hälften, skulle

kunna tillgodose denna efterfrågan med hjälp av en centraliserad ekonomi – är ingenting annat än ren och skär byråkratisk utopi.

Ibland är det nödvändigt att fördela produktionens avkastning med hjälp av lokala krafter och medel. Det som behövs i de viktigaste produktionsbranscherna måste givetvis fraktas vissa sträckor om det är möjligt. Men om vi ex.vis inte kan frakta kol från Tomsk då måste Tomskregionen få möjligheter använda sitt kol och med lokala medel i första hand tillgodose den lokala efterfrågan, för att sedan och steg för steg ansluta regionens koltillgångar till den allmänna planen.

Naturligtvis har kamrat Rykov rätt, då han i sin artikel påpekar, att Europas utarmning lett fram till centralisering, men därav ska man inte dra den slutsatsen, att de bästa förutsättningarna för centralisering finns för handen då, när utarmningen är fullständig. Någon sådan strävan har vi inte. I ett land som har naturtillgångar, men en dålig transportsektor och ett dåligt redovisningssystem, kommer det en dag då centralismen – om den vill vara till nytta – måste samordna sitt arbete och sina planer med det lokala initiativet, med de lokala råvarutillgångarna osv. Den frågan avgörs i Högsta folkhushållningsrådet, dvs just i själva centrum. Inom vilka ramar? Inom de ramar som den centrala apparaten fastställer. Är detta något som sker idag? Ja, det gör det.

Inom konsumtionen sker detta i form av spekulation med brödsäd och andra livsfrönödenheter, inom produktionen i form av hembränning och all slags annan tillverkning i hemmen, något som är spritt till alla områden – tvåttillverkning, skomakeri- och skrädderiverksamhet i hemmen osv. Denna hembränning och hemtillverkning är en de lokala behovens protest mot en centralism som inte kan tillgodose deras behov. Kamrat Lomov säger, att vi under inga förhållanden får tillåta hembränning. Men hur ska man kunna förbjuda hembränning på platser där det inte går att få tag på brännvin på annat sätt? Jag talar om produktionen, om den halv-illegala eller helt illegala produktion, som sker ute i byarna och som är av enorm betydelse för folkhushållningen, ty utan denna produktion skulle landet dö. Hur skulle vårt land kunna klara sig utan spik, utan hästskor? Antingen stjåls dessa saker ur förråden, eller så tillverkas de i bysmedjorna.

Denna något karikatyrmissiga period i vår ekonomis utveckling är en oundviklighet. Det handlar om en övergångsperiod från den störtade kapitalismen till en socialistisk ekonomi under svårast tänkbara förhållanden. Jag ska ta ett exempel. Om t.ex. en metallstege rasar samman i Kazan eller Saratov, så måste vi – för att kunna laga och svetsa ihop dessa fyra-fem trappsteg – göra tio gånger större ansträngningar än dem som kamrat Litvinov⁶² var tvungen göra för att kunna ta sig till Köpenhamn. På plats, dvs i verkstaden, kan arbetet utföras på några dagar, men nu är det ju så att den här verkstaden står till någon överstyrelses förfogande. Ivan Ivanovitj, han som chefar över verkstaden säger till Ivan Petrovitj som är militärkommendant i guvernementet: ”För allt i världen, visst skulle jag kunna åta mig jobbet, men nu är det ju såhär, att det finns ett centrum som inte tillåter mig att göra det – så du får vända dig till centrum”. Det här är ett exempel på en skadlig centralism och helt uppenbart måste det skapas

förhållanden som bevarar nämnda verkstads integritet som del av en trust och samtidigt ge verkstaden möjligheter att tillgodose de mest trängande lokala behoven – utan att den på något sätt bryter mot den generella produktionsplanen.

Vi kan ta ett annat exempel. Staden Tula har en vapenfabrik i vilken det finns en av landets bästa instrumentverkstäder. Låt oss säga att någon av de verkstäder i Tula där man reparerar ånglok skulle behöva ett visst instrument. Har då instrumentverkstaden vid vapenfabriken i Tula rätt att tillverka och lämna ut detta instrument i ett trängande läge? Under nuvarande förhållanden måste först en eller två arbetare skickas till Moskva för att utöva påtryckningar på centrum. Här i Moskva får de knacka dörr överallt, de förlorar en massa värdefull tid, under vilken instrumentet de behöver hade kunnat tillverkas. Det skapas en ohållbar situation och det är knappast konstigt att folk är förbannade i Tula.

Å tjänstens vägnar har jag rest i många guvernement och i åtminstone tjugo av dem har jag haft sammanråden av militär karaktär med lokala myndigheter, med cheferna för folkhushållningsråd och militära transportförband. Och överallt har det framgått att det finns lokala produktionsenheter som skulle kunna tillgodose nödvändiga behov, exempelvis för tillverkning av skrindor eller för att sy militärkappor, men samtidigt saknas här varje kommunikation mellan organen. Det råder en total kontaktlöshet! Varje organ tvingas varje gång vända sig till centrum samtidigt som direktiv från centrum ofta står i strid med den lokala situationen. Det händer att man t.ex. får order om att frakta en viss kvantitet vadmal från ett guvernement till ett annat, samtidigt som skradderiernas hyllor gapar tomma och där bara finns knappar – och detta sker i samma nu som vadmal håller på att fraktas till någon avlägsen plats där man saknar knappar.

Helt klart måste den vertikala centraliseringen kompletteras. Naturligtvis finns det inget exakt recept för detta, men det måste finnas några slags horisontella länkar. Inom vissa ramar måste vi släppa fram det lokala initiativet. Jag måste säga att det klander man i början kunde höra om lokala myndigheters spontantiska agerande, nu är som bortblåst. Kanhända finns det kvar rester av detta tänkande i en del socknar och kommuner, men myndigheterna ute i guvernementet håller ett strängt vakande öga över dessa företeelser, och i städer och regioncentra är läget än bättre. Ute i guvernementen finns med andra ord välutbildade kadrer som man kan lita på och som inte känner sig som provinsståthållare, utan är intresserade av ett sammanhållet ekonomiskt system.

Det är den enkla tanken bakom viljan att kombinera centralismen med det kreativa initiativet lokalt. Det var också den tanke som ombud utifrån landet förde fram på Sjunde Sovjetkongressen. Vad beträffar mig personligen så har jag under det senaste året skickat hundratals telegram som protest mot den överdrivna centralismen såväl inom Högsta folkhushållningsrådet som inom militärförvaltningen. Vi har t.ex. Arméns centrala underhållsförvaltning⁶³ o.a. institutioner som ibland demonstrerar en fullkomligt meningslös byråkratisk centralisering. Kritiserar detta så är det på intet sätt något brott mot centralismens principer.

Kamrat Goltsman har helt fel när han påstår, att jag skulle föreslå en upplösning av den centraliserade ledningen. Ett verkstadsföretag, vilket är en del av en trust, som har nationaliserats, socialiserats och underställts en viss överstyrelse, ingår likafullt i en lokal ekonomi. Detta företag behöver ved, vatten, kärror och hästar. Företaget är en länk i en viss centraliserad mekanik, med också en länk i det lokala livet. Därför måste detta företag upprätta organiserad kontakt med de lokala myndigheterna. Det måste finnas en sådan förbindelse mellan verkstadsföretaget och folkhushållningsrådet i berörda guvernement. Och eftersom gränserna för dessa kontakter kommer att sättas av Högsta folkhushållningsrådet, så är det här inte alls något attentat mot centralismen.

Slutligen har också den tes i vilken jag föreslår att det ska upprättas territoriella produktionskretsar⁶⁴ framkallat viss indignation. Men den tesen hör intimt ihop med det jag redan sagt. Dessa territoriella produktionskretsar skulle kunna jämföras med våra militärområden. Rådsrepublikens territorium är indelat i sex eller åtta regioner. Mobilisering av befolkningen sker via mobiliseringsstyrelsen inom Allryska generalstaben, vilken i sin tur har länkar ut till regionernas mobiliseringsstyrelser, som är anpassade efter lokala förhållanden och som med hjälp av sina apparater genomför själva mobiliseringen och samlar truppformationerna osv. På det ekonomiska området måste allt detta ske i än högre grad. Militärområdena måste höra tätt samman med våra ekonomiska regioner – med den metallurgiska industrin, textilindustrin, lantbruket osv. Denna indelning av landet är framkallad av dess naturliga förutsättningar och utgår från ekonomins och produktionens villkor. Här kan svårigheterna bli av ett annat slag.

Hur ska man t.ex. fastställa gränserna mellan dessa regioner, vilka principer ska man följa i den mån textilindustri, kemisk industri och annan industri sammanfaller med varandra eller där linjerna mellan dem korsar varandra? Det verkar som vi måste ta reda på hur en i grunden typisk region bör se ut. Specialister och väl insatta människor måste bestämma om den administrativa indelningen och anpassa den till dess funktioner. Våra gamla guvernement, vars gränser en gång i tiden bestämdes av formerna för livegenskapen, agrarhushållningen och andra förhållanden som rådde då, har praktiskt taget inte ändrats sedan dess, men måste nu anpassas till koncentrationerna av proletärer och industri.

Den uppgiften bekräftades på Sjunde Sovjetkongressen. Frågan om dessa guvernement eller en eventuell sammanslagning av olika guvernement, måste åläggas produktionskretsarna. När vi sedan övergår till allmän arbetsplikt – och jag hoppas det sker inom en snar framtid – kommer vi naturligtvis inte att skicka en bonde från trakterna kring Perm för att bryta oljeskiffer utanför Narva. Alldeles säkert måste vi fastställa vissa territoriella produktionsdistrikt inom vars gränser arbetskraften kommer att röra sig. Då blir heller inte transportsektorn överbelastad. En del av arbetskraften tvingas pendla från område till område, en del av de viktigaste arbetarna tvingas pendla över hela landet. Allt detta är rent praktiska frågor, som måste diskuteras i detalj innan de börjar verkställas.

Vad är då en produktionskrets? Man tar t.ex. en grupp verkstadsföretag med tillhörande landsbygdsperiferi som ligger i gruppens grannskap och förvandlar denna grupp till en administrativ enhet. Sådana grupper kan därefter sammansluta sig i regionala enheter som kommer att vara sammankopplade med den enhetliga ekonomin och där proletariats makt kommer att bli enormt mycket mer levande och inte spridas för all världens vindar i massan av bönder.

Detta är, tror jag, huvudtankarna i mina teser. För att bearbeta dessa frågor har CK beslutat tillsätta en kommission som sträcker sig över de olika förvaltningarna och som kommer att behandla dessa frågor utifrån de erfarenheter varje förvaltning har. Den här kommissionen finns redan. I den ingår också fackliga representanter. F.ö. skriver Goltsman att jag skulle förutsätta, att dessa frågor kan lösas utan deltagande av fackföreningarna. Jag kan inte begripa var han fått det ifrån. Jag har ex.vis heller inte nämnt partiet, så då kan han ju sluta sig till att jag tänkt klara mig också utan partiets medverkan. Kamrat Rykov säger mycket försiktigt, att han tycker det är konstigt att jag i teserna inte nämner fackföreningarna i samband med mobiliseringen och inventeringen av arbetskraft. I samma tidningsnummer där kamrat Rykov indirekt förebrår mig för att jag skulle ignorera fackföreningarna, förklarar kamrat Goltsman direkt att jag tänkt klara mig utan deras medverkan, medan kamrat Larin spelar på någonting helt annat.

Kamrat Rykov skriver: "Fackföreningarnas fortsatta stärkande och utveckling är en nödvändig förutsättning för att förbättra Sovjetrysslands ekonomi". Medan kamrat Larin skriver: "Ledningen för arbetslivet håller allt mer på att övergå till överstyrelserna från fackföreningarna, som i vissa av sina funktioner träder tillbaka efter ett förtjänstfullt men oundvikligen allt mer atrofierat arbete och där det också blir allt mer uppenbart, att fackföreningarna endast kan få nytt liv i form av överstyrelser". Han menar alltså att livet allt mer håller på att förvandlas till överstyrelser, vilket jag finner vara helt fel. Våra överstyrelser kommer vi hundra gånger om att behöva förändra och reformera – medan fackföreningarna givetvis kommer att finnas kvar, kommer att växa på bredden och utvecklas, kommer att förbättra sina metoder. Fackföreningarna är huvudformen för arbetarnas organisering, medan överstyrelserna bara är sovjetinstitutioner. Det är detta svammel som borde angripas istället för att förfasa sig, om någon skulle anse att man kan bygga det ekonomiska livet utan fackföreningarnas medverkan.

Kommissionen för allmän arbetsplikt har till dags dato haft två sammanträden. På sammanträdena har vi diskuterat allt av intresse för folkkommissariatet och för Fackliga centralrådet och där har vi inte haft en enda meningsskiljaktighet i de praktiska frågorna, utan istället har vi, enligt min mening, till punkt och pricka följt de riktlinjer för vårt arbete som tecknas i nämnda teser.

Vi har föresatt oss, för det första, att föreslå alla berörda organ att presentera sina planer. Högsta folkhushållningsrådet, Folkkommissariatet för jordbruksfrågor och Folkkommissariatet för vägar och kommunikationer kommer att presentera sina planer för den närmaste produktions- och fraktperioden. Alla tidigare planer som de haft måste bakas samman till en helhet och de måste tala om för oss hur

mycket kol och hur mycket järn som kan framställas med hänsyn till nuvarande lager och tillgång på arbetskraft osv. Vidare ska de tala om att de för detta ändamål behöver si och så mycket kvalificerad arbetskraft av dessa och dessa kategorier, si och så mycket yrkesutbildad och ej yrkesutbildad arbetskraft. Dessa planer ska sedan presenteras för vår kommission. Detta görs för första gången.

Det här blir en första prövning för vår centralism. Kommissionen ska i sin tur fastställa hur mycket kvalificerad arbetskraft och hur stor andel grovarbetare som behövs. Men varifrån ska vi ta arbetskraften? För det finns en rapportkommission som inventerar tillgången på kvalificerad arbetskraft i existerande företag, i alla sovjetinstitutioner, i armén, på landsbygden. Hur ska vi då dra till oss denna arbetskraft? För det finns en kommission bestående av Folkkommisariatet för arbetsfrågor, fackföreningarna och Folkkommisariatet för inrikes frågor.

Samtidigt har militärledningen fått i uppdrag, att för det första, lösa frågan hur dess mobiliseringsapparat kan anpassas till den allmänna arbetsplikten med användande av tvångsåtgärder. För det andra, hur vi i samband med demobiliseringen kan dra till oss de mest kvalificerade arbetarna och att utifrån deras registerkort fördela dem ut över landet, så att även dessa arbetare kommer att ingå i planen och kan bege sig direkt från kompanierna till en i förväg bestämd plats. För det tredje hur vi för direkta arbetsändamål ska kunna använda hela militärförband som av en eller annan orsak frigörs från sina militära uppgifter.

På östfronten har vi reserver. Om några friställda divisioner kunde förflyttas från östfronten till andra fronter, skulle segern vara vunnen på några veckor. Men vi kan inte förflytta dessa trupper. Därför skulle de kunna användas för produktionsändamål och för att t.ex. bryta kol osv. Med andra ord gäller det att utarbeta planer om hur vi ska kunna sätta in militärförbanden, använda den militära tvångsapparaten i mobiliseringssyfte och slutligen också hur armén ska användas i samband med demobiliseringen.

Och eftersom vi inte kommer att stå utan något försvar, aktualiseras frågor om att vi bör övergå till ett milissystem, om hur milissystemet ska kunna sammansmältas med våra blivande produktionsorgan, om hur våra milisområden skulle kunna ha samma gränser som våra territoriella produktionskretsar osv. Vi måste också ordna det så, att arbetare och idémässigt övertygade bönder, som är knutna till en viss ekonomisk bransch, på samma sätt ska kunna bli med i våra militära organisationer: De bästa arbetarna som befälhavare, mellanskiktet av arbetare som kärntrupp och bönderna som enkla soldater. Vi kommer inte att kunna återuppbygga ekonomin om vi inte först löser den uppgiften.

Det här är alltså det uppdrag militärledningen fått. Den 12 januari kommer kommissionen att sammanträda med full besättning och på det sammanträdet tas dessa frågor upp till behandling. Före 17 januari ska vi rapportera resultaten till Folkkommisariatets råd och partiets CK. Som jag redan sagt har det inte funnits några meningsskiljaktigheter bland kommissionens medlemmar. Det som kommit fram i pressen i form av förebråelser, klander osv – är enligt min mening

rent litterära missförstånd. Men jag menar också att kommissionen av naturliga skäl inte kunnat beröra alla frågor och att diskussionerna därför kommer att fortsätta.

I början av mitt anförande sade jag, att vårt läge är synnerligen svårt. Det är en situation som gör att vi svävar i dödsfara. Jag upprepar det än en gång: Inte ens i den stund Denikin befann sig norr om Orjol och Judenitj vid Pulkovohöjderna, var vårt militära läge sämre än vårt ekonomiska läge är idag. Hela vårt arbete måste utgå från en medvetenhet om denna sanning. Nu står vi inför uppgiften att demobilisera delar av vår armé och de styrkor den består av.

Vi måste nu mobilisera en arbetararmé och militarisera arbetarstatens ekonomi i den omfattning jag redan sagt. Dvs, kommunister som har ledande poster på arbetsplatserna måste förstå, att de nu tjänar arbetarklassens stora sak, att de måste bli föredömen när det gäller disciplin och liknande. Vår paroll bör därför vara ”Kommunister – till maskinerna!”. I partiets CK har jag föreslagit formuleringen att ”folkkommissarier bör utses till växlare inom järnvägen”. Och eftersom läget är gynnsammare på det militära området än på andra, har jag föreslagit att vi ska börja med Militärkommissariatet.

Vi måste skapa en sådan stämning inom kadern, att inga som helst hierarkiska förevändningar – vem kadern än är, om han eller hon t.o.m. är medlem av Centrala exekutivkommittén eller Folkkommissariernas råd – ska vara nog för att någon ska kunna dra sig undan. Kommunister ska i första hand skickas iväg för att rycka upp transportsektorn. Vår första uppgift är att se till, att antalet trasiga ånglok på en månad ska ha sjunkit från nu 51 % till då 49.

Vi måste radikalt förändra det förhållandet jag redan berättat om, att 80 % av människornas energi går åt till att skaffa mat för dagen. Det är inte uteslutet att vi måste övergå till samhällelig utspisning, dvs absolut varenda sovjetisk arbetare – från ordföranden i Centrala exekutivkommittén till den allra yngste arbetaren – är tvungen inta sina måltider i de allmänna matsalar som kommer att finnas vid fabriker och institutioner. Detta är inte bara en åtgärd för att spara på människors individuella ansträngningar – av vilka 80 % går åt till att skaffa sig sin matranson – utan blir också en enorm skolning i samhällelig arbetsfostran.

Vi måste införa etiska normer som närmast kan kallas spartanska⁶⁵, normer som helt och hållet utgår från det läge vi befinner oss i. För det första måste arbetsfrånvaron reduceras till noll. Vid det gemensamma bordet råder den allmänna meningen. Den som inte arbetat får heller ingen varm matranson. De disciplinära åtgärderna, de strängaste disciplinåtgärderna, måste stå i överensstämmelse med tragiken i vårt ekonomiska läge. Naturligtvis finns pratmakare, som påstår att vi inte kan tvinga arbetarklassen att arbeta. Om vi bara hade använt oss av sådana åtgärder, då skulle vi naturligtvis inte lyckats bygga armén, men vi använde även repressalier. Vi fostrade soldaterna och vi utförde ett enormt politiskt arbete.

Och när vi för ett och ett halvt år sedan tvingades säga, att nu är det dags för arbetarna från Petrograd att bege sig ut på landet, för att där med bajonetten i sin hand tvinga de lata bönderna att dra ut i strid – då sade samma pratmakare, att se det kommer arbetarna aldrig att göra, att det ingenting blir av med det, att arbetarna är alldeles för snälla för att med bajonettens hjälp tvinga bönderna ut i krig. Men arbetarna gjorde det. Samma sak kommer att ske inom industrin. Naturligtvis finns hundratals nyanser och övergångsstadier om vi jämför en progressiv arbetare och en bonde från trakten kring Perm – och det gör att vi framförallt måste ägna oss åt fostrande verksamhet, måste bli organisatoriska föredömen. Jag tror att sådan där gemensam utspisning kommer att tjäna som en av formerna för social fostran, men att den måste kompletteras även med andra åtgärder.

Jag måste påminna om, att vi inte är ett parti vilket som helst, utan ett parti som organiserar en klass, ett statsbärande parti. Vår situation är i hög grad tragisk och här krävs åtgärder till självförsvar mot förfall och rovdrift. Här krävs en ny stöttepelare som framförallt måste bestå av, att vi mobiliserar arbetarklassens bästa element till industrin. Arbetare, till maskinerna, till arbete! Vi måste skapa en kult kring det fysiska arbetet – så att det blir uppenbart för var och en att revolutionen nu har börjat bygga landet.

Vi måste få en attitydförändring i människors psyke. I våra administrationer ska vi bara lämna kvar de kadrer som behövs mest och bäst, i vår armé ska vi bara lämna kvar ett minimum av kadrer och soldater – resten ska in i produktionen, in i ekonomin! Arbetare, till maskinerna!

I produktionen ska vi införa de allra bästa rutiner i fråga om den precision och tillförlitlighet som arbetarna erövat i armén; vi ska införa dessa rutiner i fackföreningarna och via dem in i överstyrelserna; vi ska befria centralismen från dess byråkratiska barlast, öka initiativet underifrån, förena det med centralismen och införa den allmänna arbetspliktens principer; vi ska med hjälp av den proletära arméns bästa element vänja bönderna vid en permanent naturaskatt i form av brödsäd – ja, detta är några av våra högst prioriterade uppgifter.

Så länge vi har brist på bröd måste bönderna lämna en naturaskatt i form av brödsäd till den sovjetiska staten. Det måste kunna ske under hot om skoningslöst våld. Om ett år har bönderna vant sig vid naturaskatten och kommer därför frivilligt att lämna ifrån sig brödsäd till staten.

Vi ska avdela proletära förband uppgående till ett par-tre tusen man för att skapa livsmedelsbaser. Och när vi väl har skapat dessa baser, när vi skapat förutsättningar för ett ekonomiskt liv, skapat förutsättningar för en allmän arbetsplikt som är såväl tvingande som enormt fostrande – då kommer vi också att få ordning på vår folkhushållning. Hade vi fått 12 år på oss skulle vi naturligtvis kunna använda alla tolv åren till fostrande verksamhet. Men nu har vi inte ens 12 månader på oss och vi blir tvungna att till 33 % göra det med hjälp av tvångsåtgärder, precis som fallet var i armén. Här finns inte plats för sentimentala resonemang. Om

det är bra eller dåligt vet jag inte, men då detta är fullkomligt nödvändigt för att rädda rådsrepubliken, så kommer arbetet att utföras.

Efter en period med vissa missförstånd, polemik och tvister inom arbetarleden – kommer detta utan tvivel att bli omsatt i praktiken. Arbetarklassen är genomsyrad av ett sådant medvetande. Och jag tvivlar inte på att rådsrepubliken kommer att kunna räddas – om bara arbetarna återvänder till maskinerna, ordnar gemensam utspisning på arbetsplatserna och inför en allmän arbetsplikt.

1920, Arkivet

Om mobiliseringen av industriproletariatet, arbetsplikten, ekonomins militarisering och användningen av militära förband för ekonomiska behov

(teser från RKP:s CK)

1. Landets extrema ekonomiska ras, som är resultatet av imperialisternas krig och kontrarevolutionärernas offensiv mot sovjetmakten, kommer till uttryck i de viktigaste produktionselementens extrema otillräcklighet eller desorganisering och gäller teknisk utrustning, råvaror och i första hand bränsle och arbetskraft.
2. Det finns ingen grund för att inom den närmaste tiden räkna med att vi utifrån skulle kunna erhålla betydande kvantiteter maskiner, kol och kvalificerad arbetskraft – och inte bara pga blockaden, vars fortsatta öde vi inte med någon säkerhet kan uttala oss om, utan också pga Västeuropas extrema ekonomiska utarmning.
3. Viktigaste hävstång för att lyfta landets ekonomi är följaktligen den levande arbetskraften, dess organisering, fördelning och ändamålsenliga användning.

I. Industriproletariatet

4. Industriproletariatet, den främste bäraren av den politiska makten, måste den närmaste tiden koncentrera all uppmärksamhet och alla sina ansträngningar på att organisera ekonomin och på ett direkt deltagande i produktionsprocessen.
5. För detta ändamål blir det nödvändigt att återsamla de kvalificerade och yrkesutbildade arbetarnas splittrade led genom att systematiskt engagera dem (i takt med att nya möjligheter öppnas) som nu finns i armén, i armétrossen, i sovjetinstitutioner bakom fronten, inklusive dem som finns i sovchozer och kommuner, inom hantverk, på landsbygden och i första hand dem som finns i spekulanternas led.
6. De yrkesutbildade arbetarnas engagemang och mobilisering måste ske som ett kombinerat resultat av åtgärder för att förbättra livsmedelsförsörjningen och överhuvudtaget arbetarnas levnadsförhållanden, en exakt inventering av denna arbetskraft, genom fackföreningarnas organisatoriska påverkan och slutligen, om så blir nödvändigt, genom statliga tvångsåtgärder.
7. Verkställandet av dessa åtgärder, liksom överhuvudtaget arbetet med industrins utveckling, kan ge verksamma positiva resultat endast på villkor, att det sker en generell förstärkning av fackföreningarna genom att de får ett tillskott av nödvändiga kadrer bestående av ansvariga och erfarna funktionärer som är i stånd att ta initiativ till en järnhård arbetsdisciplin.
8. Samtidigt måste det i bred omfattning vidtas åtgärder för att ge den unga generationen, från 14 år och uppåt, en yrkesutbildning för att på så sätt säkerställa reproduktionen av kvalificerad arbetskraft. För det ändamålet kommer inom Folk-

kommissariatet för utbildningsfrågor att inrättas ett starkt och behörigt organ med deltagande av representanter för alla berörda förvaltningar och institutioner.

II. Den ej yrkesutbildade arbetskraften

9. Alla dagens ekonomiska förhållanden, så som de verkar sammantaget, kräver f.n. att vi i transportsektorn och industrin engagerar utbildad arbetskraft, dvs företrädesvis bondearbetskraft, i ett jämförligt större antal än någonsin tidigare.

a) Landets mekaniska utrustning är utarmad. Förslitningen av maskiner pga av ålder och långvarigt arbete, slarvigt handhavande, låg temperatur i de lokaler där de används, liksom pga direkt förstörelse och förlust i samband med evakueringar och reevakueringar – kan inte ersättas ens i minsta grad. Ett produktionslyft den närmaste tiden, när vi vet hur den maskinella utrustningen förfallit, kräver inom många industribranscher att man synnerligen kraftigt tvingas öka användningen av levande och i huvudsak utbildad arbetskraft.

b) Anskaffningen av ved, som ännu för avsevärd tid och till stor del kommer att tillgodose vårt behov av bränsle; torv- och skifferbrytning i aldrig tidigare skådade volymer; slutligen även den intensiva och ansträngande återuppbyggnaden av kol-, järnmalms- och oljeregionerna, kräver att vi – förutom att engagera yrkesarbetarna – mobiliserar allt större och större utbildade arbetarmassor.

c) Uppodlingen av sovjetlantbruk liksom av väldiga och obrukade vidder (i områden som drabbats särskilt hårt av inbördeskriget) kommer att i väldig grad öka efterfrågan på fast arbetskraft liksom på säsongsarbetare.

d) Tillfälliga och extraordinära arbeten, regelrätta säsongsarbeten och hjälparbeten som har att göra med ovan angivna prioriterade åtgärder (snöröjning, lastning och lossning, byggandet av baracker, väg- och broreparationer osv) kräver å sin sida stora kvantiteter arbetskraft.

10. Behovet av arbetskraft inom maskintillverkningen, transportsektorn, ja, överhuvudtaget inom folkhushållningen, kan under nuvarande förhållanden bara säkerställas genom införandet av allmän *arbetsplikt*.

III. Den allmänna arbetsplikten

11. Det socialistiska uppbygget tillbakavisar principiellt den liberal-kapitalistiska principen om ”arbetets frihet”, som i det borgerliga samhället betyder frihet för en del att exploatera och för andra att bli exploaterade. Eftersom huvuduppgiften för samhällsorganismen är att övervinna yttre och omänskliga fysiska arbetsvillkor, kräver socialismen ett *obligatoriskt* deltagande av alla samhällsmedlemmar i produktionen av materiella nyttigheter och ställer som sin uppgift att åstadkomma den mest förnuftiga, sparsamma och attraktiva formen för arbetets socialisering. Principen för allmän arbetsplikt, som är en orubblig del av RSFSRs grundlagar, måste nu brett och allsidigt omsättas i praktiken.

12. Initialskedet vid införandet av allmän arbetsplikt inom ramarna för den generella ekonomiska planen, kan nu slutföras genom en fulländning av landets hela administrativa och ekonomiska apparat och genom att införa en arbetsbok för allmänt bruk. En arbetsbok som ger exakta uppgifter om varje sovjetmedborgares plats i rådsrepublikens ekonomiska system och försvarssystem.

13. Övergången till en omfattande tillämpning av principen om allmän arbetsplikt måste, även om den sker i långt ifrån precisa former, genomföras omedelbart för att kunna tillförsäkra samhällsekonomin nödvändig arbetskraft.

14. För detta ändamål krävs att vi åtminstone i stora drag vet tillgången på den arbetskraft som nu efterfrågas och som, beroende på livsmedelstillgången och tillgången på arbetsverktyg och liknande, kan sättas in för att lösa de viktigaste ekonomiska uppgifterna den närmaste perioden (1920).

15. Jämsides därmed måste i ett särskilt dekret fastställas vilka ekonomiska behov och anspråk som kan delegeras till lokala eller regionala myndigheter och som kan lösas genom införandet av en *lokal arbetsplikt*.

16. Den allmänna arbetspliktens organisation, som är giltig för båda könen, måste i möjligaste mån strikt utgå från säregenheterna i varje region (lokal sysselsättning, perioder av särskilt hårt arbete inom lantbruket och liknande) och fördelningen av arbetskraft för att tillgodose den allmänstatliga och den lokala arbetspliktens behov, måste i det hela taget – om så är möjligt – fördelas lika över hela landet så att åtgärden i minsta möjliga mån skadar böndernas egna hushåll.

17. Den närmaste tiden måste vi företrädesvis engagera de ålderskategorier som i mindre grad kom att omfattas av den militära mobiliseringen och om möjligt i betydande grad engagera kvinnor i den sfär som omfattas av arbetsplikten.

18. Den apparat som krävs för att genomföra den allmänna arbetsplikten lokalt, dvs, arbetsplikten i såväl statlig som regional betydelse, måste skapas medelst en kombination av insatser från lokalkontoren för Krigskommissariatet, Exekutivkommitténs förvaltning och Arbetsförmedlingen.

19. Ovannämnda lokala organ (Kommittén för allmän arbetsplikt), som direkt är underställd Exekutivkommittén, kommer att få beställningar på arbetskraft såväl från centrum, för att kunna fullgöra de allmänstatliga planerna, som från den lokala Exekutivkommittén, för att kunna tillgodose regionala ekonomiska behov. Kommittén för allmän arbetsplikt har till uppgift att i praktiken samordna lokala behov med centrums krav, som i allmänhet är prioriterade.

20. I centrum bildas en Huvudkommitté för allmän arbetsplikt av representanter för registrerings- och förmedlingsavdelningen inom Folkkommisariatet för arbetsfrågor, Folkkommisariatet för inrikes frågor, Mobiliseringsstyrelsen inom Allryska generalstaben och Statistiska centralbyrån. Den närmaste tiden kommer

inte Huvudkommittén att vara egen förvaltning utan direkt underställd Försvarsrådet. Alla institutioner och förvaltningar i centrum åläggs att verkställa beslut som fattas av Huvudkommittén i frågor som gäller den allmänna arbetsplikten.

IV. Ekonomins militarisering

21. Under detta övergångsstadium i vår utveckling, i ett samhälle som tyngs av arvet från en svårt förflutet, är övergången till ett planmässigt organiserat samhällsarbete otänkbart utan tvångsåtgärder riktade mot såväl parasiterande element som mot efterblivna individer bland bönderna och även inom själva arbetarklassen. Det statliga tvångsverktyget är militären. Arbetets delvisa militarisering inom de ena eller andra gränserna, i en eller annan form, är därför kännetecknande för en övergångsekonomi som bygger på allmän arbetsplikt.

Detta element av tvång kommer att användas i allt mindre grad, ju mer det socialistiska ekonomiska systemet utvecklas, ju gynnsammare arbetsförhållandena blir och ju högre bildningsnivån blir inom det uppväxande släktet.

22. Under de konkreta förhållanden som råder i rådsrepubliken betyder arbetets militarisering, att ekonomiska frågor (arbetsintensitet, ett sparsamt förhållningssätt till maskiner och instrument, eftertänksamhet vid förbrukning av materiel, osv, osv) måste finnas i alla förvärvsarbetandes medvetande och behandlas i alla statliga institutioner som likvärdiga med stridsangelägenheter. Hela befolkningen i stad och på land måste förstå, att en eliminering av all ogiltig arbetsfrånvaro och alla former av egennytta i arbetet, sen ankomst, slarv, lättja, missbruk – är en fråga om liv eller död för hela landet och en sak som måste uppnås på kortast möjliga tid och att därför även de hårdaste metoder kan komma att tillgripas.

23. Vi måste utveckla en bred såväl muntlig som tryckt agitationskampanj som går i den riktningen. Kampanjen ska använda sig av konkreta och alltid färska uppgifter om vår ekonomiska ruin och om enskilda framsteg i arbetet med att övervinna densamma och på så sätt fostra de bredaste arbetarmassor i en anda av vaksam och initiativrik samhällelig kontroll över alla företeelser och fakta som har att göra med landets ekonomiska liv och i synnerhet att engagera partilösa arbetar- och bondekonferenser i kamp mot slöseri, byråkratism och förhållning.

Vid sidan av partiet kommer detta arbete att ledas av fackföreningarna som måste återbördas sina bästa aktivister vilka genomgått den militära skolan.

24. Den formella militariseringen av enskilda företag (eller enskilda industribranscher), som f.n. är av särskilt stor betydelse eller är särskilt hotade av sammanbrott, sker varje gång efter särskilt beslut i Försvarsrådet och har som första målsättning att säkerställa detta företags tillgång på arbetare, liksom att i detsamma införa den strängaste regim och att ge berörda organ de mest vidsträckta disciplinära befogenheter, eftersom det ställda målet – att dra igång företaget och få det att tillfriskna – inte kan uppnås på annat sätt.

25. Massmobilisering av utbildad och fackligt oengagerad arbetskraft med hjälp av allmän arbetsplikt – för livsmedels- och bränsleanskaffning, byggnadsarbeten, lastnings- och lossningsarbeten osv – kräver, särskilt i början, en arbetsorganisation som i det närmaste är av militär typ.

26. Element av arbetsorganisation och nödvändig disciplin – såväl en inre som en yttre och tvångsmässig disciplin – kan anammas av hundratusentals och miljoner mobiliserade människor bara genom progressiva, medvetna, beslutsamma och ståndaktiga arbetares förmedling, särskilt genom de arbetare som genomgått den militära skolan och som är vana vid att organisera massor av människor och leda dem under de allra svåraste förhållanden.

27. Själva grunden för den allmänna arbetspliktens genomförande är i princip samma organisatoriska uppgifter som gällde när sovjetmakten som sådan upprättades och Röda armén skapades: Att i spetsen för de mindre medvetna, mer efterblivna bondemassorna ställa deras naturliga ledare och organisatörer i form av de mest medvetna och till sitt flertal yrkesutbildade proletärerna. Eftersom armén blivit vår viktigaste erfarenhet av detta slags sovjetiska massorganisering, så måste dess metoder och rutiner (med alla nödvändiga förändringar) överföras till arbetsorganisationens område genom att den tar till vara de erfarenheter som finns bland de arbetare, vilka nu kommer att befrias från sin militära verksamhet och flyttas över till arbeten inom ekonomin.

V. Arbetsarméerna

28. De militära förband, ända nerifrån och upp till stora militära enheter, som nu frigörs från sina militära uppdrag, måste sättas in i produktivt arbete så som en av övergångsformerna för införandet av allmän arbetsplikt och en mycket omfattande användning av socialiserat arbete. Detta är tanken bakom omvandlingen av Tredje armén till Första arbetsarmén och att alla dessa erfarenheter kommer att spridas även till övriga arméer.

29. De nödvändiga förutsättningarna för att vi ska kunna sätta in arméförband och hela arméer i produktivt arbete är följande:

a) att arbetsarméns uppgifter strikt och exakt begränsas till att gälla de enklaste formerna av arbete och i första hand för att anskaffa och samla livsmedelförråd.

b) att det upprättas så goda organisatoriska förbindelser mellan arméenheter och ansvariga ekonomiska organ, så att vi kan utesluta varje möjlighet att de ekonomiska planerna allvarligt störs eller det sker en desorganisering av den centraliserade ekonomins apparater.

c) att armén upprättar goda förbindelser, kamratliga relationer och om möjligt en jämlik fördelning av livsmedel mellan soldater och lokala arbetare.

d) att det tas upp en ideologisk kamp mot de småborgerligt intellektuella och tradeunionistiska fördomar, som i arbetets militarisering och en bred användning av militära förband ser en tillämpning av araktjejevmetoder och liknande. Det måste upplysas om att militärt tvång är oundvikligt och progressivt när det gäller att lyfta ekonomin på basis av en allmän arbetsplikt. Det måste upplysas om att

ett närmande mellan arbetsorganisationen och försvarsorganisationen är både oundvikligt och progressivt i ett socialistiskt samhälle.

VI. Livsmedelsförsörjningen

30. Den viktigaste och grundläggande uppgiften för alla ekonomiska planer och kalkyler, vad gäller upprättande av en sovjetregim i återerövrade regioner osv, osv – är att sovjetstaten i sina händer lyckas koncentrera några hundra miljoner pud brödsäd, kött, fisk, matfetter, dvs skapa en *livsmedelsfond* som under innevarande år kan trygga livsmedelsförsörjningen för industriproletariatet, sovjet-tjänstemännen och de bönder som mobiliserats i enlighet med arbetsplikten.

Endast skapandet av baslivsmedelsförråd i de viktigaste industriregionerna kan ge en hållbar och säker garanti för att vi ska kunna förverkliga den löpande ekonomiska planen, ja, överhuvudtaget det socialistiska uppbygget.

31. Organiseringen av samhällelig utspisning för industriarbetare och sovjetiska tjänstemän, med början i de största städerna och fabriksregionerna, är utifrån vad som sagts i föregående punkt – en brådskande uppgift för Folkkommisariatet för livsmedelsförsörjningen. Denna uppgift måste verkställas i samarbete med de lokala sovjeterna och fackföreningarna, samt genom att använda sig av den apparat som finns inom den militära förvaltningen. En bred satsning på samhällelig utspisning skapar tillsammans med en förbättrad livsmedelssituation en verksam form för den allmänna opinionens kontroll över medborgarnas deltagande i produktionen och kommer att för produktivt arbete frigöra en kolossal mängd energi, särskilt kvinnlig energi, som nu förslösas på att i detaljhandeln försöka komma över en bit bröd för eget bruk.

Det finns en broschyr under samma titel.

Den gavs ut av det rullande tryckeriet i det tåg som

stod till förfogande för ordföranden i Revolutionära militärrådet 1920.

Aktuella uppgifter i det ekonomiska uppbygget

(Till partiets IX kongress)

I. Om uppsvinget på arbetsfronten

Samtidigt som kongressen med tillfredsställelse noterar obestridliga tecken på en ökande arbetsentusiasm inom det arbetande folkets mest framstegsvänliga skikt anser den emellertid det vara sin plikt, att varna alla rådsrepublikens lokala och centrala institutioner för att övervärdera redan uppnådda resultat.

Arbetsentusiasmen kan göra verkliga framsteg endast förutsatt att, för det första, partiet och fackföreningarna genom sin agitation och sina organisatoriska ansträngningar förmår sprida den från de progressiva skikten till hela den mångmiljonhövdade massan av arbetande i stad och på land; om, för det andra, centrala och lokala ekonomiska organ förmår vidta nödvändiga åtgärder för att kvantitativt och kvalitativt beakta alla aspekter av arbetsentusiasmen, att på ett bra sätt och i rätt tid ta hand om den tillströmmande arbetskraften, att i rätt tid övervinna bristen på samordning av ansträngningarna, hantverksmässigheten och ”gerillakrig” på arbetsfronten ⁷⁴ – så att dessa företeelser inte undertrycks utan istället blir beaktade inom ramarna för den generella statliga planen.

II. Den ekonomiska planens odelbarhet

Den viktigaste förutsättningen för landets ekonomiska pånyttfödelse är att vi orubbligt genomför en *enhetlig ekonomisk plan* avsedd för den närmaste historiska epoken. Med hänsyn till landets djupa ekonomiska ruin och direkta utarmning sönderfaller naturligtvis den ekonomiska planen i en rad logiska och av varandra betingade grundläggande uppgifter.

- a) att i första hand förbättra tillståndet inom transportsektorn, att anskaffa och bygga upp nödvändiga förråd av brödsäd, bränsle och råvaror;
- b) att satsa på maskintillverkning för transportsektorns behov och för att anskaffa bränsle, råvaror och spannmål;
- c) att öka maskintillverkningen för produktion av masskonsumtionsvaror;
- d) att öka produktionen av masskonsumtionsvaror.

Då realiseringen av nämnda plan kommer att stödja sig på teknikens senaste landvinningar är elenergin användning själva hörnstenen på den tekniska sidan. Elenergin ska utnyttjas med stor konsekvens och i överensstämmelse med de viktigaste deletapperna i förverkligandet av den ekonomiska planen:

1. Att utarbeta en plan för elektrifiering av folkhushållningen och genomföra ett minimiprogram för elektrifiering, dvs lägga fast de viktigaste punkterna i elför-

sörjningen och för detta ändamål använda redan *existerande* kraftverk och likaså de regionala kraftcentraler som börjat byggas i prioriterad ordning.

2. Att bygga färdigt de viktigaste och redan prioriterade regionala kraftverken och linjerna för kraftöverföring, samt att i konsekvens därmed bredda verksamheten i de fabriker som tillverkar elektroteknisk utrustning.

3. Att påbörja nästa etapp i anläggandet av regionala kraftverk, vidareutveckla högspänningsnätet och konsekvent satsa på att elektrifiera de viktigaste produktionsprocesserna.

4. Att elektrifiera industrin, transportsektorn och lantbruket.

Rådsrepublikens ekonomiska centra måste i sina planer och kalkyler utgå från denna ekonomiska huvudplan för den närmaste tiden och måste mobilisera sina viktigaste styrkor och medel för att lösa huvuduppgifterna i varje etapp. I den mån det öppnas nya möjligheter för rådsrepublikens utrikeshandel ska dessa i sin helhet underställas den ekonomiska huvudplanens behov.

De till huvuduppgifterna i varje etapp knutna produktionsgrenarna måste vidareutvecklas utifrån våra verkliga behov. Produktionsgrenar som inte ovillkorligen behövs för huvuduppgiften under aktuell ekonomisk period, kan stödjas bara i den mån deras arbete inte hindrar ett genomförande av huvuduppgiften. Därför får sovjetiska ekonomiska centras löpande ekonomiska uppgifter inte bara vara en enkel uppräkningslista av krav och behov, utan måste med järnhård konsekvens utgå från hela den ekonomiska planen för den närmaste epoken.

Realiseringen av fastställd plan ska inte ske genom hjältemodiga ansträngningar av typen engångsinsatser utförda av arbetarklassens mest progressiva element, utan genom ett ihärdigt, systematiskt och planmässigt arbete, i vilket allt större och större massor av det arbetande folket engageras.

Denna allt mer omfattande mobilisering och kamp för högre arbetsmoral kan ha framgång bara om det också genomförs en upplysningskampanj om den ekonomiska planens innersta väsen, riktad till de breda massorna i stad och på land, om dess innersta logik, som blir verkligt fruktbringande först efter en längre period, vilken kommer att kräva de största ansträngningar och de största offer.

III. Mobiliseringen av kvalificerade arbetare

Kongressen godkänner teserna från RKP:s CK om mobiliseringen av industriproletariatet, arbetsplikten, ekonomins militarisering och användningen av militära förband för ekonomiska behov, samt beslutar:

Partiets organisationer måste med alla till buds stående medel hjälpa fackföreningar och arbetsförmedlingar att samla in uppgifter om kvalificerade arbetare i syfte att engagera dem i produktivt arbete. Detta måste utföras lika strikt och konsekvent som det arbete vi utfört och utför vad gäller arméns befälskår.

Varje kvalificerad arbetare måste återvända till arbete inom sitt yrke. Rekrytering av kvalificerade arbetare till andra sovjetiska poster får bara ske efter medgivande från vederbörliga och behöriga centrala och lokala organ.

IV. Massmobilisering enligt principen om allmän arbetsplikt

Det måste från första början göras en riktig satsning på massmobiliseringar i enlighet med den allmänna arbetsplikten, dvs, det ska i möjligaste mån varje gång finnas en exakt överensstämmelse mellan antalet mobiliserade, mobiliseringsort, arbetsuppgiftens omfång och kvantiteten nödvändiga arbetsredskap. Lika viktigt är att bland de mobiliserade välja ut tekniskt kunniga och politiskt ståndaktiga instruktörer och att i förväg, i samband med mobilisering av partifolk, bilda kommunistiska celler, dvs gå tillväga så som vi gjorde då vi skapade Röda armén.

V. Arbetstävlan

Varje samhällsordning (slavsamhället, livegenskapen, kapitalismen) har haft sina metoder och rutiner för arbetstvång och arbetsfostran till utsugarnas fromma. Sovjetsamhällets uppgift är att i full utsträckning utveckla egna metoder för påverkan i syfte att öka arbetets intensitet och funktionalitet på basis av en socialiserad ekonomi i hela folkets intressen.

Jämsides med agitatorisk och ideologisk påverkan på de arbetande massorna och repressalier gentemot notoriska latmaskar, parasiter och desorganisatorer – är *tävlan* en mäktig kraft för att lyfta arbetsproduktiviteten. I det kapitalistiska samhället har tävlan karaktären av konkurrens och leder till den ena människans utslagning av den andra. I ett samhälle där produktionsmedlen har nationaliserats kan arbetstävlan – utan att alls rubba solidariteten – bara leda till att den gemensamma summan arbetsprodukter blir större.

Frågan om tävlan mellan fabriker, regioner, fabriksavdelningar, verkstäder och enskilda arbetare måste bli föremål för noggranna studier i fackliga organisationer och i de ekonomiska organen. Ett premiesystem måste bli ett av de starkaste verktygen för att uppmuntra tävlan. Detta premiesystem bör anpassas till livsmedelsleveranser: Så länge rådsrepubliken har otillräckligt med livsmedel ska en ordentligt och samvetsgrann arbetare försörjas bättre än en försumlig.

VI. Från trusternas centralism – till socialistisk centralism⁷⁵

Den nuvarande formen för industrins organisation är en övergångsform. Arbetarstaten har nationaliserat de kapitalistiska trusterna och kompletterat dem med enskilda företag från samma industribransch och med dessa trusters som förebild slagit samman företag ur samma bransch, som inte sammanfördes i trusters under kapitalismen. Detta har förvandlat industrin till en rad mäktiga vertikala sammanslutningar, som i ekonomiskt avseende är isolerade från varandra och som endast i toppen kommunicerar med Högsta folkhushållningsrådet.

Samtidigt som varje företag, vilket ingick i en trust under kapitalismen, kunde skaffa många material, arbetskraft och liknande på närmaste marknad, måste nämnda företag under våra förhållanden skaffa sig allt de behöver efter beställningar från den sammanslagna ekonomins centrala organ.

Med tanke på vårt lands enorma yta, produktionsfaktorernas instabilitet och föränderlighet, oordningen inom transportsektorn, ytterligt dåliga telekommunikationer, ytterst inexakta metoder för och resultat av våra ekonomiska kalkyler, har de metoder för centralism, som blev resultatet av den första tidens expropriering av den borgerliga industrin, metoder som oundvikligen ledde till att förbindelserna mellan lokala företag (i städer, guvernement, regioner, län) bröts – resultatet i vidunderliga former av byråkratism till obotlig skada för vår ekonomi.

Den organisatoriska uppgiften består däri, att vi – samtidigt som vi behåller och vidareutvecklar den vertikala centralismen i form av överstyrelser – samordnar den så, att våra företag även kan ingå i horisontella ekonomiska regioner, där industriföretag inom olika branscher och av olikartad ekonomisk betydelse blir försörjda med råvaror, transportmedel, arbetskraft osv ur samma lokala källor.

VII. Regionala ekonomiska organ

Kongressen anser det som absolut nödvändigt, att i till ytan stora regioner, som ligger långt från centrum och där särskilda ekonomiska förhållanden råder, för den närmaste tiden bildar starka och kompetenta regionala ekonomiska organ med representation från berörda statliga centra.

Dessa regionala byråer, som kommer att bestå av de mest erfarna kadrer med stor förståelse för vad de statliga planerna kräver, måste ha omfattande befogenheter vad gäller den direkta ledningen av det ekonomiska livet lokalt, sammanknyta såväl guvernementens folkhushållningsråd som regionledningar för att på basis av den centralt fastlagda planen kunna genomföra de nödvändiga förändringar, förflyttningar av råvaror, arbetskraft osv som omständigheterna kräver. I enlighet med dessa uppgifter måste det i dessa regionala byråer finnas behöriga delegater som sköter kontakten med de centrala ekonomiska förvaltningarna.

Eftersom dessa regionala ekonomiska byråer är verksamma enligt fullmakter, som de fått via sovjetmaktens centrala organ, gäller alla beslut som fattades vid VII Sovjetkongressen rörande relationerna till guvernementens exekutivkommittéer.

Med tanke på att arbetsarméernas råd redan nu i betydande grad fyller funktionen som regionala ekonomiska organ, ska de även i fortsättningen anpassas till dessa uppgifter med alla de yttre förändringar av deras apparater detta kan medföra, och utan att det behöver skapas parallella regionala organ.

VIII. Den socialistiska centralismens utformning

I Högsta folkhushållningsrådet och dess lokala organ måste finnas speciella kommissioner för att studera frågor hur man på bästa sätt ska ordna de ömse-

sidiga relationerna mellan olika ekonomiska organ, mellan centrala och lokala organ, hur företagen på en viss plats på enklast möjliga vis ska kunna få tillgång till nödvändiga råvaror, komplettera sin arbetskraft och liknande, utan att de varje gång ska tvingas vända sig till centrum och samtidigt utan att de bryter mot de generella ekonomiska planerna.

Endast genom ständiga förbättringar som utgår från vunna erfarenheter, endast genom att stärka och bredda kontakterna mellan lokala företag av de mest skilda slag, endast genom att korta avstånden för leveranser av råvaror och färdiga produkter, endast genom att utarbeta de bästa metoderna för hur alla företag i städer, guvernement och län ska kunna använda sig av förefintlig arbetskraft – kan sovjetekonomin gå över från nuvarande former för centralism, som bär spår av de kapitalistiska trusterna, till en verkligt socialistisk centralism som bär fram en ekonomi, vilken omfattas av en enhetlig plan i alla dess branscher och landsändar.

IX. Industrins ledningsfunktion

Vare sig det handlar om ett enskilt industriföretag eller en hel industribransch är huvuduppgiften beträffande industrins ledningsfunktion den, att det måste skapas ett kompetent, gediget och energiskt ledarskap.

För att förenkla och precisera industrins ledningsfunktion, samt i syfte att spara på våra organisatoriska krafter, anser kongressen det nödvändigt att närma industrins ledningsfunktion och företagens enmansledningar till varandra, nämligen på följande sätt: Vi måste upprätta en fullständig och ovillkorlig enmansledning i verkstäder och fabriker, gå över till enmansledning i fabriksförvaltningarna och till mindre kollegier i administrations- och produktionsapparaterna vid medelstora och större företagsenheter^{75a}.

Eftersom frågan om att engagera allt bredare skikt av arbetarklassen i ledningen av ekonomin har så stor betydelse måste den lösas med hjälp av en rad åtgärder, varav de viktigaste nämns här nedan, men det får inte ske på bekostad av förvaltningsapparatens stabilitet, kompetens och enkelhet i varje givet ögonblick.

Med tanke på att vi ännu inte utarbetat en odiskutabel typ av förvaltning för de sovjetiska företagen, för mångfalden av företag och hela branscher och därför att själva dess utformande som kräver kadrer av administratörer, direktörer och liknande, ännu bara befinner sig i initialskedet, anser kongressen det vara nödvändigt och fullt tänkbart, att – på vägen till fullständig enmansledning – tillämpa olika kombinationer i industrins ledningsfunktioner, sådana som:

a) en direktör-administratör, som kommer ur yrkesarbetarnas led, en arbetare som utmärkt sig för stark vilja, uthållighet och som särskilt har förmågan att dra in specialister, tekniker och ingenjörer i arbetet – samt att han som assistent får en ingenjör vid sin sida;

b) en ingenjör-specialist, i egenskap av företagets faktiske ledare, samt vid hans sida en kommissarie ur yrkesarbetarnas led, en arbetare som med vidsträckta befogenheter och skyldigheter griper in i hela verksamheten;

c) yrkesarbetare, en eller två, i egenskap av assistenter åt direktören-specialisten, arbetare som har rätt och skyldighet att nagelfara fabriksledningens hela verksamhet, dock utan rätt att stoppa beslut fattade av direktören;

d) i de fall där det finns mindre och väl inarbetade kollegier, vars medlemmar kompletterar varandra och redan i praktiken bevisat sin arbetsförmåga, ska vi behålla desamma som sådana, öka ordförandens befogenheter liksom hans ansvar för kollegiets arbete i dess helhet. Kollegierna i ekonomiska organ på mellannivå och högre upp (guvernementens folkhushållningsråd och regionala förvaltningar – överstyrelser och avdelningar) ska ha ett begränsat antal medlemmar under en ordförande som själv ansvarar för respektive förvaltnings hela arbete.

Ett nödvändigt villkor för att kunna förbättra den ekonomiska organisationen och öka produktionen är i varje fall, att vi faktiskt börjar genomföra den upprepade gånger proklamerade principen, att en bestämd person har ett exakt ansvar för ett bestämt arbete. I den mån *arbetarkollegier* finns med i diskussions- eller beslutsprocessen måste den principen ovillkorligen lämna plats för en *enmansledning* i den process vari fattat beslut ska verkställas. Varje organisations duglighetsgrad måste mätas utifrån kunskap om i vilken mån skyldigheter, funktioner och ansvar har fördelats inom densamma.

Anmärkning. Ett särskilt organ inom Högsta folkhushållningsrådet bör noggrant kontrollera förvaltningarnas arbete, både i syfte att permanent kunna göra urval bland personalen och att på basis av vunna erfarenheter kunna fastställa vilka metoder som är de bästa för att engagera arbetare och specialister i ledningen.

Organiseringen av industrins ledningsfunktioner, såväl kollegiala ledningar som enmansledningar, måste ske i samråd med Högsta folkhushållningsrådets organ och med motsvarande organ inom fackföreningsrörelsen. Utnämningen av specialister till ansvarsposter sker i samma ordning.

X. Massornas engagemang i industriföretagens förvaltning

Kongressen anser det vara nödvändigt, att det vidtas verksamma åtgärder för att utbilda breda arbetargrupper i organisations- och produktionstänkande och att ur arbetarklassens miljöer vaska fram fräscha element, som har förmågan att ställa sig i ledningen för det organisatoriska arbetet inom industrin. Med detta syfte:

a) ska vi genom fackföreningarna och Högsta folkhushållningsrådet förbättra propagandan för höjd produktion och inte begränsa oss enbart till allmänna appeller om ökad arbetsproduktivitet, utan ta upp frågan konkret och målinriktat för enskilda industribranscher och enskilda företag; ställa som uppgift att varje arbetare ska känna till företagets roll och plats i den socialistiska ekonomins system totalt sett; samt att i detta system införa periodiska (ex.vis månatliga)

stormöten för fabriken arbetare, där ledningen rapporterar om hur arbetet förlöpt den senaste månaden och om produktionsplanen för nästa månad;

b) ska vi på enskilda större företag eller för grupper av företag⁷⁶ organisera kurser i industriell administration, där de duktigaste arbetarna – om möjligt utan att behöva avbryta arbetet i produktionen – utifrån berörda företags erfarenheter ska kunna skaffa sig ökade kunskaper om företagsadministration;

c) ska vi kunna utnämna arbetare som genomgått nämnda utbildning till assistenter för avdelningscheferna eller fabriksdirektören;

d) ska vi kunna utnämna arbetare, som på detta sätt genomgått en förberedande praktikperiod, till självständiga poster inom administration och produktion, först på mindre företag och därefter även på större.

XI. Specialisterna inom industrin

Vi måste utgå från att vi, utan en vetenskaplig organisering av produktionen, ja, inte ens med hjälp av den mest omfattande tillämpning av principen om arbetsplikt och den största arbetsheroism från arbetarklassen, vare sig kan säkerställa uppbygget av en mäktig socialistisk ekonomi eller ens ta oss ut ur fattigdomsfällan. Därför anser kongressen, att vi absolut måste räkna in alla arbetsdugliga specialister som finns inom ekonomins olika branscher och att allsidigt använda oss av dem för att organisera produktionen.

På samma gång som kongressen anser det nödvändigt, att även i fortsättningen kontrollera och strängt bestraffa alla kontrarevolutionära element, vilka försöker utnyttja sina poster för att bekämpa den socialistiska ekonomiska regimen, vill kongressen också kategoriskt påminna alla partimedlemmar om sin uppgift att ideologiskt försöka dra med specialisterna i arbetet för rådsrepublikens produktionsintressen, samt att kongressen, i strikt överensstämmelse med vårt programs anda och bokstav, ålägger partiarbetarna plikten att försöka skapa ett kamratligt samarbete mellan arbetare och de tekniker-specialister, som den proletära regimen fått i arv efter det borgerliga samhället.

En av uppgifterna i vår produktions- och allmänpolitiska agitation är enligt kongressen, att starta en upplysningskampanj riktad till de breda arbetarmassorna angående den storslagna karaktären av de ekonomiska uppgifter landet står inför, liksom om vikten av teknisk utbildning, administrativa och vetenskapligt-tekniska erfarenheter, samt anser det vara en plikt för alla partimedlemmar, att oförsonligt bekämpa all okunnig självöverskattning som går ut på att arbetarklassen mycket väl kan lösa sina uppgifter utan att använda sig av borgerligt skolade specialister på de mest ansvarsfulla posterna. Sådana demagogiska element, som spelar på denna typ av fördomar bland de mest efterblivna arbetarna, har ingen plats i den vetenskapliga socialismens partiled.

Individuell registrering av arbetsproduktivitet och individuell premiering ska tillämpas i lämpliga former för den administrativa och tekniska personalen. De

bästa administratörerna, ingenjörerna och teknikerna ska ges mer gynnsamma villkor, så att vi till fullo kan ta till vara deras krafter i den socialistiska ekonomin.

Vi ska synnerligen väl premiera de specialister, under vars ledning arbetarna skaffar sig särskilt bra och nödvändig praktik för fortsatt självständigt arbete på administrativa poster.

Vi måste slutgiltigt utrota alla fördomar mot att den högre tekniska personalen vid företag och institutioner skulle kunna bli medlemmar i fackföreningarna. Genom att ta med ingenjörer, läkare, agronomer osv i fackföreningarna hjälper de dessa element att, tack vare kamratlig samarbete med det organiserade proletariatet, komma med i aktivt arbete i det sovjetiska samhällsbygget, samtidigt som de får ett tillskott av kader med speciella vetenskapliga kunskaper och erfarenheter.

XII. Glavpolitput ^{76a}

Transportsektorn kommer under den närmaste perioden att stå i centrum för vårt partis uppmärksamhet och ansträngningar. Transportsektorns återhämtning är en nödvändig förutsättning även för de mest blygsamma framsteg inom alla andra områden av ekonomin och i första hand vad gäller livsmedelsförsörjningen.

Den största svårigheten i arbetet för transportsektorns tillfrisknande är att de Järnvägsanställdas fackförbund är så svagt. Det beror på att de järnvägsanställda är en brokig skara människor, bland vilka det finns rätt många kvar från sönderfallets tid, liksom på mobiliseringen av kommunister till krigsfronten, de mest medvetna och självupppoffrande elementen bland järnvägsarbetarna.

Kongressen, som anser det vara en av de viktigaste uppgifterna för partiet att allsidigt bistå de Järnvägsanställdas fackförbund, utan vars deltagande vår transportsektor inte kan nå upp till önskad målsättning, anser samtidigt att vi utan tvekan och förbehållslöst måste ta beslut om extraordinära och utomordentliga åtgärder (undantagstillstånd och liknande) pga transportsektorns fruktansvärda förfall och som har sin förklaring i att vi ofördröjligen måste vidta åtgärder för att förhindra dess omedelbara sammanbrott och därmed rådsrepublikens död.

När kongressen utifrån denna synvinkel utvärderar Glavpolitputs verksamhet finner den lämpligt, att i fortsättningen stärka detta provisoriska organ för kommunistiska partiet och sovjetmakten, som samtidigt följer två obrottsligt sammanknutna uppgifter:

Att genom erfarna kommunister och de bästa representanterna för arbetarklassen utöva ett organisatoriskt och omedelbart inflytande, så att tillståndet inom transportsektorn utan dröjsmål kan förbättras och samtidigt stärka de Järnvägsanställdas fackförbund, engagera de bästa funktionärer Glavpolitput kan skicka till densamma, att hjälpa den fackliga organisationen med att upprätthålla den mest järnhårda disciplin och sålunda förvandla de Järnvägsanställdas fackförbund till

ett oersättligt verktyg för att framgent kunna åstadkomma ett lyft för järnvägs-transporterna.

Efter detta arbete måste Glavpolitput och dess lokala organ på kortast möjliga tid sammanföras med, å ena sidan, det järnvägsanställda proletariatets fackliga organisation samt, å andra sidan, med de institutioner som ingår i den normala verksamheten inom Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer.

XIII. Uppgifter på livsmedelsförsörjningens område

Vad gäller livsmedelspolitiken ser vi följande uppgifter framför oss:

1. Att med ökade kraftansträngningar samla ihop en livsmedelsfond som uppgår till några hundra miljoner pud.
2. Att fördela denna fond i form av livsmedelsbaser som inrättas i de regioner där den viktigaste industrin är koncentrerad.
3. Att handfast och direkt knyta fördelningen av livsmedel till uppgiften att återuppbygga industrin och transportsektorn (i första hand leverera livsmedel till de viktigaste industri- och transportföretagen; smidigt navigera mellan föränderliga produktionsuppgifter; garantera premiesystemet nödvändiga livsmedel m.m.).

XIV. Arbetsarméerna

Att använda militära förband för att lösa uppgifter i produktionen har i olika grad så väl en praktisk-ekonomisk betydelse som betydelse i meningen socialistisk fostran. Förutsättningarna för att soldatarbete ska kunna användas i stor omfattning och på ett för ändamålet bra sätt, är följande:

- a) att arbetet är av enklare slag, som passar alla rödarmister;
- b) att det tillämpas ett system av arbetsbeting med sänkta matransoner för den som inte klarar betinget;
- c) att det tillämpas ett premiesystem;
- d) att ett betydande antal kommunister deltar i arbetena på varje avsnitt så att de med sina exempel kan utgöra föredömen för rödarmisternas förband.

Om stora militära enheter engageras och sätts in i produktivt arbete innebär det, att det kommer att finnas ett relativt stort antal rödarmister som inte direkt är sysselsatta i produktion. Att sätta in hela arbetsarméer, med bibehållande av arméapparaten, kan därför vara berättigat endast i den mån vi behöver bibehålla armén i dess helhet för militära uppgifter.

Så fort detta behov bortfaller måste vi omorganisera våra skrymmande staber och förvaltningar och använda de bästa elementen bland de yrkesutbildade arbetarna som mindre stötförband i arbetet på de viktigaste industriföretagen.

XV. Arbetsfrontens desertörer⁷⁷

Med anledning av, att en betydande del av arbetarna – i försöken att bättre kunna klara sin egen livsmedelsförsörjning – ganska ofta och i spekulationsssyfte lämnar företagen och reser från plats till plats, vilket är till fortsatt skada för produktionen och bara försämrar arbetarklassens läge generellt, anser kongressen att en av sovjetmaktens och fackföreningarnas mest trängande uppgifter är att planmässigt, systematisk, ståndaktigt och hårdnackat bekämpa dessa deserteringar från arbetsfronten, bl.a. genom att publicera strafflistor över desertörerna, av dessa desertörer bilda straffarbetslag och slutligen genom att fängsla desertörer i koncentrationsläger.

XVI. Subbotnikar⁷⁸

Subbotnikarna måste lokalt ägnas större uppmärksamhet än vad som hittills varit fallet. För dessa subbotnikar bör man välja ut uppgifter som lokalbefolkningen känner för, ge subbotnikarna karaktären av kollektiv arbetsinsats för ändamål som alla känner till och alla förstår, engagera inte bara partilösa arbetare, utan överhuvudtaget hela lokalbefolkningen, såväl män som kvinnor.

Inte mindre viktigt är att ha en noggrant utarbetad plan för varje subbotnik och en strikt plan för fördelningen av arbetskraften så att subbotniken verkligen kommer till nytta. Endast under dessa förutsättningar kan subbotnikarna bli en del av människornas liv, dra till sig allt bredare massor och befrukta det vardagliga arbetet med ett nytt initiativ och frisk entusiasm.

XVII. Ångloksreparationerna och tillverkningen av nya

Samtidigt som vi på allt sätt uppmuntrar varje enskild arbetargrups initiativ vad gäller reparationer av ånglok och tågsätt måste vi ha fullkomligt klart för oss, att denna hantverksmässiga metod att bistå transportsektorn endast kan vara av temporär karaktär, eftersom den slukar allt för mycket av den kvalificerade arbetskraft vi har sådan brist på och kräver för mycket utrustning från våra verkstäder, utrustning som är avsedd för andra ändamål.

Eftersom vi inte alls kan hoppas på att kunna skaffa oss ett stort antal ånglok från utlandet, vare sig de närmaste månaderna eller åren, är det absolut nödvändigt att organisera massproduktion av nödvändiga reservdelar och därefter även ånglok, och det i en omfattning som är mycket större än tillverkningen var före kriget.

Ett villkor för att en sådan satsning ska nå framgång är, att vi noggrant utarbetar en omfattande plan gällande ett stort antal lämpliga företag, där vi genomför en amerikanisering av produktionen, dvs att vi strikt delar upp produktionsprocessen i dess detaljfunktioner och att vi ersätter kvalificerade arbetare med lågutbildad arbetskraft under ledning av instruktörer.

XVIII. Mönsterföretag

Jämsides med generella åtgärder i syfte att lyfta landets ekonomi och höja arbetsproduktiviteten inom industrin, anser kongressen det nödvändigt att i lämpliga regioner skapa enskilda mönsterföretag inom de viktigaste industribranscherna. De företag, som valts ut i enlighet med den generella ekonomiska planen och utifrån tekniska, geografiska och andra överväganden, ska snabbt förses med kompletterande utrustning, nödvändig arbetskraft, tekniker, livsmedel, bränsle och råvaror. De här företagen måste ledas av våra bästa administratörer och tekniker. Mönsterföretagens politiska arbete måste skötas av RKPs CK och under dess direkta ledning. Rapporter om mönsterföretagens verksamhet måste regelbundet publiceras i pressen.

Så fort det bara är möjligt måste dessa företag starta kurser i teknik och administration och öppna yrkesskolor och liknande – med det syftet att mönsterföretagen ska förvandlas till skolor för industriell utbildning och härdar för ekonomisk och teknisk kreativitet i vidsträckta regioner, för hela industribranscher, ja, kanske också för hela landet.

XIX. Pappersproduktionen och typografin

Med tanke på, att den första förutsättningen för att rådsrepubliken ska nå framgångar på alla områden, inklusive det ekonomiska, är en systematisk agitation, där pressen spelar en ledande roll, vill kongressen fästa sovjetmaktens uppmärksamhet på det helt omöjliga tillståndet i vår pappersindustri och typografiska industri. Det är inte bara så, att våra tidningar inte når ut på landsbygden, de når heller inte arbetarna i städerna, samtidigt som vår hemska tryckteknik gör tidningarna allt mindre trevliga att läsa och därmed otillgängliga för de arbetande. Kongressen uppmanar ihärdigt Högsta folkhushållningsrådet att vidta kraftfulla åtgärder i syfte att öka pappersproduktionen, höja papperskvaliteten och att skapa ordning inom den typografiska branschen, så att arbetarnas och böndernas Ryssland verkligen får tillgång till det socialistiska tryckta ordet.

XX. Första maj⁷⁹

I enlighet med denna nya och stora uppgift i den socialistiska revolutionen, beslutar kongressen följande:

Att förvandla proletärernas internationella högtidsdag 1 maj, som detta år infaller på en lördag, till en storslagen och landsomfattande subbotnik.

Det finns en broschyr under samma titel.

Den gavs ut av det rullande tryckeriet i det tåg som

stod till förfogande för ordföranden i Militära revolutionsrådet 1920.

Arbetets organisering

(anförande på RKP(b)s IX kongress)⁸⁰

Kamrater!

Historien tvingar oss, att på fullaste allvar ta itu med den uppgift som kallas att organisera arbetet. Att organisera arbetet betyder egentligen, att organisera ett helt nytt samhälle, ty varje historiskt samhälle handlar om arbetets organisation. Vi sätter igång att organisera arbetet på en ny, socialistisk grundval. Om varje tidigare samhälle var en tvångsarbetsorganisation i en minoritets intresse, där tvånget omfattade hela den överväldigande majoriteten av de arbetande, kommer vi i världshistoriens första försök, att organisera arbetet i enlighet med det stora flertalet arbetande människors intressen.

Men detta utesluter givetvis inte inslag av tvång. Inslag av obligatorium kommer aldrig att lämna historiens konto. Nej, tvånget spelar och kommer att spela stor roll under en avsevärd historisk period. I regel är det en mänsklig strävan att slippa arbeta. Man skulle kunna säga, att människan är ett ganska lättjefullt djur. Egentligen är också mycket av det mänskliga framåtskridandet grundat på denna egenskap. För om inte människan haft en strävan att hushålla med sina krafter, inte strävat efter att med minsta möjliga energiåtgång få ut så mycket produkter som möjligt – hade inte tekniken och samhällskulturen kunnat utvecklas så som den gjort. Ur denna synvinkel sett är människans lättja en progressiv kraft. Ingen bör emellertid av detta dra den slutsatsen, att partiet i sin agitation borde rekommendera denna egenskap som ett moraliskt förhållningssätt. Hos oss finns nämligen lättjan i stort överflöd och samhällsorganisationens uppgift består därför i, att avgränsa lättjan inom bestämda ramar, att disciplinera densamma, att driva på människan medelst en samhällelig arbetsorganisation.

I. Arbetets militarisering

Från den stund vi började bygga samhällshushållningen på en ny och solidarisk grund, dvs på kommunismens grundvalar, har vi hela tiden stött och blött frågan om militariseringen. En massa artiklar, sammankomster, anföranden och debattinlägg har kretsat kring parollen om militarisering. Vissa kamrater – bland dem kamrater i första ledet – och vissa framstående fackliga aktivister har uttalat sig i denna fråga och sagt ungefär som så, att de inte har något emot själva militariseringen som sådan, men att de inte fattat vad den egentligen betyder.

Av den anledningen kunde man nyligen i *Pravda* (och jag måste säga att *Pravda* jämsides med riktigt bra artiklar av kamrat Bucharin även tar in riktigt dåliga som hans goda vänner skrivit) läsa en inte helt ointressant men principiellt felaktig artikel av kamrat Vladimir Smirnov⁸¹ ägnad frågan om arbetets militarisering. Militariseringens huvudtanke är följande: Eftersom vi idag gått in för en bred mobilisering av bondemassorna, i syfte att kunna lösa uppgifter som kräver att vi använder oss av arbetskraft i massomfattning, är en militarisering absolut nödvändig och oundviklig.

Med hjälp av vår militära apparat mobiliseras arbetskraft på landsbygden och bildas av dessa mobiliserade bönder arbetsstyrkor som till sin typ liknar militära förband. De ska tilldelas en befäls- och instruktörskår, vi tvingas nog bilda kommunistiska celler i dessa förband, så att de inte förblir själlösa utan istället kommer att präglas av en vilja att arbeta för vårt allmänna bästa. Som det verkar har vi alltså här att göra med en organisation som är mycket lik den militära. Det är helt på sin plats att i det sammanhanget använda ordet ”militarisering”.

Men, säger kamrat Smirnov, om vi istället tittar på industrin, på det kvalificerade arbetet, på de områden där arbetarklassen har sina yrkesarbetare och sina fackföreningar – så finns där inget som helst behov av att använda den militära apparaten för att bilda liknande förband, ja, det finns ingen anledning att ens använda ordet ”militarisering” i detta ords egentliga bemärkelse. Här finns fackföreningar och de fyller funktionen att organisera arbetet på vederbörligt sätt.

Kamrater! När man ställer frågan på det sättet har man inte alls förstått innebörden av den ekonomiska omvälvning som f.n. äger rum. Naturligtvis är det en enorm skillnad mellan den proletära arbetskraften, som är organiserad i fackföreningar, och den bondearbetskraft vi med hjälp av militärens apparat skakar fram på landsbygden. Militariseringen kommer inte i det första fallet att ske längs samma vägar som i det senare. Inte desto mindre har man inte alls förstått problemets själva kärna om man vill reducera frågan om den kvalificerade arbetskraften till förekomsten av fackföreningar och tror att fackföreningarna som sådana, bara genom själva sin existens och utan en militarisering, kommer att lösa våra arbetsuppgifter vad gäller de yrkesutbildade och kvalificerade arbetarna.

Den proletära arbetskraften, inklusive den kvalificerade, köptes på en fri marknad under kapitalismen. Den flyttade från plats till plats beroende på arbetskraftens pris, enligt lagar som styr tillgång och efterfrågan. Detta kallades för ett fritt anställningsförfarande eller för det ”fria” arbetet. Fackföreningarna växte upp på företag som använde sig av detta ”fria arbete” och satte som mål för sin verksamhet, att lönearbetet med hjälp av strejker och liknande skulle försöka kämpa till sig bättre ekonomiska villkor.

Fackföreningarnas uppgifter är idag av ett helt annat slag. Vem är det idag som fördelar arbetskraften, som skickar iväg arbetskraften till platser där den behövs för att fullgöra de uppgifter vi ställt oss när vi bygger det socialistiska samhället?

Jo, fackföreningarna – efter överenskommelse med rådsrepublikens ekonomiska organ. Vilka metoder och rutiner står då till fackföreningarnas förfogande för att kontrollera, att den arbetare man skickar iväg verkligen åker till just den platsen och börjar arbeta där? Jo, det militariserade arbetets metoder och rutiner – metoder och rutiner för ordergivning och verkställighet.

Vår arbetare flyttar inte ”av egen fri vilja” från fabrik till fabrik, från verkstad till verkstad, som man sade under kapitalismen, dvs det sker inte under ett operson-

ligt ekonomiskt tvång, inte under trycket från hungern, som det var när kapitalet härskade. Vår arbetare styr stegen och ska styra stegen till ett bestämt arbete på anmodan av sin fackförening och i enlighet med den riksomfattande ekonomiska plan som genomförs av arbetarstatens vederbörliga organ.

Det kan alltså tyckas att arbetarna idag är bundna vid verkstäder och fabriker och bara kan förflytta sig på beställning, bara enligt order. Naturligtvis finns arbetare som uppfattar denna bindning som en samhällstjänst, någonting han gör av en inre övertygelse, för att vi ska lyckas rycka upp folkhushållningen, medan en annan inte alls förstår syftet och en tredje – den mest efterblivne – idag uppfattar den nya regimen som naket tvång och därför sätter sig på tvären.

Sådana finns och de är inte så få. Bästa beviset är den fackliga rörelsens egen statistik. I de viktigaste industribranscherna anges siffran sysselsatta arbetare till 1 150 000 – men i själva verket är deras antal bara 850 000. Så var det i varje fall för en och en halv å två månader sedan. Vart har 300 000 arbetare tagit vägen? De har dragit sina färde. Vart då? Jo, ut på landsbygden, till andra regioner, till andra industribranscher, ja, även börjat med spekulation. Alltså 300 000 mot kanske nu 800 000 sysselsatta. Det är en enorm procent. Vad är det nu vi brukar kalla detta i soldatkretsar? Deserteringar.

Och vad ska vi då göra åt detta? I armén finns en adekvat apparat som kan sättas igång för att tvinga soldater att utföra ålagda uppgifter. I en eller annan form måste denna möjlighet finnas även vad gäller arbetsfronten. För om vi menar allvar när vi pratar om en planekonomi, utgående från en enda målsättning som kommer från centrum och för vilken arbetskraften fördelas enligt denna ekonomiska plan, ja, i så fall kan inte de arbetande massorna bestå av en oformlig och flytande massa, kan vi inte ha ett vagabondernas Ryssland.

Arbetskraften måste kunna bindas vid en viss plats, samtidigt vara flexibel, kunna skickas dit där den behövs och kunna kommenderas. Det är just detta som är arbetets militarisering – inte dess juridiska form, men väl dess ekonomiska bas. Utan detta är det ingen idé för oss, att på allvar prata om en industri på nya grundvalar – när vi befinner oss i en övergångsperiod och i ett läge som präglas av ekonomisk ruin, hunger och kyla. Vem ska då utföra detta arbete som handlar om fördelning av arbetskraft och tvångsåtgärder för att få tag på arbetskraften?

Det är fackföreningarna som ska göra det grundläggande arbetet. Emellertid är det också helt klart att fackföreningarnas uppgifter och metoder kommer att vara av ett helt annat slag än tidigare. Kamrat Tomskij, ordföranden för Fackföreningsrådet under kapitalismen – då han ledde striderna för arbetarklassens intressen gentemot kapitalet – och samme kamrat Tomskij, ordföranden för fackförenings- och produktionsförbundet i en arbetarstat, det är ju två helt skilda historiska företeelser. Under kapitalets herravälde utgör fackföreningarna ett skyddsvärn mot kapitalets och statens förtryck.

Den nuvarande staten är inte mindre intresserad än fackföreningarna, att värna arbetarklassens intressen. Det är därför fackföreningarna nu spelar en helt ny roll.

Tillsammans med Folkkommisariatet för arbetsfrågor och hand i hand med lämpliga ekonomiska organ skickar fackföreningarna arbetare från fabrik till fabrik och använder bestraffningar, dvs vänder sig till vederbörliga statliga bestraffningsorgan, gentemot de arbetare som bryter mot ålagda planuppgifter. Detta är just arbetskraftens militarisering, grunden för industrins militarisering.

Att ställa frågan så som kamrat Smirnov gör, betyder bara att glida omkring på företeelsernas yta. Vad gäller bönderna erkänner kamrat Smirnov behovet av militarisering. Där ute på landet, säger han, är det begripligt – för bönderna har ju inga fackföreningar. Men vad beträffar arbetarna så ersätter fackföreningarna den tänkta militariseringen. Men detta är i grunden fel resonerat.

Fackföreningarna ersätter inte militariseringen, utan *genomför* den och är dess s.a.s. organisatoriska uttryck. Om vi under arbetsmobiliseringen på landsbygden kan se militära myndigheter i verksamhet, så är det bara för att där inte finns någon annan lämplig apparat för ändamålet – kommittéerna för allmän arbetsplikt på läns-, kommun- och häradsnivå stödjer sig naturligtvis också på den militära apparaten. Men i relationerna till arbetskraften inom industrin, till proletariatet, är det först och främst fackföreningarna som utgör denna mobiliseringsapparat. Fackföreningarna måste dock i denna övergångsepok ta sig sådana befogenheter visavi sina medlemmar, som bara den militära organisationen tidigare hade. Jag frågar mig vidare, vem det är som i relationerna till de bönder vi tänker mobilisera kommer att bli den aktiva bäraren av denna mobilisering?

Uppenbarligen de mest progressiva arbetarna. Endast dessa arbetare, som bygger hushållningen med hjälp av sina fackföreningar, är i stånd att militarisera och disciplinera de bondemassor som dras in i arbetet på basis av allmän arbetsplikt. Denna militarisering är emellertid meningslös utan en inre militarisering av fackföreningarna själva, utan att det upprättas en sådan regim inom fackföreningarna, så att varje arbetare – som i sitt inre är väl medveten om den ekonomiska ruinens verkliga omfattning – kommer att känna sig som en arbetets soldat, vilken inte kan göra vad han själv vill och önskar, utan måste stanna kvar på sin post till slutet, för att inte sovjeternas land ska gå under.

Om det ges order om att arbeta 10 timmar istället för 8, så kommer han att göra det, för i och med detta räddar han sin klass för framtiden. Han förflyttar sig från fabrik till fabrik, därför att den socialistiska ekonomins intressen kräver det av honom. Verkställer han inte den order han fått, ja, då är han en desertör som förtjänar bestraffning. Och vem är det som ska göra honom medveten om allt detta? Naturligtvis fackföreningen. Den skapar en ny regim för strikt verkställighet. Det är detta som är arbetarklassens militarisering.

Detta har vissa kamrater till dags dato inte begripit och därför oskuldsfullt tvingas förklara: ”Vi vore jätteglada om vi kunde acceptera militariseringen, men vi fattar inte vad den betyder”. Det innebär bara att de hamnat långt bak på efterkälken och inte förstår de organisatoriska och ekonomiska uppgifter som vi

f.n. står inför. En av våra mest framträdande fackföreningsledare, kamrat Kutuzov, skriver så här i *Ekonomitjeskaja Zjizn* – en tidning som kamrat Rykov har ett visst förhållande till: ”Om kamrat Trotskij med militarisering menar att vi ska utrota arbetarkollegierna och att fabriker ska underställas militära specialister, då är detta – skriver han – en för tidigt väckt fråga”. Varken mer eller mindre.

En sådan uppfattning om militariseringen är naturligtvis monstruös och visar bara att vissa kamrater – vare sig de ena dagen erkänner de metoder vi använde för att bygga upp Röda armén, eller nästa dag förnekar dem – inte har förstått vad militariseringen av vår armé innebar och därför naivt föreställer sig att det var militära specialister som militariserade vår armé. Dvs, att vi skulle ha bjudit in ett tjugotal generaler och överstar som av en lös och rå massa – från början bestående av partisaner och därefter av mobiliserade bonnläppar – skulle ha skapat en verklig armé, en disciplinerad, stridsduglig, dvs ”militariserad” armé.

Det var inte alls så det gick till. Det var avancerade arbetare, som f.ö. kom ur fackföreningarnas led, de bästa och mest självupppoffrande medlemmarna av kommunisternas parti, som – när de kom ut till fronten och ställdes inför bestämda uppgifter – genomsyrades av medvetenhet om sitt enorma ansvar för revolutionens framtid och som drog alla praktiska slutsatser därav. Naturligtvis använde vi oss av specialister i stor omfattning och med stor framgång; men det var kommunistiska arbetare som införde denna anda av revolutionär militarisering, dvs strikt ansvarsfördelning och villkorslös verkställighet. Nu är det vår uppgift att överföra denna erfarenhet till arbetsfronten. Och denna regim av beslutsam, noggrann och järnhård verkställighet, är inte mindre viktig och trängande nu, än den var i Röda armén. Faran är minst lika stor och uppgifterna ojämförligt mycket större.

II. Den enhetliga ekonomiska planen

Allt detta – såväl arbetsplikten som arbetets militarisering – kan ha sin mening först i den händelse vi har en väl fungerande apparat för att göra bruk av arbetskraften på basis av en enhetlig ekonomisk plan som omfattar hela landet och alla grenar av produktionen. I det förslag till teser, som ni just fått i er hand, finner ni på andra plats en punkt om den enhetliga ekonomiska planen. Den punkten fanns inte i ursprungsförslaget, vilket utan tvekan var ett allvarligt redaktionellt förbiseende. Det var kamrat Gusev⁸² som med sin intressanta broschyr fäste Centralkommitténs uppmärksamhet på detta faktum.

Så vitt jag vet har ingen före kamrat Gusev formulerat innebörden i denna fråga så exakt. Här finns naturligtvis inga nya upptäckter, utan bara uttryck för den inriktning som vi i allmänhet och helhet hållit fast vid i vårt ekonomiska arbete, ja, här pekars bara på den väg vi följer. Framförallt måste vi göra det möjligt för arbetarklassen som sådan att leva i detta land, om än bara under fattiga förhållanden, vi måste bevara och rädda våra industricentra, våra städer. Därest vi inte vill att våra städer ska lösas upp i landsbygd, vår industri i lantbruk, inte vill förvandla hela landet till bondeland – då måste vi upprätthålla transportsektorn på

åtminstone en miniminivå och på så sätt trygga städernas försörjning med livsmedel, bränsle och råvaror åt industrin, liksom foder åt boskapen. Utan detta kommer vi inte att kunna ta ett endaste steg framåt.

Med andra ord består planens första del av arbete för att förbättra läget inom transportsektorn. Vi måste åtminstone förhindra transportsektorns fortsatta fall och skaffa fram nödvändiga förråd av livsmedel, råvaror och bränsle.

Hela den första och närmaste perioden kommer att vara fylld av arbete med att koncentrera arbetskraftens ansträngningar på att lösa denna uppgift, som är själva förutsättningen för allt det andra. Som alla vet är det våra arbetsarméer som anförtrotts den uppgiften. Det är f.n. svårt att säga om den första perioden och de därpå följande kommer att mätas i månader eller år: Det beror på så många olika faktorer – alltifrån världsläget och till vårt partis sammanhållning och uthållighet. Den andra perioden handlar om maskintillverkning för transportsektorn och för att vi ska kunna skaffa fram råvaror och livsmedel. I centrum för all denna verksamhet står våra ånglok. Den tredje perioden gäller maskintillverkning för att kunna producera masskonsumtionsvaror. Den fjärde perioden, slutligen, utgår från våra landvinningar under de tre föregående perioderna och handlar om produktion av masskonsumtionsvaror.

Detta allmänna direktiv har stor betydelse för såväl våra ekonomiska organs praktiska arbete som för vårt propagandaarbete bland arbetarmassorna vad beträffar våra ekonomiska uppgifter. Vi kommer inte att lyckas med någon som helst arbetsmobilisering om vi inte kan ta tillvara allt det som är levande, hederligt, medvetet och besjälat bland arbetar- och bondemassorna.

Vi måste för massorna berätta hela sanningen om vårt läge och om våra visioner för framtiden. Vi måste öppet och klart tala om för dem, att vår ekonomiska plan inte ens med maximala ansträngningar förmår skapa ett land som flödar av mjölk och honung, ja, inte ens är avsedd att åstadkomma detta, ty den närmaste tiden kommer vi att inrikta allt vårt arbete på att försöka skapa förutsättningar för tillverkning av produktionsmedel. Och först efter att vi säkerställt åtminstone en minimal möjlighet att återuppbygga produktionsmedlen – så kan vi övergå till att framställa konsumtionsvaror. För det arbetande folket direkt påtagliga frukter av detta arbete, i form av varor för personlig konsumtion, kommer vi att få se först i det fjärde och sista stadiet, då det också blir lättare att leva för alla. Massorna, som under avsevärd tid kommer att få bära hela tyngden av arbete och försäkelser, måste i hela sin omfattning förstå den oundvikliga inre logiken i den ekonomiska planen, för att bli i stånd att bära denna plan på sina axlar. I annat fall kommer deras tålmod att brista tio gånger om.

Naturligtvis skulle vi vara närsynta skeptiker och småborgerliga girigbukar om vi föreställde oss, att ekonomins pånyttfödelse sker som en successiv övergång från det nuvarande och fullständiga ekonomiska förfallet till de förhållanden som föregick raset, dvs att vi skulle följa samma trappsteg upp som vi gick ner, och att vi efter en viss och ganska avsevärd tid, förstås, kommer att lyckas lyfta vår

socialistiska ekonomi till nivån strax innan det imperialistiska kriget. En sådan föreställning vore inte bara tröstlös, utan dessutom helt felaktig. Det ekonomiska sönderfallet, som på sin väg förintat och slagit sönder otaliga värden, har också förintat mycket slentrian och unkenhet och därmed rensat vägen för ett nytt samhällsbygge i enlighet med världsekonomins senaste tekniska landvinningar.

Om det kapitalistiska samhället i Ryssland inte utvecklades steg för steg, utan hoppade över en rad trappsteg och om det på de urgamla stäpperna i landets södra delar var möjligt att skapa amerikanska fabriker, då är en sådan forcerad utvecklingsväg desto mer tillgänglig för ett socialistiskt samhälle. När vi väl har kommit över fattigdomen och samlat på oss åtminstone mindre reserver, då får vi också möjligheter att hoppa över en rad mellanliggande trappsteg. Sålunda är vi utan tvivel i stånd att elektrifiera alla grundläggande industribranscher och tillgodose den privata elkonsumenterna utan att återigen behöva arbeta ”i hundra år i vårt anletes svett”. Vårt program för elektrifieringen⁸³ sönderfaller i en rad logiska stadier i enlighet med de grundläggande etapperna för vår ekonomiska plan. Vi har med andra ord mycket goda framtidsutsikter, vars förverkligande naturligtvis kommer att vara beroende av vår energi och förmåga, dvs, beroende av en subjektiv faktor och de objektiva förhållanden som den tidigare utvecklingen lämnat efter sig i form av tekniska metoder och rutiner.

Men allra först måste vi ta oss upp ur det moras, i vilket vi sitter fast ända upp till halsen. Vi kan bedöma våra ”framsteg” på det ekonomiska området bara genom att titta hur det ser ut innanför Kremles murar. Synd och skam! Vi kan polemisera hur mycket vi vill om arbetarkollegier och enmansledning, men så länge vårt ekonomiska lass inte går att rubba ur fläcken, krävs faktiskt att ingen låter sig luras av polemikens omfång och det orala uppsvinget – för några seriösa och otvivelaktiga förbättringar kan inte noteras på ett enda viktigt område. De bästa kommunisternas påtryckningar har resulterat i en liten, liten förbättring inom transportsektorn, men även den är bara ytlig och inte grundlig.

Den första och mest elementära uppgiften är därför att hålla fast vid den enhetliga ekonomiska planen och totalt koncentrera all energi på densamma. Vi får inte splittra vår uppmärksamhet, inte heller splittra eller slösa med våra krafter. Detta är den enda vägen till räddning.

III. ”Tvångsarbetet” och dess produktivitet

Det blir desto viktigare att den närmaste tiden använda oss av rå och utbildad arbetskraft, ju mer förstörd och utsliten vår maskinella utrustning är. Det råder ett intimt samband mellan det förhållandet och frågan om de s.k. arbetsarméerna, dvs att använda militära förband som massarbetskraft.

Idén om arbetsarméer mötte i början hårt motstånd⁸⁴ även inom våra egna led. I första hand pekade kritikerna på att arbetsproduktiviteten skulle komma att bli ytterst låg i dessa arbetsarméer, ty, förstår ni, ”tvångsarbete” kännetecknas av låg produktivitet. Man förutspådde t.o.m. att den soldat som förvandlas från röd-armist till arbetssoldat, kommer att lämna sin post och återvända hem, då han

menar sig ha fullgjort sin uppgift. Det var de två främsta invändningarna som riktades mot idén om arbetsarméer. Båda två visades sig vara alldeles falska. Men huvudsaken var inte, att de ena eller andra invändningarna mot dessa arbetsarméer kom på skam, utan att de dolde en omedveten misstro mot metoderna för den socialistiska ekonomins organisation i denna övergångsepok.

Om vi skulle anse att en borgerlig fördom, eller rättare sagt ett borgerligt axiom är rena rama sanningen – en sanning som under nya omständigheter åter förvandlas till en fördom – nämligen den att ”tvångsarbete” inte är produktivt, ja, då måste det axiomet gälla inte bara arbetsarméerna, utan även arbetsplikten i sin helhet, dvs själva grunden för vårt ekonomiska bygge. Visst kan man prata i termer av en fri socialistisk ekonomi utan tvång och arbetsinsatser. Men i så fall hör denna fråga hemma i en fjärran framtid. Arbetstvånget kommer steg för steg att träda i bakgrunden och slutligen alldeles dö bort och i ett väl fungerande socialistiskt samhälle kommer arbetet inte att uppfattas som ett tvång, därför att detta arbete blir ett fysiskt och mentalt behov för varje människa.

Men på vägen till detta tillstånd finns många övergångar där inslag av tvång kommer att vara helt berättigade. Innan det statliga tvånget försvinner kommer det under en övergångsperiod att uppnå sin maximala styrka vad gäller frågan hur arbetet ska organiseras. Och om man säger att tvångsarbete är improduktivt, då fördömer man inte bara arbetsarméerna utan hela vår hushållning. Samhället är detsamma som en arbetsorganisation och om detta arbete är organiserat enligt den felaktiga principen om arbetstvång och detta tvång strider mot arbetsproduktiviteten – då betyder det bara att vi är dömda till ekonomisk undergång, vad vi än tar oss till och hur vi än skulle vrida och vända oss.

Men till all lycka är detta endast en fördom, kamrater. Påståendet att det fria arbetet, dvs det fria lönearbetet, är mer produktivt än tvångsarbete, är utan tvivel riktigt om det tillämpas på övergångsperioden från det feodala till det borgerliga samhället. Arbetarnas insatser i manufakturerna och därefter på fabriker var utan tvivel produktivare än de livegnas eller hantverkslärlingarnas arbete i den medeltida verkstaden. Men denna växande produktivitet föll inte ner från himlen som den senaste av upptäckter eller som en naturlig frukt av det ”fria” arbetet.

Det krävdes årtal av organisatoriska experiment och ansträngningar för att lära sig tillämpa nya arbetsmetoder och nya rutiner i syfte att kunna exploatera arbetskraften, innan amerikanismen och taylorismen såg dagens ljus. Först successivt lärde sig bourgeoisien hur man genom att experimentera med olika metoder kunde pressa ut mer arbete ur arbetarna än adeln hade lyckats pressa ut de livegna bönderna under livegenskapen.

Men arbetsproduktivitetsens utveckling på basis av ett fritt löneslaveri förberedde bara växlingen mellan det kapitalistiska och kommunistiska samhället. Om man vad gäller denna kolossala revolution tillämpar samma sanningar som en gång var riktiga med avseende på den borgerliga revolutionen – betyder det bara att man har kvar småborgerliga skyggglappar och fördomar.

Det är inte sant att tvångsarbete under alla förhållanden och omständigheter är improduktivt. Hela frågan handlar om tvångets klassinnehåll: Vem är det som tvingar vem och varför? Rent psykologiskt går det att förklara med, att de arbetande inte bara har en yttre utan också en inre övertygelse som drar in dem i detta arbete, dvs, att de på det ena eller andra sättet är intresserade av arbetet.

På sätt och vis har varje samhällsordning tillämpat denna princip. Under feodalismen tillgrip man religionens opium, prästkråets lögner och bedrägerier, för att fördumma och skrämja bönderna. Bourgeoisien, som efterträdde feodalismen, hade sina metoder för att ljuga och bedra. Borgerligheten behövde dessa metoder, eftersom det borgerliga samhället precis som det feodala, är minoritetens herravälde som förtrycker och utsuger majoriteten och därför är tvungen att maskera sig med lögner och mystifieringar.

Grunden för den borgerliga utsugningen var naturligtvis penningens makt och penningens ideologi. Hit hör framförallt en bestämd lön för utfört arbete – ackordslön, beting, timlön osv, vissa premier, löften om karriär som kommer vissa lyckliga till del m.m. Allt detta är till för att höja arbetsproduktiviteten. Eller ta t.ex. fackföreningarna. De användes inte bara för att förbättra arbetsvillkoren utan utnyttjades också i stor utsträckning av bourgeoisien för att höja arbetsproduktiviteten, genom att bland arbetarna frammana en känsla av yrkestolthet. Vad gällde den ideologiska bearbetningen och hjärntvätten av massorna utförde bourgeoisien ett kolossalt arbete genom sina specialister och i synnerhet genom prästerskapets förmedling.

Hur det gick till? Ja, det skedde på olika sätt. Ibland jagades de all världens väg, för sedan åter bli tillkallade. Så förhöll sig bourgeoisien också till religionen och till självaste Gud – denne arbetets äldste gendarm – som man mer än gärna tillgrip när man behövde disciplinera och hålla ordning på arbetarmassorna. Pressen, skolan, det politiska etablissemanget – var jämsides med kyrkan mäktiga lärosäten för att höja arbetsproduktiviteten. Såväl monarkin som republiken var vid skilda tidpunkter i historien nödvändiga verktyg för att kunna behålla kontrollen över de arbetande massorna och för att pumpa ur dem så mycket mervärde som möjligt.

Det är med andra ord inte alls på det viset, att den borgerliga samhällsordningen med en gång skulle ha uppnått hög arbetsproduktivitet eller fått den som ett naturligt tillskott av det ”fria” arbetet. Nej, arbetsproduktiviteten utgjorde en historisk uppgift och i första hand en medveten uppgift för de styrande utsugarna själva, för industrins och statens ledare, för administratörer och tekniker, som försökte lösa sin uppgift under loppet av tiotals år och genom att ta i bruk tiotals och hundratals medel, genom premier och repressalier, upplysning och bedrägeri och genom att mobilisera änglar, ärkeänglar, kåkfarare och bödlar.

Arbetsproduktiviteten är inte heller för rådsrepubliken någon naken formel, vars hemlighet man får gissa sig till, utan en storslagen praktisk uppgift som vi måste lösa genom att skaffa oss erfarenhet. Från vår sida – dvs, från dem som bygger

det nya samhället – krävs också ett system som kombinerar påverkan på arbetets organisering med påverkan på de arbetande massorna. Naturligtvis behöver vi inte hamna i samma sits som borgerligheten, dvs tvingas dölja det hela för massorna, än mindre tvingas lura massorna – vi organiserar nämligen detta arbete i det arbetande folkets intresse.

Men varken i ett socialistiskt eller kapitalistiskt samhälle kommer arbetsproduktiviteten av sig själv. Och vi står inför nödvändigheten att tillämpa det mest komplicerade system av medel och metoder – allt från agitatoriska, organisatoriska, sporrande och bestraffande – för att höja arbetsproduktiviteten inom de ”tvångsmässiga”, dvs, planmässiga och inte fria marknadsförhållanden, som är själva grunden för vår ekonomi.

När någon därför menar, att soldaters arbete såsom varande ett tvångsarbete, inte är produktivt så skjuter den personen över målet. Är det frågan om en liberal, då är det bara att jaga iväg personen i fråga; men är det en uppriktig socialist, som inte förstår meningen med den epok vi just genomlever, ska vi tala om för den människan: Du säger att tvångsarbete överhuvudtaget är improduktivt, men i själva verket vill du säga, att vi än så länge inte uppnått särskilt goda resultat när det gäller arbetets socialistiska organisering, att vi fortfarande är skolelever på detta område och att vi tvingas genomgå många erfarenheter och göra många fel.

Vi ska sluta pladdra om tvångsarbetets påstådda improduktivitet och istället lära oss att höja denna produktivitet med alla de medel som står till arbetarstatens förfogande. I första hand gäller det åtgärder av ideologisk art: Agitation och att mentalt engagera breda massor för ekonomiska intressen, så att varje arbetare, varje bonde och varje bondkvinna lär sig förstå det intima samband som råder mellan deras egen framtid och hela landets ekonomiska framtid under det nya system för sociala relationer som nu finns i vårt land.

Frågan om arbetets organisering, dvs frågan om kvalitet och egenskaper hos den apparat som arbetar med arbetskraftens inregistrering, mobilisering och användning, är vidare en sak av kolossal betydelse för framgången. Om vår apparat är oduglig – och än så länge är den ofullständig på många områden – kommer den mobiliserade bonden man sätter in i snöröjning längs järnvägen på ett ställe där man inte lyckats skaffa fram spadar, knappast att låta sig smittas av någon entusiasm för denna slags samhälleliga tvångsarbetsorganisation. För att bonden så lite som möjligt ska låta sig betungas av tvånget är det viktigt, att massmobiliseringar bara sker för absolut nödvändiga arbeten och att apparaten fungerar som den ska, dvs att antalet mobiliserade arbetare står i överensstämmelse med uppgiftens omfång, att det på den plats dit de skickas, finns mat, arbetsredskap och instruktörer med huvudet på skaft. Detta är elementära villkor, men om de inte beaktas är det meningslöst att ens tänka på någon arbetsproduktivitet.

Det måste, vidare, finnas ett rent personligt intresse hos varje enskild arbetare, varje enskild bonde för de direkta frukterna av att man använder hans arbetskraft. Jag talar om ett premiesystem⁸⁵ vi behöver tillämpa i denna övergångsepok. Så länge det råder brist på de livsmedel som står till vårt förfogande, så länge vi inte

förmår decentralisera distributionen av konsumtionsvaror, så att var och en kan få tag på allt han behöver överallt där han befinner sig (och dit når vi först som resultat av det fjärde stadiet i vår landsomfattande ekonomiska plan, dvs, om vi dessförinnan klarat av de tre föregående stadierna under år av hårt arbete) – så länge måste distributionen förbli centraliserad och vara strikt underordnad våra uppgifter i produktionen. Det betyder att vi ska använda våra magra reserver för att i första hand försörja dem som behövs i produktionen inom de branscher som idag är de allra viktigaste. Vi ska ge privilegier till de företag som idag är de mest livskraftiga och i första hand och bättre försörja de arbetare som bäst och ärligast fullgör sin arbetsplikt. Detta är det allra nödvändigaste delen i systemet om vi ska lyckas med uppgiften att höja arbetsproduktiviteten. Bestraffningsåtgärder som vi tvingas använda visavi desorganisatörer, egoister och mot dem som uteblir från arbetet, ska – slutligen – demonstrera lägets allvar för dem som inte böjer sig för andra påverkansmetoder.

Endast en systematisk tillämpning av alla uppräknade åtgärder, deras fortsatta utveckling och fördjupning på grundval av en allmän medvetandehöjning under loppet av flera år och årtionden, förmår inte bara höja arbetsproduktiviteten på basis av en samordnad, planmässig och social tvångshushållning, utan kommer också att resultera i en sådan höjning av arbetsproduktiviteten som ingen annan samhällsordning någonsin lyckats med. Att förklara dessa inre drivkrafter för allmänheten måste bli en viktig beståndsdel i all vår agitation, liksom i det praktiska lösandet av våra ekonomiska uppgifter.

IV. Arbetsarméerna och arbetsplikten

Den andra invändningen vad gäller arbetsarméerna går ut på att soldaterna skulle komma att desertera så fort man försöker överföra dem till arbetsfronten. Den invändningen dikteras av skepticism, av brist på förtroende för massorna, av brist på förtroende för ett djärvt organisationsförslag. Men var det inte i grunden samma invändningar vi fick höra när vi drog igång den breda mobiliseringen för militära uppgifter? Även då försökte man skrämman oss med deserteringar, som efter det imperialistiska kriget inte längre kunde undvikas. Deserteringar förekom naturligtvis, men som all erfarenhet visar kunde inte deserteringarna rubba armén: Mental och organisatorisk kommunikation, kommunistisk frivillighet och tvång var de saker som tillsammans tagna säkerställde mobiliseringen, att vi kunde formera oss och verkställa våra uppgifter i strid. Armén segrade.

Vad gäller våra uppgifter i arbetet har vi utifrån denna erfarenhet förväntat oss samma resultat. Och vi har inte blivit besvikna. Rödarmisterna flydde inte alls när de fick övergå från krigstillstånd till arbete, som våra skeptiker profeterat. Tvärtom – tack vare en bra agitation har själva övergången ackompanjerats av ett stort moraliskt uppsving. Det är sant att en mindre del soldater försökt lämna armén, men det händer alltid när armén kastas in från en front till en annan, från underhåll till fronten eller får marschorder – då potentiella deserteringstankar förvandlas till aktiva handlingar. Men det är då Politiska avdelningen, pressen och organen för kamp mot deserteringar griper in i enlighet med sina befogen-

heter och nu är antalet deserteringar inte ett dugg större i Första arbetsarmén och övriga arbetsarméer än det är i våra stridande arméer.

Om sålunda alla mörka profetior visat sig i grunden ohållbara, så är det å andra sidan obestriddligen så, att arbetsproduktiviteten i våra arbetsarméer f.n. och än så länge är ganska låg. Emellertid är det också i hög grad betecknande att arbetsproduktiviteten i initialskedet var ännu mycket lägre än den är idag. När vi läste rapporterna från de första dagarna efter att Tredje armén hade satts in i arbete, kom vi fram till att det för framställning av en sazjen-kubik *) ved krävdes 15 och ibland även 20-30 rödarmister. Den siffran är helt horribel om man tänker på att 3-4 man räknas som normalt på en sazjen-kubik.

Men en kontroll visade, att militärförbanden i början hade varit förlagda 5-8 verst från avverkningsplatserna, varför en stor del av arbetsdagen hade gått åt till förflyttning av förbanden. Det visade sig också att de flesta av dessa rödarmister kom från guvernement präglade av stäpplandskap och inte visste hur man faller träd, sågar och klyver ved osv. Nödvändiga instruktörer fanns heller inte på plats.

De ekonomiska organen hade helt enkelt varit oförberedda på att använda militära förband. Det har rått brist på verktyg osv, osv. Dessa orsaker räcker fullt ut för att förklara den låga arbetsproduktiviteten. Men ta den senaste rapporten från Första arbetsarmén ⁸⁶: Här framgår att det nu krävs 5,5 arbetare för en sazjen-kubik. Vid rödarmisternas sida arbetar bönder som mobiliserats i enlighet med arbetsplikten. Det krävs 7 bönder för att framställa en sazjen-kubik ved, eller m.a.o. är rödarmisternas arbetsproduktivitet redan högre än böndernas. Kamrat Gusev gör samma iakttagelse i sin lilla bok ⁸⁷ om den allmänna arbetsplikten.

Det är helt naturligt, för här har vi inte att göra med specialiserade skogsarbetare, utan med militära förband, å ena sidan, samt arbetslag bestående av mobiliserade bönder, å den andra. Den militära organisationens större noggrannhet, högre disciplin, högre utvecklingsnivå och, slutligen, även de kommunistiska cellernas roll – allt detta kommer att få betydelse för arbetsresultaten.

Det allra viktigaste för oss – det är att arbetsproduktiviteten i de militära arbetslagen systematiskt går att höja genom tillämpning av vissa elementära metoder. Jag pratar inte om en vetenskaplig arbetsorganisation – dit är det mycket långt kvar – men det räcker med att ha en saklig, obyråkratisk hållning till frågan, för att det ska gå att uppnå mycket betydande resultat.

Med en arbetsarmé menar vi att armén används för produktiva sysslor – men det betyder inte att vi måste använda armén i dess helhet, armén sådan den är. Redan från första början gjorde vi klart för oss att det inte vore särskilt ändamålsenligt att använda hela arméapparaten, denna väldiga organism, för produktiva ändamål.

Före min resa till Ural, på uppdrag av CK och som ordförande för Första arbetsarmén, beslöts i Revolutionära militärrådet, att frågan om framtiden för den mili-

tära apparaten i Tredje armén, som ju förvandlats till Första arbetsarmén, skulle avgöras beroende på läget på den kaukasiska fronten.

Det var en tid av temporär förvirring – strax efter retirerade vi t.o.m. för kort tid från Rostov. Om läget skulle förvärras i Kaukasus hade vi planer på att så fort vårens flodtrafik öppnades på Volga – per järnväg var det en praktiskt taget omöjlig uppgift – sätta in Tredje armén i riktning mot Tsaritsyn-Astrachan. Som ett villkor för att armén skulle kunna användas sade vi därför, tid efter annan, att dess apparat och integritet måste bibehållas. Det sistnämnda var desto viktigare som Tredje armén berövats sina viktigaste militära enheter, vilka hade förflyttats till andra fronter. Inser man detta förstår man också varför Tredje armén i början bara kunde generera ett relativt litet antal arbetare.

Framför mig har jag denna armés schema. Om vi säger att hela ”personalen” utgör 100 %, så hade vi nästan 21 % sysselsatta i administrativt och ekonomiskt arbete; i dygnskommendering (vaktstyrka och liknande, som tjänstgjorde vid ett stort antal militära objekt och förråd) – ca 16 %; antal sjukanmälda – huvudsakligen i tyfus – omkring 13 %; frånvarande av olika anledningar upp till 25 procent. Med andra ord: den styrka som stod till förfogande för arbetsinsatser var alltså bara 23 % av den totala styrkan, dvs – maximum som denna armé kunde ställa upp med vid aktuell tidpunkt. I själva verket var det bara 14 % som i början sattes in i arbete, huvudsakligen från de två stora militärförband – skyttedivisionen och kavalleriet – som fortfarande stod till arméns disposition.

Så fort det blev möjligt, dvs omedelbart efter det avgörande slaget mot Denikin på den kaukasiska fronten, reformerade vi arméapparaten och överlämnade båda divisionerna till kommissariatet för Urals militärområde. Militärområdets territoriella utbredning ändrades något för att passa Urals ekonomiska behov. I fortsättningen kommer vi, så fort det blir möjligt, att handla på samma vis, dvs vi vill omorganisera arméapparaterna och plocka ut de människor vilka behövs som arbetsledare, alltså en s.a.s. assisterande apparat som står till läns- eller regionscentras förfogande. Man ska inte uppfatta arbetsarmén så, att vi är tvungna flytta över hela arméapparaten till arbetsfronten. Här finns en del missuppfattningar. Kamrat Gusev anklagar CK för att strunta i arbetsarméerna bara för att det i CKs resolution sägs, att man där det är möjligt borde ersätta arméapparaten med en billigare sådan för att leda de militära förbanden i deras arbete.

Vi har redan en rad verksamma arbetsarméer – Första arbetsarmén, arbetsarméerna i Petrograd, Ukraina, Kaukasien, Juzjno-Zavolzjsk och reservarmén. Den sistnämnda har som bekant lyckats höja transportkapaciteten på järnvägen Kazan-Jekaterinburg högst väsentligt. Och överallt där man lyckats göra någorlunda vettiga erfarenheter av militära förband i produktionen, visar resultaten att denna väg utan tvivel är helt riktig för arbetar- och bondestaten.

Vad gäller fördelningen av militär arbetskraft med utgångspunkt från våra ekonomiska uppgifter går det i allmänhet och helhet att göra det i samklang med vår generella ekonomiska plan, som jag talade om i början: 35 % av arbetsstyrkan

används för transportändamål, cirka 30 % för livsmedelsanskaffning, cirka 20 % inom industrin, där det även i betydande grad handlar om transporter, cirka 10 % inom lantbruket och cirka 5 % för diverse andra göromål.

Stora mobiliseringar för rena arbetsändamål är fortfarande ett ganska outforskat område och för att kunna ta oss framåt krävs att vi noga sonderar terrängen. I varje fall måste vi se till att mobilisera ett minimalt antal bönder och där det bara är möjligt ersätta mobiliseringar – som kamrat Preobrazjenskij⁸⁸ så riktigt påpekar i sin artikel i *Pravda* – med arbetskontrakt, arbetsbeställningar, dvs att vi ålägger häraden och byar att leverera en viss mängd ved, ordna med hästtransporter osv. Efter det man fullgjort sådana uppdrag är dessa häraden och byar för en viss tid befriade från arbetsplikt.

Det här praktiseras redan i stor omfattning på många håll. Men den här metoden löser ändå inte frågan om hur arbetskraften ska mobiliseras. I Ural står t.ex. häradernas befolkningsantal inte alls i proportion till skogsarbetenas omfång, utan snarare precis tvärtom. Under kapitalismen var man därför tvungen ”låna” bönder från avlägsna häraden och kommuner för att vid vissa årstider sätta in dem i skogsavverkning i närheten av järn- och stålverk.

Detta ”lånesystem” har nu ersatts av principen om arbetsplikt. Uppgiften att framställa träkol i Ural kan, liksom många andra uppgifter, bara lösas genom att den allmänna arbetsplikten organiseras på ett riktigt sätt. Vår Huvudkommitté för allmän arbetsplikt befinner sig på det området i samma situation som vi gjorde för två år sedan när det gällde uppbygget av Röda armén: Vi kan bara känna efter hur landet ligger till, göra en del erfarenheter och se efter hur våra försök faller ut.

Lokalt har man samlat på sig ganska betydande erfarenheter. Det är en mycket viktig uppgift att nu samla in och bearbeta dessa erfarenheter. Huvudkommittén för allmän arbetsplikt måste ta tillfället i akt och fråga ut alla delegater som har någonting att berätta om hur arbetsplikten genomförs i praktiken. Vi måste också knyta en del praktiker till vår Huvudkommitté för allmän arbetsplikt så att kommitténs arbete inte bara blir skrivbordsprodukter. Och med samma syfte måste en del av kommitténs ledamöter skickas ut i landet på studiebesök. Vi är klara över hur det här arbetet bör ledas. Endast en noggrann och detaljerad kontroll av hur arbetsplikten fungerar i praktiken, kan befria oss från risken att grova och svåra misstag skulle kunna bli tyngande hinder i detta arbete.

V. Från trusternas centralism till socialistisk centralism

Under mitt arbete i Ural har jag blivit mer och mer övertygad om, att frågan om långbänkar och byråkratism inom vår ekonomi inte alls kräver, att vi måste bekämpa enskilda byråkrater eller bekämpa vissa specialisters byråkratiska vanor, samt att den uppfattningen, som är en ganska spridd företeelse, i själva verket är mycket ytlig. Var och varannan människa är beredd att vifta med någon resolution som manar till kamp mot långbänkar och byråkratism.

Denna ”kamp” har därför rätt ofta själv förvandlats till långbänk och fått byråkratisk karaktär. I själva verket består eländet däri, att byråkratism och långbänkar finns inbyggda i själva strukturen för våra ekonomiska institutioner. Precis som frågan om arbetets organisering befinner sig i en övergångsperiod, och använder metoder som ska avvänja arbetarna från den fria marknadens sedvänjor och rutiner och istället lära dem hur de ska använda sin arbetskraft för en planhushållning, har våra ekonomiska organ en konstruktion som ännu bär spår av övergångsperioden vad gäller frågan om att kunna organisera själva produktio-
nen.

Vår industri är grupperad i 53 överstyrelser eller centra⁸⁹ som hålls samman i 8-9 olika sektorsavdelningar. Dessa överstyrelser och centra har vuxit upp ur den borgerligt kapitalistiska industrins syndikat och truster⁹⁰. De har utvidgats, förändrats utseendemässigt och kompletterats, men själva grunden är de organisationsformer som fanns under kapitalismen i de mest avancerade industribranscherna. Under sovjetekonomins initialske hade dessa överstyrelser och centra i betydande grad karaktären av syndikat: De distribuerade produkter, men inte de som nu producerades utan mest sådana som fanns kvar tidigare.

Ju längre tiden går, desto mer börjar de likna eller försöker likna truster, som organiserar och normerar – eller försöker organisera – produktionen i riksomfattning. Dessa 53 överstyrelser, som reser sig sida vid sida och som redan nu inkluderar flertalet av våra viktigaste industribranscher, förenas i toppen till en trusternas trust, nämligen Högsta folkhushållningsrådet. Enligt sin organisationsmodell är överstyrelserna bara förenade från toppen och nedåt. Men i själva botten finns inga tvärförbindelser och inga kanaler som kunde utgöra en sammanhållande länk mellan trusterna eller mellan olika företag inom trusterna.

Denna princip för ekonomins organisation är en första och grovt tillyxad skiss för en socialistisk ekonomi, alltså för en planhushållning⁹¹. En sådan koncentration av styret till en enda och allomfattande ledningstopp förutsätter, att industrins centrala förvaltningsapparat är den ideala apparaten för bokföring och distribution – i fullständig överensstämmelse med den enhetliga ekonomiska planen. Med andra ord – detta förutsätter att kamrat Rykov och hans kollegor har tillgång till en idealisk tangentuppsättning, så att när de trycker på en viss tangent, de när som helst kan leverera adekvat kvantitet kol, ved och arbetskraft till den plats som är aktuell för att den ekonomiska planen ska kunna uppfyllas. Naturligtvis finns tyvärr ingen sådan idealisk, socialistisk tangentuppsättning i något enda ämbetsverk och än mindre givetvis i Högsta folkhushållningsrådet, som är en så komplicerad och tungrodd institution. Vad är det då som sker i denna stund?

Den kapitalistiska trusten lever på marknadens villkor: Trustens lokala företag erhåller en del av sina insatsvaror och produktionsmedel direkt från partihandelns huvudman medan man kan köpa en annan del på den lokala marknaden. De varor som trustens företag köper, liksom de varor som de säljer, är utsatta för vissa prisrörelser i enlighet med marknadsprisernas tendenser. Hos oss finns inte detta

och kan heller inte finnas, eftersom vi upphäver marknaden med hjälp av planmässig produktion och planmässig fördelning. Detta är en enorm landvinning.

Att avskaffa den fria marknaden betyder detsamma som att avskaffa konkurrensen, spekuleringen och utsugningen. Men samtidigt är vi alltjämt fjärran ifrån att kunna genomföra den enhetliga ekonomiska plan som slutgiltigt skulle kunna upphäva de lagar vilka styr den spontana konkurrensen. Det är detta övergångstillstånd – där ekonomisk ruin och fattigdom råder – som är upphovet till alla de svårigheter Högsta folkhushållningsrådet brottas med.

Högsta folkhushållningsrådet utarbetar den ekonomiska planen. Denna plan är dikterad av en centralistisk syn på de ekonomiska uppgifterna. Men på det lokala planet kanske planen förverkligas till bara 10 procent. Det ser alltså ut som om vi fortfarande har att göra med en ganska platonisk centralism om nu planen förverkligas till bara en tiondel. Varför sker detta? Jo, därför att varje ekonomisk plan fortfarande bara är en ekvation med många obekanta. Detta är ingen kritik riktad mot Högsta folkhushållningsrådet, utan bara ett konstaterande av reellt existerande fakta som inte borde förekomma i denna övergångsepok.

I Ural har jag kunnat observera hur denna ekvation med många obekanta tar sig ut i praktiken. Det finns bränsle, det finns havre, det finns vete, arbetskraft, verkstäder och utrustning – men det är inte samordnat, inte samkört. De oproportionerligt dåliga resultaten beror på detta. Under min vistelse där tog man t.ex. upp följande exempel: I ett guvernement i uraltrakten äter folk havre, samtidigt som hästarna i grannguvernementet äter vete och guvernementets livsmedelskommitté inte äger rätt att föra över vete till grannguvernementet för att byta vetet mot havre, vilket – tycker man – inte alls borde vara till något förfång för Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor, eftersom summan av dessa båda produkter är densamma. Dessutom vore det väl bättre om människorna finge äta vete och hästarna havre, vilket så vitt mig är bekant mera överensstämmer med såväl de förstnämndas som de sistnämndas smak.

Denna nära nog anekdotiska historia uttrycker ganska klart och generellt våra ekonomiska svårigheter av organisatorisk karaktär, dvs svårigheter som inte har att göra med fattigdom och utarmning, utan är orsakade av brist på samordning och på ett utbrett kaos, ja, på att vår planhushållning är synnerligen omogen. Ständigt och jämt är det centrum som inte vet och lokalt som man inte törs.

Lokala ekonomiska organ gör ansökningar hos överstyrelserna om tillstånd i den ena eller andra frågan – om att få använda materiel, förflytta utrustning eller arbetskraft osv. Överstyrelserna som inte förmår orientera sig i detta virrvarr av förbindelser och relationer, försöker – för att rädda situationen – i regel hålla tyst och är rädd för att säga något som bara skulle skapa missförstånd.

Hur många gånger har jag inte fått höra klagomål från folk som säger att man upprepade gånger vänt sig till centrum, men inte fått något svar. Givetvis har vi ingen aning om telegrafens lyckats kabla ut denna ansökan till Moskva, ty även

denna överstyrelse – post- och telegrafverket – är ytterst försvagad pga kriget och den ekonomiska ruinen. Och även om denna ansökan gått fram, så är det som sagt sällan överstyrelsen riktigt vet vad den ska svara.

Kamrater, det som hittills förevarit kan inte i längden fortsätta, särskilt inte i regioner som ligger fjärran från centrum. På den senaste Sovjetkongressen gjorde vi ett framsteg i det avseendet genom att ge lokala ekonomiska institutioner ökad självständighet. Dessa beslut måste nu omsättas i praktiken och ges ett innehåll med ekonomiska erfarenheter. Överstyrelserna och trusterna ska inte ställa sig i motsättning till lokala ekonomiska organ, utan istället låta sig inspireras av deras initiativförmåga och befrukta dem genom idéer och materiellt stöd. Det måste på lokal nivå upprättas lokala förbindelser mellan överstyrelsen och den lokala ekonomin, liksom mellan företag som är underställda olika överstyrelser, förbindelser som beaktar beslut från centrum och följer dess instruktioner.

På grund av sin vertikalitet är trusternas centralism tvungen tillgripa alla möjliga slags extraordinära hjälpmedel. Ett av de mest spridda sätten är att skicka ut sändebud med särskild fullmakt. Utan möjligheter att få en övergripande inblick i de ekonomiska planernas många obekanta, skickar överstyrelserna ut folk med särskild fullmakt över hela landet. Det här är en sovjetisk kategori till vilken jag haft en alldeles bestämd inställning redan tidigare, en uppfattning som efter vistelsen i Ural står glasklar för mig. Jag menar att denna institution bestående av sändebud med särskild fullmakt borde lämnas in på museum, där man kunde visa upp den som exempel på vilka primitiva verktyg sovjetmakten initialt var tvungen tillgripa i sina försök att knäsa centralismen. (Applåder)

Absolut alla ämbetsverk skickar ut egna sändebud med särskild fullmakt, så fort som det öppnas ett nytt och utforskat territorium i form av Sibirien eller Ural. Nu när Belomorsk- och Murmanskregionerna är befriade områden skyndar varje ämbetsverk med självkänsla att skicka dit sina sändebud med särskild fullmakt. Så fort ett sådant sändebud kommer till, låt oss säga Archangelsk, blir han ganska snabbt avskuren från centrum, om inte annat så därför att telekommunikationerna är så dåliga. Hack i häl på honom skickar man därför ut ett andra sändebud med särskild fullmakt, en sändebud som – när han anlänt – ganska snart börjar sätta käppar i hjulen för den förstnämnde. Det blir förstås bråk, varvid inget av sändebuden med särskild fullmakt lyckas få kontakt med centrum, varför man från centralt håll finner det lämpligt att skicka ut ett sändebud med extraordinära befogenheter för att utreda vad som står på. (Applåder)

I Ural har det inträffat flera gånger, att ett sändebud med särskild fullmakt från Högsta folkhushållningsrådet plötsligt stött på ett annat ombud med särskild fullmakt från någon av Högsta folkhushållningsrådets viktigaste avdelningar – två sändebud som inte alls känner till varandras existens och som var och en vill handskas med situationen på sitt sätt. Men när sändebudet från Högsta folkhushållningsrådet vill träffa det sändebud med särskild fullmakt som skickats ut från Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor – utan vilket han ingenting kan göra,

eftersom han utan livsmedelsleveranser i rätt tid inte förmår dra igång ett enda företag – så är det omöjligt att nå detta för honom så ytterst viktiga sändebud. Bristen på samordning vad gäller instruktionerna från olika centrala ämbetsverk är ofta skriande. Detta förhållande är helt otillåtligt.

Jag vet att de kamrater som sympatiserar med det jag säger i denna fråga, delar sig i två olika synsätt – de kamrater som tar ställning till överstyrelserna och deras ombud med särskild fullmakt från s.a.s. rent lokalpatriotisk synvinkel och menar att ”vi kan väl strunta i hela den där centralismen”; och andra kamrater som håller på en centralism av högre kvalitet och menar en centralism som ska ersätta den nuvarande rent fördärvliga ”glavkokratin”⁹² som är en särskild historisk form för den värsta sortens byråkratism. Den här övergångsformen får oss att stöna och svära över byråkratismen. Men så länge vi inte lyckas göra den ekonomiska styrapparaten smidigare, flexiblare och bättre anpassad till det som händer lokalt, kommer vi definitivt inte att ha någon framgång i kampen mot byråkratismen.

Jag har redan sagt, att de instruktioner angående relationerna mellan lokala orter och centrum, som utarbetats av Högsta folkhushållningsrådet på basis av resolutionerna från senaste Sovjetkongressen, ger oss en viss öppning. Vi betraktar dem som ett seriöst framsteg vid uppbygget av en landsomfattande planekonomi, dvs som en väg bort från ”glavkokratin” och trusternas centralism till en verkligt socialistisk centralism.

Ett annat sätt att anpassa den centrala apparaten till lokala förhållanden är att göra våra överstyrelser smidigare och därmed tygla vår ”glavkokrati”, vilket kan ske genom länsvisa ekonomiska organ, som idag måste bli allmänt accepterade och inrättas och som faktiskt redan håller på att skapas på en rad områden, även om de kallas något annat. Vi har redan bildat arbetsarméer. Enligt ursprungstanken är dessa en organisation för att kunna använda militärstyrkor lokalt efter begäran från ekonomiska organ. Praxis visar, att överallt där arbetsarméer bildats, så har det kring desamma omedelbart utkristalliserats ekonomiska länscentra.

I Jekaterinburg, för att ta ett exempel, lade vi inte ens märke till hur vi efter några dagars arbete faktiskt hade förvandlats till ett ekonomiskt länsorgan. Varje myndighetsrepresentant i arbetsarmén konstaterade samtidigt att detta hade fungerat alldeles utmärkt vad dem beträffade, men att det ju var nästan förbjudet, deras arbete hade burit mycket god frukt, men var nästan illegalt. Det här arbetet måste få legal status, dvs vi måste erkänna att det behövs länsvisa organ i avlägsna regioner som har en bestämd ekonomisk fysionomi. Inte genom att skapa en betungande urvalsorganisation och inte genom att återupprätta en gammal egoistisk länsindelning, utan på basis av en representation uppifrån och ner och från alla viktiga ekonomiska centra.

Med andra ord behöver inte Högsta folkhushållningsrådet hålla sig med ett eller flera tillfälliga sändebud i Ural, sändebud som jagar ett annat lika tillfälligt sändebud. Istället ska det i Ural finnas en permanent representation med fullmakter

från Högsta folkhushållningsrådet, dvs en representation som inga sändebud med särskild fullmakt kan kringgå och bara ställa till med kaos. Högsta folkhushållningsrådets representanter ska ha täta kontakter med representanter från Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor, Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer, Folkkommisariatet för jordbruksfrågor och här ska vi också finna Urals länskommitté för allmän arbetsplikt som i Uralregionen kan sättas in i arbetsmobiliseringen och förflytta arbetskraft från ett distrikt till ett annat.

Naturligtvis kan inte delen vara större än helheten och precis på samma sätt kan inte heller denna ekonomiska agentur ha större rättigheter än vad den fått i delegation från centrum; följaktligen måste denna regionala agenturs förhållande till enskilda orter regleras av de beslut som fattades på senaste Sovjetkongressen.

Med andra ord är arbetsarméernas råd centrums förlängda arm för att bättre kunna följa vad som sker på ort och ställe och för att i överensstämmelse därmed bättre kunna använda den arbetskraft och de medel som står till förfogande. Må vara att detta organ är temporärt, men inte desto mindre ett nödvändigt organ. Jag har kunnat notera, att svagare lokalorganisationer helst vill slippa bilda sådana länsvisa organ, medan de starkare, dvs de guvernement där det finns många arbetare, förstår att detta steg är nödvändigt och därför ger sitt bifall.

VI. Arbetarkollegierna och enmansledningen

Låt mig nu uppehålla mig vid frågan om den direkta ledningen av industrin, dess företag och företagssammanslutningar. Kamrat Lenin⁹³ har berört denna fråga utifrån en övergripande historisk synvinkel och den har även berörts av kamrater som haft invändningar mot honom. Jag vill närma mig frågan om arbetarkollegiet och enmansledningen mindre från teoretisk än från praktisk synvinkel. Först vill jag bemöta en anklagelse som ofta riktas mot dem som försvarar enmansledningen. Vissa kamrater säger: ”Det är partiets nybakade militära specialister som från det militära området försöker överföra sin ännu omogna erfarenhet till det ekonomiska området. Måhända är denna erfarenhet bra på det militära området, men den duger ingenstans på det ekonomiska”.

Denna invändning är helt felaktig i alla avseenden. Det är fullkomligt felaktigt att vi från början skulle haft enmansledningar i armén – vi har fortfarande inte fullt ut övergått till någonting sådant. Det är också fel att vi skulle utgå från militära erfarenheter när vi försvarar nödvändigheten av att upprätta olika former av enmansledning inom den ekonomiska verksamheten och att dra in specialister i densamma. Jag tillåter mig att hänvisa till ett anförande jag höll på Moskvas stadskonferens just kring denna fråga för precis två år sedan, dvs vid en tidpunkt då det inte ens var frågan om någon militär uppbyggnad.

Så här sade jag i min rapport som godkändes av nämnda konferens: ”Nu, i en tid då Sovjetmakten är tryggad, måste kampen mot sabotage komma till uttryck däri, att vi förvandlar gårdagens sabotörer till tjänare, till verkställare, till tekniska ledare på de ställen där den nya regimen behöver dem. Om vi inte lyckas med detta, om vi inte lyckas engagera alla krafter vi behöver och ställa dem i sovjet-

maktens tjänst, så kommer gårdagens kamp mot sabotage, denna militära och revolutionära kamp, att vara fördömd, fullständigt onödig och fruktlös”.

Vidare: ”I dessa döda maskiner, liksom i dessa tekniker, ingenjörer, läkare, lärare och gårdagens f.d. officerare – har vi investerat en viss del av vårt folkliga, nationella kapital, som vi nu måste utnyttja, använda oss av, om vi överhuvudtaget vill lösa de grundläggande uppgifter vi står inför”.

”Demokratiseringen består inte alls däri – och detta är ABC för varje marxist – att avskaffa betydelsen av kvalificerade krafter, betydelsen av de personer som besitter speciella kunskaper och överallt ersätta dem med valda kollegier”.

”Ett valt kollegium, som består av arbetarklassens bästa företrädare, men som inte behärskar nödvändiga tekniska kunskaper, kan inte ersätta en enda tekniker som kan sitt yrke och vet hur denna speciella sak ska göras. Den oerhörda kollegialitet som vi kan notera på alla områden, är en fullkomligt naturlig reaktion från en ung, revolutionär och nyligen underkuvad klass, vilken vill förkasta den enmansledning som kännetecknade gårdagens härskare, ägare och befäl och som istället överallt för fram valda representanter. Detta, säger jag, är en helt naturlig och i grunden helt sund revolutionär reaktion. Men detta är inte slutordet i den proletära klassens ekonomiska statsbygge”.

”Nästa steg består i en självpåtagen begränsning av det kollegiala initiativet, i att arbetarklassen ikläder sig en självpåtagen, sund och hjälpsam återhållsamhet, att arbetarklassen vet när arbetarnas valda representant kan säga sitt avgörande ord och när det är dags att släppa fram en tekniker, specialist, som har vissa kunskaper, på vilken man måste lägga ett större ansvar och som måste hållas under långvarig politisk uppsikt. Men specialisten behöver få fria händer, få möjlighet till fritt skapande, därför att ingen något sånär kunnig och begåvad specialist kan utföra ett arbete på sitt område om han i sitt speciella arbete övervakas av ett kollegium bestående av människor som inte kan detta område. Vi behöver en politisk och kollegial kontroll överallt och på alla områden – men det krävs, att vi för de verkställande funktionerna utser specialister och tekniker som förordnas till ansvariga poster och på vilka ansvar kan läggas”.

”De som fruktar detta förhåller sig omedvetet med en stor portion inre skepsis till sovjetregimen. De som tror att själva grunden för sovjetregimen hotas om vi engagerar gårdagens sabotörer på speciella ledande tekniska poster, har å andra sidan inte förstått att sovjetregimen inte kommer att tillåta någon ingenjör, någon f.d. general att sätta käppar i hjulen – i politisk, revolutionär och militär mening är sovjetregimen oöverbannelig – men att den däremot kan stupa på sin egen oförmåga att klara av sina kreativa och organisatoriska uppgifter”. ”Sovjetregimen måste ta till vara allt livsdugligt, allt värdefullt i den gamla institutionerna och sätta in allt detta i det nya arbetet”.

”Om vi, kamrater, inte gör detta, kommer vi heller inte att klara av våra grundläggande uppgifter, därför att vi inte på kort tid och på egen hand kan skaffa fram

nödvändiga specialister och samtidigt förkasta allt det som ackumulerats i det förgångna – ty det vore en omöjlighet”.

”I princip vore det samma sak som om vi sade, att de maskiner som tidigare var till för att exploatera arbetarna, nu kan kastas på sophögen. Det vore vansinne. För oss är det lika nödvändigt att engagera utbildade specialister som att bokföra alla produktions- och transportmedel och alla landets tillgångar. Vi måste, och det utan dröjsmål, bokföra alla tillgängliga tekniker och specialister och att införa en för dem gällande arbetsplikt, samtidigt som ett omfattande arbetsfält ställs till deras förfogande och de själva ställs under politisk kontroll”.

Allt detta sade jag på moskvakonferensen för två år sedan, den 28 mars 1918, och min rapport godkändes av representanterna för Moskvas arbetarklass och blev även publicerad på sin tid. De som därför påstår att allt detta bara är nya påhitt av gröna militärspecialister sprider ut renaste svammel. I själva verket har vi i denna fråga utgått och utgår från en rent marxistisk uppfattning om de revolutionära uppgifter och kreativa förpliktelser som är ålagda ett proletariat som tagit makten i sina händer. Vi måste förstå behovet av kontinuitet när det gäller kunskaper och rutiner som samlats i det förgångna, behovet av att engagera specialister, att använda dem i bred omfattning för att tekniken inte ska gå bakåt utan framåt. Detta har vi förstått och accepterat – inte bara från revolutionens allra första början, utan t.o.m. långt före oktober. Det är troligt att vi, därest inbördeskriget inte hade berövat våra ekonomiska organ allt starkt, initiativrikt och självständigt, utan tvekan hade gått in för enmansledning inom ekonomisk förvaltning långt tidigare och med mindre konvulsioner än nu.

Kamrat Osinskij⁹⁴ och vissa andra betraktar ekonomins ledningsapparat som en skola. Detta är naturligtvis i grunden ett felaktigt betraktelsesätt. Uppgiften för ledningsorganen är att leda. Den som vill och kan lära sig att leda må ju sätta sig på skolbänken, må ju gå på speciella instruktörskurser, må ju börja arbeta som assistenter, se sig omkring och samla erfarenheter; men den som blir förordnad till en post i fabriksledningen, den personen är inte på väg till en skola, utan till en ansvarsfull administrativ och ekonomisk post.

Men om man börjar betrakta denna fråga ur den begränsade och därför felaktiga synvinkeln att det handlar om en ”skola”, vill jag bara ha sagt att denna skola blir tio gånger bättre om den sker under enmansledning, för även om ni kanske inte helt vill ersätta en bra chef med tre omogna, så har ni ändå genom att inrätta ett arbetarkollegium bestående av tre omogna på en ansvarsfull ledningspost, berövat dem möjligheten att komma till klarhet om sina egna brister. Var och en av dem kommer att snegla på de andra och göra som de andra gör när beslut ska till att fattas och skylla på de andra om beslutet slår fel.

”Den frågan är inte principiell”, påstår fackligt aktiva kamrater som inte vill blanda samman frågan om arbetarkollegiet med frågan om proletariats självorganisering. Att detta inte är en principfråga vill enmansledningens moståndare försöka leda i bevis genom att hänvisa till att arbetarkollegier inte behövs på verkstäder, i fabriksavdelningar eller gruvor. Ja, säger de indignerat, endast dårar

skulle kunna ställa kravet att en verkstad behöver ha en tre- eller femmansledning, det behövs bara *en* som är ansvarig för verkstaden och därmed basta. Varför det då? Om den kollegiala ledningen är en ”skola”, varför skulle vi då inte behöva denna skola även på lägre nivåer? Varför skulle vi inte inrätta ett kollegium även på en verkstad? Varför har inte våra kollegieälskare modet att ställa även detta krav? Jo, därför att ett sådant mod mest av allt skulle likna en absurditet. Men om nu detta inte är något heligt budord för en verkstad, varför är detta då ett heligt budord för en fabrik?

Vissa kamrater har sagt mig: ”Naturligtvis är detta ingen principfråga. Vi är helt beredda att gå med på enmansledning. Men det är många som får svår huvudvärk av denna enmansledning, särskilt när det är den militära förvaltningen som vill att vi ska tillämpa den”. Med vetskap om hur ofta militärförvaltningen syndar i sina relationer till de ekonomiska organen frågade jag mina samtalspartner vad det var för händelser de tänkte på. Då svarade de med att hänvisa till sändebud med särskild fullmakt som skickats ut från arméns underhållstrupper. Ja, dessa är ett av arméns distributionsorgan, man skulle kunna kalla det för ett militärt organ. Men jag vill erinra om att militärförvaltningen, med vårt medgivande, har fråntagits hela den tidigare underhållsorganisationen och att den har koncentrerats i händerna på kamrat Rykov. Som dock alla vet är kamrat Rykov en person som hängivet stödjer, försvarar, proklamerar och vill behålla arbetarkollegierna.

Läs vad kamrat Rykov säger i sina artiklar och tal – det är nästan som ett ode till arbetarkollegierna som idé. Och vilket förakt utstrålar han inte när han nämner oss som tycker att vi borde titta lite närmare på idén om enmansledningar inom ekonomins område. Men, kamrater, jag råder er att i det här fallet inte döma kamrat Rykov efter vad han säger, utan efter vad han gör (skratt och applåder).

Kom ihåg, kamrater, att kamrat Rykov på den tiden, när han med min medverkan utsågs till diktator över det militära underhållet – alltså vid en tid då vi hotades av fullständig undergång, då vi räknade varje patron och led de svåraste förluster pga patronbrist – då klarade kamrat Rykov, som ni vet, av sin uppgift med glans... men hans första villkor för uppdraget var att det skulle införas...*enmansledning* (skratt, applåder). Hela Folkhushållningsrådets apparat, kamrater, ställdes under hans personliga enmansledning, ja, då var det inte ens tal om något kollegium och den militära underhållsapparaten fungerade som en diktator. Han skickade ut sina sändebud med särskild fullmakt och de militära anskaffningsenheterna ⁹⁵ och guvernementens folkhushållningsråd underställdes dessa sändebud. Lokala arbetarkollegier skakade av indignation pga den militära underhållsapparats enmansledning, men det var utan tvivel nödvändigt att ha det så.

Kamrat Rykovs sändebud med särskild fullmakt i Ural skickade ut sina egna sändebud med särskild fullmakt till verkstäder och fabriker och dessa de särskilda sändebudens sändebud, vilka på respektive verkstad och fabrik var underställda kamrat Rykov som hade extraordinära fullmakter, ersatte de slappa kollegierna

med enmansledning, medan kamrat Rykov tack vare denna gedigna ledningsfunktion fick tid över för att skriva artiklar till stöd för arbetarkollegierna. (Applåder).

Kamrat Lenin⁹⁶ har redan ägnat sig åt en aspekt av frågan om arbetarkollegierna så som den togs upp i resolutionerna på Moskvas guvernementskonferens. Tillåt mig att ägna mig åt en annan aspekt. I resolutionen sägs, att arbetarkollegierna är en skola för att lära av varandra. Det kan man hålla med om. Men vidare kan man läsa följande: ”Principen för att bygga ledningsorgan kommer inom kort att bli mindre arbetarkollegier”. Varför ska de reduceras? Om de nu är en skola för att lära av varandra – varför ska de då krympa?

Men inte nog därmed, längre fram kan vi läsa: ”Om ordföranden och kollegiet har olika meningar skall ordföranden driva sitt beslut till verkställighet, medan kollegiet kan överklaga beslutet till högre instans utan att hindra beslutets verkställighet”. Men vad är detta för ett kollegium? Varenda medborgare har rätt att överklaga ett beslut ”utan att hindra beslutets verkställighet”. Det förefaller m.a.o. som om arbetarkollegiet ”i princip” är ett ord som betyder mer än enbart en organisation, dvs någon slags läroanstalt eller liknande, men på det följer en liten, liten anmärkning om att denna utbildning måste skäras ner, att ordföranden ska tilldelas alla befogenheter medan kollegiet bara har rätten till överklagning, alltså varken ge eller ta, kamrat Rykov. Det tycks som om vi vore intresserade av att utarbeta, framlägga och proklamera en sak, men i själva verket smussla in något helt annat. Nej, kamrater, vi har inte något intresse av en politik som denna.

Det är inte sant att arbetarklassen skulle motsätta sig införandet av enmansledning. Aldrig. På den punkten var det en kamrat som träffsäkert anmärkte följande: ”I Moskva har jag kunnat observera missnöje och t.o.m. arbetarstrejker av olika anledningar, särskilt vid järnvägen, men det har aldrig hänt att arbetarna skulle velat protestera mot att järnvägen styrs av en enda person och istället för av ett kollegium. Det har aldrig hänt att arbetarna skulle ha sagt: `Avlägsna den där chefen eller kommissarien – även om vi tycker han är en klok karl. Men eftersom kamrat Rykov hävdar, att vi behöver ett arbetarkollegium kräver vi att ni ska avsätta vår kommissarie’. Det har aldrig hänt. Om arbetarna är missnöjda talar de klarspråk och säger rakt på sak: ‘Avskeda den där chefen, för han är antingen en latmask eller en idiot’. Men det omdömet kan i så fall gälla även ett kollegium”.

Arbetarna förstår utmärkt väl, att deras självorganisering inget har att göra med om man har en eller tre personer i fabriksledningen. Utan tvivel har arbetarna en stark vilja att öka sin förmåga att leda ett företag, dvs intresserade av att studera; men detta kan uppnås genom att fabriksledningen periodvis rapporterar om verksamheten inför hela fabriken, att man på ett sådant stormöte diskuterar den ekonomiska planen, samt att alla arbetare som är allvarligt intresserade av industrins organisation tas om hand, får genomgå adekvata kurser som har att göra med det praktiska arbetet på fabriken och sedan befordras – först till lägre poster och där-

efter till allt mer ansvarsfulla befattningar... På det sättet drar vi till oss hundratals och snart också tusentals blivande företagsledare. Frågan om tremanna- eller femmannaledning intresserar inte arbetarmassorna, utan bara den mest efterblivna, svagaste och den för självständigt arbete odugligaste delen av arbetarbyråkratin. (Applåder).

En progressiv, medveten och beslutsam administratör som kommer ur arbetarnas led, har naturligtvis en strävan att ta fabriken hel och hållen i sina händer för att visa att han kan leda den. Men om administratören är rätt osäker, står ostadigt på benen och vacklar – då vill han gärna ty sig till en annan, för på det sättet kommer hans svagheter inte att märkas. I detta slags kollegium finns en mycket farlig aspekt, nämligen att man förkväver det personliga ansvarstagandet. Om han är förmögen att leda, men fortfarande svag, ja, då behöver han kanske en mentor under vars ledning han kan lära sig, och då kan vi redan i morgon utse honom till chef över en mindre fabrik. På det sättet kan han göra framsteg. Men i ett slumpartat arbetarkollegium, där styrkan och svagheten hos varje medlem är rätt diffus, där kommer ansvarskänslan oundvikligen att slockna.

Vår resolution talar om att vi systematiskt ska närma oss enmansledningen och naturligtvis inte med ett enda penndrag. Under resans gång är olika varianter och kombinationer möjliga. Där en arbetare klarar sig på egen hand, där sätter vi in honom som ledare för en fabrik med en specialist som assistent vid hans sida. Där specialisten är bra sätter vi in honom som chef och ger honom två-tre assistenter ur arbetarleden. Det är den enda seriösa inställningen till denna sak och endast på det viset kan vi organisera produktionen på ett bra sätt.

VII. Politiska huvudstyrelsen för vägar och kommunikationer (Glavpolitput)

Kamrater, ytterligare en principiell fråga – den sista jag vill beröra – som framkallar olika tolkningar och motsättningar och som måste lösas klart och otvetydigt på denna kongress, därest ni vill att vi ska kunna ta ett stort steg framåt för att lösa en ekonomisk uppgift av första rang, nämligen transportsektorns problem.

Jag pratar här om Politiska huvudstyrelsen för vägar och kommunikationer, dvs Glavpolitput. Vissa kamrater, som tagit upp denna fråga i förbifarten, har påpekat att de godtar nästan allt i CKs teser och politik, men att de inte kan och inte vill acceptera Glavpolitput. De menar att Glavpolitput är ett slag mot fackföreningsrörelsen, medan andra hävdar att Glavpolitput kommer att leda till en upplösning av partiorganisationerna. Ni vet att guvernementskonferensen i Charkov har framlagt ett resolutionsförslag där det heter, att Glavpolitput är ett bestridande av varje som helst kommunistisk disciplin, varje som helst partidisciplin.

Kamrater, detta är en mycket het fråga och en fråga av största praktisk betydelse. Frågan måste kunna ställas på rätt sätt för att den ska få en riktig lösning, som blir helt avgörande, ifall vi ska kunna ta ett steg framåt inom transportsektorn eller ej. Det är naturligtvis och för alla helt uppenbart så, att det inte ens kan bli

tal om att ersätta fackföreningarna och än mindre partiorganisationerna med de politiska avdelningar som inrättats av CK. Den CK som väljs av partikongressen menar naturligtvis inte att dess historiska uppgift är avklarad i och med att den valts eller genom att den inom sig skapat politiska avdelningar, med vars hjälp hela landet kommer att styras i ekonomiskt och i alla andra avseenden.

Givetvis vore detta en absurd idé. Men frågan står ju inte alls på det sättet. Fackföreningarna är inte likadana, inte homogena och de uppgifter vi står inför åtskiljs vad gäller frågan hur akuta och aktuella de är. Om vi sade, att alla fackföreningar måste ersättas med politiska avdelningar, skulle det i praktiken betyda att vi strök ett streck över arbetarklassens massorganisationer. Naturligtvis kan det inte ens bli tal om någonting sådant.

Men å andra sidan har CK naturligtvis, med stöd av de mest progressiva skikten inom arbetarklassen, under vissa villkor både rätt och skyldighet att ta till extraordinära organisatoriska åtgärder i sitt förhållande till arbetarklassens mer efterblivna element, när man åt dem överlåtit ett sådant instrument som transportsektorn. Glavpolitput är just det kommunistiska proletariatets organ för att beslutamt och snabbt kunna påverka de efterblivna elementen bland de järnvägsanställda. Vi tvingas göra utomordentliga organisatoriska ansträngningar för att lyfta den nämnda branschen inom vår ekonomi. Glavpolitput är just den apparat vi behöver för att kunna göra dessa ansträngningar.

På den punkten säger kamrat Syrtsov⁹⁷, som i allmänhet försvarar den politik partiets CK anammat: ”Jag accepterar politiska avdelningar vad gäller armén, eftersom armén förflyttar sig från plats till plats och inte kan betjänas av lokala kommittéer. Men – säger han – jag kan inte acceptera politiska avdelningar vad gäller järnvägen”. Kamrat Syrtsov anser att politiska avdelningar behövs i armén eftersom den är mobil, men vad gäller järnvägen är den inte rörlig (skratt), så därför behöver den inga politiska avdelningar. Men jag menar precis tvärtom: Just pga den omständigheten, att våra järnvägar utmärker sig genom svårigheten att sätta fart på dem, måste vi skapa ett extraordinärt organ i form av Glavpolitput.

Om de Järnvägsanställdas fackförbund var på samma nivå som Metallarbetarnas fackförbund – en fackförening som är långt ifrån idealisk men ändå den mest avancerade vi har – om verkligt kommunistiska element hade avgörande betydelse i detta fackförbund, ja, då skulle vi inte behöva Glavpolitput. Men ni vet ju att det inte är på det viset. Arbetarmassorna vid järnvägen – inte bara bland arbetsledarna utan också längre ner – innehåller ett stort antal element som blivit kvar från tiden för Ruchloviaden⁹⁸. Järnvägsanställdas fackförbund är ett av de allra svagaste och mest efterblivna. Det är en uppgift för partiet att stärka detta fackförbund och det kommer att ske, men inte i brådskan.

Finns det någon här som menar, att vi kan göra transportsektorns återuppbyggnad beroende av det tempo i vilket Järnvägsanställdas fackförbund förbättras? Den som menar det, har inte förstätt hur illa vi ligger till.

Järnvägsanställdas fackförbund måste omskolas, disciplineras och konsolideras. Det måste få ett tillskott av nödvändig kader, det måste befrias från allt skräp och de värsta sabotörerna måste bestraffas. För det krävs ett omfattande agitatoriskt och organisatoriskt arbete och det kommer att ta ett eller två år innan vi kommer att kunna se några seriösa framgångar. Samtidigt är de närmaste veckorna helt avgörande för vår transportsektors framtid. Det krävs extraordinära åtgärder som måste sättas in mycket snabbare än vad de järnvägsanställdas fackförbund hinner tillfriskna.

Vem kan då ta nödvändiga mått och steg? Jo, den organiserade arbetarklassens mest medvetna element. Oundvikliga åtgärder, tvingande åtgärder, finns redan i grunden för hela arbetarklassens arsenal och genomförs av de mest medvetna elementen med avseende på själviska och demoraliserade delar av folket. Sådant är ex.vis förhållandet mellan Glavpolitput och de järnvägsanställda.

Hur står då frågan vad gäller partiorganisationerna? Utan tvivel misstar sig de kamrater som tror, att lokala partiorganisationer, guvernements- och kommunorganisationer – samtidigt som vi genomför en extraordinär mobilisering av kader för att sätta in i transportsektorn och lösgör dem från deras tidigare poster – den närmaste tiden ska kunna dela med sig av sin kader längs med järnvägslinjerna, schemalägga deras arbete och sätta in dem som grupp, för att sålunda skaffa partiet en hävstång i syfte att kunna påverka massan av järnvägsanställda. Vi behöver en stålhard hävstång längs varje järnvägslinje.

Lokalorganisationerna kan inte klara av den uppgiften just därför att de är lokala. Ni säger att en central organisation kan det. Alldeles riktigt. Men Politiska huvudstyrelsen är ju ingenting annat än ett CK-organ för att koncentrerat kunna sätta in våra mest energiska kadrer på transportsektorns område, för att dessa kadrer ska kunna fördelas på ett riktigt sätt och för att med deras hjälp lyfta hela den efterblivna massan till en högre nivå. Varken CK eller Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer kan avstå från ett sådant organ.

Det är f.n. vår enda seriöst menade hävstång som vi kan använda för att på kort tid lyfta hela arbetsorganisationen. De lokala organisationerna, som naturligtvis är intresserade av att kunna planera sitt politiska arbete, kan inte vara de som genomdriver användandet av de extraordinära metoder, som – och låt oss inte dölja det – mest av allt liknar övervåld mot de lokala partiorganisationerna. Det är emellertid ett övervåld som är oundvikligt och nödvändigt. Och våra bästa partiorganisationer, ex.vis de i Moskva och S:t Petersburg, avstår medvetet och gärna från sina rättigheter – temporärt naturligtvis. Vem protesterar då mot Glavpolitput? Jo, Charkov. Kanhända guvernementskonferensen i Charkov med sina näst intill svepande formuleringar vill lära partiorganisationerna i S:t Petersburg och Moskva vad disciplin är? Nej, vi föredrar att lära oss av de avancerade kommunisterna i S:t Petersburg och Moskva och tänker nog vänta ytterligare ett tag med att lära oss av partiorganisationen i Charkov. (Applåder).

Allt för mycket hänger på att denna fråga finner en lösning. När transportsektorn kommer i ordning och det blir fart på våra järnvägar, kommer givetvis också det partipolitiska arbetet inom järnvägen att gå in i normala hjulspår. Glavpolitput kommer att ombildas, dess institutioner och organ att upplösas eller anslutas till fackföreningarna och Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer, eftersom de har att göra med den administrativa apparaten. Glavpolitput är ett tidsbegränsat organ, men ett organ av utomordentlig betydelse just nu.

Därest ni i ett eller annat avseende dömer ut detta organ, vore det bara till glädje för de sämsta elementen bland de järnvägsanställda, nämligen själviskhetens och demagogins element, som är rätt många inom järnvägen och som givetvis vill hålla fast vid den principfasta arbetarkollegialiteten, vid arbetarnas självorganisering osv – men som i själva verket utför ett systematiskt och själviskt sabotage och undergräver transportsektorn.

Ert beslut i denna fråga kommer att ha utomordentlig betydelse för Kommissariatet för vägar och kommunikationer liksom för hela transportsektorn. Jag uppger att Glavpolitput är ett tidsbegränsat organ, medan de järnvägsanställdas fackförening har en oändligt mycket större historisk betydelse. Men just nu har vi behov av Glavpolitput som den nyckel med vilken vi öppnar alla dörrar.

Kamrater, tiden har stor betydelse i historien. T.o.m. proletariats diktatur är en temporär institution. Vi kommer att avskaffa den när vi uppnått en viss etapp i vårt socialistiska uppbygge. Glavpolitputs diktatur med avseende på kampen för att organisera arbetskraften inom transportsektorn, kommer vi kanhända att avskaffa om 2-3 månader, därest arbetet går bra, eller kanske först om ett halvår eller ett år om arbetet går långsammare än beräknat. Men än så länge har vi ingen rätt att avskaffa detta organ. Vi måste tvärtom stärka Glavpolitput, först och främst genom det stöd och den auktoritet partikongressen kan ge detta organ, så att ingen vågar höja rösten mot detsamma och ingen kan göra det i partiets namn. Vi förväntar oss att Glavpolitput får detta stöd.

Kamrater, all den sovjetkader som nu arbetar med aktuella ekonomiska uppgifter behöver det kommunistiska partiets auktoritet. Vi kan inte genomföra mobilisering av breda arbetarmassor eller allmän arbetsplikt utan att engagera de ideologiskt mest framskridna skikten inom det arbetande folket, utan att vi förmår appellera till klassamvetet och utan att väcka liv i arbetshedern och den socialistiska plikt känslan. Det är en skolningsuppgift som kräver stor kraftansträngning under relativt lång tid. Ju längre fram i tiden, desto mer kommer agitationen att förändras till sitt innehåll i överensstämmelse med de frågor som livet ställer oss inför. Vi får allt mer att syssla med ekonomiska, naturvetenskapliga och teknologiska frågor. Det krävs att varje arbetare, varje bondkvinna, känner till den fysiska värld som omger oss och de naturkrafter som inte alltid är vänligt inställda till oss. Vår utveckling består i att brottas med dessa krafter och att tämja dem.

Vi ska övervinna den ekonomiska ruinen inom pappersindustrin och den typografiska branschen och kommer att leverera trycksaker som är ojämförligt bättre än nu. Vi måste dra igång en väldig propaganda, såväl muntlig som skriftlig, för att rensa världsalltet från övernaturliga krafter, från Gud och alla änglar, med undantag för de änglar som oppositionen vill lansera i CK. De får bli kvar. De kommer ju från Ukraina, där t.o.m. vissa banditer kallar sig änglar. (Skratt).

Vi måste kunna visa upp en ekonomisk plan för de breda massorna, en plan som ligger till grund för parti- och sovjetapparatusens massmobilisering. Jämsides med innehållet i vår propaganda och agitation är det av stor moralisk betydelse att vårt parti kan visa upp en enhetlig vilja. Om vi efter den här kongressen och med tanke på de väldiga uppgifter vi står inför, skulle uppträda vacklande och på ostadiga ben, skulle fortsätta munhuggningen på temat ”tvångsarbete” och att militära enheter sätts in i produktionen, så skulle det bara betyda att vårt ekonomiska system bryter samman. Ty även om småbrukare och efterblivna arbetare inte förstår allt som vi arbetar med, så känner de tveklöst att vi handlar utifrån ett enigt medvetande och en enig vilja. Olika former av statsmakt, olika krafter, olika partier har passerat revy inför dem på den historiska scenen. I dessa växlingar har de bara sett ett enda parti som vet exakt vad det vill, som säger det partiet absolut vet, som talar klarspråk och som använder sin järnhårda vilja för att förverkliga det som partiet vill. De resolutioner som vi nu kommer att anta måste genomsyras av partiets enhetliga vilja. Om ni, kamrater, kan visa upp detta eniga medvetande och denna eniga vilja inför det arbetande folket, då kommer ni att ha klarat av den allra största uppgiften i världshistorien.

Slutord

Kamrater, först av allt några ord om en anklagelse som framkastats av fackföreningsaktivisten, kamrat Kassior⁹⁹, som sade att han uttalar sitt stöd för militariseringen, men ändå anser att CK-tesernas viktigaste försyndelse består i, att de inte tar upp fackföreningarnas roll. Men detta är inte sant. Kamrat Kassior har slarvläst det resolutionsförslag som förelagts partikongressen. I förslaget finns nämligen hänvisningar till CKs teser vad gäller arbetsmobiliseringen och arbetets militarisering. I förslaget heter det: ”I det CK godtar teserna kräver vi...” osv. I den sjunde punkten i CKs teser heter det följande, efter uppräknigen av en rad åtgärder för att lyfta landets ekonomi:

”Verkställandet av dessa åtgärder, liksom överhuvudtaget arbetet med industrins utveckling, kan ge verksamma positiva resultat endast på villkor, att det sker en generell förstärkning av fackföreningarna genom att de får ett tillskott av nödvändiga kadrer bestående av ansvariga och erfarna funktionärer som är i stånd att ta initiativ till en järnhård arbetsdisciplin”. De teser som nu läggs fram för kongressen innebär bara en fortsatt konkretisering hur vi praktiskt ska tillämpa den ståndpunkt jag just har citerat.

Den tredje punkten – om mobiliseringen av kvalificerade arbetare – börjar med orden ”i det vi godtar CKs teser”, alltså de teser jag nyss citerade, ”beslutar

kongressen, att partiorganisationerna med alla medel och åtgärder måste hjälpa fackföreningarna och arbetsförmedlingarna att inregistrera alla kvalificerade arbetare i syfte att engagera dem i produktivt arbete”. I den femte punkten – den om arbetstävlan – heter det: ”Tävlan mellan stålverk, regioner, fabriker, verkstäder och mellan enskilda arbetare är en sak som måste bli föremål för grannliga organisering och noggranna studier från fackföreningarnas och de ekonomiska organens sida”. Nionde punkten – om hur industrins ledning ska organiseras – handlar om att organiseringen av industrins ledningsfunktioner, dvs såväl kollegiala ledningar som enmansledningar, måste genomföras av Högsta folkhushållningsrådets organ i samförstånd med adekvata organ inom Fackliga centralrådet. Förordnandet av specialister till ledande poster sker på samma sätt.

I den tionde punkten – den om hur massorna ska engageras i industrins ledning och förvaltning – talas om vikten av att via fackföreningarna höja produktionspropagandan till adekvat nivå. Elfte punkten – om specialisterna – ställer som krav att specialisterna ska vara fackligt anslutna. Här antog vi utan ändring den fina formulering som finns i kamrat Tomskijs teser.

Den tolfte punkten – den om Glavpolitput – säger att det viktigaste hindret för att återuppbygga transportsektorn är de järnvägsanställdas svaga fackförening, att kongressen anser det vara en av partiets viktigaste uppgifter att bistå Järnvägsanställdas fackförbund, vars medverkan är en absolut förutsättning för att lyfta transportsektorn till den nivå som krävs. I slutet av denna punkt heter det att Glavpolitput kommer att försvinna så fort den löst de mest akuta uppgifterna och att Glavpolitput kommer att upplösas i de järnvägsanställdas fackförening. Punkt femton – om arbetsfrånvaron och kampen mot denna företeelse, denna verkligt sjuka sak som finns inom industriproletariatet – lägger hela ansvaret för kampen mot arbetsfrånvaron på fackföreningarna.

Som ni ser präglas varje konkret fråga av den sjunde tesen från CKs ursprungliga resolutionsförslag om hur viktigt det är, att en stor del av vårt arbete för att återuppbygga industrin, åläggs fackföreningarna och att det bara kan ske genom att de stärks, konsolideras, sammansvetsas och skaffar sig en inre disciplin.

Och när kamrat Kassior påstår att militarismen enligt min uppfattning skulle vara en utifrån kommande militarisering, har jag dragit den slutsatsen, att han inte bara läser slarvigt, utan också är dålig på att lyssna. Här har jag hållit ett anförande, som redan har publicerats i *Ekonomitjeskaja Zjizn*, i vilket jag sade, att fackföreningarna inte alls kommer att ersättas av militarisering, utan tvärtom blir de som kommer att genomföra densamma, vara dess expeditörer. Om det nu är så, att mobiliseringen av bönder kommer att skötas av den militära förvaltningen – helt enkelt därför att vi än så länge inte har någon annan apparat på landsbygden – så är det fackföreningarna som utgör denna apparat vad gäller arbetskraften i städerna. Ja, i det fallet krävs en militarisering av fackföreningarna som sådana. Fackföreningarna är tvingade att skaffa sig andra arbetsrutiner. Och det betyder ingenting annat än arbetarklassens militarisering.

Jag har redan sagt det rent ut, nämligen att arbetarklassens militarisering är det nya arbetssätt som fackföreningarna måste skaffa sig. Och det har jag sagt från denna talarstol. Om kamrat Kassior säger, att CK ändrat ståndpunkt, betyder det bara att han inte minns vad som sades här igår. Ifall han inte vill läsa det som läggs fram för kongressen, är det väl inte så konstigt om allt bara blir ett virrvarr i hans huvud och han också kommer att anklaga oss för att vi med hjälp av tvång tänker ändra på arbetarrörelsens karaktär, när det istället handlar om att militarisera arbetarklassens viktigaste produktionsorgan – fackföreningen. Jag antar, kamrater, att denna anklagelse om att CK skulle ha övergivit sin ståndpunkt, kan tillskrivas det faktum, att kamrat Kassior är en mycket god talare, men att han är dålig på att läsa innantill och ännu sämre på att lyssna. En nödvändig egenskap hos varje kader – såväl i partiet som i fackföreningen – är att han inte bara skickligt kan framlägga sina tankar, utan också att han uppmärksam uppfattar andra människors tankar – i annat fall inträffar en väldig hjärnförmörkelse!

Kamrater, det är inte så mycket kamrat Kassiors förtjänst att jag uppehållit mig vid denna punkt, utan snarare det faktum att frågan om fackföreningarna – som kamrat Lenin kortfattat men mycket uttrycksfullt förklarat här – har en kolossal betydelse i ett bondeland. Det är endast via den fackliga apparaten som vi kan upprätta en verklig arbetarmakt. Och om det är så, att medlemmar av vårt parti, ansvarig facklig kader, så lätta om hjärtat och med så obefläckat samvete, vill anklaga CK för att i denna ytterst viktiga fråga ha ändrat ståndpunkt, att CK i ena stunden skulle vara för fackföreningar för att i nästa ögonblick vara mot dem och att CK tänker genomföra militariseringen utan fackföreningarnas medverkan – så innebär det bara att man levererar bränsle åt demagoger, manipulörer, ukrainska och andra, som verkligen ingenting högre kan önska sig. Därför bör man handskas mycket varsamt med anklagelser av denna art, anklagelser som gäller frågan om vår bedömning av fackföreningsrörelsen och meningen med de fackliga organisationerna, desto mer som kongressen också ska behandla förslag till teser om fackföreningsrörelsen efter ett anförande av kamrat Bucharin.

Nu några ord om den ekonomiska planen. Till skillnad från kamrat Miljutin, tillsammans med vilken jag tagit fram denna punkt ur Gusevs broschyr och därefter under medverkan av Krzjizjanovskij transformerat och kompletterat densamma, särskilt i fråga om elektrifieringen – förkastar kamrat Rykov denna plan. Men han gör det med motstridiga argument, som är så typiska för honom: Ibland är planen fel, ibland är den riktig, ibland är den generell och avsedd för alla länder och därför inte alls passande för Ryssland. Jag menar att detta är fullkomligt fel och att kamrat Rykovs invändningar mot planen måste bero på missförstånd.

Det är fullkomligt klart – och jag pratade om det i mitt anförande – att om vi inte vill att hela landets utseende, med dess städer och landsortssamhällen, ska gå förlorat, så måste vi första hand hjälpa upp transportsektorn. Det är det första villkoret. I annat fall försvinner själva förutsättningen för arbetardiktaturen och förmodligen även för ekonomins fortsatta utveckling, ja, i annat fall kommer arbetarklassen att upplösas i bondesamhällets lantliga töcken. Med andra ord är alltså transportsektorn det första villkoret. Råvaror, bränsle, livsmedel – det är

det vi behöver just nu, om också bara i de mest elementära och minimala mängder.

Kommer det att bli så här hos tyskarna också? Det kan vi tvista om, och den tvisten vore kanske mycket intressant. Men det är helt klart att transportfrågan inte kommer att vara lika akut hos dem som hos oss. Vi har ju ett svagt utvecklat järnvägsnät, vi har gigantiska avstånd, vi har långt mellan städerna. Järnvägen måste alltså vara det första etappmålet i vår ekonomiska utveckling. Den andra etappen är maskintillverkningen. Kamrat Rykov säger att 60 % av vår maskinpark står oanvänd. Men hur står det till med dessa maskiner?

Vi ska i första hand ägna uppmärksamhet åt de maskiner vi behöver för den första etappen. Dvs, för transportsektorn, maskiner för livsmedelsanskaffning, jordbruksmaskiner, maskiner för bränsleanskaffning. Vi avsätter i detta ögonblick medel för att tillverka maskiner som behövs inom torvbrytningen, trots att vi har 60 % oanvända maskiner. Vi måste avsätta, vill avsätta och kommer att avsätta medel för tillverkning av ånglok, trots att vi har 60 % oanvända maskiner avsedda för andra produktionsgrenar och som inte kan tas i bruk så länge vi inte löser problemet med transportsektorn!

I det fallet har kamrat Rykov en något skeptisk inställning. Han tycker inte det är någon större idé att tala om maskintillverkning. Vi har alltid varit svaga på det området och kommer länge att förbli svaga, menar han. Denna skeptiska inställning är helt oförsvarlig. Vi kan inte hoppas på att den internationella situationen ska bli bättre. Vi gör allt vi kan från partiet och sovjetmakten för att komma ur svårigheterna, hitta en utväg, spränga blockaden, återupprätta varuutbytet – men vi har en kontrahent, världsbourgeoisien. Vi har inte hela avgörandet i våra egna händer. Det kan tänkas, ja, det är inte uteslutet, att blockaden nu tar ny fart efter kontrarevolutionens seger i Tyskland, att den döende imperialismen kommer att göra nya ansträngningar under några år. Jag är mera optimistisk vad gäller de internationella perspektiven, men i värsta fall kan vi inte utesluta den möjligheten.

Men om det blir så kommer vår transportsektor att kollapsa utan en nyproduktion av ånglok! Utan tvivel har ånglok en begränsad förslitningstid, de brukar bli förslitna efter ett visst antal verst. Vi kan försöka reparera vårt gamla lokbestånd, vi kan på konstlad väg hålla liv i den döende ångloksorganismen på hjul, men som kamrat Syrtsov så träffande uttryckt saken: Ångloken rör sig ändå inte! För att verkligen kunna återuppbygga transportsektorn krävs att vi kommer igång med ånglokstillverkning. Det är en uppgift som inte är mindre trängande än uppgiften att återuppbygga de järnvägsanställdas fackförening, i vilken det finns väldigt mycket skräp och bråte från Ruchlovs tid. Detta är en obligatorisk uppgift. Vi måste bara lösa den uppgiften.

Jag vill rekommendera alla att läsa den broschyr om ånglokstillverkning som kamrat Sjatunovskij¹⁰⁰ skrivit och som delats ut här på kongressen. Kamrat Sjatunovskij, som själv är arbetare och lokförare, kämpar enligt min mening

framgångsrikt och träffande mot skepticismen vad gäller våra möjligheter att tillverka ånglok. Han påpekar att man endast i ett förtvivlat läge och tillfälligtvis kan tillåta hantverksmässighet och amatörism, då ångloksreparationerna sköts av enskilda verkstäder som inte är anpassade för denna uppgift.

Det är ett fruktansvärt slöseri, det som vi tvingas göra i en ytterst kritisk tid. Vår fortsatta väg måste bli mycket bredare – vi måste hitta en väg för masstillverkning av reservdelar, så att vi äntligen blir i stånd att på kort tid montera ihop ånglok av dessa detaljer och ersätta redan utslitna delar på gamla ånglok. För det krävs inga särskilt kvalificerade specialister, ty att laga gamla ånglok är långt mycket svårare, än att tillverka nya massproducerade ånglok, om bara detaljerna finns. Kan vi inte massproducera detaljerna själva så är det enklare att köpa in detaljerna utomlands, i utbyte mot guld och platina, än att försöka köpa hela ånglok på hjul. Detta måste bli vår viktigaste arbetsuppgift. Att ställa sig vid sidan med hänvisning till att 60 % av våra maskiner inte kommer till användning, betyder bara att med fraser ta avstånd från våra reella uppgifter.

När vi i kommissionen för allmän arbetsplikt reste frågan om en ekonomisk plan och krävde, att de ämbetsverk som arbetar med ekonomi skulle framställa sina krav på arbetskraft i reda siffror, svarade Högsta folkhushållningsrådet: ”Vi har krav som gäller överstyrelserna – hur mycket var och en av dem separat behöver och hur mycket vi behöver i enlighet med Högsta folkhushållningsrådets ekonomiska planer”. De sistnämnda har beaktats, men jag är rädd för att man just nu sammanställer en rent aritmetisk summa krav, som varje överstyrelse, varje central avdelning räknar samman utifrån sina behov. Så ser alltså deras plan ut. Samtidigt som frågorna inte alls ställs på det sättet utifrån den ekonomiska plan det talas om i CKs teser. Vi har aktuella, grundläggande, uppgifter som prioriteras över allt annat. Alla överstyrelser är inte jämbördiga i meningen rätten att formulera krav. Vi tvingas nu uppifrån ge dem bestämda uppgifter.

Vidare frågan om länsvisa sammanslutningar. Kamrat Rykov har helt riktigt fattat innebörden av CKs ståndpunkt och dess teser, när han mot CKs synpunkter ställer de åsikter som företräds av kamrat Preobrazjenskij, synpunkter som består av lokalpatriotisk nostalgi och sentimentala stämningar – men inte av några sakliga ekonomiska argument och funderingar. Vi har behov av ett ekonomiskt centrum, ett länsorgan, en byrå, bara i den mån detta genom sitt arbete kan avgöra om det kommer att äga rum en likvärdig ekonomisk utveckling i hela den givna regionen. Hur dessa regioner ska definieras är en uppgift för lokala och centrala ekonomer under medverkan av motsvarande specialister, vetenskapsmän, folk som känner till geografiska förhållanden, trakten osv. Deras uppgift är att fastställa regionernas utseende och att rita upp deras gränser.

Vilka ska då ingå i länsorganet? Med hänvisning till CKs teser anser jag, att det ska bestå av företrädare för centrala ämbetsverk. Här stegrar sig givetvis kamrat Saprnov¹⁰¹ och säger med hjälp av kamrat Osinskij: ”Ni vill skicka oss era vasaller som bara sätter sig på de valda lokalorganen”. Det där ordet ”vasall” är i hög grad typiskt för vissa s.a.s. lokalpatriotiska oppositionella. Men jag är rädd

för att vi kommer att ge även den nya CK rätten att utnämna, oavsett vad oppositionen säger. Om CK skulle skicka ut kamrat Sapronov som kandidat till ordförandeposten i någon exekutivkommitté och han pga lyckliga omständigheter blir exekutivkommitténs ordförande, så vore det en sak som kräver goda meriter; men om centrum skickar ut honom för att leda några guvernement då blir han en plötsligt en "vasall", varför byrådet går i taket.

Säg mig, är det verkligen att förhålla sig seriöst till frågan om man ställer den på det sättet? Vad är detta för jämförelse – "vasall" eller en kamrat med goda meriter? Vi som finns här i lokalen är allesammans gamla partiarbetare, som mycket väl vet hur mekanismen i parti- och sovjetarbetet fungerar; vi finns här synliga för alla, ni vet vilka vi är. Hur kan man då ställa frågan om kamrater som utnämns i motsättning till kamrater som väljs lokalt? Vidare: Om detta inte hade uttalats på kommunistiska partiets kongress utan på Sovjetkongressen, med vars spöke kamrat Osinskij visst försöker skrämma oss, och om det på den kongressen inte var kamrat Osinskij utan någon från en annan partigrupp som hade invändningar, så skulle jag säga: Käre vän, hos oss i Ural har vi en exekutivkommitté och så finns det ett centrum som skickar hit den ene efter den andre av sina sändebud med särskild fullmakt. Vad tror du – är det ett bra arrangemang?

Han skulle säkert svara: "Nej, det är inte bra för det desorganiserar arbetet. Vad är dessa sändebud med särskild fullmakt för ena? Jo, meteorer som saknar både apparat och lokala kontakter". Då skulle jag föreslå honom, denne lokalpatriotiske byrådsanhängare med lösa sympatier för mensjevikerna, en liten kompromiss. Jag skulle yrka på, att vi samlar ihop alla dessa sändebud med särskild fullmakt, samlar ihop alla representanter för Högsta folkhushållningsrådet, Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor, Folkkommisariatet för jordbruksfrågor, Folkförsvarsrådet (som i folkmun sägs ha "hårda nypor") och bildar ett enda organ med särskild fullmakt, ett organ som har förmågan att styra i alla väder. Sedan skulle jag fråga honom: Har du, byrådsmensjevik, någonting att vinna på detta? Om han då är en förnuftig mensjevik så tror jag han skulle svara: – Visst har jag något att vinna, för hellre *ett* enda stabilt organ än några stycken helt hjälplösa meteorer.

Det är ju ändå så, att varken kamrat Sapronov eller kamrat Osinskij kan förbjuda Högsta folkhushållningsrådet, att skicka ut sina sändebud med särskild fullmakt eller förbjuda kommissariatet att skicka ut sina representanter med särskild fullmakt. Måste vi ändra i författningen, kanske? Författningen säger ju att kommissariatet har rätt att skicka ut sändebud med särskild fullmakt. Men vi invänder att dessa sändebud inte kan lägga sig till med större befogenheter än de organ som sänt ut dem. Med andra ord – det är deras funktioner som gäller! Men här uppkommer en ny svårighet i kamrat Sapronovs teser.

Vi har nämnt att arbetsarmén har ett råd som är anslutet till det lokala arbetet. Nu talar man om för oss: Där har ni lokalt arbetande kader och här kommer "vasaller" med sporrar och allt, dvs det skulle vara frågan om militärt herravälde över en civil institution, eftersom arbetsarméns råd ju är en militär inrättning.

Men tydligen har kamrat Saprionov ingen aning om vad arbetsarméns råd är för någonting! För att ta ett exempel kan jag nämnda vilka som varit med i Första arbetsarméns råd: Det har bestått av en representant för Högsta folkhushållningsrådet, kamrat Maximov¹⁰²; en representant för Folkkommisariatet för jordbruksfrågor, kamrat Suchanov¹⁰³; en representant för Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor, kamrat Zjurov; en representant för Folkkommisariatet för arbetsfrågor, kamrat Bumazjnyj¹⁰⁴; jag själv – som CKs utsände; samt kamrat Pjatakov, som varit min vice men som nu är ordförande. Tidigare hade armén ett revolutionärt militärråd bestående av tre personer. Det har senare ombildats och dess militära uppgifter gått över till en distriktskommisarie. I vårt råd ingick från militärledningen även distriktskommisarien, kamrat Pjatakov¹⁰⁵, som hade fullmakt från Arbets- och försvarsrådet. Skulle han ha militaristiska böjelser så är det klart han kan bytas ut mot någon annan. Men faktum kvarstår att den ende representanten för militärledningen utgjorde en åttondel av rådet.

Det ser likadant ut i alla andra arbetsarméers råd. Kamrat Maximov är ledare för ett folkhushållningsråd via ural-sibiriska kommissionen¹⁰⁶, kamrat Suchanov leder en jordbruksavdelning osv. Vid sin sida har de Urals kommitté för allmän arbetsplikt. Med förlov sagt är det alltså detta organ som skulle bestå av ”vasaller”. De facto finns redan detta organ och att bilda något nytt vid sidan om vore ganska meningslöst.

Några ord om vår ekonomiska centralism. Kamrat Miljutin erinrade om hur nödvändigt det är att bekämpa de lokala organisationernas försnillning av egendom som tillhör företag vilka gjorts om till truster. Det är helt riktigt. Men ofta är det så, att generella centralistiska överväganden hindrar oss från att se det som i själva verket äger rum. Jag brukar ta som exempel Nadezdinfabriken och de företag som ligger under länsstyrelsens förvaltning i Jekaterinburg. Länsstyrelsen har 32 fabriker under sitt egid. Men Nadezdinfabriken har ensam större möjlig kapacitet än dessa trettiotvå. Centralisterna resonerar därför som så, att det vore bättre att stänga de 32 fabrikerna och att koncentrera alla ansträngningar till Nadezdinfabriken. Saken är bara den, att Nadezdinfabriken f.n. producerar betydligt mindre än de övriga trettiotvå tillsammans. Det beror på att Nadezdinfabriken behöver mycket större periferi, en kolossal mängd arbetskraft. Den har inte tillräckligt med livsmedel, foder åt hästar osv. De mindre fabrikerna klarar sig f.n. bättre med sina bofasta arbetare.

Man kan därför inte dra den slutsatsen, att de största fabrikerna ska uppmuntras och de mindre omedelbart slås igen. Istället bör man kunna se, att vi under ett års tid är tvungna att stödja de mindre fabrikerna och först när det blir möjligt stänga dem och helhjärtat satsa på storproduktion i Nadezdinfabriken. Centralismen tvingas sålunda lära sig gå framåt i en sicksackrörelse.

Men från centrum tycks ingenting liknande komma. Därifrån ser man bara ett allmänt schema. Istället märks det här desto tydligare på ort och ställe. Därför är det absolut nödvändigt att lokalt ha ett länsorgan, vilket dock kamrat Miljutin motsätter sig. Vad gäller industrin och livsmedelsförsörjningen är jag helt över-

ens med kamrat Rykov om, att livsmedelsfrågorna snarast och på ett bättre sätt måste underställas den allmänna linjen för vår industripolitik. Vi har alldeles för små tillgångar till livsmedel och kan därför inte fördela dessa på ett systematiskt sätt. Livsmedel måste först och främst distribueras till de platser som har till uppgift att utveckla industriproduktionen inom varje bransch. Vi måste därför på något sätt sy ihop och hålla samman det hela rent organisatoriskt. Jag menar att Folkkommisarien för livsmedelsfrågor och Folkkommisarien för vägar och kommunikationer borde ingå i Republikens militära revolutionsråd och där ha en avgörande röst vad gäller samordningen av livsmedelsdistributionen...

Kamrater, några ord om en fråga som kanske börjar tråka ut er, nämligen frågan om enmansledningen. Jag måste med sorg i hjärtat säga, att kamrat Tomskij – som ändå har alla böcker i sin hand – varit svagast av alla i den här frågan, t.o.m. och om möjligt ännu svagare än kamrat Osinskij. Kamrat Tomskij har försökt hitta någon slags dräpande motsättning mellan mina initiala teser och de teser som nu diskuteras. Enligt hans mening har vi såväl i den ekonomiska politiken som när det gäller att sammanställa teser haft att göra med fyra perioder och att det mellan dessa har kunnat upptäckas de största motsättningar.

Kamrat Tomskij hänvisar till mitt uttalande om att ”vi i alla delar närmar oss en enmansledning” och menar att jag därmed vill ha sagt, att detta närmande i själva verket betyder att vi tänker upprätta enmansledning överallt. Om vi t.ex. föreslår att man inom Gomza, vars ledning idag består av 15 personer ska minska antalet till fem eller tre och dessutom framhäva och förstärka ordförandens ställning – så betyder det enligt hans mening att vi inför enmansledning! Jag menar att formuleringen ”närma oss” är helt riktig. Kamrater inom CK har påpekat för mig, att inte allt för smarta och skarpsinniga människor skulle kunna tro, att jag kräver införandet och upprättandet av enmansledningar. Jag har sagt att om detta kan framkalla sådana missförstånd, så är jag överens om att göra redaktionella förändringar och sådana redaktionella förändringar har redan gjorts!

I teserna sägs nu, att ett arbetarkollegium ska bestå av tre personer under en ordförande som bär ansvar för hela institutionen och som på egen hand kan fatta beslut och att kollegiet bara har rätt att diskutera besluten. I teserna sägs i klartext att detta är ett kollegium. Vi behöver väl inte tvista om latinska termers betydelse, det är inte alla som förstår vad ett kollegium är och att förklara detta är inte alltid så lätt... Jag vill bara ha sagt, att detta slags kollegium är någonting som ligger väldigt nära begreppet enmansledning! Där ordföranden bär ansvaret för allt och där han inte kan säga ”det var inte jag utan Makár som gjorde det”, inte kan skylla ifrån sig, utan är högste ansvarige – där har vi en enmansledning! Ordföranden har bara skyldighet att rådsla med kollegiets medlemmar. Men finns då här i världen någon sådan direktör som anser sig ha så absolut makt, att han inte behöver lyssna på goda råd från någon enda människa?

T.o.m. de mest absolutistiska monarker har alltid hållit rådslag och vid deras tron har alltid funnits en massa kollegier. Naturligtvis betyder inte detta faktum, att vi tänker upprätta monarkistiska ledningsprinciper. Men handlar den här

diskussionen om rådgivande kollegier? Man säger att det finns kollegier knutna till folkkommisariatet. Det är sant och så här har detta formulerats i vår författning: "Folkkommisariatet och dess kollegium". Om ni så vill och om ni tycker det är viktigt kan vi beakta detta och skriva in följande i resolution: "Det är inte kollegiet som styr, utan en enda person samt kollegiet vid hans sida".

Men det är en något annorlunda sak. Att detta är en annan sak framgår också när kamrat Osinskij talar om exekutivkommittéer. Om man gör ordföranden i en exekutivkommitté ensam ansvarig för allt, betyder det – enligt kamrat Osinskij – att man tillsätter en guvernör och att det inte längre handlar om ett kollegium därest ordföranden i exekutivkommitté ansvarar för allt! Vi ska inte tvista med kamraten om hans latinska ordspråk – det är inte alla som förstår dem – men om vi håller oss till kärnan i dessa frågor, så kan vi säga att under nuvarande förhållanden och om kollegiet är av utmärkt kvalitet, då är det uppenbarligen bra med sådana kollegier där en enda människa styr och ställer.

Kamrat Rykov, som är en stor mästare på att manövrera, säger att hans ingenjörer är motståndare till enmansledning. För det första, kamrater, måste vi se efter vilka dessa ingenjörer, vilka dessa specialister är. För det är inte alls säkert att enmansledning hos oss kommer att innebära, att specialisten blir chef och arbetaren hans underordnade. Snarare tvärtom kommer arbetaren ständigt och jämt att vara chef, medan specialisten blir hans assistent. Så kommer kombinationen att se ut. Om kamrat Rykov har en andra sortens specialist, så tycker han säkert det är förträffligt om han får vara med i ett kollegium bestående av tre personer och då alltså under de två övrigas överinseende, istället för att stå under alla arbetares ledning. Dessutom brukar specialister vara rädda för poster där man är tvungen besvara frågor! Det är de hemskt rädda för!

Det var precis likadant i den militära förvaltningen. I början ville specialisterna ogärna åta sig militära poster, men sovjetmakten tog dem i kragen, satte in dem på ansvarsposter, tvingade dem att föra befäl och i den händelse de var dåliga på det blev de arkebuserade och liknande. Jag pratade nyligen med en ingenjör, som sade mig precis samma sak som kamrat Rykov, nämligen att ingenjörskåren är rädd för att bli ivätkörda på skottkärror. De har alltså kvar sin osäkerhet och de har sannerligen haft all anledning till det! Här måste det till en individuell attityd och det gäller att välja specialister som inte behöver skjutas iväg på skottkärra utan som duger till ansvarsposter. Kamrat Rykov glömde tala om vad han själv tycker i saken. Han sade heller ingenting om arméns underhållsenhet och de sändebud med särskild fullmakt som han skickat in i armén.

Kamrat Tomskij har bland sina övriga argument – och i andra frågor har han bra mycket bättre argument – bl.a. sagt, att enmansledningar förekommer i S:t Petersburg och i andra städer och att det gått ganska dåligt. Därest vi i denna resolution hade haft en punkt som säger, att det går illa för vår industri, men att industrin kommer att blomstra ifall vi överlåter ledningen åt en enda person, då hade kamrat Tomskij haft helt rätt. Men vi presenterar ju en hel rad åtgärder och bland dessa åtgärder finns också det här med enmansledning. Om man bara

skulle upplösa tremannaledningen, ersätta den med en enmansledning och utse en odugling till den posten – då har man inte alls löst problemet.

Vidare säger man att vårt förslag inte sparar in någon arbetskraft, eftersom det ändå krävs tre personer – enmansledningen kräver ytterligare en specialist eller en kommissarie, eller två specialister och två assistenter eller ett tremannakollegium... Men det här är ingen seriös attityd till saken. Tre kadrer som inte är insatta i saken kommer ändå att bli svagare än en enda som kan, ungefär som tre analfabeter som aldrig ens tillsammans förmår skriva ett brev. Och om dessa tre är väl insatta i saken, dvs på ekonomins område, så måste de fördelas på tre fabriker. När vi placerar en kommissarie i omedelbar närhet av en specialist så behöver kommissarien inte alls vara någon specialist och ha lösningar på fabriken's ledningsproblem. Istället ska han vara en ärlig och hängiven kader som är duktig och som vill lära sig. När han en dag lärt sig kommer han inte att kunna köra fabriken i botten av det enkla skälet att han inte styr över fabriken.

Om vi ger en god kader två svaga, så kommer de svaga – när de arbetar sida vid sida med en stark – att ständigt och jämt hindra den starke i hans arbete och på det sättet försvillas alla kraftansträngningar. Det verkar alltså som om spara på krafterna just nu betyder, att vi ska räkna med de kadrer som f.n. är i stånd att leda våra fabriker och att fördela dem på ett riktigt sätt, medan vi inte kan sätta dem som saknar den förmågan i ledningen för fabrikerna, utan istället måste sätta dem på skolbänken. Kamrat Tomskij har påpekat att CK har fel åsikt och att CKs teser är fel på den punkten, att det skulle vara möjligt att dra in massorna i lösandet av frågor som gäller industrins ledning – men har inte på något sätt bevisat detta. Naturligtvis ska en viss person med vissa kunskaper styra, men arbetarna måste känna till hur fabriken styrs. Ledningen måste avlägga en sådan rapport en eller två gånger per månad. Det är en fråga om teknik och erfarenhet! Arbetarna måste veta vilka uppgifter fabrikerna står inför, men de avgör inte dessa frågor, de diskuterar dem och gör sin stämna hörd.

På det sättet kommer det att ske ett urval, där de duktigaste tas ut till kurser och bland vilka det vaskas fram goda administratörer. Här har sagts att kamrat Goltsman är mot arbetarkollegier därför att han hellre ser genier. Jag vet inte vad han har för hemliga argument – men han ingår i CKs kollegium inom Metallarbetareförbundet. Ett av våra starkaste och mest seriösa fackförbund är anhängare av enmansledning, medan arbetarkollegierna försvaras i våra mest efterblivna fackförbund. Det är ett obestridligt faktum! Men kamrat Tomskijs mest dräpande argument, dvs hans huvudargument, är som han säger detta: I det sorgliga läge som arbetarna f.n. befinner sig i, dvs då de får dåligt med mat och arbetare t.o.m. dör av svält osv, vore det mycket farligt att ta ifrån dem arbetarkollegierna och försämra deras andra rättsliga förhållanden.

Man kan bli alldeles förtvivlad och uppgiven när man hör ett sådant argument. Det visar sig att det finns sätt, argument och metoder som tjänar till att lugna arbetarna och att de ska ha sitt kollegium likt en napp till tröst. Ni har varken bröd eller kött, med se här har ni ett kollegium att suga på! Det är bara ur den

synvinkeln det går att förstå kamrat Tomskijs och andra kamraters finurliga motiv. Och kamrat Osinskij menar att man måste agera så, att det i verkligheten handlar om enmansledning, medan den på fint latin ska kallas "kollegium"... Om man ska uppfatta det här, ursäkta mina ord, som ett sätt att vilseleda – vilket naturligtvis ingen av kamraterna har för avsikt att göra – så är det här ett program som man omöjligtvis kan rekommendera på ett kommunistiskt partis kongress!... Vi rekommenderar enmansledning, men inte som ett sätt att ge efter för fördomar.

Vi säger arbetarna: Vi har en hel rad åtgärder som vi vill rekommendera i arbetet för att lyfta industrin; en av åtgärderna är att krympa förvaltningarna – vi vill ha en enda man i ledningen och hoppas på det sättet kunna förbättra läget. Detta är det enda seriösa och korrekta sättet att ställa denna fråga.

Under den här frågan finns en principiellt mycket betydelsefull fråga. Det är att resterna av slaveri och likgiltighet fortfarande är mycket starka bland vissa element inom arbetarklassen i vårt land. Arbetarklassen har rekryterats bland bönder. Bland bönderna finns starka drag av likgiltighet, passivitet, upplösning i massan, karatajevbetende i Platon Karatajevs gestalt¹⁰⁷ – och allt detta finns också inom arbetarklassens lägre skikt. Vår uppgift är nu att i betydande grad slutföra det arbete som våra småkapitalister inte hann med på den korta tid de hade till sitt förfogande – att avspjälka arbetare ur massan. Det utesluter inte brodersband – men där inte varje enskild arbetare kan stå på egna ben och svara för sig, utan gömmer sig bakom arbetarkollegiet, där blir detta band ett band av likgiltighet och svaghet.

Det är därför de mest framstegsvänliga fackförbunden, de som lyckas skaka fram mängder av kadrer till ansvarsposter i hela sovjeternas land – och då i första hand metallarbetareförbundet – minst av alla är anhängare av arbetarkollegier och mest av allt vill ha enmansledningar. Det här är en fråga som har mycket stor betydelse för arbetarklassens sociala, moraliska och politiska skolning. Inför ögonen på arbetarklassen uppträder deras representanter, avancerade människor, som kan heta Ivanov, Petrov, Semjonov. De får tillfälle att visa upp hela sin personlighet och vill veta om de duger eller ej. Arbetarna kommer att avsätta dem från deras poster – och antingen nominera dem till ännu högre och ansvarsfulla poster eller skicka dem på fortsatta studier. Allt detta kommer att göra var och en av arbetarna till individer och ta fram personligheter ur denna arbetarklassens lösa massa – och detta är mycket mera värt än alla de ynkliga fraser om självständighet och arbetarkollegier som vi matats med här på kongressen. För att kunna leda industrin behöver vi inget amatörmässigt urval ute på enskilda fabriker; sådana val behöver vi för sovjeterna och för att organisera den politiska makten.

Kamrat Osinskij har gjort sig skyldig till ett fruktansvärt missbruk när han här citerat kamrat Kamenjevs ord om arbetarkollegiernas betydelse vad gäller arbetarklassens förmåga att leda produktionen. Vi behöver val för att välja ledningar, men när det gäller industrins ledningsfunktioner behöver vi inte val utan ett

systematiskt urval som sker via våra valda centra. Dvs, ett urval av de mest dugliga kamraterna som har förmåga att bokföra och kalkylera. Om de flesta av dessa personer finns här i Moskva, ska vi se till att några av dem skickas till Ural. Jag vet inte om kamraterna i Ural då kommer att prata om "vasaller" – men dessa kadrer kommer att filtreras och prövas i praktiken. Urvalet av personer för att leda ekonomin kan bara ske genom enmansledning.

Nu några ord om våra meningsskiljaktigheter. Annars kanske någon får ett felaktigt intryck av partikongressens medvetenhet. I diskussionen har man ryckt loss enskilda meningar ur CKs diskussion om mitt förslag till teser. Jag måste på förekommen anledning påminna kamrat Osinskij och be honom en gång för alla komma ihåg, att teserna inte kommit ur mitt huvud eller ur någon annan av CK-medlemmarnas huvuden, som Minerva kom ut ur Jupiters huvud. Vi arbetar tillsammans och korrigerar varandras misstag. När jag var i Jekaterinburg skulle misstagen rättas per telefon och blev därför bara fler till antalet...

När det inte handlar om att omedelbart genomföra ett beslut utan istället om att utarbeta direktiv för ledarskapet, ja, då behövs ett kollegium och vi gör därför ett kollegialt arbete, vilket kamrat Osinskij inte tycks förstå. I mitt utkast skrev kamrat Lenin, att de och de punkterna måste strykas. Han fick stöd för sin linje i Politbyrån, där frågorna avgörs med enkel majoritet. På det sättet föll dessa punkter bort och därför fanns de heller inte med i CKs utkast. Jag personligen står fast vid den meningen, att den instruktion som godkändes på Allryska centrala exekutivkommitténs första session och de beslut som togs på Sjunde sovjetkongressen beträffande de ömsesidiga relationerna mellan industrins centrala och lokala organ, är ett första steg i övergången till en socialistisk centralism. Det är en hållning som intas av alla CKs medlemmar, men jag är rädd för att en sådan formulering skulle kunna ge upphov till vissa helt överflödiga lokalpatriotiska och anarkistiska mått och steg, särskilt på platser där de råder stor oordning, ex.vis i Ukraina som vi nyligen återerövrat från fienden.

Här har delegater, inspirerade av kamrat Rykov, pratat om min föregivna allians med kamrat Goltsman. Det var kamrat Rykov som inledde på det temat med att karaktärisera kamrat Goltsman som industrialist. Men industrialismen är ju en bestämd rörelse. Kamrat Goltsman är medlem av partiet, han är inte kongressombud och är inte närvarande här, men jag kan berätta vad jag hört honom säga. Kamrat Goltsman har sagt, att inte alla fackligt aktiva följer med strömmen och står bakom kamrat Tomskij eller inte följer med i strömmen av ostrukturerade stämningar bland massorna.

Givetvis är det så, att det fackliga rörelsen i enlighet med sina historiska uppgifter strävar efter lika lön och jämställdhet bland arbetarna, att människor med olika yrken ska ha samma arbetsvillkor, dvs inte behöva anstränga sig hårdare än andra. Det är fackföreningsrörelsens uppgift. Men under denna övergångsperiod är vi tvungna att gå över till ett premiesystem och att ge specialisterna bättre betalt. Vi kan inte dra oss för att ge en specialist tredubbel matranson om han är i stånd att lyfta produktiviteten med 10 procent. Vi är

tvungna att gå över till en så grov och skarp individualisering inom arbetarklassens översta skikt.

Det kommer till uttryck däri, att vi tillsätter en kommissarie och ger honom stor makt, vilket naturligtvis inte kommer att ske under ekonomins fortsatta utveckling, då maskinen börjat gå som planerat och utan driftstörningar. Vi är tvungna att upprätta den sortens diktatur på fabrikerna och att betala specialisterna bättre i form av premier. Kamrat Goltsman försvarar detta och säger, att vi halkat efter med denna sak, att vi hade kunnat göra detta mycket tidigare och med stor framgång. Vi skulle ha tagit tjuren vid hornen istället för att kasta till arbetarna nappar att suga på i form av kollegier, lönenivellering osv.

Ni säger att det är en mycket svår uppgift. Men vi kan inte undgå det förhållandet, att arbetarklassens drabbas av orättvisor inom sina led och att en del arbetare får mat och andra får gå hungriga. Vi skulle ha behövt säga arbetarna sanningen redan långt tidigare, men det är heller inte för sent att göra det nu. Arbetarklassen kommer att förstå, att vi i detta läge inte klarar oss med fredliga och bekväma åtgärder, att det måste till en fruktansvärd anspänning av våra krafter och att dessa ansträngningar måste åtföljas av stora offer från arbetarklassens sida.

Kamrat Rykov sade, att vi bygger CK som någon slags Noaks ark... Jag vet inte i vilken roll kamrat Rykovs anhängare hade tänkt figurera ombord på arken – i rollen som rena eller orena... Men kamrat Lenin har inte alls föreslagit något liknande! Han har sagt följande: Vi behöver en CK som har intima band med den fackliga rörelsen och dess tre miljoner organiserade arbetare. Där finns olika strömningar och CK garanterar att de får leva vidare, men under villkor att ni slår fast denna av CK beslutade linje och att denna linje finns med i den resolution som kongressen kommer att anta. Det är ni som ska välja denna CK och nominera kamrater som har förbindelser med enskilda fackförbund eller med enskilda strömningar inom dessa fackförbund.

Det var de huvudtankar kamrat Lenin framförde. Dessa kan naturligtvis inte förvränga CKs fysiologi, men CK kommer genom den linjen i kontakt med alla massorganisationernas ombud och kadrer, varför CK bättre och med fastare hand kommer att kunna utföra sitt arbete. CK måste, enligt min mening, hålla fast vid denna linje även i frågan om arbetsorganisationen. Det är en linje CK haft och har och förhoppningsvis håller fast vid. Av någon anledning har kamrat Tomskij, i sina försök att kompromettera linjen, kallat den för en spiral. Jag vet inte vad han tänkt sig för spiral, men om han menar en bra ståls spiral, då är den här linjen inte alls så dålig... Om man drar spiralen åt ena hållet och sedan släpper den, så antar den sin tidigare form; men om man drar i spiralen alltför otåligt, kan det hända att den som handskas oförsiktigt med den får sig en knäpp på näsan...

Stenografiskt protokoll från RKP(b)s IX kongress.

---

*) Sazjen är ett äldre ryskt mått – 2,134 m; en sazjen-kubik måste, om jag räknat rätt, betyda ca 10 kubikmeter. Ö. *anm.*

Fackföreningarna och arbetets militarisering

*(Tal på III Allryska fackföreningskongressen
9 april 1920)¹⁰⁸*

Kamrater, tillåt mig först få framföra en hälsning från arbetarnas och böndernas Röda armé och Röda flotta till den III kongressen för arbetarklassens fack- och produktionsföreningar i Ryssland. (Applåder).

Kamrater! Under dessa år av förbittrade strider har vi för Röda arméns räkning sannolikt mobiliserat något fler eller något färre arbetare och bönder än ni f.n. har medlemmar i era fackföreningar. Den överväldigande majoriteten av soldaterna i Röda armén består av bönder. Knappast fler än 15 % av soldaterna är arbetare. Inte desto mindre kan vi efter två års strider säga, att de som verkligen byggt upp Röda armén är de progressiva arbetarna, dvs de partitrogna och fackligt organiserade arbetare. När vi hade det svårt vid fronterna vände vi oss till CK i kommunisternas parti, å ena sidan, samt till presidiet för Fackliga centralrådet, å den andra. Från dessa två källor skickades framstegsvänliga arbetare till fronten där de byggde upp den Röda armén med de egna organisationerna som förebild och som en avbild av dessa. Detta faktum måste vi nu komma ihåg med största distinktion, eftersom det kastar ett nödvändigt ljus över själva begreppet militarisering i enlighet med vår kommunistiska uppfattning.

När vi talar om arbetets militarisering måste vi, kamrater, ha klart för oss att ordet "militarisering", så som det används i borgerliga länder, ingenting har att göra med vår militarisering. Vår militarisering skiljer sig från all annan militarisering i den borgerliga världen i lika hög grad, som det organiserade proletariatet skiljer sig från den medvetna och organiserade bourgeoisien. Sammanblandningen av begreppen socialistisk, proletär, kommunistisk militarisering med borgerlig militarisering är anledningen till flertalet missförstånd och fördomar i denna fråga.

Jag vill på en gång göra klart, att all kritik från mensjevismens företrädare på denna kongress¹⁰⁹ och överhuvudtaget på fack- och produktionsföreningarnas kongresser, helt varit grundad på en halvt medveten sammanblandning och försök att likställa borgerlig militarisering med proletär, socialistisk, kommunistisk militarisering. När vi talar om arbetets militarisering och om allmän arbetsplikt svarar man oss, att arbetets militarisering är ett borgerligt begrepp som bara motverkar proletariatets intressen. I mensjevikernas resolution heter det, att arbetets militarisering leder till låg arbetsproduktivitet och en upplösning av arbetskraften, ty – säger resolutionen – tvångsarbete är alltid lågproduktivt.

Det är exakt vad mensjevikernas resolution slår fast. Men låt oss granska själva kärnan, själva grundvalen för denna fråga. Det handlar inte om att vi tänker utlysa undantagstillstånd på den ena eller andra fabriken; det handlar inte om att

vi medelst en militärtribunal tänker straffa de arbetare som stjälar materiel och verktyg och saboterar arbetet. Nej! Det här är en fundamental fråga, en fråga om själva grunden för den socialistiska hushållningen. När mensjevikererna i sin resolution säger att tvångsarbete alltid är lågproduktivt befinner de sig som gisslan hos den borgerliga ideologin och förnekar själva grundvalen för en socialistisk ekonomi. I den första punkten i deras resolution heter det, att vi lever i en övergångsperiod mellan kapitalistisk och socialistisk produktion. Vi ska inte vara kinkiga och vi ska inte ställa frågan hur länge de erkänt den övergångsperioden.

De har tidigare anklagat oss – och det är grunden för våra meningsskiljaktigheter – för att vi tycker oss se en social revolution där det bara finns en borgerlig, samt för att kommunister bara skulle vara fantaster och utopister, som river ner den borgerliga ekonomin utan att själva vara i stånd att skapa någonting. Här kan det inte ens bli tal om någon övergång till socialismen! Men nu säger de plötsligt, att Ryssland befinner sig i en situation präglad av övergång från kapitalism till socialism. Så sant som det är sagt. Tills vidare noterar vi, att detta erkännande kommer från våra, i den här frågan, mest oförsonliga fiender – mensjevikererna.

Men då återstår frågan: Med vilka metoder och på vilket sätt ska vi organisera arbetet under övergångsperioden mellan kapitalism och kommunism? Vi får höra svaret, att tvångsarbete är improduktivt. Men vad betyder då tvångsarbete? Vad är det för typ av arbete, mot vilket bourgeoisins mest progressiva ideologer mobiliseras? Jo, mot böndernas tvångsarbete under livegenskap, å ena sidan, samt mot ett normerat, tvångs-, hantverks- och skråmässigt arbete, å den andra. Mot detta ställer de begreppet ”det fria arbetet”. Men vad betyder då ett fritt och otvunget arbete för mensjevikererna? Det må deras talare förklara för oss.

Vi känner till slavarbetet, vi känner till arbetet under livegenskapen, vi känner till det tvångsmässiga, reglementerade arbetet i medeltidens skråväsende. Vi känner också till det fria lönearbete som bourgeoisien kallar fritt. Mot detta ställer vi ett av samhället normlagt arbete på basis av en ekonomisk plan, ett arbete som är ett obligatorium för hela folket, dvs ett tvångsmässigt arbete som gäller varje arbetsför människa i landet. Detta förutan är det meningslöst att ens prata om någon övergång till socialismen. För en liberal hänger frågan om tvånget naturligtvis helt och hållet samman med frågan om arbetsmarknaden: Kommer han eller kommer han inte att kunna köpa arbetskraft till ett fördelaktigt pris? Det är på detta sätt han definierar begreppet ”det fria arbetet”.

Inslaget av materiellt och fysiskt tvång kan i det ena fallet vara större, i det andra fallet mindre. Under livegenskapen¹¹⁰ var det ingalunda så, att gendarmeriet ständigt övervakade den enskilde bonden. Här fanns vissa hushållsformer till vilka bönderna anpassade sig, ja, som den enskilde bonden vid denna tid ansåg skäligen och mot vilka han bara tid efter annan revolterade. Det var först då som den feodala staten kastade sig över bonden med all sin styrka.

Tvångsmässigt arbete betyder ett sådant arbete, där varje arbetsför människa har en bestämd plats som anvisats henne av ekonomiska organ i länet, guvernementet, häradet. Arbetet följer ett regelverk och kommer inte till användning spontant genom att arbetskraft köps och säljs, utan följer en ekonomisk plan som omfattar hela landet och följaktligen också hela arbetarklassen. Detta är innebörden i begreppet allmän arbetsplikt, ett begrepp som alltid ingått i socialisters program. Varje arbetsför människa i den nya samhällsordningen måste under övergångsperioden till detta nya samhälle bli soldat i arbetets armé och utföra de uppdrag som åläggs henne av den makt som hon varit med om att inrätta.

Man säger att tvångsarbete är improduktivt. Om det är sant är hela den socialistiska ekonomin dömd till undergång, ty det kan inte finnas någon annan väg till socialismen än att samhällets myndigheter genom ett ekonomiskt centrum fördelar hela den tillgängliga arbetskraften i landet och att denna arbetskraft fördelas i enlighet med de behov som framgår av en riksomfattande ekonomisk plan. Men om vi erkänner detta, då har vi också – till form och innehåll – accepterat arbetarstatens rätt att skicka ut varje arbetare och arbeterska till den plats där de bäst behövs för att våra ekonomiska uppgifter ska kunna fullgöras. Därmed har vi också accepterat statens, arbetarstatens, rätt att bestraffa den arbetare och arbeterska som vägrar fullgöra statens uppdrag, som vägrar anpassa sin och arbetarklassens vilja till de ekonomiska uppgifter landet står inför.

Det är här vi också finner grunderna till arbetets militarisering. Om vi ser oss tillbaka och även granskar andra europeiska länder så ser vi, att inte en enda samhällsorganisation, inte en enda statsorganisation, anser sig ha rätt att beordra någon enda av sina medborgare: Du åker till den och den platsen, tar arbete på den och den fabriken och stannar där så länge du behövs på fabriken. Inte en enda organisation, med ett undantag – armén. Endast armén har kunnat disponera över sina medborgare, sina soldater på detta sätt, så att den kunnat utfärda order, ställt ut soldaten på post och tillsagt honom: Här ska du stå till kl 05.30 och därefter ska du infinna dig där och där. Utan denna ovillkorliga rätt att disponera över sina medlemmar kommer dagens fack- och produktionsföreningar att förvandlas till en tom form som är berövad varje innehåll.

Om det samhälle, den stat, som bygger socialismen behöver fackföreningar – och de behövs som en grundval för ekonomin, som de organ vilka mäktigt omsluter hela landets arbetarklass, detta värdefulla produktionskapital, denna hävstång för den socialistiska utvecklingen – måste dessa fack- och produktionsföreningarna, till skillnad från enskilda arbetare och enskilda grupper, ha såväl möjlighet, som förmåga och rättighet att fördela, gruppera och binda enskilda grupper, enskilda arbetarkategorier och enskilda proletärer till den plats där staten och socialismen som bäst behöver dem. Detta, kamrater, utgör också själva grundvalen för arbetets militarisering. Den som inte förstått detta ABC förblir en liberal och kälkborgare, även om han – precis som mensjevikerna skrivit – menar att vi lever i en övergångsperiod mellan kapitalism och socialism.

Om arbetarna håller fast vid det som tidigare kallades fri rörlighet, friheten att när som helst lämna en fabrik och söka sig ett bättre betalt arbete, så kommer detta under nuvarande förhållanden – då hela livet skälver och hela produktions- och transportapparaten hotar att störta samman – bara att leda till fullständig anarki inom ekonomin, till att arbetarklassen fullkomligt krossas och atomiseras, till att vi inte alls vet vad som kommer att ske i morgon med vår industri.

Arbetets militarisering är inget påfund av enskilda politiker eller ett påhitt av vår militärledning. Arbetets militarisering, i den grundläggande mening jag talat om, är den ofrånkomliga huvudmetoden för att organisera arbetarstyrkorna, för deras obligatoriska omgruppering i enlighet med statens behov i vårt land, som bygger socialismen under övergångsperioden från kapitalets välde till det kommunistiska samhället. Om denna obligatoriska, organiserade och fördelade arbetskraft inte är produktiv – då kan vi lika gärna stryka ett streck över socialismen.

Samhällets hela utveckling kan betraktas som en arbetsorganisation i allt nyare och nyare former syftande till höjd arbetsproduktivitet. Om denna nya form för arbetets organisering leder till sänkt arbetsproduktivitet, då är det fatalt nog så att vi går mot undergång och sammanbrott, hur mycket vi än vrider och vänder oss och hur mycket vi än anstränger oss för att bygga arbetarklassens organisationer.

Är det sant att tvångsarbete alltid är improduktivt? Jag kan själv besvara frågan så här: Det är den mest beklagansvärda liberala fördom som finns, ty även den livegnes arbete var produktivt eftersom det var mer utvecklat än slavarbetet. Och eftersom livegenskapen och feodalernas herravälde¹¹¹ säkerställde städernas och bondearbetets okränkbarhet visavi andra feodala rövare, så var detta en progressiv form av arbete. Livegenskapens tvångsarbete växte inte fram ur feodalernas onda vilja. Det utgjorde en progressiv företeelse. Därefter ersattes livegenskapen av det fria lönearbetet. Lönearbetet sprängde självt sina ramar under imperialismen och därmed skapades också villkoren för en ny arbetsorganisation, villkoren för att organisera arbetet på basis av den samhälleliga solidaritetens obligatorium, dvs på socialismens grundvalar.

Är det sant, att denna nya form av kollektivt tvång oundvikligen och alltid måste vara lågproduktivt? Jag upprepar att detta är den mest kälkborgerliga plattityd som tänkas kan och som varje arbetare måste varnas för. Hela mänsklighetens historia är historien om hur människan fostras till arbete, fostras till att höja arbetsproduktiviteten. Och det är alls ingen lätt uppgift, eftersom människan är lat till sin natur och har rätt att vara lättjefull, dvs sträva efter att med minimala kraftansträngningar generera så mycket produkter som möjligt. Det ser alltså ut som om hela utvecklingen kan mätas i grader av arbetsproduktivitet och att en ny arbetsform måste avlägga examen med arbetsproduktiviteten som provosten. Varken det fria arbetet eller det fria lönearbetet var i början produktivt.

Den som tror något annat har bara huvudet fullt av liberala fördomar. Det fria lönearbetet blev produktivt först steg för steg. För att så skulle ske användes samhällelig fostran. I denna fostran ingick de mest skilda metoder. Bourgeoisien jagade först ut bönderna på landsvägen, efter att i förväg ha stulit deras jord. När

bönderna inte ville arbeta på deras fabriker slogs de i järn, hängdes och avrättades. Det var på det sättet bönderna lärde sig sköta fabrikernas maskiner. Mot bönderna tillämpades drakoniska lagar.

Därefter började bourgeoisien använda ideologisk påverkan i form av prästerskaps predikningar. Bourgeoisien reformerade katolicismens gamla religion, som ju hade tjänat den feodala samhällsordningen, och anpassade den till en ny i form av reformationen. Bourgeoisien hittade präster som började spela rollen som andliga ordergivare, andliga kontrollörer. Läroanstalterna, skolorna och pressen, ja, allt anpassades för att ideologiskt kunna bearbeta arbetarna, eller rättare sagt, för att kunna dra arbetarklassen vid näsan. Dagslöner, beting, ackordslöner, kollektivavtal, prislistor – allt detta är olika sätt och metoder som bourgeoisien har i sina händer för att kunna dressera arbetarklassen i arbetet. Men det var först så småningom som bourgeoisien lyckades pressa ur arbetarna allt större och större mängder arbetsprodukter, allt mer och mer av arbetarnas energi.

Därtill försöker bourgeoisien på olika sätt uppmuntra arbetaren till hårdare tag och att klättra på karriärstegen. Ovanpå allt detta försöker bourgeoisien även påverka tradeunionisternas politik, fackföreningarna och arbetarklassens organ. Särskilt i England har bourgeoisien lyckats sätta sin prägel på dessa. Med hjälp av de fackliga ledarna har bourgeoisien satt arbetarna under press och har i dem inympat en övertygelse om att de måste vara plikttrogna. Givetvis har detta varit i samhällets intresse, men framför allt till nytta för bourgeoisien.

Arbetsproduktiviteten under det fria lönearbetet är ingenting som historien bär in på silverbricka – den är resultatet av en långvarig, ihärdig, agitatorisk, materiell och repressiv politik från bourgeoisiens sida visavi arbetarklassen. Inget fritt arbete eller fritt lönearbete är i sig produktivt. Formerna för arbetet bestäms av produktionsförhållandena. Arbetets juridiska emballage överensstämmer med den givna tidens uppfattningar, medan arbetsproduktiviteten är resultatet av att de materiella medlen växer, produktionen ökar och tekniken utvecklas, jämsides med att de arbetande skolas in och anpassas till den nya samhällsformen. Det är också så som frågan om militariseringen finner sin lösning. Den som inte förstår detta, så som mensjevikerna inte förstått, förstår heller inte socialismens ABC.

Det är vår uppgift att fostra arbetarklassen på en socialistisk grundval. Vilka metoder har vi då för detta? Dessa metoder är inte fler än bourgeoisiens, blott ärligare, rakare och öppnare och är inte besmittade av lögn och bedrägeri. Bourgeoisien var tvungen utge sitt arbete för att vara fritt och bedrog enkla och rättframma människor vad gäller detta arbetes produktivitet. Vi vet att varje arbete är ett samhälleligt nödvändigt arbete. Människan är tvungen att arbeta för att inte dö. Människan vill inte arbeta, men samhällsorganisationen tvingar henne att göra det, tvingar henne med s.a.s. piskans hjälp att arbeta.

Skillnaden mellan den nya samhällsordningen, den socialistiska och den gamla borgerliga, består i att vårt arbete utförs i samhällets intresse och att vi därför inte har något behov av prästernas, kyrkans, liberalernas eller mensjevikernas recept

på hur man kan få arbetarklassen att prestera mera i sitt arbete. Vi säger rakt på sak och öppet, att arbetarklassens intressen kräver att varje arbetare anstränger sig hårdare. Vilka medel har vi då för detta? Jo, vi har agitationen. Bourgeoisien hade religionen – men vår styrka är, att vi öppet förklarar sakernas tillstånd, sprider de upplysningar som behövs, skolar massorna i tekniska frågor, klargör för massorna den ekonomiska plan som kamrat Rykov¹¹² talade om.

Vi säger att det i första hand är nödvändigt att återuppbygga transportsektorn. Gör vi inte det kommer vårt land att sprängas i småbitar och arbetarklassen att införlivas i bondeklassen. Vi måste kunna transportera livsmedel, råvaror och bränsle. För det andra krävs att vi börjar bygga upp en maskintillverkning för transportsektorns behov. För det tredje en maskintillverkning för framställning av konsumtionsvaror. För det fjärde att börja massproducera konsumtionsvaror.

Den här planen vecklar vi ut inför hela landet, inför arbetarna och bönderna, för att de ska tvingas inse, att läget kommer att vara mycket tungt de närmaste 2-3 åren, att det arbetande folket kommer att få det lättare rent materiellt först som resultat av den fjärde länken i nämnda kedja. Det första villkoret för disciplin och för att kunna organisera arbetet är, att de breda arbetande massorna fått klart för sig vad den ekonomiska planen innebär. Det andra villkoret är en rationell arbetsorganisation. När vi flyttar arbetarna från plats till plats, när vi mobiliserar bönder för att göra sin arbetsplikt, då måste den mobiliserade först av allt vara övertygad om att denna mobilisering inte är spilld möda; att de som sköter mobiliseringen har en bestämd ekonomisk plan; att arbetskraften behövs just på den plats där den befinner sig för att utföra en ekonomisk uppgift. Varje litet misstag undergräver i den meningen arbetarstatens auktoritet och det socialistiska uppbygget – inte bara i efterblivna bönders, utan också i arbetarmassornas ögon.

Under de förhållanden som nu råder kan vi inte betrakta löneformer som ett sätt att i första hand trygga den enskilde arbetarens existens, utan framförallt som ett medel för att uppskatta vad varje enskild arbetare kan ge sin arbetarrepublik. Lönen ska främst vara ett mått på den enskilde arbetarens kraftansträngning, skötsamhet, lämplighet och arbetsproduktivitet. Så länge vi är fattiga och utarmade, så länge det fattas livsmedel för att tillfredsställa ens ett minimum av behoven, kan vi inte fördela livsmedlen lika för alla arbetande. Konsumtionsvaror kan bara sändas till de viktigaste produktionsbranscherna, till de allra viktigaste företagen. Det är vår plikt att göra detta, vår plikt med tanke på landets framtid och för att kunna rädda de arbetande massorna. Vi kan klä arbetaren varmare och utspisa honom bättre, därest denne arbetare kommer att arbeta ärligare, mer plikttroget och hårdare. Det är därför vi vill tillämpa ett premiesystem.

Slutligen kan vi heller inte avstå från repressalier. Sådana kommer att tillgripas så länge det finns en stat. Mot egoister, mot dem som håller sig borta från arbetet, har arbetarstaten rätt att agera med fast och tung hand och vidta repressalier. Det finns inga färdiga och fulländade former och metoder för att organisera arbetet. Arbetare och arbeterskor – organisera ert arbete i enlighet med de nya statliga normerna och i enlighet med trycket från det stora kollektivet, se till att ert arbete

blir produktivt! Det är den uppgift ni står inför. Och detta är inget färdigt liberalt teorem, som studenter lär sig innantill ur dåliga böcker. (Applåder).

Kamrater, den här frågan märks allra tydligast i de s.k. arbetsarméerna. När vi kom på tanken – inte av principiella skäl, utan därför att läget var sådant – att vi borde kunna använda en enskild armé, bestående av militära förband, för att utföra arbetsuppgifter (inte i överförd utan i bokstavlig mening), så sade samma talare som framträtt här från mensjhevikerna, att detta är fullkomligt meningslöst. Medborgare Abramovitj sade på gruvarbetarnas kongress, att vi är helt konkurrensmässiga, att andelen arbetare i armén är helt försumbar.

Kamrater, detta är svartmålning, i bästa fall ett lättsinnigt påstående från människor som står vid sidan om, inte känner till fakta och sysslar med löst prat. Vi har inte gjort bankrutt utan tvärtom tagit ett jättekliv framåt. Vi har heller inte gjort oss av med arbetsarméerna, utan istället ökat deras antal. Och jag ska säga er varför. Vi började med att omorganisera Tredje armén till en arbetsarmé. Den här militära armén befann sig i ett ganska besvärligt läge. Dess stab var förlagd till Jekaterinburg och den hade berövats nästan alla stridande förband. Dessa förband hade satts in i söder och i väster. Den här armén hade en väldig förvaltningsapparat. Den kunde inte förflyttas till söder eller väster pga förhållandena inom transportsektorn. Allt detta var upphovet till idén om att denna armé borde kunna sättas i arbete. Utan att störa arméapparaten – den kunde ju komma till användning under våroffensiven mot Denikin i söder – gjorde vi ett försök att använda den på arbetsfronten. När vi satte igång med att anpassa armén till fredligt arbete visade det sig, att armén räknade 110-120 tusen personer. Men av dem kunde i början bara 10 tusen man sättas in i arbete.

Dessa sattes delvis in för att skaffa fram livsmedel, men det allra flesta sattes i skogsarbete. Tio tusen arbetare, som fortfarande var mobiliserade rödarmister, hade behov av sjukvårdspersonal, reparationsverkstäder, en serviceapparat för den ekonomiska biten, fältkök osv. I fackliga kretsar skulle man ju aldrig kalla en kock för snyltare, särskilt inte om han arbetar för samhällets bästa.

Jag upprepar att vi, utan att störa arméapparaten, bara kunde få loss 10 tusen man. Så fort vi krossat Denikin ställdes arméapparaten om och vi lämnade bara kvar en enda division. Hur det har gått? Jo, redan nu är det inte bara 23 % – som det var tidigare – utan 38 % av Tredje arméns totala styrka som den senaste tiden arbetat i Första arbetsarméns led i Jekaterinburg. Av militärområdets lokala förband, dvs de som fanns där innan Tredje armén kom, är 49 % i arbete. Drygt tre tusen kvalificerade arbetare från armén har kommit via Urals kommitté för arbetsfrågor. Arbetsproduktiviteten har ökat i kolbrytningen, skogsavverkningen, vedtransporterna och arbetet med att skaffa fram livsmedel.

I kolbrytningen kring Tjeljabinsk och på andra platser arbetar gruvarbetare sida vid sida med soldater från de militära förbanden. Så här ser resultaten ut: Inom kolbrytningen i Kizel var produktionen i februari 1 miljon 23 tusen och i mars 1 miljon 569 tusen *) – en ökning med 54 procent.

Jag vill också anföra ett utlåtande, som borde bara auktoritativt för våra motståndare, dvs mensjevnikerna. Det här utlåtandet har gjorts av medlemmen i mensjevnikernas parti, kamrat Suchanov, som på sin tid sändes till fronten av sitt parti. Han har arbetat i lantbruksavdelningen på en framträdande post och haft uteslutande tvångsrekryterade arbetare till sitt förfogande. Vad säger han då? Jo, han är nöjd med hur arbetet utvecklats. Men då han kom hade han varit mycket skeptisk. Hans nya erfarenheter av arbetsarméerna finns inte beskrivna i några som helst skrifter, givetvis inte i de mensjevnikiska, men inte heller i några betydligt seriösare skrifter. (Applåder).

I det här avseendet har Marx inte lämnat oss några anvisningar om hur vi ska bära oss åt eller om formerna för arbetsorganisationen. Vi tvingas själva konstruera, skapa och utarbeta dessa former. Vi började med en 10-procentig arbetsnärvaro och är nu uppe i 50 procent. Men det räcker inte. I kolbrytningen i Kizel finns tre och ett halvt tusen arbetare. Pga sjukdomar där, precis som i armén, är det färre än 2 tusen som går ut i arbete. Hälften av dessa är deras hustrur, som lagar deras mat osv. Man kan jämföra med motsvarande militära organ och försöka hålla detta i minnet. Om man räknar samman det antal arbetare som går på jobbet i fabriker och verkstäder och jämför med det totala antalet vuxna arbetare, deras familjemedlemmar och dem som står för markservicen, så är säkert färre än 50 % av dem i arbete. Det verkar som om den huvudsakliga fördomen, alltså den att militariserat arbete skulle vara improduktivt, bara kan krossas genom att man skaffar sig erfarenheter.

Vi har tillgång till organiserad arbetskraft som vi kan använda oss av, anpassa och förändra som vi vill. Det verkar som om vi har allt vi behöver. Här har jag en tabell som är ännu tydligare. Det är en tabell över arbetsproduktivitets utveckling i ett ingenjörskompani som bildats i Moskva för att skaffa fram ved. Huvudkommittén för skogsfrågor har satt upp normen 4,5 personer per sazjen-kubik. I ingenjörskompaniet hade man som mål satt upp normen tre arbetsdagar – dvs, tre personer – per sazjen-kubik. Den norm Huvudkommittén för skogsfrågor satt upp klarade man av mycket snabbt. I januari krävdes för en sazjen-kubik 2,33 arbetsdagar; i februari 2,10 och i mars 1,20 arbetsdagar.

Dvs, en enda arbetande soldat klarade nästan av en sazjen-kubik ved per arbetsdag, vilket är en utomordentligt hög arbetsproduktivitet. Det har uppnåtts tack vare att man tagit hänsyn till varje människas individuella egenskaper, att man försökt väcka ambitionen att göra sitt bästa i arbetet, att de arbetande erhållit premier. För att tala med fackföreningarnas språk har man apropå det sistnämnda använt sig av en flexibel löneskala som har anpassats till individuella förändringar med avseende på arbetsproduktiviteten. Här har vi alltså en uppgift som vi delvis löst och som vi fortsättningsvis kommer att lösa mycket bättre än i dagens läge.

Eller ta t.ex. frågan om den råa, okvalificerade arbetskraft som behövs för snöröjningen längs våra järnvägar, i enkla reparationsarbeten, i enkla byggnadsarbeten,

vid hästtransporter, i vårflottningen osv. Var ska ni ta den arbetskraften? Hur och var ska ni mobilisera denna arbetskraft? Jo, den kan mobiliseras bland parasite-
rande element, men givetvis i första hand bland bönderna. Men att mobilisera
bönder betyder ju att militarisera. Endast genom militarisering kan ni bilda ar-
betslag, arbetskompanier, och anpassa dem till de nödvändiga statliga arbetena.
Bönderna har inga fackföreningar. På landet kommer militariseringen att överlå-
tas på statliga organ. Men vem ska då leda detta arbete?

Vem ska mobilisera denna arbetskraft och vem ska sköta övervakningen så att
arbetsproduktiviteten håller sig på en hög nivå? Naturligtvis de progressiva arbe-
tarna. Men hur ska de uppträda visavi bönderna om de inte dessförinnan fått sin
egen fackförening med på noterna med avseende på obligatoriet att verkställa
givna arbetsorder? Från varje mensjevnik har vi på denna kongress sett försök att
framställa saken så, att en militarisering av arbetet skulle stå i motsättning till
arbetarklassens självorganisering. I det mensjevnikiska receptet för att rädda
fosterlandet genom ”arbetarklassens självorganisering” återspeglas den liberala
inskränktheten och den liberala världsuppfattningens platthet.

Man försöker ställa militariseringen i motsättning till arbetarklassens självorgani-
sering. Men jag har redan med en rad exempel bevisat, att arméns militarisering
inte ägde rum på order från någon militär specialist. Visst har vi haft behov av
specialister. De har lärt oss mycket som vi har nytta av. Numera är en del av dem
också duktiga på att föra befäl. Men vem var det som militariserade vår armé?
Vem var det som skapade den av bönder? Vem var det som byggde upp den av
de soldater som hade deserterat under det imperialistiska kriget, eller de soldater
som ingick i partisangrupper och partisanförband? Jo, armén skapades genom
arbetarnas självorganisering. Det var arbetarna som sände 100 tusen av sina bästa
proletärer till armén. Var och en av dessa 100 tusen utsågs till befäl när de kom
till fronten och där intalade de sig själva: Här gäller det antingen att gå under
eller att skapa en hållfast, järnhård och verkligt militär disciplin.

Hur många gånger har det inte hänt, att en proletär – som aldrig tidigare varit i
armén – gripit en militär specialist i kragen och kastat honom till marken för att
denne inte till punkt och pricka verkställt given order. Det är kommunistiska
arbetare som upprättat militär disciplin i armén. Nu, när vi talar om industrins
militarisering, hävdas att denna står i motsättning till arbetarklassens självstän-
dighet. Men om det nu var så, att armén militariserades just genom arbetar-
klassens självorganisering – vem är det då som ska militarisera industrin om inte
proletariatet i form av sina mest medvetna, energiska och progressiva element?

Vad är då armén? Armén är den enda organisation i världen där människan är
ålagd att ge sitt liv – villkorslöst och fullständigt. Armén kräver blodoffer. Den
räknar inte med individens heliga intressen och kräver offer i helhetens namn.
Vårt ekonomiska läge kan liknas vid situationen för ett land som är omringat av
fiender, vilka är två-tre gånger starkare. En gängse, normal regim och gängse,
normala metoder kan inte rädda oss. Vi behöver en extraordinär våg av arbetsen-
tusiasm, en exempellös beredvillighet att offra sig för revolutionens sak – från

varje människa. Och vi behöver en utomordentligt stark ekonomisk apparat som talar om för var och en och alla människor: Du har det svårt, du lider – vi vet – men trots att vi vet hur svårt det är och hur du lider, så beordrar vi dig, i helhetens namn, att inställa dig på arbetsplatsen. Detta är arbetets militarisering.

Det är denna tanke som ni, kamrater, åläggs att i bred omfattning överföra till det arbetande folket. Ni har i uppdrag att skingra den kälkborgerliga förvirringen med avseende på begreppet militarisering och ge massorna vår proletära uppfattning, vars riktighet besannats i vår Röda armés erfarenheter. Helhetens rätt att råda över delen – det är den rätt som nu måste överföras till arbetets område. Naturligtvis går det inte att klara av den uppgiften på en dag. Den kommer att lösas steg för steg och med en kombination av olika medel – agitation, propaganda, påtryckningar, repressalier – kommer till slut den dag, då arbetet inte ens subjektivt kommer att uppfattas som ett tvång. När arbetsvillkoren blir gynnsamma, när arbetet kana täcka alla mänskliga behov – kommer inte planhushållningen längre att uppfattas som någonting påtvingat. Det progressiva skiktet i samhället har redan den uppfattningen. Det progressiva skiktet inte bara accepterar militarismen, de godtar militarismen hel och hållen.

Mensjevikernas kritik är ingenting annat än ett försök att utså splittring och få enskilda arbetare att desertera från arbetet. Och det i en situation då arbetarklassen under de svåraste förhållanden och med de mest komplicerade åtgärder tvingas söka befria sig från arvet efter det imperialistiska slakthuset och bourgeoisins herravälde. Vad angår det då oss, att de samtidigt erkänner den ryska revolutionens socialistiska karaktär?! Det räcker inte med detta medgivande.

Vi försöker fästa hela det arbetande folkets uppmärksamhet på behovet av att återuppbygga landets raserade ekonomi. Och i det ögonblick vi gör kraftanstängningar i detta arbete säger de, att vår politik grundar sig på tvångsmetoder riktade mot arbetarmassorna och att de därför behöver fackföreningarna för kamp mot dessa metoder och för kamp mot militariseringen. Men denna vår politik för militarisering av arbetarorganisationerna är ju den enda möjliga metoden för arbetets organisering under de givna förutsättningarna.

Mensjevikernas politik däremot, är den mest skadliga och kontrarevolutionära politik som tänkas kan, en politik som de även tillämpade under den period då vi organiserade Röda armén. Nu försöker de i efterhand ge den sociala revolutionen sina välsignelser. När vi genomförde revolutionen var de våra motståndare. När vi byggde upp Röda armén talade de om för massorna, att vi använder oss av byråkratiska metoder som leder till intet. Nu när vi är på gång att verkligen försöka organisera arbetet, försöka militarisera arbetet genom militarisering av fackföreningarna, säger de att detta går stick i stäv med proletariatets intressen.

Utan fackföreningarnas medverkan kan det inte bli tal om någon militarisering av arbetet. I fackföreningarna själva måste inrättas en sträng regim som avkräver medlemmarna ansvar och verkställighet. De fackliga apparaterna ska inte bara formellt utan också i realiteten känna sig som de organ, vilka har rätt att fördela

arbetskraften, de organ vilka upprättar disciplin i arbetarleden och beordrar arbetarna att jobba. Det är detta som är militariserade fackföreningar.

Herr Abramovitj säger, att militariseringen kommer att försvaga arbetarklassen och skada arbetarstaten alldeles ohyggligt. Med mensjevikerna sker ständigt och jämt samma sak: Så fort republiken upplever en svår tid försöker de med hjälp av tomma fraser skaffa sig den passersedel som behövs för att de ska kunna ta sig in på arbetarnas sammankomster. Utan passersedel kommer de inte in på arbetarnas möten, så de behöver den som maskering. När vi talar om arbetets militarisering och att den är ett uttryck för arbetarklassens självorganisering, försöker mensjevikerna strax få oss att backa och menar, att arbetets militarisering motverkar arbetarklassens självorganisering. Men vad är då innebörden av arbetarklassens självorganisering? Jo, att proletariatet organiserar sig i sina fackföreningar och att dess främsta representanter, som här, samlas och fattar sina egna beslut.

Mensjevikerna försöker spela ut ännu ett kort – i en, som de tycker, passande fråga, för att få chansen att frotera sig med arbetarklassen. Det är frågan om formerna för industrins ledning, alltså frågan om arbetarkollegier och enmansledning. De talar om för oss att vi begår en förbrytelse när vi överlämnar fabriker till arbetarklassen. De säger samtidigt, att bolsjevikernas försök att inrätta enmansledningar på fabriker kommer att leda till undergång och sammanbrott. Undergång och sammanbrott – för vad?

Jo, mensjevikerna säger: För det socialistiska samhälle som håller på att byggas. Men är inte detta en ren maskerad? Först borde de tala om för oss om de verkligen vill bygga ett socialistiskt samhälle – därefter kan de mycket väl göra dessa deklamationer i frågor som inte har någon principiell karaktär. Istället hävdar de, att det parti som leder in arbetarklassen på den vägen begår en förbrytelse och är ett kriminellt parti som borde utplånas från jordens yta.

Det händer att det uppstår meningsmotsättningar mellan mig och kamrat Tomskij, mellan mig och kamrat Rykov, men såväl jag som kamrat Tomskij och kamrat Rykov vet, att vi behöver fackföreningarna för att organisera den socialistiska ekonomin och för att kunna arbeta arm i arm för sovjetmakten. Abramovitj & Co behöver fackföreningarna för att bekämpa sovjetmakten. Vad är det för mening att tvista med Abramovitj & Co om hur handläggning av ärenden och bokföring ska skötas i fackföreningarna? Bokföring i Röda armén eller fackföreningen för kamp mot sovjetmakten eller bokföring för att bygga sovjetekonomin – det är i grund och botten skilda ting. Vi bolsjevik kan ha meningsmotsättningar av organisatorisk och teknisk art, men de är inte principiella. Medan mensjevikerna blåser upp varje motsättning, t.o.m. en teknisk sådan, och framställer den som principiell. Bolsjevikers mellanhavanden är som ett stenkast – men det är en hel världsrymd och hundratusen verst som skiljer oss från mensjevikerna.

Ni vet att vår partikongress uttalat sig för att vi med avseende på industrins ledning¹¹³ bör närma oss en enmansledning, i första hand på verkstadsföretag och

fabriker. Det vore den största villfarelse att betrakta detta beslut som om det skulle vara till nackdel för arbetarklassens självorganisering, ty arbetarklassens självorganisering kommer inte till uttryck i att tre eller bara en enda arbetare utgör ledning för en fabrik. Arbetarklassens självorganisering kommer till uttryck i uppbygget av ekonomiska organ via fackföreningarna och i uppbygget av sovjetorgan via sovjetkongresserna. Om arbetarklassen godkänner det aktuella återuppbygget av ekonomin kommer beslutet officiellt att antas på kongressen, partieller fackkongressen, och detta beslut blir då ett beslut som är dikterat av arbetarklassens självorganisering. Beslutet kan vara riktigt eller felaktigt sett ur den administrativa teknikens synvinkel, men, och det vill jag upprepa, det är arbetarklassen som dikterat beslutet.

Kamrater, det råder inget tvivel om, att arbetarklassens självorganisering är otillräckligt utvecklad inom vår ekonomi. Det är därför vi talar om behovet av ett arbetsuppsving bland massorna. Vi måste kunna engagera hundratusentals och miljoner proletärer och sedan tiotals miljoner bönder i uppbygget av socialismen. Den uppgiften har vi ännu inte löst. Vår agitation måste anpassas till den uppgiften och den måste bli mycket konkretare. Vi måste förklara för fabrikenas arbetare vad Gomza betyder för oss, vad ångloken betyder för en transportsektor som ligger i ruiner, vad varje fabrik betyder för landet totala ekonomi. Detta måste bli själva innebörden i vår agitation.

Under närmaste året måste hållas breda fackliga sammankomster, där dagordningen upptar anföranden av tekniker som förklarar fabrikenas ekonomiska planer för de närmaste månaderna. På sammankomsterna måste debatten vara fri, så att varje arbetare med sina erfarenheter kan förstå innebörden av den ekonomiska planen och varje arbetare kan nagelfara densamma. De mest begåvade arbetarna bör skickas på administrativa kurser som anordnas vid varje fabrik, eller åtminstone inom varje bransch eller överstyrelse. Till dessa kurser skickas progressiva arbetare som saknar längre anställningstid.

Vi ska hela tiden pröva deras krafter – först på mindre företag, där de skaffar sig praktik, och därefter på större företag. Alla arbetare som gör ordentliga framsteg i sitt administrativa kunnande måste noggrant bokföras, så att våra ekonomiska centra s.a.s. kan spela på klaviaturens samtliga tangenter genom att fördela och flytta om dessa arbetare. Vi står inför den svåra uppgiften att skola de mest framskridna arbetarskikten till goda administratörer och tekniker inom ekonomi och industri. Om en framträdande arbetare saknar erfarenhet får han gå bredvid en annan arbetare med större erfarenheter eller bli assistent åt en specialist.

Kamrat Abramovitj har påpekat att bolsjevikernas parti bär skulden för att vi har så få specialister och att specialisterna måste ersättas av arbetarkollegier. På gruvarbetarnas kongress sade kamrat Abramovitj på nytt, att bolsjevikerna hade jagat iväg specialisterna i samband med oktoberrevolutionen och att de nu måste ersättas av arbetarkollegier. Detta är i alla avseenden rent svammel. Inget som helst arbetarkollegium utan kunskaper, kan ersätta en enda människa som kan sin sak. Skulle t.ex. några juridikstuderande kunna ersätta en enda spårväxlare?

Ett sådant kollegium för ingenting gott med sig. Det är fel på själva idén. Men det är inte vår fel att specialister saknas. F.ö. – varför skulle inte det parti som räknar sig själv som felfritt kunna tillhandahålla oss dessa specialister? Varför kan inte mensjevnikernas ge oss några tusen av dessa specialister, som jagats iväg pga bolsjevnikernas felaktiga taktik, dessa som lämnat kommunisterna och därefter tillsammans med Koltjak och Denikin lyckats fly mot öster och söder?

Men alldeles oavsett detta: Hur ska vi skola arbetarna att ta hand om ledningen över industrin? När de saknar de kunskaper och den erfarenhet som ett kollegium skulle kunna hjälpa dem att införskaffa? Enligt min mening är detta en fruktansvärd fördom. Kollegiet kan inte ge någonting åt den som inget vet. Kollegiet kan bara tjäna till att dölja okunskapen hos den icke vetande. När en enda människa har satts på en ansvarspost är det lättare att kontrollera hennes arbete, hennes kunskaper. Men den som någon gång observerat ett kollegium bestående av okunniga personer, bestående av dåligt utbildad kader, har också märkt att detta kollegium bara förmår framkalla bråk och gräl, att dess medlemmar befinner sig i ett tillstånd av permanent förvirring, ömsesidigt missnöje och att de med sin hjälplöshet bara sprider vacklan och kaos i allt arbete. Då är det bättre att fördela och tillsätta en enda arbetare som kan sin sak per fabrik, ty vi har allt för få arbetare som vill ställa sig i spetsen, arbetare som är ståndaktiga och visar sig ha förmågan att leda ett företag. Var och en av dessa måste få en ansvarspost.

Det finns ytterligare en aspekt, den jag tycker är den allra viktigaste. Det är den sociala och fostrande aspekten. Det översta skiktet i vår arbetarklass är mycket tunt. Detta skikt vet vad illegalt arbete betyder, det känner till den revolutionära kampen, en del har varit utomlands, har sett Europa, en del har varit flitiga fångelsekunder, andra i förvisning, de har politisk erfarenhet, en bred synkrets – kort sagt, detta är den värdefullaste delen av arbetarklassen. Vidare har vi den lite yngre generationen, som faktiskt bar upp hela vår revolution på sina axlar. Detta är också en mycket värdefull del av arbetarklassen. Vart vi än skulle kasta våra blickar – uppbygget av sovjeterna, fackföreningsrörelsen, partiarbetet, inbördeskrigets olika fronter – överallt och på alla platser har den generationen spelat en ledande roll. Hela rådsrepublikens liv under dessa tre år har bestått av, att vi lyckats manövrera och kunnat kasta in detta progressiva arbetarskikt från den ena fronten till den andra. Men även detta skikt är mycket tunt.

Arbetarklassens massa, som kommer från samhällets lägre skikt, från bondesamhällets djup, saknar initiativförmåga. Varje enskild arbetare måste fostras till att ta initiativ, att sticka ut hakan. Det personliga initiativet tar sig under bourgeoisens herravälde uttryck i individualism och konkurrens. Det personliga initiativet i en arbetarstat står inte i strid med principen om solidaritet och broderligt samarbete. Solidariteten kan inte stödja sig på likgiltighet och flockbeteende. Den ryske bonden lider av flockbeteende, av att han saknar personlig initiativförmåga – allt det som hyllades av reaktionära narodnikar, allt det som Lev Tolstoj förmådde uttrycka i gestalten Platon Karatajev. Bönderna löses upp i byagemenskapen och för dem är jorden allt osv. Men vår nya ekonomi låter sig inte byggas med stöd av typer sådana som Platon Karatajev.

Naturligtvis har en Ivanov de och de egenskaperna, medan en Petrov har andra och givetvis kan de komplettera varandra. Självklart kan ett sådant kollegium fungera mycket bra. Men nu är det sällan vi kan bilda sådana kollegier, helt enkelt därför att vi har ont om avancerade arbetare, samtidigt som vi behöver tusentals ledare för organisationer – såväl stora som små, härads-, guvernements-, distrikts- och länsorganisationer. Vi behöver m.a.o. utbilda ett helt och voluminöst skikt av administratörer. Ständigt och jämt har våra administratörer valts ut därför att vi litat på deras politiska egenskaper, därför att vi känt till den ena eller andra människan från hennes politiska verksamhet. Däremot har vi aldrig tagit hänsyn till hennes egenskaper som administratör och industribyggare.

Här kan vi inte betrakta frågan ur den formella demokratins eller kollektivismens synvinkel. Här handlar det om att vi, efter att ha valt ett centralt ekonomiskt organ som Högsta folkhushållningsrådet, måste uppdra åt detta organ att tillsammans med fackföreningarna hitta ett sätt att pröva och kontrollera varje enskild arbetaradministratör, att kontrollera alla framträdande arbetare och avgöra hur de bäst ska fördelas. Dessa människor måste genomgå en urvalsprocess, varefter de fördelas ut över landet. Vi kräver också av dem, att de ska kunna sättas in i län efter län om så behövs. Detta är, å ena sidan, en fråga om administrativ teknik, samt å andra sidan, en fråga om de mest avancerade arbetarnas sociala fostran.

Kommunistiska partiets kongress har beslutat, att vi ska påskynda en lösning av frågan om industrins ledning medelst enmansledning. Det ska ske genom att det inrättas ett enväldigt styrorgan, som kamrat Rykov redan talat om. Jag är övertygad om att er kongress helt och fullt kommer att stödja detta beslut och att ni därmed anser, att det överensstämmer med arbetarklassens självorganisering, ty ni förkroppsligar ju arbetarklassens solidaritet och självorganiseringens idé.

Tillåt mig avslutningsvis fästa er uppmärksamhet på huvudfrågan i kamrat Rykofs anförande, en fråga som kan sammanfattas på följande sätt: Alldeles oavsett enskilda ekonomiska framgångar och oavsett det arbetsuppsving som vi kan observera, befinner vi oss fortfarande i en mycket svår, för att inte säga, djupt tragisk situation. Vi har ingen rätt att dölja detta för massorna.

Tvärtom måste vi hissa varningsflagg och i första hand göra klart för oss själva hur illa läget är. Den ekonomiska utvecklingens kurvor har inte börjat peka uppåt. Nej, de pekar fortfarande nedåt på det område som för oss är viktigast av alla.

Inom transportsektorn kan vi notera stora framgångar, men det handlar om ytliga sådana. Transportsektorns grundkapital – tågsätt och ånglok – fortsätter att slitas ut. Några nya ånglok tillverkas inte och reparationerna av de gamla är som att försöka bota en organism som oundvikligen är på väg att dö. Den ersätts inte av någon ny organism, av några nya ånglok. Vi ser ett läge där själva grundvalen för vår transportsektor håller på att raseras, samtidigt som våra transportmedel – trots delvisa och ytliga förbättringar – i allt väsentligt håller på att slitas ut och försäm-

ras. Och det är liksom ingen idé att förvänta sig ett stort antal ånglok från Europa, ty Europa är självt ganska utarmat.

Vi har först nu fått möjlighet att koncentrera hela vår uppmärksamhet och alla våra krafter på ekonomin, även om det kan vara så, att de polska adelsmännen redan i morgondag tvingar oss att sätta in en betydande del av våra krafter på västfronten. Ni känner säkert till att man i Warszawa inte vill acceptera vårt fredsförslag¹¹⁴ som är dikterat av vår ekonomiska självbevarelsedrift, och att de därför kan tvinga ut oss i ett storkrig.

Vi tvivlar inte ett ögonblick på, att vi – efter att ha klarat av problemen i öster, norr och söder – har tillräckligt med styrka för att klara av det hela även i väster. Det är inte vårt fel om de polska adelsmännen, vilka mer än en gång i historien plågat och förrått folkets Polen, ånyo kommer att orsaka elände för den polska staten och tvinga oss att lämna vårt ekonomiska arbete och skynda till Warszawa-proletariatets hjälp i arbetarrevolutionens Polen. Vi vill inte detta för vi vet, att de polska arbetarna förr eller senare kommer att klara av sin uppgift på egen hand och för att den polska arbetarklassen vet, att vi behöver fred och att vi vill sätta in våra krafter på arbetsfronten.

Den tanken vill vi bära fram till arbetarklassens breda massor och ingenting dölja för dem. Vi måste tala om för dem, att vi framför oss har två-tre år av exempel-lösa ansträngningar, enorma offer – i jämförelse med vilka inbördeskrigets offer förbleknar – för att vi inte ska gå under, för att vårt land inte ska falla sönder i sina smådelar och för att vi inte ska bli offer för världsimperialismens korpar.

Inga som helst illusioner, inget som helst självbedrägeri! Den uppgift som vi står inför, det är den storslagna uppgiften att besegra den ansiktslöse och krälände fiende som omringar oss från alla håll, dvs kylan, fattigdomen, epidemierna och det allmänna förfallet. Om vi tror att vi kan rädda oss ur denna fiendes järnhårda omfamning med gradvisa åtgärder och med girigheten som medel, då har vi själva förvandlats till girigbukar, kälkborgare och triviala figurer.

Endast genom extraordinära åtgärder, endast genom att den mest avancerade delen av arbetarklassen anstränger sig till det yttersta, kan arbetarklassen dra med sig alla arbetare, småbönder, ja, alla ärliga bönder. Endast om arbetarklassen anstränger sig av alla krafter kan vi komma ur denna situation. Det är därför som ni på denna kongress, där ni kommer att ta viktiga beslut, med ogillande och indignation måste förkasta allt och alla som utsår tvivel, skepticism och undergräver vår vilja att hugga i med all kraft. Vi befinner oss på arbetsfronten. Vår fiende är skoningslös. Vi behöver en mental och fysisk militarisering av våra krafter. Den militariseringen kommer er kongress att ge oss. (Applåder).

Izvestija VTSIK nr 78, 14 april 1920.

Slutord

Kamrater, de mensjevnikiska talarnas argument, i synnerhet Abramovitjs, visar hur fullständigt isolerade de är från livet och dess uppgifter. Där står en man på stranden av den flod han måste simma över. Han står där och resonerar med sig själv om vattnets egenskaper och hur stark strömmen kan vara. Uppgiften består ju dock i att simmande ta sig över floden! Men den vise mannen står där villrådig, kliar sig i nacken och säger: ”Vi förnekar inte att vi behöver simma över, men samtidigt ser vi en fara i detta – strömmen är stark och folk är trötta. Men när ni säger att vi skulle förneka behovet av att simma över floden, så är det inte sant, inte alls ska ni veta. Det har redan gått 23 år sedan vi senast förnekade behovet av att simma över floden”... (Skratt, applåder).

Det är detta hela deras argumentation bygger på. För det första, säger mensjevnikerna, förnekar vi inte och har aldrig förnekat behovet av att försvara oss och därför kan vi ju inte heller förneka armén. För det andra förnekar vi inte heller den allmänna arbetsplikten rent principiellt.

Måhända förnekar ni inte behovet av att försvara oss. Men finns det överhuvudtaget någon endaste människa i hela världen, förutom i små religiösa sekter, som vill förneka behovet av självförsvar i ”allmänhet”? Saken handlar emellertid inte om någon abstrakt bekännelse. Men vad gjorde ni i det ögonblick saken kom att handla om en reell kamp och ett reellt försvar, om att bygga upp en reell armé som kunde ställas mot arbetarklassens reella fiender? Jo, ni satte er på tvären, ni saboterade utan att för den skull förneka försvarsbehovet i allmänhet. (Applåder).

Ni skrev i våra tidningar ”Ned med inbördeskriget!” i samma ögonblick som vitgardisterna trängde sig på och hade kniven tryckt mot vår strupe. Nu när ni i efterhand erkänner vår rätt att försvara oss så säger ni: ”I allmänhet förnekar vi inte behovet av tvångsåtgärder och inte heller den allmänna arbetsplikten...men detta måste ske utan juridiskt tvång”. Men dessa ord innehåller ju en inre motsättning! Ordet ”plikt” betyder ju i sig ett visst mått av tvång. Människan är anbefallen, dvs tvungen att göra det och det. Om hon inte gör det kommer hon förmodligen att utsättas för tvångsåtgärder, dvs bli bestraffad. Här kommer vi till frågan *vilket slags* straff. Abramovitj säger ekonomiska påtryckningar men inget juridiskt tvång. Kamrat Goltsman har på ett utmärkt sätt påvisat det skolastiska i den konstruktionen. Redan under kapitalismen var ekonomisk påtryckning oskiljbar från juridiskt tvång. Desto mer i dessa dagar!

I mitt anförande försökte jag förklara, att det arbetande folkets inskolning i nya arbetsformer och högre arbetsproduktivitet under nya samhällsförhållanden, bara kan åstadkommas genom att vi samtidigt tillämpar alla möjliga slags metoder: Ekonomiska incitament, juridiskt bundna skyldigheter, samkörning med ekonomiska organ, kraftfulla repressalier, men framförallt ideologiskt intresse, agitation, propaganda, höjning av bildningsnivån – dvs, vi kan det endast genom att kombinera alla dessa medel. Kamrat Goltsman har påpekat att det ekonomiska intresset oundvikligen flätas samman med ett juridiskt tvång bakom vilket vi finner statens materiella kraft. Jag vill fästa er uppmärksamhet på, att det i sovjetstaten, alltså en stat som befinner sig i en period av övergång till socialistisk,

överhuvudtaget inte kan finnas några vattentäta skott mellan ekonomiskt tvång och ekonomiskt intresse, å ena sidan, samt juridiskt tvång, å den andra.

Alla de viktigaste företagen finns nu i statens händer. Om vi då talar om följande för kamrat Ivanov: Du är skyldig att arbeta på järnverket i Sormovo; gör du det inte går du miste om matransonen. Vad är då detta? Ett ekonomiskt eller juridiskt tvång? Han kan inte gå över till något annat järnverk, eftersom alla ägs av staten och man inte skulle tillåta en sådan övergång i det andra järnverket. Med andra ord – en ekonomisk påtryckning flätas här samman med en form av statsjuridisk påtryckning pga att ekonomin är statlig. Abramovitj har en fullkomligt borgerlig uppfattning när han vill, att arbetarna från en fabrik ”frivilligt” ska bege sig till en annan, ditlockade av bättre arbetsvillkor. Uppenbarligen vill Abramovitj, att vi för att reglera fördelningen av arbetskraft inom vår ekonomi, bara skulle använda oss av höjda löner, premier och liknande och på det sättet locka behövliga arbetare till de viktigaste företagen. Det är tydligen allt han har att säga.

Men om man ställer frågan på det sättet, då fattar naturligtvis varenda facklig aktivist, att detta är ren och skär utopi. Vi kan inte gå och hoppas på en fri tillströmning av arbetskraft från marknaden. Utan en massomfattande och planerad överföring av arbetskraft i enlighet de ekonomiska organens beställningar, förmår vi inte göra ett dugg. Här är det uppenbart att det finns ett inslag av tvång. Jag läste upp för er ett telegram som kommit från Första arbetsarmén och där man redogör för arbetets gång. I telegrammet heter det, att över fyra tusen kvalificerade arbetare förmedlats via Urals kommitté för allmän arbetsplikt. Varifrån har då dessa arbetare kommit? Huvudsakligen från den f.d. Tredje armén. De hemförlovades inte, utan skickades till fabriker och verkstäder. Ur liberal synvinkel var detta ett ”våld” riktat mot den personliga friheten. De togs ur sin arméjänst och överlämnades till kommittén för allmän arbetsplikt, som bokförde dem och räknade ut hur många och vilka man behövde skicka till den och den platsen. Det överväldigande flertalet av dessa arbetare gick lika gärna till arbetsfronten, som man tidigare hade gått till krigsfronten. Men det fanns en del som satte sig på tvären och som man tvingade att ta anvisat arbete.

Det är naturligtvis helt klart, att staten måste garantera arbetarna deras matransoner, att staten genom ett premiesystem måste ge de bästa arbetarna bättre levnadsförhållanden än övriga. Men detta utesluter inte, utan tvärtom förutsätter, att staten och fackföreningarna, utan vilka sovjetmakten inte kan bygga upp industrin, ger arbetarna vissa nya rättigheter. Det är inte bara så, att arbetarna förhandlar med sovjetstaten, de är underställa staten, ty det är *deras egen* stat.

Abramovitj säger så här: ”Om man hade sagt oss, att det bara handlar om facklig disciplin, så vore det inte mycket att tvista om – men vad har detta med militarisering att göra?” Givetvis handlar det om facklig disciplin, men det är frågan om en ny disciplin inom fackföreningarna. Vi lever i sovjeternas land, vilket tydligen mensjevikerna inte fattat. När mensjeviken Rubtsov¹¹⁵ sade, att det efter mitt anförande bara återstod stickor och strån av fackföreningarna, så finns det ett korn

av sanning i detta påstående. Det återstår verkligen bara stickor och strån av fackföreningarna sådana han uppfattar att de bör vara, dvs fackföreningar av tradeunionistisk typ. Men arbetarklassens fack- och produktionsföreningar har, under de förhållanden som råder i rådsrepubliken, enorma uppgifter. Givetvis inte uppgiften att brottas med staten i lönearbetets namn, men väl uppgiften att tillsammans med staten bygga en socialistisk ekonomi, liksom uppgiften att fostra arbetarna och fördela arbetskraften. Det handlar om en principiellt ny organisation, som skiljer sig från tradeunionisternas fackföreningar i en borgerlig stat på samma sätt som proletariats makt skiljer sig från bourgeoisens makt.

En härskande klass' produktionsförening har inte samma uppgifter, använder inte samma metoder, tillämpar inte samma disciplin som en förtryckt klass' kamporganisation. Hos oss är det en *plikt* för varje arbetare att tillhöra en fackförening. Mensjevikerna är emot detta. Det är fullt förståeligt, eftersom de faktiskt är motståndare till *proletariats diktatur*. Det är detta frågan sist och slutligen handlar om. De är motståndare till proletariats diktatur och därmed motståndare till alla konsekvenser av proletariats diktatur. Ekonomiskt såväl som politiskt tvång är ju bara formen för proletariats diktatur på olika områden. Det är visserligen sant, att Abramovitj djupsinnigt nog förklarar för oss, att det inte finns något tvång under socialismen, att tvång rent principiellt strider mot socialismen, att plikt-känsla, arbetsvana och arbetets dragningskraft kommer att dominera under socialismen – men absolut inget tvång, som är oförenligt med socialismen.

Det är obestriddligen så. Men denna obestriddliga sanning måste vidgas en aning. Saken är den, att själva tvångsapparaten – staten – inte kommer att finnas under socialismen, utan i stället hel och hållen kommer att upplösas i en producerande och konsumerande kommun. Inte desto mindre kantas vägen till socialismen av att staten spänner krafterna till det yttersta och använder de hårdaste metoder. Vi är f.n. inne i just denna period. Precis som en glödlampa flammar upp med ett starkt ljus just strax innan den slocknar, kommer staten – precis strax innan den försvinner – att anta formen av proletariats diktatur, dvs den mest skoningslösa stat som uppfordrande famnar livet från alla sidor. Det är denna lilla struntsak, detta lilla historiska trappsteg – diktaturen – som Abramovitj, och i hans person hela mensjevismen, inte lagt märke till och istället snubblat över. Det är inte för att orera som vi nämner militariseringen, utan just därför att ingen annan organisation än armén förmått ta tag i människan med så hårdhänt tvång, i sin egenskap av arbetarklassens statsorganisation i en svår övergångsperiod.

Om vi tittar lite närmare på frågan om arbetarklassens diktatur märker vi, att mensjevismen numera – fastän senkommet och med reservationer – erkänner behovet att göra upp räkningen med vitgardister och desertörer från Röda armén. Det är mensjevikerna tvungna till efter sina sorgliga försök med "demokrati" i landets provinser. De har – i efterhand – förstått, att det ansikte mot ansikte med kontrarevolutionära band är lönlöst att appellera till deras förnuft, med förklaringar att ingen röd terror kommer att behövas under socialismen.

Men på ekonomins område vill mensjevismen lägga över ansvaret på våra kommande barnbarn. Nu är det ju dock så, att vi tvingas bygga upp ekonomin under förhållanden som präglas av det tunga arvet från det borgerliga samhället och ett inbördeskrig som ännu inte slutförts. Uppgiften att bygga upp ekonomin är utan tvivel ojämförligt mycket svårare och kolossalare än skapandet av Röda armén och segern över kontrarevolutionen. Det tog Abramovitj upp i sitt tal. Vi å vår sida blundar minsann inte för, att vi idag står inför helt andra uppgifter. Men saken är ju den, att Abramovitjs kautskyanska argument mot vårt ekonomiska bygge, på punkt efter punkt är exakt desamma som mensjevikerna förde fram mot Röda armén, när de försökte bevisa att vi skulle misslyckas. Det är hela saken.

Mensjevikerna, ja, överhuvudtaget alla kautskyaner, drunknar i demokratiska banaliteter och socialistiska abstraktioner. För dem existerar inga uppgifter under någon övergångsperiod, dvs under en period av proletär revolution. Det är därför deras kritik, deras påpekanden, planer och recept är så livlösa. I vårt hungrande, utarmade och ödelagda land, med en transportsektor som inte fungerar och med en svagt utvecklad förvaltningsapparat, vill mensjevikerna reglera fördelningen av arbetskraft genom en adekvat fördelning av konsumtionsvaror och livsförnödenheter. Men detta är den renaste utopi. Om vi hade tillgång till sådana mängder livsförnödenheter och ett sådant manöverutrymme, att vi efter eget gottfinnande kunde skapa centra som skulle ha materiell attraktionskraft på arbetskraften, då vore vårt läge alldeles utmärkt. Det skulle betyda att vi redan hade passerat det trappsteg där mensjevikerna snubblade. Men så är det ju inte. Hela uppgiften består just i att kunna passera detta trappsteg.

Det handlar inte om vad som kommer att inträffa om 30 år – och då kommer vi att ha det mycket bättre – utan frågan hur vi ska lyckas komma ur det ekonomiska sönderfallet, hur vi nu ska fördela arbetskraften i uralområdet, vad vi ska göra med de fyra tusen kvalificerade arbetare som vi friställt från Tredje armén. Ska vi släppa iväg dem all världens väg och säga åt dem – kamrater, sök jobb var ni själva vill! Nej, vi skulle inte kunna handla på det sättet och arbetarna själva har heller inte krävt det av oss, eftersom de förstår att detta vore omöjligt. Vi har istället indelat dem i militära marschkolonner, med ett befäl i varje kolonn, och skickat iväg dem till respektive destinationsort, dvs till verkstäder och fabriker.

Så hemskt! Vilket övervåld! Jämrar sig liberaler och deras kautskyanska megafoner. ”Vad är skillnaden mellan er socialism och slaveriet i Egyptens land?”, utropar Abramovitj¹¹⁶. ”Det var precis på det sättet faraonerna tvingade massan att arbeta!”. En oefterhärmlig analogi för en ”socialist”! Och återigen har han glömt en struntsak – maktens klassinnehåll! Hos oss är det en arbetar- och bondemakt som tillämpar tvång i de arbetande massornas intresse.

Vilket Abramovitj tydligen inte har märkt. Han ser ingen skillnad mellan den egyptiska regimen och vår. Han har glömt att det i Egypten fanns faraoner, slavägare och slavar. Det var inte de egyptiska bönderna som via sina sovjeter beslöt

att bygga pyramiderna – där fanns en hierarkisk samhällsordning grundad i ett kastsystem och det var en för dem fientlig klass som tvingade dem att arbeta. I socialismens skola har vi lärt oss, att hela samhällsutvecklingen är grundad på klasser och deras inbördes kamp och att hela livets gång avgörs av vilken klass som har makten och vilka uppgifter den vill genomföra med sin politik.

Det är detta Abramovitj – med alla sina pyramider och faraoner – inte begriper. Jag betvivlar inte, att han kan sitt Gamla Testamente, men socialismen är för honom en bok dold bakom sju insegel.

När Abramovitj ägnar sig åt liberala och ytliga analogier, som ignorerar statens klasskaraktär, skulle han kunna (och det har mensjeviker mer än en gång gjort tidigare) jämställa Röda armén med den vita. Såväl här som där genomfördes mobiliseringar av i huvudsak bondemassor. Såväl här som där fanns ett visst tvång. Såväl här som där fanns ganska många officerare som utbildats i samma skola under tsarismen. Samma gevär, samma patroner i båda lägren – vad finns det egentligen för skillnad mellan vita och röda?

Mina herrar, givetvis finns det en skillnad – och den bestäms av huvudkriteriet – vem är det som sitter vid makten, arbetarklassen eller adeln, jordbrukarna eller faraonerna, den vitgardistiska kamarillan eller proletariatet i Petrograd? Det finns en skillnad – och det är ingen tillfällighet att proletärerna i Petrograd startade revolutionen med att beskjuta Petrograds faraoner i klocktornen **). Det finns en skillnad – därom vittnar de öden som senare drabbat Judenitj, Koltjak och Denikin. Hos oss var det arbetarna som mobiliserade bönderna; hos Koltjak & Co var det officerskåren som gjorde det. Vår röda armé har sammansvetsats och stärkts, den vita har upplöst i stoft och damm.

En av de mensjevikiska talarna försökte framställa mig som en militarismens anhängare i allmänhet. Av någon pamflett att döma skulle det, förstår ni, framgå att jag försvarat den tyska militarismen – varken mer eller mindre. I den skulle jag, vad mer behagas, ha försökt bevisa att en tysk underofficer är ett naturens under och att allt han gör borde vara värt att efterlikna.

Men vad har jag då egentligen sagt? Jo, bara det, att militarismen har två sidor, för det första en politisk, eller rättare sagt en social – som helt och hållet har att göra med vilken klass som sitter vid makten – och en organisatorisk, alltså ett system för exakta ömsesidiga relationer, sträng ansvarighet och ovillkorlig verkställighet.

Den borgerliga armén är ett verktyg för att djuriskt förtrycka och förtrampa det arbetande folket; den socialistiska armén är ett verktyg för att frigöra och skydda det arbetande folket. Men det grundläggande organisatoriska draget – att delen villkorslöst är underordnad helheten – är ett karaktärsdrag som är gemensamt för *varje* armé. En sträng inre regim är oskiljbar från den militära organisationen.

I ett krig kan varje slarv, varje oansvarig handling, ja, t.o.m. bristande noggrannhet i den minsta sak, föra med sig de svåraste offer. Det är därför den militära organisationen försöker vinnlägga sig om maximal tydlighet, precis verkställighet, exakthet i alla militära relationer och att var och en känner sitt ansvar.

Detta slags ”militära” egenskaper uppskattas på varje område. I den meningen har jag sagt, att varje klass föredrar att ta sådana medlemmar i sin tjänst, som utöver annars jämförbara meriter, också har skaffat sig militär utbildning. En tysk storbonde, vilken, låt oss säga, lämnat kasernlivet som underofficer, är mera värd för den tyska staten än en storbonde som inte fått militär utbildning. Den tyska järnvägsförvaltningen kunde ställas på fötter tack vare, att underofficerare och officerare i hög grad fanns på ansvarsposter inom kommunikationsdepartementet.. Där har även vi en del att lära av militarismen.

Kamrat Tsiperovitj ¹¹⁷, en av våra mest framträdande fackliga funktionärer, har här gett oss exempel på, att en fackligt aktiv arbetare som genomgått militär utbildning och vilken, låt oss säga, under ett år innehaft ansvarsposten som regementskommisarie, ingalunda har blivit sämre facklig kader för det. Han har återvänt till sitt fackliga arbete som den proletär han är från topp till tå, för han hade ju varit ute i strid för proletariatets sak; men han har återvänt mer härdad, manlig, mer självständig, mer beslutsam, eftersom han innehaft mycket ansvarsfulla poster i det militära. Han hade haft tillfälle att leda några tusen rödarmister som visade upp olika grader av medvetenhet, mestadels bönder.

Tillsammans med dem hade han fått uppleva såväl segrar som misslyckanden, de hade tillsammans gått på offensiv och slagit till reträtt. Det hade funnits tillfällen då befälskåren svikit, det hade förekommit kulakuppror och det hade rått panik – men han hade stått där på sin post och hejdat den mindre medvetna massan, fått dem att gå i rätt riktning, uppmuntrat dem med sitt exempel, bestraffat förrädare och egoister. Denna erfarenhet är en stor och värdefull erfarenhet.

Vad gäller frågan om arbetarkollegierna har Abramovitjs argument varit lika livlösa som i alla andra frågor – dvs, argument som kommer från en observatör vid sidan om, en som står där vid flodens strand. Abramovitj har förklarat för oss, att ett bra arbetarkollegium är bättre än enmansledning och att en god specialist måste ingå i ett bra arbetarkollegium. Allt detta är alldeles utmärkt. Frågan är bara, varför mensjevnikerna inte föreslår oss några hundra dylika kollegier. Jag kan tänka mig, att Högsta folkhushållningsrådet skulle ha stor nytta av dessa kollegier. Men vi som inte är några observatörer utan seriöst arbetande kader, vi måste bygga upp det hela av det material som finns för handen.

Vi har tillgång till ett antal specialister. Av dem är, låt oss säga, en tredjedel vänligt inställda och vet hur saken ligger till, en annan tredjedel är inte alldeles avogt inställda och vet något så när hur landet ligger till, medan den återstående tredjedelen inte duger alls. I arbetarklassen finns många begåvade, självuppoffrande och energiska människor. En del av dem, tyvärr bara ett litet fåtal, har redan nödvändiga kunskaper och erfarenheter. Andra har karaktärsegenskaper och

förmåga, men saknar kunskaper och erfarenheter. En tredje kategori har varken det ena eller det andra. Men det är av detta material vi måste skapa fabriksledningar och andra ledningar och här kan man inte nöja sig med enbart allmänna fraser. Framförallt måste vi välja ut alla arbetare som redan i praktiken bevisat att de kan leda företag och ge dem möjlighet att stå på egna ben – och dessa arbetare vill själva ha en enmansledning, eftersom de insett att fabriksledning inte handlar om någon skola för efterblivna.

En målmedveten arbetare som kan sin sak vill *leda* och *förvalta*. Har han fattat ett beslut, då måste beslutet verkställas. Han kan sparkas och ersättas av någon annan – men det är en helt annan sak. Så länge han är chef – en sovjetisk, proletär chef – är han helt och fullt företagets ledare. Om han ska ingå i ett arbetarkollegium bestående av svaga figurer som blandar sig i företagsledningen – då blir det bara soppa av alltihop. Denne administratör, kommen ur arbetarleden, måste vid sin sida ha en eller två assisterande specialister, beroende på företagets storlek.

Om det inte finns en lämplig arbetare för det administrativa arbetet, men finns en vänligt inställd specialist som kan sin sak, då sätter vi in specialisten som företagsledare med två-tre framträdande arbetare som assistenter vid hans sida. Dessa ska känna till varje beslut han tar, men de ska inte ha rätt att upphäva det beslut specialisten fattat. De ska tillsammans med specialisten steg för steg dela upp arbetet mellan sig, så småningom lär de sig ett och annat och om ett halvår eller ett år kan de börja arbeta självständigt på ansvariga poster.

I sitt anförande tog Abramovitj ett exempel om en hårfrisör som hade fört befäl över en division och en armé. Det är faktiskt sant! Men det Abramovitj inte vet, det är att kamrater kommunister som börjat föra befäl över regementen, divisioner och arméer, dessförinnan tjänstgjort som kommissarier tillsammans med specialister. Det var specialisten som hade ansvaret och han visste, att om han gör något misstag, så får han stå till svars och kan inte skylla på att han bara är ”konsult” eller ”medlem av kollegiet”. I armén är det nu på det sättet, att flertalet befälsposter, särskilt på de lägre nivåerna – dvs, på de politiska viktigaste nivåerna – innehas av arbetare eller progressiva bönder. Men hur var det nu vi började? Jo, vi satte in specialister på kommandoposterna, medan våra arbetare fick bli kommissarier. Men dessa arbetare lärde sig och de lärde sig så flitigt, att de till sist var fullärda och helt i stånd att framgångsrikt besegra fienden.

Kamrater, vi står inför en svår period, kanhända den allra svåraste. Svåra perioder måste bemötas med hårda åtgärder. Ju längre vi kommer, desto lättare blir det, desto friare kommer varje medborgare att känna sig, desto mindre märkbar blir den proletära statens tvångskraft. Kanhända vi då också kommer att tillåta mensjevikiska tidningar, om det alls kommer att finnas några mensjeviker då. Men än så länge lever vi under en diktatur – såväl politiskt som ekonomiskt. Och mensjevikerna – de bara fortsätter att undergräva den diktaturen. När vi strider på inbördeskrigets front för att försvara revolutionen mot fienderna och

mensjevikernas tidning utropar ”Ned med inbördeskriget!” är det en sak vi inte kan tillåta. En diktatur är en diktatur, ett krig är ett krig.

Och nu, när vi slagit in på en väg som betyder att vi koncentrerar krafterna på det ekonomiska återuppbygget av vårt land, så fortsätter Rysslands kautskyanermensjeviker att troget följa sitt kontrarevolutionära kall: Liksom tidigare ljuder deras röst som tvivlets och splittringens röst, som misstrons och sönderfallets röst. (Applåder). Vad är kontentan av det anförande Abramovitj höll? Visst är det makabert och löjligt, att Abramovitj här, där ett och ett halvt tusen delegater representerande den ryska arbetarklassen samlats till kongress, kan tala om för oss: ”Låt er inte ryckas med av dylika metoder, där en liten klick håller på att ersätta folket. All makt måste utgå från folket – säger denna representant för mensjevikererna – inga förmyndare över de arbetande massorna! All makt måste utgå från de arbetande massorna, från deras självorganisering!”.

Och vidare: ”Inga argument biter på klassen!”. Ja, sannerligen – se er om i denna sal – här har vi klassen. Här finns arbetarklassen, framför oss och med oss, medan ni – denna ynkliga klick av mensjeviker – försöker övertyga klassen med kälkborgerliga argument! Det är ni som vill vara arbetarklassens förmyndare. Samtidigt är det ju så, att arbetarklassen har en bergfast självorganisering och har visat prov på denna självorganisering också däri, att den skuffat er åt sidan och fortsatt framåt längs den väg som den själv bestämt. (Applåder).

1920

Arkivet

Appell från III fackföreningskongressen

Proletärer i alla länder, kamrater arbetare!

Telegraf, radio och press – dessa mäktiga verktyg för kapitalistiskt bedrägeri – har upprepade gånger de senaste veckorna rapporterat om att arbetet håller på att militariseras i Sovjetryssland. Ur detta faktum vill imperialismens lakejer dra dubbla fördelar: Dels att försöka förtala det socialistiska Ryssland och dels att rättfärdiga det egna våldet mot det arbetande folket.

Vi, över tusen delegater, vilka på Tredje Allryska fackföreningskongressen representerar över tre miljoner arbetare organiserade i fack- och produktionsföreningar, anser det vara vår plikt att broderligt varna er för såväl beröm som skäll från den borgerliga opinionen med anledning av våra sovjetiska metoder för att organisera arbetet.

Vår ekonomi ligger i ruiner och är utarmad, först pga det imperialistiska kriget, därefter pga blockad och ständiga angrepp från Churchills och Clemenceaus legosoldater. Vi måste göra en stor kraftansträngning för att på kortast möjliga tid ta landet ur dessa svåra olyckor och försakelser. Denna uppgift kräver den största kraftansträngning och de största uppoffringar från varje arbetande i Sovjetryssland. Precis som varje medveten röd soldat i varje ögonblick är beredd att ge sitt liv för det arbetande folkets sak, måste varje ärlig arbetare, varje ärlig arbeterska vara beredd, att under de närmaste månaderna spänna sina krafter till det yttersta för att ekonomiskt rädda vår Socialistiska republik. Vi kan inte ha någon annan uppgift, umgås med någon annan tanke eller bekymra oss om någonting annat, än att till allas fromma göra denna kraftansträngning i produktionen.

Det är detta vi kallar militarisering. Över oss finns inga kungar och deras dignitärer, inga borgerliga parlamentariker och deras ministrar, inga godsägare och kapitalister med deras handgångne män, inga borgerliga generaler och domare med deras bödlar. Våra metoder för arbetets militarisering har inte föreskrivits oss uppifrån, av några banditer och utsugare eller av deras rövarstat. Vi arbetande har själva, av egen fri vilja, tagit på oss dessa hårda arbetsuppgifter, vilka vi uppfattar som vår plikt inför revolutionen och kommande generationer. Frukterna av detta hårda arbete kommer inte att hamna i fickorna på latmaskar, utan ska göra livet lättare för de av fattigdom och umbäranden utmattade folkmassorna. Det är vi, det arbetande folket i Ryssland, som själva stiftar våra lagar och när vi nu har bestämt att genomföra en militarisering av arbetet, så kommer vi också att förverkliga densamma med våra egna händer.

Proletärer i alla länder! Mitt uppe i hård kamp och hårt arbete sänder vi er våra broderliga hälsningar. Med tillförsikt ser vi fram emot den timme – och den kommer snart att slå – då arbetarna i hela den kapitalistiska världen kommer att vräka undan sina förtryckare, utrota arvet efter seklers våld, förödmjukelser och

plågor, och kommer att förvandla hela vår värld till en blomstrande skatt för den befriade mänskligheten.

Leve arbetets världsförbund!

9 april 1920, Moskva

1920, Arkivet

---

*) Jag vet inte om här avses pud eller ton. *Ö. anm.*

***) Så kallades de tsarpoliser, som inrikesminister Protopopov i slutet av februari 1917, lät placera ut på hustak och i klocktorn.

Vägen till en enhetlig ekonomisk plan

(Till Åttonde Sovjetkongressen)¹²²

I. Vi måste förena de kommissariat som arbetar med ekonomiska frågor

En kapitalistisk ekonomi arbetar planlöst. Emellertid kan inget samhälle existera utan ett visst mått av enhet vad gäller produktionen av för samhället nödvändiga materiella nyttigheter. Denna enhet, som ständigt rubbas och återskapas, uppnås under kapitalismen genom tillgång och efterfrågan, höjning eller sänkning av priserna, genom den ”fria marknadens” ebb och flod.

En socialistisk organisering av ekonomin startar med att marknaden avskaffas. Egentligen, genom att dess regulator försvinner, dvs i och med att samhället undanröjer spelet med lagen om tillgång och efterfrågan. Det nödvändiga resultatet – dvs, överensstämmelsen mellan produktion och sociala behov – kan bara åstadkommas genom en *enhetlig ekonomisk plan* som i princip omfattar alla grenar av produktionen.

En av sovjetmaktens första åtgärder var att inrätta Högsta folkhushållningsrådet. Grundtanken var, att rådet skulle bli en koncentration av landets hela ekonomiska liv, såväl vad gäller produktion som fördelning. Kommissariatet för livsmedelsförsörjning, jordbruksfrågor, vägar/kommunikationer, finansiering, utrikeshandel osv – skulle enbart utgöra underavdelningar inom Högsta folkhushållningsrådet. Det sammanställdes omedelbart en plan för denna organisation, planen började delvis genomföras såsom en plan för en organisation med allomfattande uppgifter. Men det uppställda målet nåddes aldrig. Orsakerna var av två slag: materiellt/ekonomiska och formellt/organisatoriska.

Om vi hade kunnat överta den kapitalistiska mekanismen under full drift, skulle våra uppgifter i organisatorisk och teknisk mening ha varit ojämförligt mycket lättare. Där fanns en relativ jämvikt mellan folkhushållningens viktigaste grenar. De ekonomiska framstegens huvudmotor – industrin – föll i våra händer när den sannolikt var inne i en helt ”normal” utvecklingsprocess. Industrins växande betydelse för hela landets ekonomi, hade helt naturligt kunnat uttryckas i, att vi organiserade vårt Högsta folkhushållningsråd. Grundad i det ömsesidiga beroendet mellan olika grenar av den produktion vi ärvde från kapitalismen, hade detta Högsta folkhushållningsråd omedelbart kunnat utarbeta en enhetlig plan, vars viktigaste del skulle blivit en energisk och permanent utveckling av industrin.

Men detta hypotetiska fall omöjliggjordes pga samhällsutvecklingens faktiska gång, pga klasskampen och den proletära revolutionens krav och behov. Vi tog emot det kapitalistiska arvet efter ett krig och i ett tillstånd av största oordning. Krigsindustrin hade i grunden rubbat den relativa och instabila proportionalitet mellan ekonomins olika delar, som det kapitalistiska samhället knäsat med hjälp

av den fria marknadens mekanik. Den proletära revolutionen, som hos oss tog formen av inbördeskrig och som under de tyngsta perioderna tvingade arbetarna bort från produktionen, blev i sig en faktor för fortsatt förstörelse av gamla produktionsband och relationer, ja, även av deras tekniska baser, dvs industricentra, enskilda fabriker, inklusive maskiner, utrustning m.m.

Vi blev sålunda berövade möjligheten att utarbeta en ekonomisk plan som en direkt fortsättning (korrigerig, precisering, förening) av den ekonomiska process som, trots sin kapitalistiska anarki, ändå bibehållit sin enhet. Den privatkapitalistiska kalkylen och den statskapitalistiska industristatistiken kunde inte ligga till grund för våra praktiska åtgärder, eftersom det ekonomiska arv vi tagit över inte alls befann sig i det tillstånd som avspeglades i gamla statistiska data.

För att utarbeta en enhetlig plan, omfattande alla det ekonomiska livets grenar, saknades sålunda både materiella och formellt organisatoriska förutsättningar. Ursprungstanken, att med hjälp av en enda central apparat famna hela landets ekonomi, var därmed på förhand dömd att misslyckas. Dessutom – en enhetlig apparat som står utan ekonomisk plan och förutsättningar att utarbeta en sådan, kunde bara ge upphov till en farlig och allt förkvävande byråkratisk centralism.

Utarbetandet av en enhetlig ekonomisk plan gick mycket långsammare, var mer komplicerat och följde oftare kringelkrokiga vägar, än vi från början hade föreställt oss. Innan vi kunde fastställa att industrin är prioriterad framför alla andra av folkhushållningens grenar, var vi först tvungna att skapa en åtminstone något så när arbetsduglig och centraliserad apparat för livsmedelsförsörjningen. Samma förhållande gällde för jordbruket, finanserna, järnvägs-, flod- och sjötransporterna, utrikeshandeln osv. Slutligen blev den en huvuduppgift för själva industrin – om den nu ville kunna nyttja transportsektorn, få tillgång till livsmedel osv – att åtminstone komma i provisorisk ordning och samla ihop alla sina försnillade beståndsdelar, dvs skapa en egen och centraliserad förvaltningsapparat.

Under denna period var det näppeligen seriöst att tala om en enhetlig ekonomisk plan och än mindre att tala om Högsta folkhushållningsrådets ledande roll med avseende på livsmedelsförsörjning, jordbruk, transportsektor, finanser, utrikeshandel. Folkkommisariaten för livsmedelsförsörjning, kommunikationer, jordbruk, finanser, utrikeshandel osv – byggde egna apparater och utarbetade egna metoder för sin förvaltning helt oberoende av Högsta folkhushållningsrådet.

Och idag, när arbetet med att bygga en centraliserad apparat i grova drag är slutfört, står vi inför ytterligare ett obestridligt faktum, nämligen att Högsta folkhushållningsrådet de facto blivit Folkkommisariatet för industrifrågor, jämbördigt med folkkommisariaten för livsmedelsförsörjning, kommunikationer osv. Det är sant att Högsta folkhushållningsrådet har kvar en del skärvor av den initialt uttänkta men aldrig färdigställda planen, dvs enstaka ”överstyrelser” och institutioner som avknoppningar från Folkkommisariatet för industrifrågor; men dessa bitar har endast karaktären av provisoriska annex...eller rent av ruiner.

Det vore i grunden felaktigt om vi trodde, att övergången från *glavkokratins* period (dvs från enskilda vertikalcentraliserade överstyrelser dominans, utan några som helst kommunikationer sinsemellan och illa organiserat samarbete) till en socialistisk centralism, dvs till en ekonomi grundad i en enhetlig plan, skulle kunna ta formen av en återgång till det som en gång var, alltså till ursprungsidén för Högsta folkhushållningsrådet. Uppgiften idag är en helt annan.

Först och främst bör konstateras, att centraliseringen av ekonomins olika områden, såväl inom produktion som fördelning, redan tagit form inom de olika kommissariaten. Inom självaste Högsta folkhushållningsrådet, i dess egenskap av ett Kommissariat för industrifrågor, har enskilda grenar av ekonomin (ex.vis bränsle, metallurgi, textilproduktion osv) formats som självständiga centraliserade överstyrelser, vars samordning i hög grad är en uppgift för framtiden.

Vi måste förenkla industrins förvaltningsapparat (Högsta folkhushållningsrådet) och rensa den från betungande utväxter och sidoutsnitt. Vi måste se till att säkerställa en enhetlig ledning över alla kommissariat som arbetar med ekonomiska frågor.

II. "Glavkokratins" positiva och negativa sidor

Glavkokratins uppblomstring var en nödvändig etapp i den socialistiska ekonomins utveckling. Hos oss pratas det mycket om sovjetisk byråkratism, om byråkratiska missbildningar, om behovet av att bekämpa byråkratin. Utan tvekan har Glavkokratin utvecklat många av byråkratismens sämsta drag, som ex.vis helt livlösa formaliteter, ointresse för sakinnehåll, långbänkar osv. Men vi får inte glömma – och detta är frågans huvudsida – att våra ofta klumpiga kommissariat och överstyrelser inte skapats och skapas som några provisoriska och illasinnade företeelser, utan som något nödvändigt, nämligen som en sovjetisk byråkrati för administration och ekonomi, utan vilken ingen stat kan existera så länge den förblir en stat, dvs under den nuvarande övergångsperioden till kommunismen.

Byråkratin har inte bara negativa, utan också positiva drag: En mera specialiserad kunskap om förvaltning och ekonomi, en exakt hierarki för relationer människor emellan, vissa i praktiken utformade arbetsmetoder osv. Den sovjetiska byråkratins apparat (såväl inom som utom partiet) ersätter amatörism, hantverk och primitivt kaos och är därför en nödvändig etapp i vår stats utveckling.

Det är många kamrater som fortfarande inte förstår detta. Bl.a. de kamrater som av ren fientlighet mot "byråkratismen" protesterar mot att det sker ett organisatoriskt närmande och i vissa delar en total sammanslagning av flod- och sjötransportens apparat och den inom Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer. "På det här sättet kommer vi bara att byråkratisera Överstyrelsen för flod- och sjötransporter", säger en del.

I ovan sagda mening är denna förebråelse helt riktig, men just därför att den upphör vara en förebråelse. Inte bara pga av flod- och sjötransportens fullständiga otillräcklighet, som är ett resultat av de tidigare privatkapitalistiska förhållandena, utan också i jämförelse med de första primitiva sovjetiska försöken att koordinera flod- och sjötransporterna, förblir järnvägstransportens centraliserade apparat ett än så länge ouppnåeligt föredöme.

Uppgiften att bygga upp och skola en funktionsduglig apparat (en bra och adekvat konstruktion av förvaltningar, avdelningar, underavdelningar; villkorslös verkställighet; exakt bokföring/redovisning och allmänt sett noggrann hantering av ärenden) är en fråga vi ännu inte löst. Ofta får vi höra förebråelser, att sovjetinstitutioner är fullkomligt nedsmittade av de gamla byråkraternas abnormiteter (formalism, långbänkar m.m.) och är fullkomligt likgiltiga för ärendenas sakinhåll. Men än så länge *lider vi mindre av att vi tillägnat oss byråkraternas dåliga sidor, än av att vi inte tillägnat oss de bra sidorna.*

Vad anbelangar långbänkar, formalistisk småaktighet och organisatorisk hjälplöshet, så är de ingalunda resultat av att sovjetiska institutioner skaffat sig dåliga vanor, utan snarare att dessa företeelser har betydligt djupare rötter i den övergångsstruktur som råder inom vår ekonomi och förvaltning.

Glavkokratin är en nödvändig etapp i vår utveckling. Men det är just denna som skapar utomordentliga organisatoriska svårigheter och hopplösa situationer, vilka bara till det yttre ser ut som kansliernas långbänkar, men i själva verket är resultat av olika överstyrelsers och ämbetsverks bristande samordning såväl internt som sinsemellan. Vår ekonomi har tagit ut kompassriktningen mot en enhetlig plan, men denna enhetliga plan finns inte – ja, dess värre finns inte ens någon apparat, varken för att utarbeta eller genomföra en sådan enhetlig plan.

Vi har centraliserat (än så länge mycket ofullständigt) enskilda grenar av vår ekonomi, men inte en enda av dem kan leva och utvecklas utan den andra. Deras ömsesidiga beroende är oupplösligt såväl i centrum som lokalt och att bryta denna sammanhållning är förenat med de största svårigheter. Samtidigt är förhållandet det, att vi för att säkerställa en bra ömsesidig service och nytta, inte har några som helst genomtänkta, riktiga och enhetliga organ.

Hur ofullkomliga våra ekonomiska kommissariat och överstyrelser än är: Var och en av dem håller ändå ställningarna på sitt respektive område och har full kontroll på sin ekonomis beståndsdelar – och även om denna kontroll är långsam så blir den allt bättre. De mest akuta organisatoriska svårigheterna – och vidhängande långbänkar – börjar alltid vid de tillfällen då man håller på att samköra olika ekonomiämbetsverk och försöker koordinera deras verksamheter. Här har vi inte hunnit längre än till försöksstadiet när det gäller att skapa biträdande, temporära och extraordinära organ i form av arbetarkollegier eller enmansledning.

För att garantera våra ekonomiska organ deras behov av nödvändig arbetskraft har vi bildat ett nytt och förvaltningsövergripande organ – Överstyrelsen för arbetsfrågor – som i sin tur är direkt underställt Arbets- och försvarsrådet¹²³. Detta råd är i sig en kombination av militära och ekonomiska förvaltningar i syfte att avlägsna de mest akuta slitningarna i det löpande arbetet. För att trygga Röda arméns försörjning materiellt och med militär utrustning har vi bildat ett extraordinärt organ i form av TJUSO som inkorporerats i Republikens militära revolutionsråd. Ett liknande organ har på livsmedelsområdet inrättats i form av Överstyrelsen för arméns livsmedelsförsörjning.

För att samordna olika ämbetsverks transportbehov har vi inom Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer inrättat ett förvaltningsövergripande Högsta råd för transporter. För att uppnå full överensstämmelse i arbetet mellan Högsta folkhushållningsrådets olika transportföretag och verkstäderna inom Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer har vi bildat Huvudkommissionen för transportfrågor¹²⁴, som därefter inrättat nödvändiga underavdelningar.

Inom Högsta folkhushållningsrådet finns en hel rad förvaltningsövergripande kommissioner med befogenheter av olika omfattning. I Folkkommisariatet för livsmedelsförsörjning finns en kommission för arbetarnas försörjning med livsmedel. Endast tack vare förekomsten av sådana biträdande organ (kontaktorgan, koordinerande, reglerande organ) kan nödvändiga förbindelser upprätthållas mellan de från varandra isolerade överstyrelserna och kommissariaten och därmed säkerställa själva möjligheten till dagligt arbete.

Kommisariaten och överstyrelserna har varit tvungna, att åtminstone i grova drag inregistrera och inom varje område ta hand om sina egendomar, innan det ens blivit möjligt att på allvar tala om en sovjetisk hushållning. De förvaltningsövergripande institutionerna och temporära samordningsorganen har, å sin sida, givit oss många värdefulla erfarenheter för att kunna utarbeta bättre och mer permanenta metoder i syfte att koordinera arbetet inom olika ämbetsverk – och följaktligen också för att utarbeta och genomföra en enhetlig ekonomisk plan. Det är först nu som vi på allvar kan börja ta itu med den uppgiften.

III. Arbetar- och bondeinspektionen och sammanslagningen av de ämbetsverk som arbetar med ekonomifrågor

”Kamp mot byråkratism och långbänkar!” har som sagt blivit en synnerligen populär paroll i våra led. Byråkratismen uppfattas också vanligtvis som någon främmande och från yttervärlden kommande sjukdom, som bara kan bekämpas med nästan uteslutande starkt verksamma mediciner. Långbänkar har också ofta blivit synonyma med sabotage. Men ställs fråga på det sättet betyder det bara, att man inte ser själva frågan. Det torde inte råda något tvivel om, att starkt verksamma medel måste sättas in mot verkliga sabotörer.

Men att likställa de sovjetiska organens långbänkar och bristande organisationsförmåga med ondsint sabotage eller kanske bara med byråkratisk likgiltighet för

saken – betyder att inte alls fatta vari våra svårigheter egentligen består. Det räcker med att erinra sig hur ofta klagomålen om byråkratism och långbänkar är riktade mot *parti- och fackorganisationer* för att uppenbara det rent orimliga i den teori som säger, att det är ”specialisterna” som bär skulden för allt elände. I själva verket har vi inte alls att göra med någon smittsam sjukdom eller ens något enkelt sabotage, utan med någonting mycket påtagligare, nämligen akut växtvärk.

Tiden i Smolnyj karakteriserades av improvisationer och självsvåldighet på alla områden. Tiden i Kreml har höjt den goda organisationens och den sovjetiska laglighetens fana. Men sovjetisk laglighet – mot bakgrund av industrins nationalisering och industriföretagens omvandling till trustar, planmässig fördelning av livsmedel och ransoneringskort, ångloksreparationer enligt order Nr 1042¹²⁵ osv, osv – betyder också *en allsidig och mycket inträngande reglering av hela det ekonomiska livet*. Samtidigt är det ju så, att sovjetapparaten och ekonomiämbetsverkens faktiska arbete, hamnat kraftigt på efterkälken i förhållande till de sovjetiska dekreten. För att få till stånd praktiska resultat i enlighet med dekreten, tvingas de – särskilt de lokala organen – ständigt och jämt svinga sig upp till någon av överstyrelsernas höjder, sänka sig ner, återigen svinga sig upp till någon annan överstyrelses höjder, osv – i all oändlighet.

Detta är själva långbänken. I grunden är det så, att långbänken föds och närs av den hittills ouppnådda överensstämmelsen mellan det faktiska ekonomiska arbetet, statsapparaten och dekretet. Ett sabotage, som kunde ligga dolt i denna bristande överensstämmelses springor, kan bara förvärra det onda, men är inte dess orsak. För att bryta igenom ”långbänksmuren” kan ibland bara finnas en enda väg, nämligen att bryta mot eller kringgå ett dekret. Samtidigt är ju kampen för att hålla fast vid sovjetisk laglighet en lika viktig paroll som kampen mot byråkratiska långbänkar. Om vi noga studerar arbetet vid vilken som helst sovjetisk institution som har att göra med viktiga saker, med materia, med ting och människor, så kommer vi osökt till slutsatsen, att dess arbete rör sig på ett ganska smalt utrymme, någonstans mellan långbänk och egenmäktigt förfarande.

Tsartidens statliga kontroll har vi omvandlat till Arbetar- och bondeinspektionen, som huvudsakligen har till uppgift att säkerställa vår seger just över dessa två kriminella tvillingar – den helt lagliga långbänken och den helt laglösa självsvåldigheten. Om det hela handlade om medvetna förbrytelser eller en utifrån kommande smitta, skulle Arbetar- och bondeinspektionen med största sannolikhet klarat av den ålagda uppgiften. Men Inspektionens metoder har visat sig verkningslösa just därför, att det inte handlat om att avslöja och stävja ett brott, utan om att bygga upp goda och samordnade ekonomiska organisationer på nya grundvalar. Långbänken uppstår pga, att spillror från borgerliga institutioner sammanflätas med ofärdiga och illa samordnade socialistiska institutioner. *För att kunna besegra långbänken måste vi bygga en socialistisk ekonomi i fullgott skick.*

Inspektionens fostrande uppgift – att dra med de arbetande massorna i kontrollen av ämbetsverk och institutioner – är än så länge en helt olöst fråga och vi inväntar nu en redovisning av gjorda erfarenheter innan vi kan göra en slutbedömning.

Men vad gäller den för oss intressanta huvuduppgiften – att kontrollera ändamålsenligheten i och samordningen mellan skilda ämbetsverk – kan vi redan nu reservationslöst konstatera, att Arbetar- och bondeinspektionen inte alls klarat den uppgiften. Man får bara inte bilda ett särskilt ämbetsverk, som så att säga är en koncentration av statens visdom, ett ämbetsverk som i själva verket skulle kunna sköta kontrollen av övriga ämbetsverk – och inte bara utifrån enskilda organs samvetsgrannhet och företagsamhet – utan också skulle kunna kontrollera hur ändamålsenliga de är och hur väl de lyckats organisera sitt arbete. Och som sedan uppenbarligen inte sköter kontrollen.

Alla ämbetsverk känner till, att varje gång man behöver lägga om kursen och åstadkomma seriösa organisatoriska reformer, är det alls ingen idé att vända sig till Arbetar- och bondeinspektionen för att få råd och dåd. Inte nog med det: Själva Inspektionen blir i varje sådant fall ett bra exempel på den dåliga överensstämmelsen mellan dekret och apparat och blir långbankens starkast pådrivande faktor, å ena sidan, samt visar prov på självsvåldighet, å den andra.

För att belysa frågan kan vi närma oss den från dess allra enklaste sida. Inspektionens kontrollfunktioner med avseende på ämbetsverkens finanser, borde vara obestridliga, kan det tyckas. Men även i denna, den allra enklaste av Arbetar- och bondeinspektionens funktioner, hamnar man i de svåraste motsägelser, ur vilka man ständigt och jämt hittar utvägar som är till skada för själva saken.

Vår bokföring av pengar är ett av de klaraste exemplen på den bristande överensstämmelsen och samordningen mellan sovjetstatens och sovjetekonomins olika sidor. Alla våra ämbetsverks kostnader, dvs kostnader för mänskligt arbete på olika områden i vårt uppbygge, fortsätter vi att mäta i rubel, trots att rubeln för länge sedan förlorat sin förmåga att utgöra måttstock, vad saken än gäller. De summor man äskar till olika arbeten, har ofta räknats ut med synnerligen komplicerade metoder, men det pris man kommit fram till vid dylika beräkningar, är för det mesta av praktiskt taget noll och intet värde.

Det står fullkomligt klart, att det på det här området skapas oändliga möjligheter för såväl byråkratiska påtryckningar som för sabotageliknande långbankar – under förvändningen att alla siffror måste kunna ”verifieras” – liksom för otyglad släpphänthet och rent godtycke. Det formella kontrollkriterium som gäller för detta område ger ingen som helst vägledning.

En driven och erfaren förståsigpåare inom livsmedel, skogsavverkning eller hästhandel, som räknat på sina senaste affärer och lagt på en eller annan koefficient som tack för besväret eller bara för gammal vänskaps skull, kan alltså slå till med en ungefärlig summa som han behöver för kommande operationer – natur-

ligtvis väl medveten om risken för att han räknar fel på 50, 100 eller ännu fler procent. Här behövs ingen representant för någon kontrollmyndighet som granskar detta empiriska (av erfarenhet förvärvade) kriterium.

Vi har inte och kan inte ha tillgång till något prislista som talar om för oss vad som är rätt och fel. Vad återstår då att göra? Jo, antingen att låta släpphäntheten fortsätta och sätta ditt sigill under varje kalkyl och anslagsäskande och därmed lätta på ämbetsmännens tunga ansvar, och alltså inte förbättra det hela ett endaste dugg; eller att du genom en kombination av långbänk och självsvåldighet börjar trycka på, kräver exakta kostnadskalkyler (som ingen ändå kan ta fram) och klämmer dit spärrestämplor i de fall du inte alls fattar vad saken gäller. De allra försiktigaste kontrollörerna, de som försöker sig på konststycket att kryssa mellan den kontrollerande byråkratismens Skylla och den kontrollerande självsvåldighetens Charybdis, sysslar egentligen med att sila mygg och svälja kameler.

Att samla ihop ett dussin exempel på allehanda försummelse och felaktigheter är mycket lättare, än att utvärdera institutioners och ämbetsverks arbete utifrån deras produktionsförmåga och ändamålsenlighet. För att kunna göra en sådan utvärdering krävs vidsträckta statliga och ekonomiska vyer, mycket mera vidsträckta än hos dem som står för själva produktionen. Det krävs att den som gör kontrollen har gjort fullkomligt klart för sig, vad som är inriktningen i det givna ämbetsverkets arbete, vad som kännetecknar de svårigheter han kommer att få brottas med och han ska i detta allmänna sammanhang också kunna utvärdera uppnådda resultat. Den här uppgiften är utomordentligt svår just som följd av den långt ifrån färdiga samordningen och proportionaliteten i olika ämbetsverks arbete.

Aldrig så energiska och rationellt inriktade ansträngningar inom ex.vis verkstadsindustrin kan gå om intet som följd av bristande samordning inom livsmedelsförsörjningen eller transportsektorn. Och tvärtom: En välorganiserad ångloksreparation kan tvingas göra avbrott pga låg produktivitet inom verkstadsindustrin eller att det inte finns kläder att uppbringa åt arbetarna.

Vi vore naiva om vi trodde, att Arbetar- och bondeinspektionen kan inta en mera upphöjd position än andra ämbetsverk, varifrån den kunde sitta och observera de andras brister, felkalkyler, utvärdera deras arbete generellt, liksom deras framtidsutsikter och därav kunna dra några praktiska slutsatser.

I själva verket skulle det betyda, att vi förutsätter, att tjänstemännen i superämbetsverket Arbetar- och bondeinspektionen har tillgång till den där enhetliga ekonomiska plan, som det ordinarie ämbetsverket till dags dato inte lyckats framställa. Naturligtvis kan det inte ens bli tal om någonting sådant. För att kunna sammanföra ekonomiämbetsverken och ge deras arbete en rationell inriktning behövs inget självständig organ som står vid sidan om, utan istället en kombination av dessa ämbetsverks egna ansträngningar.

IV. "Lokalsamhällen", regioner och centrum

Utarbetandet av en enhetlig ekonomisk plan, som verkligen motsvarar landets krav och behov och som i första hand motsvarar landets produktions-möjligheter, är inte en statistisk utan en kreativ och ekonomisk uppgift av största svårighetsgrad, som på intet sätt kan eller får avspjälkas från uppgiften att skapa en centraliserad och inom sig samordnad statsapparat i allmänhet, en statsapparat som i praktiken har förmågan att säkerställa och förverkliga en sammanhållen ekonomisk utvecklingsprocess. För att lösa denna uppgift räcker det inte med att gå en, utan flera vägar och en del av dessa vägar kan dessutom vara väldigt slingriga och vid första ögonkastet verka bära iväg i alldeles fel riktning.

Först och främst blev vi tvungna att korrigera glavkokratiregimen och att återinföra – i ny form och inom nya organisatoriska ramar – "den lokala makt" som Sjunde Sovjetkongressen bestämt. Lokala organ för kommissariat och överstyrelser kunde bara skapas genom avspjälkning från den lokala sovjetorganisationen och genom att varje avdelning intog sin givna plats i den vertikala hierarkiska ordningen. Detta nödvändiga stadium i ekonomiapparatens organisatoriska utveckling, som ju kom att rubba lokalorganens ömsesidiga relationer, blev som alla vet en källa till fruktansvärd byråkratism och sorgliga långbänkar.

Ett nödvändigt villkor, inte bara för att tillgodose lokala krav och behov, utan också för att utveckla en centraliserad ekonomi är, att det upprättas täta kontakter mellan de lokala avdelningarna och att de samordnar sitt arbete. Det har tydligen skett ett visst genombrott i den riktningen, även bland en del av våra största glavkokrater. Det krävs bara, att det praktiska arbetet med att studera vunna erfarenheter och att regleringen av de ömsesidiga relationerna mellan centrum och lokalsamhälle, sker mycket noggrant och systematiskt. Jämsides därmed visar också våra erfarenheter, att det blivit dags att återskapa *regionala ekonomiska organ* – fast även detta kommer att ske på ny grund, med ny geografisk gränsdragning och, vilket är det viktigaste – med nya befogenheter.

Graden av enhetlighet och inre detaljreglering i statens generella ekonomiska plan måste stå i nära överensstämmelse med landets storlek, med arbetsvillkoren för transportsektorn och telekommunikationerna. Den enhetliga ekonomiska planen för Sovjetrepubliken Schweiz kommer från första början att se helt annorlunda ut än i Sovjetryssland. Ett försök att i dagens Ryssland upprätta en allomfattande statlig ekonomisk plan i de detaljreglerade former som kunde passa i Schweiz eller t.o.m. i Sovjetrepubliken Tyskland, skulle bara leda till hopplös förvirring och totalt kaos. Sovjetrysslands ekonomi behöver regionaliseras.

Överstyrelsernas och kommissariatens lokala organ måste samarbeta och samordna sitt arbete och då inte bara inom guvernementets gränser, utan också inom ganska breda ekonomiska regioner som har det gemensamt, att där finns likartade naturliga förutsättningar och produktionsvillkor. Om de lokala institutionerna tidigare var liksom en federation av sovjetiska guvernement, så ska de nu bli själva centrums tentakler – för att på ett riktigt sätt kunna ta till vara lokala kraf-

ter och tillgångar. Dessa regionala organs betydelse kommer att växa i takt med att staten ger dem de bästa och mest erfarna kadrer landet kan prestera.

Båda de här nämnda vägarna, som – och det är värt att upprepas ännu en gång – under inga omständigheter kommer att betyda någon återgång till den initiala sovjetiska lokal- och regionalpatriotismen, vinner tydligen numera ett allmänt erkännande, åtminstone i princip. Men idag räcker det inte med dessa vägar och metoder. Det krävs också seriösa organisatoriska åtgärder *i centrum*.

De ämbetsverk som arbetar med ekonomiska frågor knyts samman med övriga ämbetsverk i Folkkommisariernas råd, vars funktion egentligen är lagstiftande. Det var därför det uppstod behov av att bilda ett Försvarsråd, såsom ett organ vars uppgift blev att direkt samordna verksamheten i de kommissariat som var direkt involverade i militära operationer, dvs det som varit rådsrepublikens huvuduppgift under hela dess hittillsvarande existens. Omständigheterna gjorde att Försvarsrådet förvandlades till ett regeringsliknande organ, medan Folkkommisariernas råd blev lagstiftande och Fackliga centralrådet kontrollerande organ.

Det är helt klart, att vi f.n. saknar en sådan institution som verkligen skulle bli i stånd att samordna det *huvudsakliga* arbetet inom de ämbetsverk som verkar på ekonomins område – och som allt mer skulle kunna fånga upp dem inom ramarna för en enhetlig ekonomisk plan. Fr.o.m. den dag vi övergick till arbetsarméer och till ett praktiskt genomförande av principen om allmän arbetsplikt, har Försvarsrådet döpts om till *Arbets-* och Försvarsrådet. Namnbytet blev en markering av en viss ny tendens, men bara en markering. Kriget mot Polen och Wrangel ¹²⁶ har den senaste tiden tvingat oss att återigen göra försvarsuppgiften till själva hörnstenen i de ämbetsverk som arbetar med ekonomiska frågor.

Naturligtvis är det också så, att om vi de närmaste månaderna skulle tvingas ut i ett storkrig, så lyckas vi knappast genomföra några mer seriöst menade organisatoriska förändringar i folkhushållningens ledningsstrukturer. Men om vi, efter krossandet av Wrangel, får möjligheter att koncentrera våra huvudstyrkor till ekonomin – och det är mycket troligt – måste Arbets- och försvarsrådet i första hand bli ett Arbetsråd, dvs faktiskt ta på sig den roll som enligt ursprungstanken var vikt för Högsta folkhushållningsrådet.

Det är en utomordentligt komplicerad sak att förverkliga den uppgiften. Det förutsätter nämligen först av allt en exakt bokföring och att vi tar tillvara de rika erfarenheter av samarbete, samverkan, slitningar och överenskommelser som finns i de olika ämbetsverkens och överstyrelsernas arbete. Våra fruktansvärt ofullständiga ämbetsverk lever ändå ett liv som i hög grad har ett egenvärde. Folkkommisariernas råd får oftast ta hand om frågor när de behöver en lagstiftande utformning. Till Försvarsrådet kommer ibland enskilda fall av konflikter som har både militär och ekonomisk bakgrund och då för att Försvarsrådet ska medla i konflikten. Men båda ämbetsverkens huvudsakliga konstruktiva arbete handlar

om komplicerade organisatoriska och ekonomiska åtgärder och reformer som helt och hållet sköts och avgörs tjänstemannavägen.

Det dekreterande arbete som första tiden präglade sovjetmakten och som verkligen var kaotiskt, hade ändå en revolutionär, impulsiv och kreativ karaktär. Det var då som själva grunden för de statliga organen lades och revirgränserna markerades, då som ömsesidiga relationer och arbetsområden stakades ut. Tyngdpunkten i denna sovjetiska kreativitet låg utan tvivel i Folkkommisariernas råd.

I fortsättningen, när kriget slukade all vår uppmärksamhet, flyttades tyngdpunkten i det statliga arbetet i betydande grad till Försvarsrådet och Republikens militära revolutionsråd som knöt till sig Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer, Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor (i form av Överstyrelsen för arméns livsmedelsförsörjning), Högsta folkhushållningsrådet (i form av TJUSO), Folkkommisariatet för hälsovårdsfrågor (i form av dess Sjukvårdsförvaltning).

Efter krossandet av Wrangel och Petljura¹²⁷ blir vår uppgift att rätta in den sovjetiska statsapparatusens led kring ekonomins huvudaxel; att skapa nödvändig proportionalitet i de olika ämbetsverkens och de olika ekonomiska grenarnas arbete; att säkerställa att de olika ämbetsverken kan serva varandra med materiella nyttigheter och personliga ansträngningar på enklast möjliga sätt; att eliminera parallellarbetet inom olika ämbetsverk pga deras slutenhet och isolering; samtidigt som vi låter ämbetsverken hålla sig med parallella, alltså ensartade, organ i den händelse ett sådant parallellorgan inbesparar arbete – ungefär på samma sätt som man vid vissa moderna fabriker inte har verktygsförrådet på en enda plats, utan delat upp det på olika arbetslag och fabriksavdelningar osv.

Den närmaste tiden kommer alla dessa frågor att bli föremål för ett intensivt arbete inom hela den centrala statsapparaten, ett arbete som kompletteras med en liknande verksamhet inom de regionala organen och guvernementsorganen.

Detta utomordentliga ”ämbetsmannavälde” förklaras i hög grad av det faktum, att enskilda kommissariat och överstyrelser lever ett slutet och från varandra isolerat liv. I de allra viktigaste frågorna som berör deras verksamhet hänger de inte alls ihop. I vår rådsrepublik saknas en institution som kunde testa ämbetsverkens arbete utifrån kriteriet, huruvida deras arbetsmetoder står i överensstämmelse med ålagda uppgifter, åstadkomna resultat, nedlagt arbete; som kunde samordna produktionsplaner för de ämbetsverk som arbetar med ekonomiska frågor; som kunde jämföra olika ämbetsverks organisatoriska former och metoder och lära institutioner som hamnat på efterkälken att hinna ifatt de mest framskridna. Kort sagt saknar vi en inrättning som kunde leda landets ekonomi i dess helhet.

Den ekonomiska planens enhet uppnås inte genom aprioriska och ytterst godtyckliga statistiska beräkningar, utan genom en ständigt levande kontroll av arbetet inom de producerande och fördelande organen och institutionerna;

kontroll av ämbetsverkens planer och hur de verkställs; genom att dessa planer korrigeras i syfte att åstadkomma en adekvat samordning dem emellan; genom att utöva påtryckningar på arbetsfrontens mer efterblivna avsnitt och genom att förstärka dessa med kompletterande arbetskraft och medel. Detta ekonomiskt kreativa arbete måste kompletteras med statistiska redovisningar och genom att vi på basis av denna redovisning utarbetar hypotetiska, ungefärliga planer, som genom regleringar och praktik ska bli allt mer och mer precisa.

Högsta folkhushållningsrådet, som de facto blivit Folkkommisariatet för industrifrågor, klarar inte av detta arbete. Helt naturligt är det nu Arbets- och försvarsrådet som får ta på sig den uppgiften.

V. Arbets- och försvarsrådet som ledande ekonomiskt organ

Det vore för tidigt att här skissa hur Arbetsrådet borde reorganiseras. Denna skiss måste utarbetas med deltagande av de ämbetsverk som har det största intresset därav. Men reorganisationens allmänna inriktning är helt klar: Från att vara en förvaltningsövergripande kommission, som i regel bara blandar sig i saken i händelse av konflikter mellan olika ämbetsverk eller för att återigen försöka ge något av ämbetsverken nya impulser i de mest akuta dagsfrågorna – måste Arbetsrådet förvandlas till ett samordnande och ledande ekonomiskt organ.

Vissa av dagens förvaltningsövergripande kommissioner kommer utan tvivel att gå in i Arbetsrådet, medan andra kommer att falla ifrån. För att kunna gå in i detta arbete och bemästra arbetet kommer Arbetsrådet första tiden att tvingas inrätta en rad biträdande kommissioner. Den viktigaste uppgiften måste vara att skapa ett bra system för de organ som verkar mellan ämbetsverken och utanför dem, organ som kan famna hela vårt ekonomiska liv, varje gång kan fastställa var vi har kedjans svagaste länk, som kan räkna utgifter och intäkter i reella ekonomiska värden och inte i fiktiva bokföringstermer och sålunda säkerställa att en enhetlig ekonomisk plan blir utarbetad och omsatt i verkliga livet.

Vi måste börja med fastställa vilka redovisningsterminer (ex.vis varannan månad) som ska gälla för alla ämbetsverk enligt en strängt utarbetad och samordnad modell för redovisningen. Denna redovisning måste innebära en inbördes kontroll av ämbetsverken och samtidigt ge en faktiskt grund för att samordna det löpande arbetet, liksom för nödvändiga korrigeringar av huvuduppgifterna.

Arbetsrådet måste i sitt arbete kunna stödja sig på såväl ämbetsverken som överstyrelserna, liksom på de regionala ekonomiska organen (arbetsarméernas råd). Det är nödvändigt att allsidigt stärka arbetsarméernas råd, att de – inom ramarna för den allmänna planen – får vittomfattande befogenheter, att deras bokförings- och redovisningssystem likformas och blir periodiska och att andra organ upprätthåller goda kontakter med arbetsarméerna. Under sådana omständigheter kan vi ordna inbördes kontroll och ömsesidig samverkan i alla ämbetsverk – och inte bara högst upp i toppen, i Moskva – utan också på regional nivå.

De lokala (härad, guvernement, regioner) ekonomiska organens roll kommer inte att minska, utan snarare öka i och med det ekonomiska livets pånyttfödelse och denna planmässiga samverkan. I sin nuvarande form kan den glavkokratiska centralismen bara leva vidare med den utomordentliga ekonomiska utarmningen som grundval. Endast en extrem begränsning och långsamhet i själva den materiella produktionsprocessen kan ge upphov till denna mördande pappersexercis, där Moskva försökt tänka och handla i allas namn.

Inom järnvägen har ultracentralistiska styrelsemetoder för hela nätet, lett till extrem brist på lok och vagnar och en utomordentlig försämring av järnvägsdriften. Järnvägstransporternas återuppbyggnad kräver starka regionala samman slutningar med vida befogenheter för att i alla avseenden styra järnvägsdriften.

Det är helt klart, att denna ordning ingalunda betyder, att vi börjar förringa en verklig ekonomisk centralism, ty endast genom att regionerna får rätt att på egen hand lösa löpande problem, kan ett överbelastat centrum få en verklig chans att koncentrera uppmärksamheten och ansträngningarna på en sakkunnig ledning av hela järnvägsnätet och på de *viktigaste* arbetsuppgifterna. Samma sak kommer att gälla övriga ämbetsverk. Ju tydligare tecken på att vår industri börjat blomstra upp, desto smidigare måste dess styrapparat bli och desto större självständighet inom ramarna för de allmänstatliga uppgifterna måste regionala och lokala organ få. Naturligtvis kan vi inte frita Kommissariatet för livsmedelsfrågor från den lagen. Så fort det samlat på sig någorlunda stora lagar, måste det ställa betydande buffertreserver till de regionala ekonomiska organens förfogande.

Trots sin extrema centralism kännetecknas glavkokratins epok av bristen på en enhetlig ekonomisk plan. Socialismens ekonomiska centralism, som kommer att ersätta glavkokratin, har sitt stöd i en bred ekonomisk initiativförmåga underifrån och i häradernas, guvernementens och regionernas självständighet.

Genomförandet av denna nödvändiga frigörelse av de lokala och centrala organens ekonomiska arbetsuppgifter och befogenheter betyder, att vi i ett enda slag löst en av de viktigaste uppgifterna i det socialistiska uppbygget. Arbetsrådet måste ägna den uppgiften största uppmärksamhet, skapa ett särskilt organ som samlar in alla i detta avseende värdefulla erfarenheter och periodiskt återvända till denna fråga, för att på så sätt och i rätt tid kunna återställa samstämmigheten mellan organisatoriska planer och arbetets faktiska gång.

Det är också en utomordentligt viktig uppgift, att vi lyckas sätta vår bästa organisatoriskader i arbete inom alla ämbetsverk, så att alla kommissariat som arbetar med ekonomiska frågor får en bra chans att komma varandra närmare och samordna sitt arbete. I regel är det ju så, att endast den som själv arbetat och arbetar på byggen, och som i detta jobb upptäckt sina organisatoriska färdigheter, har en verklig förmåga att instruera, dirigera och korrigera ett byggjobb. Sådan värdefull kader måste listas såväl i ämbetsverken som i de centrala statsmaktsorganen, dvs både i guvernementet, regionerna och i centrum.

Endast sådana mindre, noggrant utvalda och sakkunniga instruktörsgrupper kan komma att spela en verkligt stor roll när det gäller att rätta till arbetet i enskilda institutioner och i hela ämbetsverk, eliminera det skadliga dubbelarbetet, få till stånd en striktare arbetsdelning, en precisare verkställighet, en saklig redovisning osv. Med andra ord – spela stor roll för att kraftigt förbättra hela det ekonomiska arbetet och samtidigt utföra den noggranna kontroll och utrensning i våra statliga apparater, som vi förgäves förväntade oss av Arbetar- och bondeinspektionen med dess slumpvis hopskrapade kadrer, vilka hade slitits bort från arbeten där de nog skulle kunnat uträtta ett verkligt kreativt arbete.

Sovjetstaten byggs naturligtvis inte för att finnas till i evigheter. Den spelar bara en biträdande roll. Sovjetstaten är den byggställning som behövs för att kunna uppföra den kommunistiska ekonomins byggnad. Byggställningen rivs när huset är färdigbyggt; staten dör bort när vi uppfört vårt kommunistiska kollektivhus. Men därav får vi ingalunda dra slutsatsen, att byggställningen är en mindre viktig sak. Om byggställningens stommar är svaga, ostadiga och oordnade, då kan det mycket väl hända att byggnaden rasar långt innan den är färdigställd.

Vad som än kommer att ske här i världen, så måste vi korrigera vår sovjetiska statsapparat och ställa den i så fullgott skick, att den fullt ut duger för att lösa vår huvuduppgift – att bygga upp en enhetlig socialistisk ekonomi.

*Till den Åttonde Sovjetkongressen,
broschyr utgiven ombord på det tåg som stod till förfogande för ordföranden i
Militära revolutionsrådet 1920.*

Åttonde Sovjetkongressen om uppgifterna i det ekonomiska uppbygget

*(Tal på allmänt medlemsmöte för RKP(b) i Zamoskvoretsdistriktet
4 januari 1921)*

Sjunde Sovjetkongressen samlades i en tid som jag tycker påminner en del om den tid vi nu lever i. Då hade vi en känsla av, att kriget var inne på sluttampen, nu kan vi säga det med större säkerhet. Då började vi ägna allt större uppmärksamhet åt våra ekonomiska uppgifter och strax efter Sjunde Sovjetkongressen satte vi igång med att demobilisera partiarbetare från armén och dessa togs successivt i arbete, och så höll det på hela vintern. Men till våren fick den kampanjen ett abrupt slut, först i och med kriget mot Polen och därefter kriget mot Wrangel.

Men på tröskeln till Åttonde Sovjetkongressen, tycktes våra militära operationer ha fått ett radikalt slut. Om nya militära operationer skulle börja till våren igen, och det är tyvärr inte uteslutet – även om vi kan hoppas på, att historien låter oss slippa denna bittra kalk – skulle de framtidsutsikter som nu ligger öppna inför oss, plötsligt åter gå om intet. Om vi ändå jämför den åttonde kongressen med den sjunde, så finns det stora likheter men också stora skillnader.

Den revolutionära utvecklingen i Europa har under detta år gjort stora framsteg. Det räcker med att nämna de tyska oavhängigas kongress i Halle ¹²⁸ och det franska socialistpartiets kongress i Tours ¹²⁹. Där ställde sig mellan två tredjedelar och tre fjärdedelar av tyska respektive franska socialistpartiet bakom Tredje Internationalens ståndpunkter. Detta faktum är i sig en stark garanti för, att England, Frankrike osv, inte ska våga sig ut på några nya krigsäventyr.

Vår sovjetapparat har under detta år otvivelaktigt blivit mycket starkare, smidigare och rikare på erfarenheter. Även om vi svurit ve och förbannelse över sovjetapparaten för dess byråkratism, har den otvivelaktigt bättrat sig. Det den har kvar av absurditeter, långbänkar osv – det avspeglar, enligt min mening, till åtminstone två tredjedelar bara vår okultur och fattigdom. Det är sådant som inte försvinner genom åtgärder av organisatorisk natur. Klumpighet och långbänkar kan bara utrotas genom att vi förbättrar kvaliteten i vårt arbete, ackumulerar materiella rikedomar och blir mer kulturella. Generellt har dock apparaten blivit bättre.

De meningsmotsättningar som fanns på Sjunde kongressen ¹³⁰ har nu minskat i styrka, då den stora striden mellan centrum och lokala intressen uteblev. Det enda som har förekommit är en del konflikter om vissa formuleringar som gällt vilka befogenheter som tillkommer Högsta folkhushållningsrådets överstyrelser och centra, men lokalpatriotiska grupperingar har vi nästan helt förskonats från.

Åttonde kongressens huvudfrågor handlade om ekonomin. På kongressens dagordning stod ett anförande av kamrat Lenin, men också rapporter om sådana frågor som en enhetlig ekonomisk plan och den ekonomiska utvecklingens viktigaste aspekter. Till en början spred sig en viss besvikelse bland kongressombuden, för nästan alla hade väntat sig ett anförande som *både* skulle ta upp den enhetliga ekonomiska planen *och* metoder för planens genomförande. Men något sådant anförande var inte förberett. Kamrat Lenin talade en del om dessa, de allra viktigaste frågorna, men därefter splittrades temat upp i flera underteman. Den enhetliga ekonomiska planen togs upp i rapporten från Högsta Folkhushållningsrådet, men återkom också i rapporten om Rysslands elektrifiering¹³¹ och i rapporterna om läget inom transportsektorn och jordbruket.

Vissa kamrater, däribland en del kongressombud, har haft en ganska naivt förhållningssätt till den här frågan om en enhetlig ekonomisk plan, som ju ändå är en av de allra viktigaste frågorna i vårt arbete. En del trodde, att om vi nu förbereder en rapport om en enhetlig ekonomisk plan, så kommer rapporten, å ena sidan, att handla om Rysslands elektrifiering, samt åt andra sidan, att utmynna i ett arbetsprojekt som sedan föreläggs Sovjetkongressen i fix och färdig form. Men så långt har vi inte kommit och kommer heller inte dit på ett bra tag. En enhetlig ekonomisk plan är inte någon sådan plan som, så att säga, skulle kunna totas ihop i en ekonomiavdelning eller i någons arbetsrum.

Vi har i och för sig en Statistisk centralbyrå där man kan skaffa fram uppgifter, ex.vis ifall antalet bönder med två-tre hästar har ökat eller minskat, ifall antalet jordbruksmaskiner har ökat eller minskat osv. En sådan uppgift, vanligtvis ganska osäker, går lätt att ta fram. Men folkhushållningen består inte av ett diagram med ett antal statistiska uppgifter, utan av att en viss mängd levande arbetskraft måste stå i en viss relation till en viss kvantitet råvaror, bränsle och en viss mängd producerade livsmedel. Uppgiften att fastställa detta ömsesidiga samband, dvs att organisera människor för att producera livsmedel i landsomfattning, är varken teoretisk eller statistisk utan en kolossal praktisk uppgift, som bara kan lösas steg för steg och i takt med att vi inom varje kommissariat och varje gren av ekonomin åstadkommer en allt bättre samordning i enlighet med en bred arbetsplan.

Rysslands elektrifiering, som är ett led i denna enhetliga ekonomiska plan, kommer att kräva tio eller kanske t.o.m. trettio år att förverkliga, förklarade kamrat Krzjizjanovskij i sin rapport. Denna elektrifieringsplan är en grovhuggen hypotes, ett så att säga förslag i grova drag, en markering på kartan, men planens förverkligande i ekonomiska valörer räknat kommer att bli beroende av femtioelva olika orsaker – kommer det t.ex. att finnas kol, kommer våra järnvägar att kunna transportera kolet utan driftstörningar osv. Den enhetliga ekonomiska planen är – oavsett från vilken ända vi börjar – helt klart beroende av det faktum, att varje enskilt ämbetsverk, varje enskild del av ämbetsverket hänger ihop med övriga, och framförallt upptäcker vi varje järnvägs direkta beroende av kolet och kolets av järnvägen: Kol måste kunna fraktas, men då behöver också ångloken bränsle. Kolets beroende av ångloken och tvärtom är ett

direkt beroende, dvs kolet måste fördelas så, att det går att skaffa fram ånglok. Den uppgiften verkar enkel, men är den nödvändiga förutsättningen för en enhetlig ekonomisk plan.

Det var därför som den rapport om en enhetlig ekonomisk plan, som ställdes till Åttonde Sovjetkongressen, inte innehöll något förslag till projekt som kongressen hade kunnat anta, utan det istället rapporterades till kongressen i ett antal anföranden, att avståndet mellan de olika ämbetsverken är alltför stort och att det nu gäller att ena alla enskilda överstyrelser och centra kring en enhetlig ekonomisk plan. Detta är en fråga av utomordentligt stor betydelse och den hänger i sin tur fast samman med det vi brukar kalla byråkratismen.

Vår ekonomis utvecklingsstruktur hänger intimt samman med enskilda överstyrelser och centra, av vilka var och en är en ganska så sluten enhet om inte rentav ett eget fögderi. Inom varje ämbetsverk pågår en inbördes kamp. Inom transportförvaltningen brottas t.ex. flod- och sjötransporterna med järnvägstransporterna. Inom Högsta folkhushållningsrådet finns exakt lika många överstyrelser som det finns omtvistade områden att slåss om. Det här sker pga att det saknas proportionalitet mellan ekonomins olika delar. Uppgiften att skapa en enhetlig ekonomisk plan består i, att upprätta en nödvändig proportionalitet mellan alla grenar av vår folkhushållning.

Vad betyder då proportionalitet i det här fallet? Jo, att ekonomin ska svara mot de behov som finns bland hushållets medlemmar, svara mot de allmänna behov som finns hos den befolkning som tillsammans bildat detta hushåll. Vi talar ofta om prioriteringar, vi säger t.ex. att nu är kolindustrin prioriterad. Varifrån kommer då detta behov av att prioritera, och vad betyder denna prioritering? Den frågan diskuterades livligt på Åttonde Sovjetkongressen i samband med rapporten från Högsta folkhushållningsrådet. När vi prioriterar betyder det att vi tillfälligtvis koncentrerar våra krafter och medel på ett visst avsnitt av den ekonomiska fronten, låt oss säga på kolindustrin, transportsektorn osv.

Varför måste vi då tillfälligt koncentrera krafterna på ett visst område och ge denna industribransch en särställning under en viss period? Jo, därför att det saknas proportionalitet mellan ekonomins olika grenar. Ex.vis kan det saknas en viss kvantitet tackjärn, en viss kvantitet kol, nödvändiga maskiner, en nödvändig kvantitet livsmedel för att täcka arbetarnas behov osv. Om vi behöver samla in livsmedel så måste de bönder som producerar livsmedlen få nödvändiga kvantiteter fotogen, spikar, glas osv. Om det finns en sådan proportionalitet i det socialistiska samhället då kommer dess ekonomi att blomstra.

I det borgerliga samhället uppnåddes proportionaliteten av sig själv, dvs den uppnåddes på det sättet, att om det t.ex. rådde brist på tyg så steg tygpriserna och då skedde en tillströmning av kapital och arbetskraft. Rådde det brist på tändstickor höjdes priset på tändstickor och tändsticksfabriken började producera större mängder tändstickor och på så sätt blev det en utjämning mellan tillgång och efterfrågan. Enskilda industribranschens behov tillfredsställdes f.ö. under kapita-

lismen med mycket grova metoder, som varje gång ledde till en överproduktion, vilken i sin tur utlöste en kris. Om t.ex. ett välutvecklat väveri producerade mer varor än massan av arbetande kunde konsumera blev det kris, en kris som i sin tur utlöste en annan, exempelvis inom transportsektorn, byggsektorn osv. Då inträffade en stagnation med åtföljande varubrist, varefter maskineriet på nytt drog igång och rullade på tills det blev dags för en ny råge.

På det sättet kunde det borgerliga samhället upprätthålla en viss proportionalitet mellan ekonomins olika grenar. Denna proportionalitet var instabil, men den fanns där. Vi tänker inte uppnå proportionalitet med konkurrensen som medel och inte heller med hjälp av tillgång och efterfrågan på en fri marknad, utan genom att systematiskt ta fram råvaror och arbetskraft i en förnuftig kombination i landsomfattning. Denna uppgift har aldrig tidigare blivit ställd, men nu ställer vi den i en enhetlig ekonomi som gäller för hela riket.

Vad har vi då åstadkommit hittills i den riktningen? Som jag redan sagt, så kunde inte Folkkommisariernas råd förelägga Åttonde Sovjetkongressen någon konkret enhetlig ekonomisk plan och kan det heller inte det närmaste året. Jag tror att det krävs ett par år innan vi hunnit utarbeta en plan i grova drag, en plan där det kommer att finnas fel och som kanske bara till 50 % är bra. I takt med att vi börjar uppfylla dessa femtio procent, i takt med att vi börjar framställa mer och mer varor, i takt med att vi förmår transportera allt mer arbetskraft och större mängder livsmedel, så kommer också vår plan att kunna utarbetas och förverkligas allt mer precist och bättre under kommande år. Det är alltså därför som vi alltjämt saknar en exakt ekonomisk plan och bara har en grovhuggen skiss, som dock kommer att få en stor och omedelbar betydelse för framtiden.

Som kamrat Lenin förklarade, så kommer elektrifieringen att få en kolossal betydelse, eftersom den kommer att engagera bönderna i den enhetliga ekonomiska planen. Än så länge pågår vårt socialistiska uppbygge bara på enstaka öar i en ocean av från varandra isolerade bondehushåll. En socialistisk hushållning är en förenad och centraliserad ekonomi som styrs efter en enhetlig modell. Våra bondehushåll är så till den milda grad isolerade från varandra, så här kan det inte ens bli tal om någon enhetlig plan. Varje bonde har sin egen plan för just sin jordlott och när vi räknar med livsmedel, då har vi bara att förlita oss till dessa jordlotter, den skörd de kan ge och att kunna åstadkomma en jämlik fördelning.

För att kunna dra in bönderna i en riksomfattande plan så krävs, att dessa bondehushåll blir beroende av staten, dvs att bönderna via kablar från kraftverket får elkraft som sätter maskiner i rörelse, värmer människor och lyser upp i bondstugorna; det krävs att vi får bönderna att börja tänka på teknik och på kultur och det sker säkrast och bäst med hjälp av elektrifiering, genom att landsbygden får tillgång till bra service, bysmedjor, skolor, nya bondstugor, elenergi för att underlätta arbetet och för att lysa upp hemmen – och kanske också i framtiden för att kunna laga mat och värma husen.

I samma ögonblick som bönderna ser, att det i byn finns verkstäder och smedjor som drivs av elström, när de ser sina skolbarn läsa läxor i skenet från en elektrisk glödlampa, ja, då men inte förr kommer de att vinnas för en socialistisk ekonomi. Det är därför elektrifieringen har sådan stor principiell betydelse. Jag säger er: Om vi kunde öka vår produktion av kol, tackjärn osv med säg 5-10 miljoner pud per månad, så skulle varje sådan ökning av våra tillgångar avspegla sig i en snabbare elektrifiering av landet och det är i sin tur huvuduppgiften i arbetet för att få bönderna att vända ansiktet mot tekniskt framåtskridande och kultur. Om vi inte lyckas lösa den uppgiften kommer den socialistiska ekonomin att förbli isolerade öar sida vid sida med bondehushåll i denna ocean av jordbruk.

Den springande punkten i arbetet med en enhetlig ekonomisk plan är idag bränslefrågan; ifjol var det tranportsektorn, eller rättare sagt ångloken som var bekymret. Då hade jag tillfälle att hålla tal på Sjunde kongressen¹³² om vad en enhetlig plan betyder och hur länge vi måste hoppa över de två trappsteg som leder till en ekonomisk plan. Ifjol var allt begränsat och koncentrerat till ångloken. I den mån det alls fanns några järnvägstransporter, så hade vi högst 20-25 % kördugliga ånglok. Den ekonomiska huvuduppgiften var m.a.o. att reparera ångloken. När vi tog upp frågan om ångloksreparationerna så såg vi fullt ut de svårigheter som är förknippade med en övergång till socialistisk planekonomi.

Det kan tyckas, att det inom järnvägen borde vara lättare än på andra håll att införa en enhetlig ekonomi, eftersom man här har allt fäst på papper: Man känner till antalet ånglok, man är i allmänhet insatta i järnvägsdriften osv. På den borgerliga tiden var järnvägen också strängt reglerad och det var en reglering som inte förekom någon annanstans inom ekonomin. Efter revolutionen blev järnvägen rådsrepublikens egendom, efter att tidigare till två tredjedelar ha varit statlig egendom och till en tredjedel ägd av ett privatkapitalistiskt bolag.

Inte desto mindre drevs järnvägarna under ganska lång tid som om vi fått ett arv i vilket vi ingenting fick förändra. Dvs, de ånglok som hörde till en viss järnväg gick bara fram och tillbaka längs den järnvägssträckan och reparerades bara vid den järnvägens verkstäder. En järnväg kunde ha en massa olika typer av ånglok, men gamla tjänstemäns och arbetares psyke tillät dem inte, att sätta in dessa på en annan järnvägssträcka. Juridiskt var det en socialistisk ekonomi, men vad beträffar den tekniska driften hade vi jämfört med den gamla ordningen bara gjort ett enda litet framsteg, som bestod i att vi faktiskt hade bokfört antalet ånglok och att en viss fördelning av ånglok ut till andra delar av järnvägsnätet förekom.

Hade vi haft en riktig socialistisk ekonomi, då hade det räckt med fem olika typer av ånglok för snabba gods- och trupptransporter. Men här fanns hundra olika typer, ett faktum som starkt påverkat både reparationsarbeten och drift. Först på det tredje året har vi börjat nå fram, ja, faktiskt nästan fram, till en socialistisk plan för ångloksreparationerna, fast den är väl egentligen bara halvsocialistisk, eftersom vi fortsätter reparera alla hundra ånglokstyperna.

För att kunna reparera ånglok behövs reservdelar och för att skaffa sådana behövs kontakt med Högsta folkhushållningsrådets verkstäder, det behövs vidare kol och kolleveranser är också Högsta folkhushållningsrådet bord. De anspråkslösa framsteg som vi gjort under det gångna året har lett till att transportsektorn inte längre ligger på den miniminivå där den låg ifjol. I år är det kolbrytningen som ligger på denna miniminivå¹³³.

På kongressen fick vi höra, att kolbrytningen kommer upp i minst 600 miljoner pud 1921. Kolbrytningen i Donbass ligger f.n. på 25-30 miljoner pud per månad. Av den mängden går nära hälften åt till att täcka gruvornas behov, eller stjäls på plats eller längs vägen. Donbass producerar alltså totalt bara 15-16 miljoner pud kol och antracit, alltså en försumbar kvantitet, för att täcka järnvägens och industrins behov. Den tekniska utrustningen i Donbass är i dåligt skick, men när en undersökningskommission bestående av specialister och partiarbetare besökte Donbass kom man fram till, att Donbass med denna bristfälliga utrustning skulle kunna producera 54 miljoner pud kol per månad, bara man förbättrar arbetsorganisationen, livsmedelsförsörjningen osv. Även detta är en försumbar volym. Om vi till kolet från Donbass lägger kolet från Ural och Sibirien kommer vi upp till de 600 miljoner pud som produktionen antas bli det kommande året.

Kunde vi verkligen klara programmet om 600 miljoner pud kol, så skulle det under nuvarande förhållanden ge en kraftig impuls åt vår ekonomiska utveckling, åt utvecklingen inom transportsektorn, metallurgin osv. Frågan om att samordna enskilda grenar av hushållningen har lösts på det här sättet: Eftersom det konkret handlar om bränsle så är det Högsta folkhushållningsrådets presidium som handlägger frågan; eftersom frågan även handlar om transportsektorn och Högsta folkhushållningsrådets verkstäder, där man tillverkar reservdelar åt transportsektorn, så har det bildats en blandad kommission i form av Huvudkommissionen för transportfrågor; för transporter av militärt gods existerar redan en särskild förvaltningsövergripande kommission inom Högsta transportrådet.

Sålunda ser vi att den ekonomiska organisationen å ena sidan består av överstyrelser – i folkmun kallade större och mindre pålar – som förenar olika grenar av folkhushållningen (dessa grenar är beroende av varandra och måste stå i ständig och levande förbindelse med varandra); men eftersom det ständig finns meningsskiljaktigheter dem emellan, så har det – å andra sidan – bildats små och stora kommissioner i syfte att lösa dessa konflikter. Nu när vi närmar oss skapandet av en enhetlig ekonomisk plan, har det också blivit möjligt att bilda ett enhetligt ekonomiskt ämbetsverk för att ta hand om förverkligandet av denna enhetliga ekonomiska plan. Före Sovjetkongressen utsågs Arbets- och försvarsrådet till att bli ett sådant sammanlänkande ekonomiskt organ och till detta råd anslöts också Folkkommisariatet för jordbruksfrågor.

Arbets- och försvarsrådet förvandlas nu till ett permanent diskussionsorgan, som drar till sig alla förvaltningsövergripande kommissioner och sysslar med att utarbeta en enhetlig socialistisk plan. Arbets- och försvarsrådet, som initialt bildades som ett Försvarsråd för att samordna arbetet inom olika förvaltningar med

Republikens försvarsintressen för ögonen och som den gångna vintern, efter Sjunde Sovjetkongressen, då frågan gällde införandet av allmän arbetsplikt och användandet av militära förband för produktiva insatser, ombildades till Arbets- och försvarsrådet, ska sålunda idag vidareutvecklas till en permanent ekonomisk sammankomst som inkluderar Folkkommisariatet för jordbruksfrågor och som i sig blir ett direkt organ för att utarbeta planen och för att – vilket är huvudsaken – kontrollera samordningen mellan olika ämbetsverk. Endast på det här sättet kan vår högsta ekonomiska stab hjälpa oss så att vi successivt kan börja utarbeta en enhetlig ekonomisk plan som ska omfatta alla grenar av folkhushållningen.

Vi har blivit mycket försiktigare än vi var i december eller oktober 1917, strax efter att arbetarklassen tagit makten i sina händer. Då trodde vi att en enhetlig ekonomisk plan skulle kunna börja genomföras redan efter några månader via Högsta folkhushållningsrådet osv. Om vi hade lyckats gripa den kapitalistiska ekonomins maskin i flykten, om det hade varit möjligt att gripa den då den gick på högvarv – då hade vi också med stor sannolikhet nått fram till den socialistiska planen mycket fortare. Som jag redan tidigare sade, så finns ingen proportionalitet mellan de olika delarna av vår ekonomi.

Vi fick ärva en kapitalistisk hushållning som inte gick för fullt, utan som tvärtom låg i ruiner efter kriget och efter ett antal evakueringar, så vi hade ingenting att slå samman; och ju längre denna sammanslagning drog ut på tiden, desto mer närmade vi oss ett tillstånd där vi fick börja med tomma händer, för att först därefter stegvis kunna gå fram mot en enhetlig ekonomisk plan. I det avseendet bygger vi inte längre några utopiska framtidsvyer, vi säger inte att vi om några månader kommer att kunna presentera en fix och färdig plan (även om vi nu skaffar oss det centraliserade ekonomiska organ som planen behöver). Nej, vi kan bara ta några steg för att närma oss denna plan.

På jordbrukets område är allt uppbyggt kring elektrifieringsplanen och på en plan för att lyfta bondemassorna kulturellt. Men det är ett stort historiskt framtidsperspektiv, det är en omöjlighet att göra allt på en gång och vi måste tänka på både dagen och morgondagen. Vi har i år fått uppleva ett svårt missväxtår och vad gäller skörden nästa år finns många tecken som tyder på att även den blir dålig. Det är möjligt att vi, å ena sidan, kommer att drabbas av torka. Å andra sidan kommer bönderna, som fått lämna ifrån sig betydande mängder livsmedel till städerna och i gengäld bara fått en försumbar mängd industriprodukter, att minska den besådda arealen. Lokalt har den besådda arealen redan minskat med upp till 20 % och nästa år kommer denna minskning av den brukade jorden att öka ännu kraftigare. Trots de enorma påtryckningar sovjetstaten utövar på bönderna för att få dem att producera tillräckliga mängder livsmedel, kommer skörden alltså att bli ännu mindre än den blev i år.

Frågan om regleringen av jordbruket utifrån arbetar- och bondestatens behov och med syftet att återupprätta produktiviteten, har som en praktisk fråga diskuterats några gånger i Folkkommisariernas råd. Där har vi diskuterat frågan om en arbetar- och bondestat skulle kunna vända sig till bönderna med ett dekret av föl-

jande innebörd: Bönderna åläggs att bruka och beså en viss areal jord och statsapparaten kan beordra bönderna att leverera en viss kvantitet jordbruksprodukter. Dock fanns farhågor för att vår apparat skulle sakna tillräcklig fasthet och smidighet för att kunna omsätta ett sådant dekret i praktiken.

Vi har som sagt haft en hel rad diskussioner och enskilda överläggningar i Folkkommisariernas råd av denna anledning. Till sist kom vi fram till, att Folkkommisariernas råd inte skulle genomdriva ett sådant dekret, utan att ett förslag med den innebörden läggs fram för Allryska Sovjetkongressen, där vi får möjlighet att ta pulsen på landsbygden, som på kongressen representeras av kommunistiska och partilösa bönder. Den här frågan slank dock förbi ganska obemärkt. Som bekant förekom inga större diskussioner kring denna fråga på Åttonde Sovjetkongressen. Det berodde på väl genomförda förberedelser i partifraktionen, med deltagande även av partilösa, som inbjöds flera gånger till partifraktionens möten, där även kamrat Lenin deltog i samtalen. Frågan har diskuterats på alla möjliga håll, även om kommunisterna naturligtvis till sist fällde avgörandet.

Det sades från en del håll, att vi kanske skulle stöta på stora svårigheter när det här förslaget till beslut väl kom upp på Sovjetkongressen. Men det var betecknande för kongressen, att de kommunistiska och partilösa delegaterna som ju representerade bondemassorna, inte hade några som helst principiella invändningar mot att staten använder åtgärder av tvångskaraktär för att reglera bondejordbruken. Partilösa bönder förklarade tvärtom, att Folkkommisariatet för jordbruksfrågor måste föra en konsekvent politik som ålägger bönderna, att i egenkap av statens jordbrukande arbetare, leverera ett visst minimum av jordbruksprodukter, eftersom detta är ett krav för hela landets fortsatta existens.

Dekretet, som även diskuterades utifrån den synvinkeln att Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor och Folkkommisariatet för jordbruksfrågor måste bilda för ändamålet lämpliga organ, antogs därefter enhälligt. Detta faktum är i hög grad kännetecknande för kongressen: Det visar att det på landsbygden finns en bas för att bygga sovjetsamhället, alldeles oavsett att det bland breda bondemassor finns ett djupt missnöje med brister, fattigdom och statens livsmedelspolitik; att vi har stöd för en statlig reglering av jordbruket och att vi nu, efter Åttonde Sovjetkongressens beslut, står inför vår första jordbrukskampanj, där enbart norm-sättande organ inte kommer att räcka till.

Åttonde Sovjetkongressen beslöt att tillsätta speciella säningskommittéer i guvernement, häraden och kommuner, som ska stödja sig på jordbruksorganen, dvs på de jordbrukskommittéer som väljs av bönderna själva för att främja regleringen av jordbruket och för att förbättra bruket av jorden. Allt detta går givetvis hand i hand med statens hjälp till bondejordbruket. Tiotals miljoner guldrubel kommer att avsättas för att hjälpa landsbygden med nödvändiga medel, industriprodukter och utrustning. Även agronomer från olika kommissioner skyndar till böndernas hjälp. Jämsides därmed pågår alltså en hård och tvångsmässig reglering som på varje ort ska stödja sig på böndernas egna organisationer och bondekonferenser, militära kommittéer och ekonomiska organ.

Det här är ett företag av utomordentligt stor vikt och enorm betydelse. Ju bättre och snabbare elektrifieringen går, desto bättre kommer morgondagen att bli. Men om det går illa för oss inom jordbruket nästa år, så kommer allt vi föresatt oss med elektrifiering och enhetlig ekonomisk plan, att gå åt skogen bara därför, att vi kommer att sakna tillräckligt med livsmedel.

Vår regering hade alltså till uppgift att sondera terrängen ute på landsbygden inför Sovjetkongressen. Och jag måste säga att testen lyckades – det blev inga protester. Vårt allmänt hållna beslut går alltså ut på, att Folkkommisariatet för jordbruksfrågor sammanställer en bestämd plan och tilldelar landsbygden bestämda uppgifter, ex.vis att så och så stor areal ska brukas och besås. Dessa uppgifter sprids sedan ut över guvernementet, till varje härad och by. Såningskommittéerna följer upp planen och kontrollerar, att så och så många tunnland besåts med grödor och att man då jämför sig med de grannhushåll som ligger bäst till.

Åttonde Sovjetkongressen beslöt att utdela premier till de bästa jordbruksföreningarna, kommunerna och enskilda småbönder som inte exploaterar främmande arbetskraft eller sysslar med spekulation. Premierna kommer att utdelas i form av produktionsmedel, varor och husgeråd för personligt bruk. I den här frågan rådde till en början motsättningar¹³⁴ – vår partifraktion vägrade godta principen om att premiera enskilda bönder, av rädsla för att premien kunde bli grundplåten för att göra enskilda bönder till kulaker och att saken då skulle framstå som att sovjetmakten satsar på att odla fram kulaker på landsbygden.

Därför gick vi fram med största försiktighet i denna fråga och i ursprungsförslaget infördes en ändring, enligt vilken vi endast kan premiera enskilda husbönder med sådana varor och husgeråd för personligt bruk, som bara förbättrar hans eget liv en aning, men som i hans händer inte kan bli verktyg för utsugning och spekulation. Vad gäller produktionsmedlen beslöt att produktionsmedel som liar, skäror, plogar och harvar, bara kan utdelas i sådan mängd att de inte kan bli verktyg för exploatering av arbetet, dvs kan bara utlämnas till större kollektiv.

Det här var de viktigaste ekonomiska frågorna som kom upp till behandling på kongressen och som delegaterna huvudsakligen arbetade med. Vad beträffar de organisatoriska frågorna fanns inga större problem. I frågan om kampen mot byråkratismen tog kongressen som bekant ett beslut¹³⁵ som i viss mån kommer att förbättra sovjetapparatens arbete. Med avseende på folkkommisariatets rättigheter visavi exekutivkommittéerna i guvernement och häraden, gjordes en förändring gällande de lokala organens egen verksamhet. Här tog vi ett steg framåt på den väg som en del brukar kalla decentralisering. Men så enkelt är det inte. I själva verket sker en dubbelsidig process: Vi har faktiskt börjat närma oss en enhetlig ekonomisk plan, en förvaltningsövergripande plan, som kommer att få en mycket stor utbredning – men detta faktum visar ju, att vi ingalunda går mot decentralisering, utan tvärtom mot centralisering.

När vi sätter som mål för hela landet att bryta 600 miljoner pud kol, så utgår den målsättningen från ett enhetligt centrum och den är samtidigt det högsta uttrycket för centralism; samma sak inom transportsektorn när vi ställer uppgiften att ha 20 tusen ånglok i drift; eller när vi 1921 för första gången kommer upp i 4 600 miljoner på utgiftssidan i statsbudgeten; eller ta Högsta folkhushållningsrådet där kadern är sysselsatt med att räkna på hur många miljoner pud som kan fraktas i mars, april och maj. Utifrån allt detta drar vi en linje som sträcker sig ett år framåt osv. På alla områden handlar det om renodlad centralism. Vad gäller själva verkställigheten och driften har vi däremot beslutat ge organen i regioner, guvernement och kommuner möjligheter till så mycket självverksamhet som bara tänkas kan, samtidigt som vi minskar det byråkratiska förmynderiet över dem.

För ett och ett halvt á två år sedan hade man vartenda ånglok under observation i det centrala ämbetsverket för vägar och kommunikationer. Här var det frågan om en rent mördande centralism, där man direkt över telefonlinjen gav order om varje enskilt ånglok och sedan följde upp hur ordern verkställdes. Hädanefter kommer det inte att gå till på det sättet. Nu kommer ett antal lok att överlämnas till den lokala järnvägsförvaltning som handhar ångloken, som rapporterar om ånglokens tillstånd till den egna lokalförvaltningen, som i sin tur rapporterar till distriktsförvaltningen om det finns någon sådan som omfattar några lokala förvaltningar.

Från centrum erhåller den lokala järnvägsförvaltningen vissa uppgifter, ex. vis att under en månad frakta så och så stor godsmängd, så och så många passagerare. Det här är en högre sorts centralism, en centralism där det gäller att utarbeta en plan, göra beställningar, sammanställa regelverk för hela landet, medan decentralisering i form av en omfattande självverksamhet inom de lokala organen kommer i fråga så fort det gäller att verkställa planen. Det är så utvecklingen blir i fortsättningen. Och ju längre utvecklingen kommer, desto rikare på erfarenhet blir vi. När en viss lokal järnvägsförvaltning eller ett visst distrikt har så många ånglok och vagnar, att deras antal räcker och blir över för att verkställa centrala målsättningar, då kan man lokalt börja sammanställa en egen plan för hur man använder den lediga transportkapaciteten för lokala behov, dvs just deras egen plan.

Åttonde Sovjetkongressen stakade ut denna väg på ett bättre sätt än den föregående kongressen: Ekonomin centraliseras allt mer och mer i den meningen, att en enhetlig ekonomisk plan är på gång, liksom i den meningen, att allt fler uppdrag strömmar in från ett enhetligt centrum, samtidigt som förvaltningsorganen lokalt, i regioner, guvernement och häraden får allt större självständighet med avseende på hur den givna planen verkställs. Det bör i sammanhanget kanske nämnas, att vi lyckats bygga upp vissa lokala förråd av råvaror, livsmedel och arbetskläder, så att guvernementens folkhushållningsråd ska slippa vara beroende av centrum och istället kunna ta initiativ för att fullgöra det minimum av uppgifter man fått i form av planer, beställningar och uppdrag.

Vad finns det mer att nämna om Sovjetkongressens arbete? Jo, jag skulle kunna nämna att Allryska centrala exekutivkommittén fått högre juridisk status. Det betyder att sovjetmekanismen numera har en mindre underordnad ställning. Tidigare, alltså under kriget, var det partiets Centralkommitté och inte Folkkommisariernas råd, som hade nio tiondelar av alla befogenheter på sin sida. Nu får inte dessa befogenheter längre vara koncentrerade i händerna på en liten grupp, utan besluten kan tas först efter en bred diskussion.

Det återstår också för mig att nämna minskningen av arméns numerär, en sak som har stor betydelse. I den här frågan har det varit många förberedande diskussioner i partiets CK och CKs arbetsgrupper. Frågan har komplicerats av att den berör en hel rad andra frågor. Det är alldeles klart, att vi måste upplösa så stora delar av armén som möjligt; men – å andra sidan – måste vi behålla ett så pass stort antal soldater, att armén klarar av sitt underhåll. Här är det då i första hand aktuellt att hemförlova de element som varken tillhör armén eller arbetsarmén. Dessa soldaters fortsatta öde måste bli det, att det ena eller andra ämbetsverket som arbetar med ekonomiska frågor, tar hand om de soldater man behöver. Till arbete i kolbrytningen kunde man t.ex. avdela dem som redan är bofasta där, medan resten kan hemförlovas. På så sätt sker en minskning av arméns numerär, sedan skär vi ned staberna, stabernas förvaltningar och institutioner.

Vi har som alla känner till väldigt ofta pratat om byråkratismen i våra militära förvaltningar. Men vi får inte glömma, att vi gått från partisanförband till en armé som slagits på fyra fronter: En i Bajkaltrakten¹³⁶, en utanför Archangelsk¹³⁷, en i väster¹³⁸ och en i söder¹³⁹. Vi var tvungna att leda dessa fyra fronter från Moskva och om vi inte följde precis vartenda kompanis rörelser, så hade vi åtminstone full uppsikt över regementena, för att kunna beväpna dem och sköta underhållet som planerat. Men detta var en komplicerad uppgift under de ytterst svåra förhållanden som rådde, då det saknades såväl krafter som medel och tillgången till transportmedel inte var fri. Vår efterblivenhet och vårt kulturmörker präglade varje uppgift vi ställde oss. Det var nödvändigt för oss att konstruera en nervtråd som löpte mellan centrum och front för att på kommando från Moskva ta upp striden mot Balachovitj, avdela styrkor för att sätta in mot upprorsmännen i Dagestan, hjälpa partisanerna i Bajkaltrakten att krossa Semjonov osv.

Det var nödvändigt att bygga upp en kolossal och effektiv apparat, men när vi – kadrer från militärförvaltningen – betraktade den, var det med stor fasa. När vi så beslöt oss för att skära ned apparaten uppstod en annan farhåga: Men tänk om det är för tidigt? Tänk om vi snabbt måste sätta in trupper på andra fronter och vi inte klarar av att göra det i tid? Nu är det mycket enklare för oss att skära ned administrationen. Om detta arbete inte går med full fart så beror det enbart på, att vi inte kan upplösa våra förband och stabsinstitutioner alltför snabbt.

För att minska antalet divisioner måste fältdivisionerna på många platser dras tillbaka från tidigare fronter och ersättas med de inrikesdivisioner som håller på att formeras och byggas upp. Men då krävs transportmedel – för vilka det saknas

kol. Därför blir divisionerna kvar, liksom också VNUS. Den långsamma minskningstakten med avseende på arméns numerär är alltså ett resultat av vår fattigdom. Men som ni vet är det tänkt att arméns numerär ska halveras fram till juni i år. Vi har försökt sammanställa en mera fullständig plan för hur nedskärningarna inom armén ska gå till och kunna upplösa alla institutioner som nu servar arbetsarméerna och betalas över försvarsbudgeten, men den största svårigheten är återigen bristen på transportmedel för hemtransport av dem som demobiliseras.

I första hand hemförlovar vi årskullar födda 85, 86, 87, därefter årskullar födda 88, 89, 90, 91. I den tredje omgången hemförlovas årskullar födda 92, 93, 94, 95. De som blir kvar i armén är alltså årskullar födda 96, 97, 98, 99, 900 och 901. Följaktligen behåller vi sex årskullar under vapen. Så blir det om det inte dyker upp några oförutsedda omständigheter. I några av de mest industrialiserade och proletära regionerna planerar vi samtidigt, att starta skolor för utbildning av milisförband, för att i de proletära regionerna successivt kunna gå över till en ny milisarmé. De förband vi behåller kan vi kalla vår gardering – det är så vi kallar dem i Militära revolutionsrådet¹⁴⁰ – dvs, de måste finnas i sådant antal att vi kan utdela ett första slag mot fienden, innan vi hunnit mobilisera större reservstyrkor bakom fronten. Samtidigt består vårt program för nedskärningar inom armén också av, att vi behåller våra elever på befälsskolekurserna och fördubblar eller tredubblar deras utbildningsprogram i syfte att höja kvaliteten inom befälskåren, bl.a. genom att tillföra armén våra bästa proletära krafter. Denna åtgärd godkändes i sin helhet på Sovjetkongressen och genomförs nu i aktuella instanser.

Jag skulle avslutningsvis vilja säga några ord om armén. Naturligtvis är det sant, att vår vidunderliga krigsmaskin har varit en tung börda att bära för alla, särskilt för arbetarna och bönderna. Om folk å ena sidan hyllar den hjältemodiga Röda armén, så drömmer alla samtidigt om, å andra sidan, att den snart ska kunna minskas till ett minimum. En sak är klar: Armén har obarmhärtigt exploaterat landet, eftersom armén inte producerar utan konsumerar och tär, just i kraft av att den är en armé. Tanken om att armén ska övergå till arbete inom folkhushållningen, hänger just samman med vår otåliga önskan att skära ned armén så snabbt och i så stor utsträckning som möjligt.

Men det finns också en annan sida – det är den mentala demobilisering som kan observeras i partiet och som också spiller över i armén. Det sprids en uppfattning om, att armén slutfört sin historiska uppgift och att den nu kan börja arkiveras. Häromdagen mötte jag ex.vis en militär kader, kamrat Blücher – en arbetare från uraltrakten som nu för befäl över Första divisionen – och han sa så här: Släpp iväg oss till arbete inom folkhushållningen. Den här önskan att få lämna armén är allmänt utbredd. Det finns kommunister som menar, att de blev soldater, kommissarier eller kommandanter bara därför, att det var någonting som krävdes i ett viss ögonblick, men att de f.n. mest av allt önskar att få börja bygga upp och vara med om att utveckla en kulturell arbetarstat.

Vi har kommit till en kritisk punkt igen. Och jag vill bara varna för, att den här uppfattningen om armén som någonting sekundärt, innehåller ett mycket farligt

moment. Vi är alltså inringade från alla håll av kapitalistiska fiender. Ingen av våra stora fiender – ja, inte ens de små – har ännu självdött. Frankrike, England, Japan, Amerika är och förblir imperialistiska länder. Polen och Rumänien kan, liksom tidigare, nu till våren vara beredda att angripa oss. Vi kan bara hoppas att historien leder oss förbi ett nytt krig, men några garantier för detta finns inte.

Om likvidatoriska stämningar börjar vinna terräng, kommer dessa att leda till moraliskt förfall inom de divisioner och förband som vi måste behålla för att vara garderade mot möjliga slag. Bondesoldater står stadigt på jorden så länge de leds av arbetare, bondesoldater reser sig mot godsägaren tillsammans med arbetarna och så länge de ser en Wrangel framför sig. Nu är det emellertid omöjligt att kunna se en endaste godsägare i något väderstreck vid rådsrepublikens horisonter och böndernas synkrets är inte stor, de har kort minne, ty under många sekel och årtusenden har bönderna varit förtryckta och blivit exploaterade – ja, ända fram till den dag arbetarna började försöka dra dem med sig.

Snart kommer bönderna att ha glömt slagen från förr och är beredda att åter sticka huvudet i snaran. När en division ligger länge i bivack och överksam på en och samma plats, börjar bondesoldaterna klla sig i skallen: Vad ligger vi här för, är det inte bättre att vi drar hemåt. Arbetarna försöker sätta press på bondesoldaterna, försöker agitera och tvingas ibland också överlämna en och annan bonde till militärtribunalen när de givit sig av på egen hand. Ni vet att våra divisioner är väldigt bra på att slåss, men så fort det blir en paus i striderna börjar de falla samman i sina beståndsdelar och bönderna blir helt enkelt överfallna av en oemotståndlig hemlängtan. Om partiets påtryckningar i det militära arbetet försvagas, om påtryckningarna från vår militära kader och städernas proletärer försvagas – då börjar armén degenerera som en levande vävnad. Kommunisterna har ingen rätt att därvidlag hysa några som helst illusioner.

Vi kan omöjligtvis behålla hela armén och vi blir tvungna att halvera numerären under vintern och våren. Men hur ska det göras? Jo, det måste ske med hjälp av de progressiva arbetare som vi hela tiden samlat på oss från fabriker, verkstäder, partiorganisationer och fackföreningar. Dessa måste därför behållas i armén, eftersom kommunisterna i armén har förmågan att upprätthålla en viss ordning och stridsmoral. Det är partiorganisationerna som idag har ansvaret för den huvudsakliga politiska skolningen i våra militära förband. Jag har för avsikt att överlämna en promemoria till CK och partiets moskvaorganisation om, att vi måste behålla arméns organisation över vintern, att den bör stärkas och förbättras kvalitativt.

Om inte partiorganisationerna koncentrerar sig på denna uppgift och inte orkar utföra detta arbete fram till våren, då kan vi hamna i en militär katastrof och i ett läge där armén faller sönder. Jag är emellertid övertygad om, att partiorganisationerna ser till att säkerställa stridsmoralen i armén. De brukar skälla på byråkratismen inom det militära, men kommer ändå att säga, att armén är absolut nödvändig. Vi måste se till att arrangera mönsterkurser med längre tids undervisning för att utbilda en kvalificerad befälskår. Det var ett av besluten som togs i form

av en tes på Sovjetkongressen och som kommer att läggas fram för partikongressen.

Resultaten från den senaste Sovjetkongressen kan formuleras så här: Expansion och förbättring inom folkhushållningen, nedrustning och förbättring inom armén. På basis av dessa förbättringar och denna minskning av arméns numerär, ska vi ta upp kampen mot byråkratismen, som är en kamp mot slapphet, okunskap och tygellöshet på alla livets områden. Jag tror att vi fram till Nionde Sovjetkongressen kommer att stå än starkare än nu, om vi bara följer de vägar som stakades ut på den Åttonde Sovjetkongressen. (Applåder)

1921, Arkivet

Republikens allmänna läge och Första arbetsarméns uppgifter

(tal i Jekaterinburg)

Kamrat Podbelskijs¹⁵⁵ död

Kamrater! Jag är tvungen börja med ett sorgligt meddelande: Via radion har vi nåtts av beskedet, att döden hastigt ryck bort en av de allra bästa kamraterna ur våra led, ur vår partifamilj, folkkommisarien för post- och telegrafverket, Vadim Nikolajevitj Podbelskij. Hans död kom som en fullständig överraskning för oss alla, så även för mig som ändå helt nyligen lämnade Moskva.

Kamrat Podbelskij var fortfarande en ung människa – han var knappast mer än 36-38 år vid sin död. Han var son till den kände folkviljeanhängaren, den gamle revolutionären Nikolaj Podbelskij, som mördades av tsarens bödlar år 1889 i Jakutsk. Själv var Vadim Podbelskij vad vi brukar kalla ”yrkesrevolutionär”, dvs en människa, som offrar alla sina krafter, hela sin energi och vilja i kampen för arbetarklassens intressen. I oktober 1917 gick han i Moskva i det främsta ledet i kampen för arbetarklassens makt. Han sökte sig aldrig till några ansvarsfyllda hedersposter, men tack vare sin energi, sin hängivenhet för arbetarklassens sak, lanserades han ändå mot sin egen egentliga vilja på dessa poster – och så småningom kom han att stå i spetsen för post- och telegrafverket.

I denna stund, när vi satt igång med att bygga upp vårt lands ekonomiska apparat, när vi behöver spänna alla våra krafter för att se till, att telefonledningarna fungerar som de ska, när vi arbetar för att göra posten till en förmedlande länk mellan stad och stad respektive stad och landsbygd – skulle vi behövt kamrat Podbelskijs styrka och energi i dubbla doser. Men döden, som så grymt har härjat i vårt land de senaste åren, har ryckt bort honom ur våra led. De kamrater som arbetar i ledningen för hans ämbetsverk, tvingas nu tvåfaldiga och trefaldiga sina ansträngningar för att försöka kompensera denna oersättliga förlust.

Jag föreslår er alla, att vi med en tyst minut och böjda huvuden hedrar minnet av Vadim Nikolajevitj Podbelskij.

(Alla reser sig. En orkester spelar revolutionärernas sorgemarsch)

Ryssland och de allierade

Dagens kvällsnyheter på radion förmedlade också ett dokument som vi länge väntat på, ett dokument som redogör för de imperialistiska ententeländernas förhållande till sovjetregeringen. Som ni känner till har Ententens länder de senaste veckorna och månaderna diskuterat frågan hur de ska förhålla sig till sovjetregeringen. De har nu kommit till slutsatsen, att de måste ändra attityd och att Sovjetryssland inte går att besegra med hjälp av Koltjaks, Judenitjs och Denikins militära styrkor. Herr Millerand¹⁵⁶, den f.d. socialisten, vilken ersatt Clemenceau på posten som fransk ministerpresident, har tydligen närmast sig den engelske

ministerpresidenten Lloyd-George, som kommit fram till denna slutsats, att det är nödvändigt att få till stånd en uppgörelse med sovjetregeringen.

Naturligtvis är det ingen hemlighet för oss, att borgerliga ministrar pratar om en uppgörelse med Sovjetryssland bara därför, att man vill försöka kuva oss med andra medel – inte med militära vapen, men väl med det ekonomiska slaveriets vapen. Men till all lycka för oss får Ententens länder f.n. själva känna följderna av de härskande klassernas imperialistiska politik. Europas länder är utarmade och ligger i ruiner och hur mycket Ententens imperialister än vill, så har de inte tillräckligt med militära och materiella medel för att kunna kväsa oss.

De lockas av våra råvaror och vår brödsäd och de skulle vilja slå upp portarna på vid gavel till Sovjetryssland för att kunna ta för sig av allt vad de behöver. Men samtidigt är de rädda för, att inte bara brödsäd, timmer, lin osv, utan också den proletära revolutionens idéer slinker ut genom portarna – och det är det värsta de vet. Det är därför de funderat så länge på frågan vilken slags politik de ska tillämpa i sina relationer med oss. Och idag har vi alltså via radion fått ta del av ett memorandum som är en ny bekräftelse på deras girighet och feghet.

Jag tänkte här läsa upp detta alster, som är skrivet på den borgerliga diplomatins tillkrånglade språk, en diplomati varom det för länge sedan sagts, att den fått ett eget språk för att kunna dölja eller förvanska sina egentliga tankar. Så här står det skrivet i detta memorandum: ”De allierade makterna har kommit överens på följande punkter: Därest de stater som bildats vid gränserna till Sovjetryssland, dvs Finland, Estland, Lettland, Polen, Georgien, Armenien, Azerbajdzjan, vars självständighet de facto, dvs i sak, har erkänts av de allierade makterna, kommer att rådfråga de sistnämnda, dvs England och Frankrike, hurudan deras politik bör vara i förhållande till Sovjetryssland, så kommer de allierade staternas regeringar att ge svaret, att de inte kan ta på sig ansvaret, att rekommendera dem fortsatt krig, ett krig som kan sluta med att deras vitala intressen tar allvarlig skada”.

Så tillkrånglat börjar detta tillkrånglade dokument. Lloyd-George, Clemenceau, Nitti¹⁵⁷ och ytterligare några mindre stater som slagit följe med dem, säger alltså: Därest Polen, därest Lettland, därest Finland frågar oss, hur de bör förhålla sig till Sovjetryssland, så kan inte vi – England, Frankrike, Italien – f.n. ge dem den bestämda rekommendationen: Kriga på bara! Nej, vi säger istället: Kriga inte! Ty ett krig hotar era vitala intressen.

Kors, vilken, som man säger, kovändning med Guds hjälp! England och Frankrike har aldrig krigat mot oss – de har bara rekommenderat Denikin, Koltjak, Judenitj, esterna, det vita Lettland, de vita finnarna, de vita rumänerna – de har bara sagt: Vi rekommenderar er att ta ifrån Sovjetryssland Bessarabien; de har bara sagt åt Judenitj, Denikin och Koltjak: Vi tillråder er att kuva arbetarna och bönderna. För att denna rekommendation inte skulle verka alltför ”mager”, fylldes den ut med pengar, kanoner, kulsprutor och all möjlig militär utrustning.

Detta var alls ingen hemlighet för någon av oss – det fick vi veta av den engelske ministern Churchill, när han officiellt sade, att England mobiliserat 14 länder mot oss. Det här är exakt vad han sade då: ”Under brittisk ledning har 14 nationer gått till aktion mot Sovjetryssland”. Av allt det återstår inte ett spår idag. Naturligtvis har England aldrig mobiliserat någon mot oss, har aldrig beväpnat eller hetsat någon mot oss – England bara rekommenderade.

Idag utfärdar England andra slags rekommendationer. Idag säger England, att ett krig mot Sovjetryssland kan skada vitala intressen. Dvs, Röda armén har blivit tillräckligt stark för att börsspekulanter i alla länder ska tvingas inse, att Polens krig mot oss bara kan sluta med den polska adelns undergång, med den polska bourgeoisieens undergång, vilket följaktligen kommer att bli till stor skada för de härskande klassernas intressen.

Och den engelsk-franska aktiebörsen säger genast: Kriga inte, vi försöker komma till skott från annat håll. Från vilket då, kan tänkas? Jo, så här är det vidare skrivet i nämnda dokument: ”Utifrån tidigare erfarenheter kan de allierade makterna inte ge sig in i några diplomatiska förbindelser med Sovjetregeringen, så länge de inte kan sätta sin lit till, att de bolsjevikiska fasorna upphört och så länge moskvaregeringen inte erkänner sig beredd att anpassa sitt beteende till det sätt alla civiliserade regeringar beter sig”.

Visst är det angenämt?! De talar om för oss, att de inte tänker upprätta diplomatiska förbindelser med sovjetregeringen, eftersom den uppför sig så illa, har så dåligt skick, dålig uppfostran. Om regeringen bara kunde bli mera lik oss, dvs oss engelska och franska diplomater, om regeringen bara kunde bättra sig på den punkten och närma sig de ”civiliserade” nationernas tillvägagångssätt – då skulle det gå att upprätta diplomatiska förbindelser med denna regering. Det verkar som om de stryker oss både medhårs och mothårs: Vi vill f.n. inte ha med er att göra, men om ni med tiden bättrar er, tvättar och kammar er, då kan vi börja umgås.

Den imperialistiska civilisationen

Vi tackar för omtanken. De rekommenderar oss alltså, att anpassa vårt beteende till alla civiliserade regeringars uppförande. Det sägs här, att Englands och Frankrikes erfarenheter av oss här i Ryssland, varit av det oangenämre slaget. Många av er har förmodligen glömt vad det är för erfarenheter som åberopas här. Jo, det var så, att en engelsk representant var på besök hos oss. Jag måste tyvärr medge, att jag inte minns hans namn, fastän han ofta tittade in på Krigskommissariatet. Denne herre, för att inte säga detta subjekt (det gäller att vara hövlig här – för det är vad man kräver av oss) – denne herre organiserade varken mer eller mindre än en sammansvärjning (i vilken förre socialistrevolutionären Savinkov¹⁵⁸ spelade första fiol) och vars uppgift var att spränga broar, skära av viktigaste järnvägslinjer, arrangera ett uppror i Kreml, samt mörda Lenin och andra sovjetledare. De agerade helt i enlighet med de civiliserade nationernas metoder, medan vi uppträdde som barbarer: Vi lurade dem, vi tog dem på bar gärning, tillsammans med alla deras papper, bevismaterial, som var både exakta

och utförliga. I Petrograd var det en av agenterna ur detta förbrytargång (jag ber er att inte anteckna ordet ”förbrytargång” eftersom Lloyd-George kan bli förnärad), alltså, var det en av detta gängs agenter som bjöd väpnat motstånd och därför bragtes om livet i det hotell där han bodde.

Det var en mycket allvarlig händelse. De erfarenheter som man nu vill åberopa, är alltså erfarenheter som gjorts av brottslingar, rånare, mordbrännare, dynamitarter, dvs, experter på att spränga järnvägar. Naturligtvis tog sovjetmakten i med hårdhandskarna mot dessa representanter för den civiliserade diplomatin. Det franska sändebudet Noulance¹⁵⁹ deltog aktivt i sammansvärjningen – revolten i Jaroslav¹⁶⁰ organiserades på hans direkta order. Den franske kaptenen Jaques Sadoul¹⁶¹, som hade tillhört den franska missionen, men blivit kommunist och som därefter brutit med sin ambassad, sin mission och numera är bosatt här hos oss som emigrant, samt är dömd till döden i sitt hemland Frankrike – denne Jaques Sadoul har gett oss utförliga uppgifter och vi har nu en klar bild av vilken slags verksamhet de civiliserade nationernas representanter bedrev i vårt land.

De hänvisar till, att den brittiska och schweiziska regeringen har sett sig tvungna utvisa sovjetregeringens representanter, som påstås ha missbrukat sina privilegier. Kamrat Litvinov, vilken befann sig i London som sovjetregeringens halv-officiella sändebud, blev sålunda utvisad därför, att han öppet skulle haft kontakter med arbetarklassens revolutionära organisationer. Men, som sagt, dessa herrar tiger om, att deras egna representanter strödde guld till höger och vänster när de befann sig i vårt land med syftet att organisera kontrarevolutionära myterier.

Men vi kan finna oss i detta. Det är inte så länge sedan de lovade krossa oss, ja, inte bara lovade utan också försökte, först var det tyska imperialister och sedan brittisk-franska imperialister som gjorde sina försök. Detta var betydligt allvarligare än Churchills skryt om, att han ville mobilisera 14 nationer mot oss, eller att England hade planer på att kröna Koltjak till tsar. Det var också betydligt allvarligare än deras prat idag om vårt ”dåliga uppförande”. Självklart skulle de gilla oss bättre om vi vore svartfötter. Men vi är ju röda. De får finna sig i att tycka om oss fast vi är röda, för inte tänker vi skifta färg.

Därefter följer åter en kovändning: ”Samtidigt behövs handelsförbindelser mellan Ryssland och resten av Europa för att kunna förbättra inte bara Rysslands utan också övriga staters ekonomiska läge – och de allierade makterna vill med alla till buds stående medel uppmuntra sådana förbindelser, utan att göra avkall på ovan anförda krav”. Det vill säga och med andra ord: Vi tänker t.v. inte upprätta några diplomatiska förbindelser, inga som helst formella, öppna, officiella förbindelser, men vi vill gärna ha handelsförbindelser och kommer på allt sätt att uppmuntra sådana, dvs handla vill vi, men omfamna er tänker vi inte göra.

Vi kan finna oss även i detta. Vidare: ”Vi allierade regeringar, som anser det utomordentligt viktigt att få opartisk och auktoritativ information om sakernas verkliga tillstånd i Ryssland, har dessutom med tillfredsställelse noterat det förslag som ställts av Internationella arbetsbyrån inom Nationernas förbund, om att

sända en kommission till Ryssland för att undersöka alla sidor av livet i nämnda land. För att denna undersökning ska få större auktoritet och ha bättre chanser att lyckas, och för att den ska kunna genomföras på initiativ, under ledning och kontroll av Nationernas förbund, har de allierade regeringarna föreslagit NF, att verka i enlighet med ovan nämnda intentioner”.

Det är allt som sägs i detta dokument.

Vad kan då handel med de allierade länderna ge oss?

Samtidigt har det anlänt ett telegram från ryska vitgardistiska kooperatörer, som numera är bosatta i England och Frankrike och inte är några representanter för vår sovjetiska Kooperation, utan handelsagenter för engelskt och franskt kapital, om att de i sina lagerlokaler redan har de och de varorna, som vi kunde få köpa. Därefter följer en lång varuförteckning, mestadels varor för personlig konsumtion: kaffe, te, kondenserad mjölk osv, men sanningen att säga finns här också skrivmaskiner, sågar, knivar och alla möjliga andra slags varor tillverkade av stål, men mest av allt är det ändå bara krimskrams.

Här finns ingenting rejält, ingenting av det vi verkligen skulle behöva. Och naturligtvis är det så, att hur stor hungern än är här i Ryssland, så vill vi inte ha handelsförbindelser med Europa för att därifrån kunna få kaffe, choklad, te eller kondenserad mjölk i utbyte mot våra råvaror, vårt lin eller vår brödsäd, om vi nu alls har någon möjlighet att skörda och transportera produkterna. Uppträdde vi på det sättet, vore det detsamma som att ytterligare utarma vårt land, att i ordets rätta bemärkelse beröva Ryssland dess dagliga bröd och ta för sig av efterrätten, dvs ta för sig av någonting som vi kan leva förutan i ytterligare ett eller ett par år.

Vi skulle kunna acceptera oerhörda offer i detta varuutbyte, om vi bara för vårt lin, vår brödsäd, vårt timmer kunde erhålla ånglok och maskiner från utlandet. Det är de enda produkter som f.n. intresserar oss. Och naturligtvis skulle vi inte bara betala med råvaror – vi skulle även kunna betala i guld, som Frankrike och England behöver bättre än vi. Vi befinner oss i övergången till det kommunistiska uppbygget och här hos oss förlorar pengarna allt mer och mer av sin forna betydelse. Så fort vi åstadkommit ett rejält ekonomiskt uppsving hoppas vi kunna gå över till betalning in natura, se till att varje arbetande människa kan få allt det hon behöver ur statens skafferi och slippa betala med färgglada papperspengar, dessa ynkliga papper från kerenskijtiden. I Europa, där kapitalismen alltjämt står i blom, spelar valutafrågorna fortfarande en väldig roll. Europa behöver guld – den franska francen har fallit i värde något alldeles djävulskt och t.o.m. britternas pund har fallit kraftigt i jämförelse med den amerikanska dollarn.

Och guld, det har vi. Förutom det som fanns kvar i Nationalbankens källare lyckades vi ta ifrån Koltjak 29 vagnar guld i Irkutsk. Det är inte mindre än 600-700 miljoner rubel enligt gamla växlingskursen. Och enligt rubelns nuvarande växlingskurs, en siffra som inte är så lätt att ens uttala. Det är en kolossal summa, som skulle räcka för att köpa in många ånglok och maskiner. Vi skulle omedelbart kunna gå med på ett sådant handelsutbyte. Vi behöver maskiner och ånglok,

inget billigt skräp, strunt, småsaker – som bara försvinner ut över landet utan att förändra vårt ekonomiska läge ett endaste dugg. Om, låt oss säga, Ententen så vill, låt oss då för betalning i guld eller råvaror ordna ett sådant handelsutbyte, men tillåt oss då köpa det vi i första hand behöver – ånglok och maskiner.

Men av detta lär vi inte kunna få några större mängder. Deras eget transportväsende befinner sig f.n. i ett bedrövt tillstånd, särskilt i Frankrike, men också i England. Visst finns det ett och annat som de skulle kunna sälja till oss för att förbättra transporterna. Men att hoppas på, att de omedelbart skulle kunna sälja hundratals och tusentals ånglok till oss – det är den renaste utopi. I det avseendet får vi huvudsakligen räkna med oss själva, lita till egna krafter.

Det är därför vi utan större oro kan invänta vredesutbrotten från Ententen och utan större glädje kan förbereda oss på att ta emot deras nådegåvor. De står f.n. tämligen orkeslösa i sina relationer till oss, de upplever nämligen själva en period av djupgående och genomgripande inre omvälvningar.

De franska kommunisterna

Här är några av de trevligare notiserna som jag lyckades fånga upp ur dagens nyhetsflöde på radion: I Frankrike samlas socialistiska partiet till kongress. Kommunisterna, de rena klassförrädarna och Longes¹⁶² anhängare, dvs de franska vänstermenjsevikerna – dessa tre grupper har tydligen ännu inte gått åt var sitt håll, dvs egentligen har de redan separerat, men rent organisatoriskt befinner de sig fortfarande i ett och samma parti.

I Paris har man haft val av ombud till kongressen. Om jag inte minns fel blev resultatet följande: från klassförrädarna-chauvinisterna, alltså den yttersta högerfalangen, valdes ett ombud; från centristerna, dvs vänstermenjsevikerna, valdes fem, tror jag; medan kommunisterna fick tolv eller femton ombud.

I spetsen för kommunisterna står kamrat Loriot¹⁶³. Jag kommer ihåg hur det var 1916 när jag var tvungen lämna Frankrike. Då stod kamrat Loriot alldeles ensam i partiorganisationen. Kring sig hade han en liten grupp bestående av de mest revolutionära arbetarna. Omkring tio tusen medlemmar befann sig vid fronten, där de klämdes åt i den militära disciplinens skruvstäd i den kapitalistiska armén. På den tiden var det Renaudel¹⁶⁴ – socialpatrioternas officiella ledare – som härskade i landet. Han betraktade föraktfullt Loriot, folkbildaren, som inte ens var deputerad och varken f.d. eller blivande minister, utan bara en enkel folkbildare, vilken dristade sig till att ta till orda och kritisera klassförrädarna.

Men händelseutvecklingen hade sin obevekliga gång och Frankrike blev en av segrarmakterna. Den franska bourgeoisin borde nu, kan man tycka, injaga både skräck och bävan i det franska proletariatet. Men vad är det vi får se? Jo, i detta segerrika Frankrike kan vi iakta, hur den kommunistiska rörelsen genomgår en mycket stark tillväxt. Och nu kan vi tala om för mister Lloyd-George: ”Öppna eller stäng portarna mellan er och Sovjetryssland – ni kan ändå inte skydda er mot kommunismens gift, ty i våra dagar när informationen är luftburen, kan inga

som helst portar utgöra hinder för kommunismen”. ”Ett spöke går över Europa”, heter det i vårt gamla *Kommunistiska manifest*. Detta spöke kliver över alla hinder och behärskar redan parisproletariatets tankar och hjärtan.

Det är detta som är huvudorsaken till den kraftlöshet som råder bland ententeländernas regeringar. Och denna huvudorsak kommer att växa till sig dag för dag, timme för timme – och följaktligen kommer vårt internationella läge att förbättras dag för dag, timme för timme. Om det nu är på det sättet och om den brittiskfranska aktiebörsen inte längre rekommenderar någon att gå i krig mot oss, då kanske vi kan avsluta vårt militära arbete utan större bekymmer.

Den strålande segern i norr

Kamrat Mulin¹⁶⁵ har redan berättat, hur vi de senaste dagarna hållit på att rensa norra Ryssland från resterna av de vitgardistiska banden. Och befälhavaren för den norra armén, general Miller¹⁶⁶ har genom Kerzons¹⁶⁷ förmedling vänt sig till brittiska regeringen och brittiska regeringen i sin tur till vårt Krigskommissariat med en begäran, att vi ska skona de vitgardistiska anförarna. England säger ganska skamset: ”Ni känner till att vi har stött dem med livsmedel, och det vore för vår del ganska tråkigt om ni skulle tillfoga dem stora förluster”. Det verkar alltså som om läget skulle ha klarnat för både England och Frankrike, ja, tydligen för alla. Kontrarevolutionens nordliga fäste har fallit. Just ikväll har jag fått ett meddelande per telegraf om, att våra soldater längs alla vägar mot Archangelsk, Onega och Murmansk lägger beslag på väldiga troféer, dvs allt sådant som England och Amerika levererat till vitgardisterna. Här finns också vapen, både maskingevär och vanliga gevär samt patroner, och ett stort antal flygplan, många pansartåg – som vår ärorika Sjätte armé nu tar hand om.

Denikin och Polen

På vår viktigaste front, dvs den kaukasiska, där vi står mot en alltjämt ganska stark fiende – Denikin, som är slagen men inte slutgiltigt krossad – blir vårt läge bara bättre och bättre. Så fort vi drog samman våra reserver blev vårt övertag ännu tydligare och det råder inget tvivel om att vi endera dagen kan tåga in i Stavropol, Jekaterinodar och Novorossijsk, och det räcker knappast med det. Vårt militära läge är alldeles utmärkt. Jag har svårt att tro, att Polen nu skulle våga gå till anfall. Vi har hört att Lloyd-George tänker ”rekommendera” Polen att gå till anfall mot oss, men det ju en helt annan sak vad arbetarna i Warszawa, Lodz och Dombrow kommer att ”rekommendera”. De polska arbetarnas deputeraderåd har på sistone – utan hänsyn till att socialpatrioternas makt och inflytande är stort – tagit en mer beslutsam ställning och kräver nu av den polska regeringen att den ska sluta fred med Ryssland.

Frågan om Första arbetsarmén

Vårt internationella och militära läge skapar synnerligen gynnsamma förutsättningar för att övergå till fredligt arbete och detta faktum kommer de närmaste dagarna att påverka frågan om Första arbetsarmén. När frågan väcktes om vad vi skulle göra med Tredje armén, var vårt militära läge ojämförligt mycket sämre än det är idag. Läget var då mycket mera obestämt och vi ställde därför uppgiften att behålla armén som en militär armé, inklusive hela dess apparat och att bara avdela en del av rödarmisterna för uppgifter i produktivt arbete.

Nu kan vi ställa frågan hur armén ska kunna användas i produktivt arbete mera beslutsamt och funktionellt än tidigare. Naturligtvis står det klart för var och en av er, särskilt för er som är stamanställda i armén, att armén har två sidor. Den ena är en bestämd form av organisation som är anpassad för bestämda uppgifter, dvs för att agera med vapen i hand i skottlinjen. Utifrån den synvinkeln byggs en organisation bestående av olika vapenslag, en underhållsapparat, staber osv. Detta är ingen apparat avsedd för produktivt arbete. Å andra sidan har vi i armén arbetare och bönder som redan är härdade i strid, som svetsats samman av en gemensam disciplin, gemensamma metoder, gemensamma aktioner – vilket är en väldig fördel, särskilt när det råder slapphet och vacklan i det ekonomiska arbetet.

Man kan alltså säga, att armén å ena sidan är dåligt anpassad för att delta i produktivt arbete och ni kommer därför att möta stora svårigheter. Men detta gäller särskilt staber och ledningar på högre nivå, dvs på divisions- och arménivå. Trots alla ansträngningar inom ledningen för Tredje armén, kunde högst 23 % av alla militärer sättas in i produktivt arbete, dvs mindre än en fjärdedel – naturligtvis oräknat alla bajonetter och sablar, plutoner försatta ur stridbart skick, underhålls- och sjukvårdsdelen med sjuka och soldater på väg att tillfriskna osv. Detta är ett i högsta grad otillfredsställande antal människor. Ofta har vi fått nöja oss därmed, eftersom vi samtidigt vill bibehålla arméapparaten, då vi antagit att vi kanske redan tidigt om våren tvingas sätta in trupper sjövägen mot söder, på den kaukasiska fronten, eller till fots och per järnväg sätta in trupper i öster, i Sibirien.

Men nu har läget klarnat: Vi har ingen anledning befara eller förvänta oss, att hela f.d. Tredje arméns apparat behöver sättas in på den ena eller andra fronten. Nu kan vi därför mera beslutsamt ställa frågan hur armén ska användas i produktivt arbete, hur f.d. Tredje armén – uppifrån och ner – ska anpassas rent organisatoriskt för sina uppgifter i produktivt arbete. Inte 23 %, utan 75 %, ja, om så bara blir möjligt – 100 % av den f.d. Tredje armén, nuvarande Första arbetsarmén, ska direkt anpassas för att kunna utföra produktivt arbete.

Upplösningen av arméns institutioner

Det är ingen hemlighet för någon, att Tredje armén är en organism som inte längre är fullt normal: Den har numera ett enormt huvud och en mycket liten kropp. Det är svårt att föreställa sig, att vi skulle behöva denna arméapparat, särskilt nu, när även Sjätte armén är fri från militära uppdrag. Som ni vet är även denna armé stark, härdad och har ett ärorikt förflutet i strider, men något närmare

västfronten. Jag vill påstå, att det idag är mycket lättare för oss att gå till staberna, övriga institutioner och ledningar inom Tredje armén och i betydligt bredare omfattning använda oss av deras militära personal och materiel, eftersom vi inte behöver bry oss om uppgiften att bibehålla den militära apparaten intakt.

Det torde vara helt klart, att vi inte under någon längre tid kan ha kvar en organisation, där bara 23 % av personalen är arbetsförmögen, ty det vore inte särskilt rationellt. Det här läget fick vi finna oss i så länge denna organisation först och främst behövdes som armé – f.ö. har vi också tidigare använt den i produktivt arbete när den tillfälligtvis var friställd från militära uppgifter. Men från det ögonblick vi beslutar att denna armé hel och hållen ska sättas in i produktivt arbete, då måste vi också ställa uppgiften att minst 75 % – tre fjärdedelar – av armékadern ska ha arbetsuppgifter att utföra i produktionen.

Det är därför vi nu kan börja ta itu med arbetet att upplösa arméns institutioner, men denna upplösning betyder inte att institutionerna bara försvinner, utan kommer att resultera i, att de omvandlas, reorganiseras, att vi ur dem bildar olika nya organ som direkt behövs i produktivt arbete. Vid något tillfälle har jag sagt, att arbetet med att sätta in armén i produktivt arbete, kan jämföras med hur man nystar garn från en garndocka. Ni vet att detta garn ska bli ett nystan. Om man bara sliter i garnet blir det inget bra nystan, utan garnet samlar sig i en enda massa och trasslar till sig, så att nystanet blir odugligt. Men om man nystar garnet från garndockan på så sätt, att en håller i dockan och den andra personen nystar, så kan nystanet bli just sådant man vill ha det.

Vi har stått inför uppgiften, att från arméns stridande garndocka nysta upp armén till ett arbetande nystan. Självklart var vi väldigt försiktiga i början. Vi sade till varandra: Av arméns stridande garndocka ska det bli ett arbetande nystan, men väldigt försiktigt, bara till 23 % – inte mer. Och den dag vi behöver gå ut i strid mot Lloyd-George, Clemenceau och Denikin, då kan vi av detta arbetande nystan åter forma en stridande garndocka.

Nu vågar vi vara lite modigare. Utan större problem kan vi idag nysta upp 75 % av den stridande garndockan och lämna kvar bara smärre förband, ty arméförvaltningar och staber finns vid alla fronter. Och skulle det bli besvärligt på den kaukasiska fronten (vi måste vara beredda på det värsta), så är det inte en stab, inte heller UPVOSO, ja, inte ens underhållsorgan, som behöver skickas till fronten, då blir det istället uraldivisionen, kavalleridivisionen, som skickas iväg, ty dessa militära enheter ska vi behålla helt intakta. Dessutom kommer det att gå ut en order till politiska avdelningen i f.d. Tredje armén – den nuvarande arbetsarmén – att man ur de centrala arméinstitutionerna och förvaltningarna måste avdela ett antal kadrer och skicka iväg dem till Ural- och kavalleridivisionerna för att komplettera och stärka dem både militärt, arbetsmässigt och politiskt.

Vi måste börja vårt nystande inom underhållet, å ena sidan därför, att detta är i arbetsställets – dvs fabrikernas, verkstädernas osv – intresse, samt, å andra sidan, även i de militära förbandens eget intresse. Dessutom är det betydligt enk-

lare att engagera kvalificerade arbetare i arméns stora underhållsavdelningar, alltså tekniker och andra specialister, varav det finns väldigt många i armén. Dessa kan sedan antingen enskilt, vilket är sämre, eller som hela förband, som organiserade kärntrupper, skickas till fabriker och verkstäder, till transportsektorn, till för folkhushållet viktiga företag. Med sig har de allt det som utgör den stora landvinningen för arbetarna i det framstegsvänliga proletariatet och för den medvetne bonden, det man lärt sig i Röda arméns skola – dvs, beslutsamhet, medvetenhet, disciplin, beredvillighet att uppnå ställda mål, dvs arbetarklassens målsättningar, att följa den utstakade vägen ända till slutet, att offra alla sina krafter – och även offra sina liv om så blir nödvändigt. Detta är den kommunistiske soldatens karaktärsdrag som nu måste inplanteras i vårt ekonomiska arbete.

Frågan om arbetarorganisationerna

När vi ställde frågan om en militarisering av vår folkhushållning fanns en del kamrater – även vissa kommunistiska kamrater – som hyste tvivel och sade: ”Tänker ni verkligen ersätta fackföreningarna eller folkhushållningsråden med militära institutioner, staber och befäl”? Självklart har något sådant inte ens varit på tal. Den grundläggande, permanenta och fundamentala formen för arbetarnas organisering är produktions- och fackföreningen – och folkhushållningsråden ute i häraden och guvernement, centrala eller regionala sådana, är de organisationer som styr den industriella näringslivsutvecklingen. Så är det utan minsta tvivel och givetvis kan ingen divisionsstab, inget militärt befäl, någonsin ersätta denna speciella ekonomiska organisation.

Men saken handlar ju inte alls om detta, utan om en viss anda, om en viss mentalitet, om en viss takt, om arbetets hastighet. Vem är det som har spelat den ledande rollen i vår armé? Jo, de mest avancerade proletärerna. De som kom från den eller den fabriken, från den eller den fackföreningen. De gick in i armén, ställde sig i spetsen för armén, gav vägledning åt mindre medvetna arbetare och den breda bondemassan. I armén lärde de sig att leda mindre medvetna kamrater under de svåraste förhållanden, under eldgivning i strid – och inte bara när det gick bra, utan också när det gick riktigt dåligt och vi tvingades retirera.

Och vi kan idag tala om för alla kamrater fackföreningsmän som arbetar bakom fronten: Jag är övertygad om, att ni med öppna armar bör ta emot dessa avancerade rödarmister som nu friställs och skickas hem. Ja, jag är övertygad om att ni tar emot dem som kamrater, vilka ingenting glömt utan förblivit proletärer från topp till tå, men som dessutom har lärt sig ett och annat vid fronten. De har lärt sig nya organisationsformer, större precision, förmåga att verkställa fattade beslut, har lärt sig ”verkställa och avrapportera”.

Vad är då en militär organisation för någonting och hur har den utvecklats under historiens gång och i klassamhället? Här har det alltid funnits två sidor. Å ena sidan har den militära organisationen ständigt varit ett uttryck för den ena klassens herravälde över den andra, godsägarens herravälde över bonden, borgarens herravälde över arbetaren, som i sin tur i armén kommit till uttryck i officerens

och generalens herravälde över den menige soldaten. Klassförtrycket, klassherraväldet, nådde en djävulsk skärpa i armén.

Om bönderna stod med mössan i hand inför godsägaren, skedde det pga av deras obildning och fruktan, men i armén hade rangskillnad, bävan inför makten satts i system och detta slogs in i soldatens skalle med järnpåk, med kadaverdisciplin. Men armén hade även en annan sida – en sida som även vår Röda armé tillägnat sig – nämligen ansvarskänslan. Enskilda bataljer, stora slag, enskilda förbands och ibland också stora truppstyrkors öde kan stå på spel beroende på hur varje soldat uppträder, hur särskilt ansvarig kader och befäl uppträder. Och det verkar vara på det sättet, att varje krigares ansvar, varje soldats ansvar för sina handlingar, hur han agerar, hur han handskas med verktyg, kanoner och handeldvapen som anförtrotts honom, framträder med utomordentlig skärpa i armén.

Det är det här som gör, att ordning och stabilitet inom armén är så viktiga ting, även i de fall armén inte alls är kapitalets eller adelns armé. För första gången i historien har det här hos oss skapats en arbetar- och bondearmé. Men även hos oss spelar den militära disciplinen, strängheten med avseende på hur soldaterna verkställer givna order, en kolossalt viktig roll.

Tillämpningen av arméns erfarenheter inom folkhushållningen

Inom ekonomin finns än så länge ingenting liknande, därför att arbetarklassen tvingats avstå sina bästa krafter till uppbygget av armén och till striderna vid fronten. Det är först nu vi på allvar kan ägna oss åt ekonomiska frågor och får möjlighet att tillämpa de erfarenheter vi tillsammans skaffat oss i armén, vid fronterna, i striderna. Dessa erfarenheter måste nu börja tillämpas i full utsträckning, ty – kamrater – läget på den ekonomiska fronten är ojämförligt mycket sämre än på den militära, inte läget på den nuvarande militära fronten, som ju faktiskt är mycket gynnsamt, utan på den militära fronten när läget var som värst. Denna fiende, som eroderar vår ekonomi inifrån pga, att landets ekonomi ligger i ruiner – är en ojämförligt mycket hemskare fiende än Denikin och Koltjak någonsin var.

Den här fienden agerar överallt, samlar sig till attack på varje gata och varje bakgård. Den här fienden har stoppat trafiken på våra järnvägar, har fått våra ånglok att gå sönder, har slitit ut svarvar och maskiner, tar ifrån oss bränsle, brödsäd, djurfoder, ja, den här fienden står där framför oss i form av otaliga demoner, som dag efter dag rycker tiotals, hundratals, tusentals, tio- och hundratusentals nya offer ur våra led, däribland också ur vår armé.

En ekonomi i ruiner – det är vår fiende!

Det är så där fienden ser ut! Fienden är överallt närvarande och svår att fånga – inte alls på samma sätt som Denikin och Koltjak, vilka står framför oss i form av en organiserad militär styrka. Det är en fiende som likt en klängväxt ålar, kryper och omsluter oss från alla håll – det är hunger, köld, armod, epidemier. Och i kampen mot denna fiende kan vi inte skryta med en enda större seger.

Här har vi skaffat oss vissa erfarenheter av hur det är att sätta in arméenheter på arbetsfronten. Resultaten är en så länge inte särskilt lysande. Jag har redan nämnt siffran mindre än 23 %, i själva verket bara 12-15 %, dvs av 100 man jobbar bara 12-15 på arbetsfronten och än så länge är deras arbete ganska lågproduktivt. Naturligtvis kan vi inte omedelbart börja anklaga någon, vem det nu vara månne, för detta sakernas tillstånd. Det handlar om att vi fortfarande saknar färdigheter och rutiner. Vi behöver växla över från ett spår till ett annat, men vi har fortfarande inte lyckats med den målsättningen.

Fortfarande huggs allt för små kvantiteter ved och än mindre kvantiteter forslas fram till järnvägslinjerna; vi skördar för lite brödsäd och även här forslas för lite fram till järnvägen; vi reparerar för få ånglok och järnvägsvagnar. Och man kan säga att vår ekonomis kurvor, som hela tiden pekat nedåt allt sedan kriget började, tydligare och tydligare pekar nedåt och om ytterligare några månader – här kan vi inte längre tala om år – om det alltså går ytterligare några månader och vårt ekonomiska kaos fortsätter, om vi inte kan öka skördarna, bryta mera kol, skaffa fram mera ved, öka metallframställningen, om vi misslyckas med att öka produktionen, ja, då hotar vårt land att drabbas av ekonomisk och kulturell död.

Detta är ett allvarligare hot än allt svammel Lloyd-George och Millerand vräker ur sig. Det här är en fara som vuxit fram ur hela vårt förflutna: Ur kapitalismen, ur militarismen, ur kriget, ur vitgardisternas offensiv, ur den brittisk-amerikanska blockaden och ur de imperialistiska roffarnas hela rövarpolitik, som gått ut på att omgärda oss med en ring av eld. Det är ur allt detta som den fruktansvärda ekonomiska oordningen vuxit fram – över hela landet och på alla områden. Och ännu har vi inte riktigt på allvar tagit upp kampen mot denna hemska fiende. I våra tidningar kan vi läsa många appeller som uppmanar oss att spänna våra krafter; många sammankomster ägnas denna fråga – och det är bra.

Det är bra att avancerade arbetares och medvetna bönders tankar idag koncentreras till kampen mot fattigdom och misär, till ekonomiska frågor. Men det är ett väldigt steg som måste tas från ord till handling. Orden måste omvandlas och förkroppsligas i handling. Så långt har vi ännu inte kommit och därför är detta en uppgift av största vikt för Första arbetsarmén och för alla kommunistiska kamrater. Ni är många som deltar i mötet och det är förstas trösterikt för oss och för vårt parti, att det finns så många kommunister bara här i Jekaterinburg och bara inom vår armé. Men jag måste ändå säga, att ni är alldeles för många i Jekaterinburg och alldeles för få ute på arbetsfronten.

Kommunisterna i Första arbetsarmén står inför den omedelbara uppgiften, ja, faktiskt inom de närmaste dagarna, att sätta in det överväldigande flertalet av sina medlemmar för att jobba direkt ute på arbetsfronten, kanske som organisatörer, ledare eller helt vanliga arbetare. Där måste kommunisterna arbeta med stor entusiasm och glädje för att kunna bli föredömen för alla andra.

Det ekonomiska sönderfallet i Ural

Ni kamrater, som är medvetna kommunister, måste spänna alla era krafter för att inom den närmaste tiden klara av uppgiften att återuppbygga ekonomin i Ural. Ni känner säkert till, att det i Ural råder ett tillstånd av totalt ekonomisks sönderfall. Före kriget fick landet drygt 50 miljoner pud tackjärn per år från Ural, inte så väldigt mycket – men i alla fall. Ni vet också att Urals industriprogram anger, att drygt 10 miljoner pud tackjärn ska framställas under innevarande år, dvs en femtedel av förkrigsproduktionen. Denna femtedel kommer vi inte att kunna framställa, nej, vi klarar det inte – siffran är bara vad vi *vill* framställa.

Så ligger det alltså till. För att framställa en femtedel av det som producerades före kriget måste vi i år producera 10 miljoner ton tackjärn. Hitintills har vi klarat av en tredjedel av den kvantitet vi enligt planen ska framställa i år. Till järnvägsstationerna kommer vi att kunna transportera en fjärdedel eller ännu mindre, kanske bara en sjättedel, av det vi borde transportera. Vi kommer alltså inte att kunna fullgöra vårt program som stipulerar 10 miljoner pud tackjärn, kanske kan det bara fullgöras till två tredjedelar. Det vill säga – det kommer att fattas 3-4 miljoner pud tackjärn och så kommer det att förbli om vedhugning och vedtransporter kommer att ligga på samma låga nivå som för närvarande.

I Urals närgovernment genomför vi just nu en arbetsmobilisering av nittonåringar för att sätta in dem i produktivt arbete – just för att hugga ved. Det stora flertalet av dessa nittonåringar är unga bondgrabbar som ryckts bort från sina byar och de flesta är politiskt omedvetna. Flertalet unga arbetare från städerna ska alltså stanna kvar och arbeta på fabriker och verkstäder. Nu handlar det ju inte om ett krig, utan om arbetsinsatser och det vore rätt meningslöst, att mobilisera unga arbetare på fabrikerna till annat arbete, fast mycket mindre kvalificerat.

Med andra ord blir det mestadels bönder som kommer att mobiliseras i enlighet med principen om allmän arbetsplikt. Det är nödvändigt att dessa bönder inser, att detta arbete handlar om samhällstjänst på hög nivå. Vi måste skaffa dem en organisation, vi måste ge dem mental vägledning genom kamrater, företrädesvis kommunister, som förmår organisera breda bondemassor och dra dem med sig vart det än gäller – ut i strid eller bara för att hugga ved.

Det verkar som om vi ur våra led måste avdela många, kanske flera hundra kadrer ut till avverkningsplatserna för att hugga ved, ty en kommunist måste kunna anpassa sitt vapen och sin styrka till alla möjliga slags dagsaktuella uppgifter.

Vem är bästa kommunist?

Bästa kommunist för fem-åtta år sedan var den, som under tsarismen illegalt bedrev en modig revolutionär agitation bland arbetarna och var med om att bilda hemliga cirklar. I början av revolutionen, i februari, var den bästa kommunist som gick i spetsen för massorna mot tsaren. Bästa kommunist i oktober 1917 var den, som bekämpade bourgeoisien och kompromissmakarna och kämpade om makten på städernas gator. Bästa kommunist de senaste två åren var utan tvekan

den proletär som gick in i armén, grep efter geväret och därefter som skyttesoldat, kommissarie eller befäl kämpade vid fronten för arbetarklassens sak.

Nu inträder vi i en tid, då den bästa kommunisten är den, som med hela landets intressen för ögonen och med sina egna händer framställer och uppmuntrar andra att skaffa fram ved, tackjärn, brödsäd, djurfoder – och på det sättet är med och lägger grunden för rådsrepublikens ekonomibyggnad. All vår vilja och hela vårt medvetande måste koncentreras till den uppgiften.

Under den närmaste tiden måste naturligtvis alla uppdrag, beställningar, alla förflyttningar av arbetskraft fördelas och regleras från centralt håll, dvs via arbetsarméns Revolutionsråd. Men ni själva ska inte bara sitta och invänta order uppifrån, utan omedelbart och på eget initiativ börja fördela kadrer till olika uppdrag. De av er som tillhör speciella enheter, ledningar, staber och liknande, måste se er omkring och medvetet inregistrera tänkbara kader – inte bara utifrån deras officiella yrken, utan också med hänsyn till deras erfarenheter – och meddela Politiska avdelningen att ni föreslår den och den till det och det arbetet.

Arbetets stöttrupper

Detta initiativ måste komma från arméns mest avancerade kommunister med omedelbar verkan, ja, redan ikväll eller senast i morgon. Inom de närmaste dagarna måste vi kunna bilda en hel rad stöttrupper för att sätta in i produktivt arbete. Kanhända det i en av dem bara kommer att finnas fem kamrater, medan det i en annan finns tjugofem och i en tredje ett hundratal man. Givetvis ska dessa stöttrupper vara sanktionerade av Arbetsarméns revolutionsråd.

Stöttrupperna bör vara sammansatta utifrån arbetarnas yrkestillhörighet, så att de omedelbart kan sättas in för att verkställa speciella uppdrag: Ex.vis en grupp för att bygga upp en mobil reparationsverkstad, en annan grupp för arbete i skogsavverkningen osv – grupper som samtidigt blir föredömen för dem som nu arbetsmobiliseras, först och främst för de nittonåringar jag talade om. Och här finns stor plats för kommunisternas personliga initiativförmåga. Sålunda måste kommunister avdelas för att organisera nittonåringarnas arbete, för att bilda dessa arbetets stöttrupper och för att avdela kvalificerade arbetare till de fabriker och verkstäder som behöver dem, i första hand Verchne-Isetskverken som enligt beslut ska bli ett mönsterföretag inom verkstadsindustrin. Dit måste vi sända en grupp härdade kommunistiska proletärer, som gått igenom de hårda stridernas eld, för att bland arbetarna vid Verchne-Isetskverken sprida en ny stämning – den kämpande och revolutionära kommunismens anda, en anda som i hög grad fattas dessa arbetare.

Kommunistiska krigsmän – framåt!

Slutligen är det också nödvändigt att vi drar med oss hela den arbetande befolkningen i uraltrakten genom att bli föredömen, genom vår entusiasm, heroism och genom vår viljeanstängning. Frivilligarbete, dvs subbotnikar-voskresnikar under lördagar-söndagar, befrämjar denna sak. Men de ska inte organiseras i den blyg-

samma omfattning som hittills varit praxis. Nu behöver vi storslagna sådana, då befolkningen i en stad, ett guvernement, ja, befolkningen i hela Ural, går man ur huse för att jobba frivilligt i enlighet med i förväg fastställt arbetsplan.

Det behövs ett allomfattande agitationsarbete, överallt i de militära förbanden, ute på gatorna, på fabriker och verkstäder. Genom agitationen skapar vi en positiv stämning, får vi tillfälle att förklara denna stora uppgift, som måste få en allsidig behandling. Då kan vi samtidigt sätta alla våra styrkor i rörelse och då kommer Urals arbetarmassor att få se våra rödarmister gå i frontlinjen för denna nya kampanj. Det är ni, kommunistiska soldater, som måste gå i spetsen, ni med era erfarenheter av att leda breda massor i eldstrider vid fronten. Ni är skyldiga att bli denna förebild även nu – att dra med er de vacklande, hjälpa dem som halkat efter och skoningslöst bestraffa egoister och arbetsdesertörer.

En dödlig fara

Kamrater, det är Folkkommisariernas råd som sänt mig hit för att – precis som det anstår en revolutionär sovjetmakt – öppet tala om för er, att vårt parti, Folkkommisariernas råd och Centrala exekutivkommittén, trots alla våra segrar, trots att vårt internationella läge har blivit bättre, är helt på det klara med och säger nu till er, att vi befinner oss i en dödlig fara, att vi lever och andas i tecknet av en dödlig fara: Om det ekonomiska sönderfallet får fortsätta som tidigare och det inte kommer att möta tillräckligt motstånd från det arbetande folket och i första hand kommunisterna, kommer vi att krossas – och det alldeles oavsett om Lloyd-George slår upp portarna till Sovjetryssland eller ej.

Om han inte slår upp portarna kommer vi att förkvävas i vår egen misär och slår han upp dessa portar så kommer han – under rådande hunger, armod och sönderfall – att för ett pund teblad och en burk kondenserad mjölk kunna köpa människornas arbetskraft och förvandla dem till sina koloniala slavar. Ett starkt och handlingskraftigt land kan längs handelsvägarna mäta sina krafter med brittiska och franska börsspekulanter – men ett hungrande och utarmat land, där viljan och arbetsenergin är knäckt, ett land som försvagats av hunger och epidemier, kan inte stå emot trycket från det brittisk-franska kapitalet.

Historien kommer att förtälja oss följande: Ledd av det kommunistiska partiet gjorde arbetarklassen enorma kraftanstängningar, såg till att krossa fienden på alla fronter, ljöt sina bästa människors blod, det kommunistiska partiet frambar oräkneliga offer – men sedan hade arbetarklassen inte energi nog för ett systematiskt och hårt arbete dag för dag. Det saknades inte vilja att ta det stora språnget, att offra sina liv vid fronten. Men viljan saknades för att i fabriker och verkstäder röja undan efter det ekonomiska förfallet, ställa industrin i ordning och för att av sig själv och andra kräva maximal intensitet och arbetsproduktivitet.

Det här är den fråga historien ställer oss inför. Av tidigare erfarenheter att döma, väntar hela landet i detta ögonblick på ett svar från det kommunistiska partiet, medan kommunistiska partiet förväntar sig att de kommunistiska militärerna ska bli föredömen, eftersom partiet skickade in sina bästa medlemmar i armén och

armén nu måste återlämna dessa människor till partiet, landet och folkhushållet – fast bara ännu mera härdade, skolade och modigare än någonsin. Vi tvivlar inte på att ni, Första arbetsarméns kommunarder, kommer att betrakta landets uppgifter – inte från arméns låga vällingklockstapel – men väl från de betydligt högre höjder där oktoberrevolutionen placerat arbetarklassen.

Ni måste känna att ni är en förtrupp för den klass som nu står i ledningen för detta land. Det är ett utarmat, plundrat land, ett land som skälver i sina grundvalar. Men vi är beredda att ställa upp och som en enda man gå ut i den sista striden mot hunger, köld, epidemier och misär. Så länge vi har viljan kvar i våra hjärtan – och den finns där – så länge det finns starka band mellan oss kommunister, så betvivlar vi inte, att vi till sist kommer att segra.

Den där bonden från trakterna kring Jekaterinburg eller från Sibirien, den där efterblivne, okultiverade och lurade bonden, han som ibland kan få för sig att kommunister är en sak, men bolsjeviker är något helt annat, han som oroligt betraktar sovjetmaktens livsmedelspolitik – att den där okultiverade bonden, då vi nu går ut på arbetsfältet och visar honom att vi är beredda dö för att kunna återuppbygga böndernas hushåll, att han då kommer att övervinna sin efterblivenhet, sitt kulturmörker, sina fördomar och kommer att ta klivet över den tröskel som skiljer honom från arbetaren. Och han kommer att ansluta sig till oss ropandes ”Länge leve Första arbetsarméns röda kommunarder”!

Tidningen *Krasnyj Nabat* nr 55 och 56, 28 och 29 februari 1920.

Order Nr 1042

Kamrater järnvägsanställda! Den order som Överstyrelsen för vägar och kommunikationer utfärdade 22 maj och som kallas Order Nr 1042, kommer att gå till vårt transportväsendes och följaktligen också till vårt lands historia. Denna order ger alla järnvägslinjer, samt de viktigaste verkstäderna och fabrikerna en bestämd arbetsplan och klara uppgifter i återuppbygget av vår transportsektor.

Planens innebörd är enkel och lättillgänglig för varje arbetare, varje tänkande medborgare. Det finns 16 000 ånglok i vårt land. Av dem var 9 600 ur funktion den 1 juli. De hela, dvs direkt funktionsdugliga ångloken, utgjorde följaktligen endast 40 % vid nämnda tidpunkt – alltså klart mindre än hälften. Den uppgift Order Nr 1042 ställer är följande: Ångloksreparationerna ska på fyra och ett halvt år utvecklas därefter, att antalet ånglok ur funktion minskat till 3 200 den 1 januari 1925. Det totala antalet lok förblir oförändrat, dvs 16 000 stycken. Idag har vi alltså 6 400 funktionsdugliga ånglok och 9 600 ur funktion. Till 1 januari 1925 ska vi ha 12 800 funktionsdugliga ånglok och bara 3 200 som är ur funktion.

Uppgiften är helt klar, entydig och exakt. Tidsrymden – 54 månader – är utdragen med flit så att hela programmet ska hinna fullgöras, dvs ingenting mindre än 100 procent. Varje järnväg får ett reparationsuppdrag i enlighet med sin verkliga styrka och sina tillgängliga medel, som dessförinnan har testats i praktiken. Det här är ingen plan som bara finns på papperet, ingen skrivbordsprodukt, utan en plan förankrad i verkliga livet. Den kräver inga mirakel för att kunna genomföras. Det krävs bara ett uthålligt och grannliga arbete.

Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer har i sina kalkyler medvetet helt förbiset de ånglok som vi möjligen kan få från utlandet. Likadant har vi ur denna plan uteslutit ett eventuellt ökat reparationstempo och nytillverkning av ånglok, som är beroende av, om vi kan skaffa vissa verktygsmaskiner, reservdelar och få hit vissa kvalificerade arbetare från utlandet. Allt detta är höljt i dunkel och i vår plan har vi uteslutit alla antaganden, gissningar och förhoppningar. Vår arbetsuppgift är helt grundad på kontrollerade fakta och siffror.

Order Nr 1042 har trätt i kraft från den dag den publicerades, dvs fr.o.m. den 22 maj 1920. Fr.o.m. 1 juli ska arbetet med att fullgöra planen pågå för fullt vid alla järnvägar och verkstäder. Hela Ryssland kommer att hålla arbetet med att fullgöra planen för en återuppbyggnad av transportsektorn under noggrann uppsikt. Bulletiner om arbetets gång kommer regelbundet att publiceras för allmän kännedom. Hela Ryssland kommer att känna till vilka verkstäder, vilka järnvägar, vilka verkstadsföretag som i full utsträckning fullgör sina uppgifter, vilka som halkar efter och vilka som producerar mer än planen föreskriver.

Vi är säkra på att inga kommer att halka efter. Arbetarna i järnvägsverkstäder och lokstallar, kvalificerade arbetare och grovarbetare, specialister, tekniker,

kommissarier, administrationer och de järnvägsanställdas fackliga organ – alla kommer att förena sina ansträngningar för att garanterat uppfylla Order Nr 1042.

Den plan som finns i denna order är av minimikaraktär. Det betyder, att det inte kan finnas några reträtter bakåt från densamma. Om planen däremot överskrids vid enskilda järnvägar eller verkstäder möter det inget hinder, utan kan då förkorta tiden från fyra och ett halvt år till kanske 4 eller t.o.m. 3 år.

En socialistisk ekonomi kan bara vara en planekonomi. Den är grundad på en strikt kalkylering av det som finns, det vi behöver och vad vi kan göra. Order Nr 1042 ger oss en sådan kalkyl. Den är därför hörnstenen i ett socialistiskt program för en återuppbyggnad av transportsektorn.

Må Order Nr 1042 bli känd, begriplig och varje inom transportsektorn arbetande människas egendom. Arbetare, arbeterskor, tekniker, ingenjörer, frivilliga, kommunister, kommissarier! Låt oss förena våra ansträngningar och med hedern i behåll verkställa Order Nr 1042.

T.f. Folkkommissarien för vägar och kommunikationer

L. Trotskij

Izvestija Nr 115, 20 maj 1920.

Till frågan om uppgifterna i transportsektorns återuppbyggnad

(förord till kamrat Sjatunovskijs broschyr)

Nyckeln till Sovjetrysslands ekonomiska uppsving är transportsektorn. Nyckeln till transportsektorn är ångloket. Våra ånglok är utslitna till sista stadiet. En hantverksmässig reparation av ångloken har den senaste tiden gett försumbara resultat samtidigt som detta hantverk slukar enorma krafter. Vår uppgift är att se till, att dessa reparationer sker på basis av en masstillverkning av reservdelar för ånglok och att koppla samman själva reparationerna med en nytillverkning av ånglok.

Ett ånglok består av sådär 5000 detaljer, alltifrån de minsta som kanske väger 2-3 zolotnik *) till ångpannan som väger 600-900 pud. De olika detaljernas livslängd är inte samma. Ångpannan kan fungera i 30-40 år. Bussningar och valsar till tistelstänger cirka ett år. Cylindern så där 20 år. När ångloken inte fungerar längre betyder det att enskilda detaljer är slut. Alltså – ångloksreparationer kan bara bygga på masstillverkning av reservdelar.

För att reservdelarna ska passa ångloken måste de standardiseras, dvs måste produceras i kvantiteter som överensstämmer med det verkliga efterfrågan. För detta krävs, att verkstäderna där man bygger nya ånglok, verkstäderna där man reparerar ånglok och lokstallarna – utgör ett enhetligt system som arbetar på basis av en gemensam plan. Det är dithän vi nu är på väg.

Vår första reparations- och produktionsplan inom transportsektorn är beräknad på fem år. Det är en mycket lång tidsrymd. Vi har all anledning förmoda, att denna tidsrymd kan avkortas kraftigt därest arbetet sker i ett adekvat tempo. För att arbetet ska ha framgång krävs, att alla medverkande intar ett seriöst förhållningssätt till detsamma. Varje arbetande i en socialistisk ekonomi är inte bara en liten skruv i en stor mekanism, utan också en tänkande byggare som när han fullgör deluppgiften också förmår se byggnadsverket i dess helhet.

Kamrat Sjatunovskijs broschyr ger oss en sådan översiktsplan för transportsektorn. Det är därför jag å det varmaste rekommenderar den för läsning till alla – inte bara transportsektorns anställda, utan alla kamrater som är intresserade av att veta mer om huvuduppgifterna i Sovjetrysslands ekonomiska pånyttfödelse.

1920

---

*) 1 zolotnik = 4,26 gram. Ö. anm.

Lokreparationerna

Frågan om ångloksreparationerna är av utomordentligt intresse för varje människa som överhuvudtaget intresserar sig för det socialistiska Rysslands framtid. Vissa kamrater, i första hand kamrat Larin, har dock på sistone åstadkommit så mycket förvirring och oreda i denna så enormt viktiga fråga om återuppbyggnaden av vår ånglokspark, att det nu otvivelaktigt blivit dags att försöka skapa lite ordning och reda i debatten genom att framlägga reella fakta och verkliga siffror.

Arbetarna i järnvägsverkstäderna har kunnat se, att reparationerna nu går med högre fart och allt bättre. Detta märks också tydligt ute på våra järnvägslinjer, där man kan se allt fler funktionsdugliga ånglok. Att det skett en förbättring vad gäller loktillgången är också en erfarenhet man gjort inom alla ämbetsverk där man har någonting att frakta per järnväg. Men det finns alltså en del väldigt kloka och förståndiga personer som dystert predikar, att vi "missat" sommarsäsongen, att andelen ånglok ur funktion inte har minskat utan tvärtom ökat m.m. Det är många som bringats ur fattningen av dessa påståenden. De avancerade järnvägsarbetare, som på sina axlar burit hela detta tunga arbete med ångloksreparationerna, måste fråga sig till vilken nytta de spänner sina krafter, om man i *Ekonomitjjeskaja Zjizn* kan framföra indicier på att antalet ånglok ur funktion har ökat.

Kamrater arbetare! Det finns inga sådana indicier. Kamrat Larin har blandat ihop siffrorna och vet inte vad han talar om. Våra ansträngningar har tvärtom haft stora framgångar. Och det kan bevisas mycket enkelt, därest man bara är uppmärksam och grannlaga när man behandlar den här frågan.

I. Hur ångloksreparationerna ökar månad för månad

Ångloksparken pånyttföds just nu med hjälp av medelstora reparationer, som har sina alldeles bestämda tekniska parametrar och efter vilka ångloken i regel kan vara i drift mellan sex månader och ett år *). En fullständig översyn av loken, som f.n. utförs bara i undantagsfall, tar ungefär tre gånger så lång tid som en medelstor reparation. Om vi gör ett försök att uttrycka allt reparationsarbete som sker vid de verkstäder som lyder under Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer, i ett antal ånglok som genomgått medelstor reparation under de sju första månaderna innevarande år, så får vi fram följande bild:

Januari – 256; februari – 396; mars – 529; april – 633; maj – 789; juni – 847; juli 1 045

Om vi sålunda t.v. lämnar åt sidan alla procentsiffror och bara tar det absoluta antalet ånglok som tagits i drift efter reparation, så finner vi, att 256 ånglok togs i drift under januari innevarande år efter en medelstor reparation och att detta antal var 1 045 i juli, dvs drygt fyra gånger mer. Järnvägsnätet och antalet verkstäder för reparation av ånglok ökade under samma tid med 30 procent.

Givetvis kan vi beklaga, att vi i juli bara lagade fyra gånger, och inte åtta eller sexton gånger fler ånglok än i januari. Vi kan dock med största säkerhet konstatera, att vi på inget annat område inom vår ekonomi uppnått sådan tillväxt. Och detta faktum är fullt förståeligt: Vi har ägnat transportsektorn stor uppmärksamhet och ångloksreparationerna har rönt utomordentligt stort intresse. Vi har tillskjutit extra krafter och medel **). Slutligen har vi också här prioriterat arbetet med att bygga upp en organisation där det råder ansvar och disciplin och som har en tekniskt kompetent ledning. Allt detta kan inte annat än ge goda resultat. Under loppet av ett halvår kan vi notera en fyrfaldig ökning av antalet ånglok som genomgått medelstora reparationer, samtidigt som antalet verkstäder där reparationerna utförs, bara har ökat med 25-30 procent. Hur procentsatsen än ser ut vad gäller antalet ånglok ur funktion (och till det återkommer vi strax) är det utan tvivel så, att vi har att göra med en stor produktionsframgång, ty ingen kan förneka att 1 045 ånglok är fyra gånger fler än 256.

II. Varför minskar inte den procentuella andelen ånglok ur funktion?

Kritikerna anför med anledning därav följande uppgifter: I januari hade vi 58,1 % ånglok ur funktion, i april 60,6 % och i augusti 58,2 % – visserligen betydligt färre än i april, men istället en tiondels procent fler än i januari. Därav drar de följande slutsats: När nu sommaren kulminerar så är den procentuella andelen ånglok ur funktion något högre än i januari 1920. Hur ska det då inte se ut i januari 1921? Det här argumentet har alla övertygelsens yttre kännetecken och det framförs på allvar i de mest seriösa sammanhang av människor som gör anspråk på att själva vara seriösa. Men i verkligheten utgår argumentet från en oförmåga att förstå statistik eller från en ren statistisk förfalskning. Den procentuella andelen ånglok ur funktion är i denna referens beräknad utifrån olika uppgifter om det totala antalet ånglok. I januari hade vi sammanlagt 9468 ånglok (funktionsdugliga och ur funktion) och i augusti 16 638. Det verkar klart att det totala antalet ånglok ökat med 75,73 procent. Antalet funktionsdugliga lok vara i januari 3 833 och i augusti 6 677. Det verkar klart, att antalet funktionsdugliga lok ökat med 74,19 procent. I överensstämmelse härmed var antalet ånglok ur funktion 5 449 i januari och 9 685 i augusti och följaktligen noterar vi även där en ökning med 77,74 procent.

Ångloksparken har vuxit till sig, dels genom att rådsrepublikens gränser utvidgats och att vi från fienden tagit över järnvägar och ånglok, dels genom att vi mer fullständigt kunnat bokföra de ånglok som erövrades före januari.

Det är fullkomligt klart att den procentuella andelen ånglok ur funktion relaterad till den nya siffran över totala antalet ånglok, inte på något sätt återspeglar lokreparationernas gång. Den första slutsats man kan dra av ovan anförda uppgifter är följande: Eftersom reparationsarbetena fyrdubblats under perioden januari-augusti, medan den procentuella andelen ånglok ur funktion trots detta stigit med 0,1 % – torde det stå klart, att den procentuella andelen ånglok ur funktion måste ha varit högre än 58,1 % bland de 7 710 ånglok som tillkommit sedan januari (16638-9468=7710). En omständighet som är helt förklarlig med tanke på, att

järnvägsnätet utvidgats och loken anskaffats under krigstillstånd. Vi har lagt beslag på allt för många ånglok ur funktion. Det är hela saken.

Den procentuella andelen ånglok ur funktion är i en stabil ånglokspark mycket kännetecknande för reparationerna, liksom för hela järnvägens arbete. Den procentuella andelen ånglok ur funktion i en snabbt föränderlig ånglokspark, säger däremot nästan ingenting och allra minst om hur reparationerna går. För att göra det ännu tydligare kan vi närma oss frågan från ett annat håll. Idag har vi alltså 16 638 ånglok. Vi kan utan vidare anta, att det bland dessa finns 2 500-3 000 ånglok som det överhuvudtaget är meningslöst att reparera och som vi skulle kunna avskriva (vilket faktiskt också sker genom att man tar reservdelar från dem till mera funktionsdugliga ånglok).

Om vi då gör en enkel aritmetisk operation kommer vi snabbt fram till, att vi inte har 16 638 lok, utan kanske bara 14 000 – mot 9 468 i januari. Eftersom det bland dessa 14 000 ånglok alltså finns 6 677 funktionsdugliga finner vi, att antalet ånglok ur funktion är bara ca 50 procent.

Det vore dock mycket lättsinnigt av oss, att fastna vid den procentsiffran och anföra den som bevis för att vi uppnått mirakulösa framgångar i reparationsarbetet. Men det är inte ett dugg mindre lättsinnigt, att anföra den procentuella andelen ånglok ur funktion som bevis för att reparationsarbetet varit utan framgång. Om vi ur denna ånglokspark kastar ut allt skrot och korn som kallas ånglok och samtidigt bokför fler och fler skrotfärdiga ånglok – så är det ingalunda någon operation av det produktiva slaget, utan endast en bokföringsteknisk operation, som inte alls kännetecknar reparationsarbetets gång. Om vi verkligen vill veta i vilken mån järnvägsnätet har tillgång till funktionsdugliga ånglok så finns siffror som visar, att det i januari kom ett funktionsdugligt lok per 12,6 verst järnväg och i augusti ett funktionsdugligt lok per 9,6 verst järnväg.

III. Inte desto mindre minskar den procentuella andelen ånglok ur funktion

Som vi sett är den procentuella andelen ånglok ur funktion ungefär lika stor som i januari. Men januarisiffran var ingalunda den högsta. I april hade den procentuella andelen ånglok ur funktion ökat till 60,6; i maj sjönk den till 59,5, i juni till 58,5 och i juli till 58. Räknat på den senaste fyramånadersperioden har alltså antalet ånglok ur funktion sjunkit med 2,5 procentenheter.

Det är visserligen sant att den nedåtgående kurvan verkar brytas vid månadsskiftet juli-augusti: I juli fanns 58 % ånglok ur funktion och i augusti är den siffran 58,2. Under den perioden har det totala antalet ånglok ökat högst obetydligt (med bara 74 ånglok), samtidigt som antalet reparerade ånglok ökat med 198 enheter. Bara ur denna jämförelse kan man se, att den lilla procentuella ökningen av antalet ånglok ur funktion inte på något sätt beror på arbetet i reparationsverkstäderna. Små svängningar under en månad har inte att göra med produktionsorsaker, utan har rent bokföringstekniska orsaker.

Järnvägen har helt enkelt skrivit upp fler ånglok än vanligt på listan över ånglok som behöver repareras. Men vad är då förklaringen till detta? Ja, den frågan behöver detaljgranskas. Men några anledningar är ganska givna. På vintern och våren, då bristen på ånglok var som värst, skickades ånglok på reparation först då de slutgiltigt vägrade fungera. Nu sker det ur teknisk synvinkel vid mycket lämpligare tidpunkt. Det kan ju också finnas fall då de skickas på reparation alldeles för tidigt.

Varje järnväg och varje järnvägsverkstad har sitt eget kalendarium för reparationsarbetet att följa, varför de måste anstränga sig av alla krafter för att kunna fullgöra programmet. Det är fullt förståeligt, att den tekniska personalen vill få ångloken på reparation innan de är färdiga att utandas sin sista suck – som fallet var under vintern och våren – utan tidigare, då det är lättare att reparera dem.

Till det kommer ytterligare en omständighet av mera tillfällig karaktär. Vi har blivit tvungna att flytta några hundra ånglok till Västfronten. Järnvägsförvaltningarna lämnar ogärna ifrån sig några ånglok och det är därför mycket möjligt att vi bland dem som lämnats in för reparation hittar en del ”desertörer/simulanter”.

Då det följaktligen är möjligt, att det kan ske missbruk när man listar ånglok som behöver repareras, vilket i så fall skulle förändra resultatet med någon bråkdel åt ena eller andra hållet, kan vi bara bekämpa missbruket med ytterligare kontroll. Men till dags dato har vi inte kunnat upptäcka något sådant missbruk, vad jag vet.

Jag har bett kamrat Avanesov ¹⁷⁹ från Arbetar- och bondeinspektionen om allsidig hjälp för att kunna avslöja sådana järnvägar, järnvägsförvaltningar och verkstäder, som gör sig skyldiga till statistiska och bokföringstekniska förfalskningar och som bokför funktionsodugliga ånglok som dugliga och funktionsdugliga som ur funktion. Det förslaget ställer jag gärna även här.

Jag tror emellertid att ett stort antal ärliga, ideellt intresserade kadrers och tekniskt kompetenta ledares medverkan, liksom den ömsesidiga kontroll som utövas av tjänsteförrättande kadrer, utesluter möjligheten av missbruk i någon större omfattning, dvs ett missbruk som skulle kunna störa den allmänna sifferbilden. Och jag upprepar här att bilden är: I januari hade vi 3 833 funktionsdugliga ånglok och i augusti 6 677. I januari kom det ett funktionsdugligt ånglok per 12,6 verst järnväg, i augusti ett per 9,6 verst, vilket är en ökning med 31 procent. I januari tog vi 256 ånglok i drift efter att de genomgått medelstor översyn, i juli var den siffran 1 045. Dvs, en ökning med hela 400 procent.

IV. Reparationsplanen i enlighet med Order Nr 1042

Arbetet med ångloksreparationerna regleras av Order Nr 1042. Denna order utgör i sig en kalenderplan för reparationsarbetena. Varje järnväg, varje verkstad har ålagts ett visst reparationsarbete som inte bara sträcker sig över det närmaste

halvåret i år, utan också de närmaste fyra åren och vid vars slut det inte ska finnas fler än högst 20 % ånglok ur funktion i vår ånglokspark. För åren 1922, 1923 och 1924 är programmet givetvis relativt, eftersom det nuvarande tempot i återuppbyggnaden av vår transportsektor kommer att förändras radikalt, tack vare faktorer som kvantitativt är omöjliga att beräkna idag.

Men vad gäller året 1920 är programmet helt realistiskt, enär det har utgått från tidigare arbetserfarenheter och förefintliga krafter och medel, samt satt en initialt ganska hög koefficient för produktivitetsökningen i reparationsarbetet. Eftersom sommarmånaderna är mycket gynnsamma för reparationer har verkstäderna, i enlighet med våra erfarenheter, fått en sjättedel fler uppdrag under juli, augusti och september, än vad de kommer att få under de därpå följande tre månaderna. Programmet utarbetades i maj med hänsyn till arbetsrapporteringen från mars-april och med ett aritmetiskt medeltal som tillägg, dvs ett 25-30-procentigt tillskott för var och en av dessa två månader.

Det bestämdes att 1 juli skulle bli officiellt startdatum för det nya programmet. Men redan i maj och juni hade man vidtagit alla tänkbara förberedelser för att höja produktiviteten i reparationsarbetet. Om vi utgår från reparationsuppdraget för juli månad – i enlighet med Order Nr 1042 – och bestämmer att planen för denna månads arbete är 100 procent, så kan vi uttrycka föregående månaders arbete i följande procentsiffror:

Januari – 32 procent; februari – 50 procent; mars – 66 procent; april – 78 procent; maj – 98 procent och juni – 104 procent. Som vi ser hade juli månads program överskridits redan i juni. Programmet för juli månad överskreds med 25 procent.

Utifrån reparationsplanen och hur den faktiskt fullgörs, är det desto orimligare att läsa påståendena om att ångloksreparationerna lämnas ”halvfärdiga”, att vi skulle ha ”missat” sommarmånaderna m.m. Grunden för reparationsarbetet under dessa sommarmånader är den i förväg utarbetade plan som i maj månad publicerades för allmän kännedom. Ingen enda rättänkande människa skulle våga påstå, att denna plan går ut på att lämna ångloken ”halvfärdiga” eller skulle leda till att vi ”missar” sommarmånaderna. Och jag vill än en gång betona, att denna plan gett ett tillskott på 25-30 % var och en av dessa månader under det andra halvåret jämfört med mars och april. Dessutom har verkstädernas orderböcker ökat med en sjättedel under sommarmånaderna och därmed avlastat verkstäderna från lika många beställningar under de därpå följande vintermånaderna.

Ingen har hittills hävdats, att Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer skulle ha sammanställt en alltför svag plan för det närmaste halvåret. Jag vill också tillägga – och det här har inte så liten betydelse – att denna plan för ångloksreparationerna inte har utarbetats och fastställts vid järnvägsämbetsverket som sådant, utan i Huvudkommissionen för transportfrågor. I den sistnämnda ingår på lika villkor representanter från Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer och Högsta folkhushållningsrådet i form av stötgruppen från transport-

sektorns metallverkstäder. Programmet Order Nr 1042 har som bekant behandlats och godkänts under aktiv medverkan av Högsta folkhushållningsrådets mest auktoritativa och kompetenta kadrer. Programmet antogs därefter enhälligt.

I fortsättningen borde frågan handla om i vilken mån och inom vilka gränser detta program kan genomföras. I verkligheten har, som vi sett, den första kontrollmånaden – juli – gett en faktisk ökning av antalet reparerade ånglok med 25 % utöver detta program. Vad betyder i så fall ”halvfärdiga” och att vi ”missat” sommarmånaderna? Och varför försöker *Ekonomitjeskaja Zjizn*, i kamrat Larins och andra kamraters namn, dag efter dag bevisa att arbetet med ångloksreparationerna gått åt skogen? Uppenbarligen därför, att dessa kamrater försöker bevisa någonting som de från allra första början velat bevisa.

I det här sammanhanget har kamrat Larin, som vi redan sett, försökt utnyttja den procentuella andelen ånglok ur funktion, utan hänsyn till att denna procentsiffra är framtagen ur olika absoluta tal. Han har dessutom ställt till med mycket väsen med anledning av arbetsrapporteringen från reservarmén, som inte på något sätt är kännetecknande för reparationsarbetets gång ***). Istället har Larin och hans gelikar – de är några stycken – struntat helt i ett par uppgifter, som de tydligen anser överflödiga: 1) reparationsplanen, som utarbetades av Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer tillsammans med Högsta folkhushållningsrådet och 2) planens faktiska realisering som i juli gav 25 % utöver plansiffrorna.

V. Högsta folkhushållningsrådets produktions- och transportplan

Järnvägsverkstäderna kan bara utföra sina reparationsarbeten i den mån Högsta folkhushållningsrådet levererar råvaror, verktyg, reservdelar osv. Själva idén med vårt reparationsarbete består som bekant i, att det ska bli så homogent och centraliserat som möjligt genom serieproduktion av nödvändiga beståndsdelar och detaljer vid Högsta folkhushållningsrådets verkstäder. Vi har dessutom sagt, att reparationsarbetet – ju längre fram i tiden, desto oftare – ska gå ut på att ersätta utslitna detaljer med nya. Slutligen ska också massproduktionen av reservdelar vid de specialiserade verkstäderna leda till massomfattande nytillverkning av ånglok genom en enkel hopmontering av redan färdiga detaljer ***).

Huvudkommissionen för transportfrågor har utarbetat en produktionsplan för stötgruppen vid Högsta folkhushållningsrådets transportverkstäder. Enligt den planen ska dessa och järnvägsverkstäderna betraktas som ett enhetligt system av centraliserade producerande företag, vilka måste utveckla såväl sin reparationsverksamhet som nytillverkning av ånglok på en och samma grundval: En standardisering av reservdelar, specialiserade verkstäder och en planerad massproduktion.

Produktionsplanen för Högsta folkhushållningsrådets verkstadsföretag antogs av Huvudkommissionen för transportfrågor lika enhälligt som den för de verkstäder som lyder under Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer. Men det

faktum, att Högsta folkhushållningsrådets verkstadsföretag inte lyckades fullgöra planen för juli månad kom som en mycket obehaglig överraskning.

Pga av att metallföretagens resultatrapportering fortfarande är ytterst ofullständig (detta har djupgående rötter redan i vårt kapitalistiska förflutna), var det svårt att i exakta procentsatser ange hur programmet fullföljts. Men det räcker kanske med konstaterandet, att enligt beräkningar från Högsta folkhushållningsrådets mest kompetenta representanter, hade planen fullföljts till bara 45 % – alltså mindre än hälften. Experter från Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer anser, att siffran är mindre än 20 % och att resten kan tillskrivas gamla reservlager. Vissa kadrer har dessutom förklarat, att det än så länge inte finns några anledningar att förvänta sig någon betydande förbättring i augusti eller september.

Här finns ett verkligt hot riktat mot det fortsatta reparationsarbetet. Järnvägsverkstäderna har inga egna källor för råvaror och reservdelar. De tömmer sina sista reserver och dammsuger skrotade ånglok på reservdelar. Men detta kan inte fortsätta länge till. Om Högsta folkhushållningsrådets verkstadsföretag kommer att släpa efter produktionsplanen lika fruktansvärt mycket i ytterligare en eller ett par månader, blir det tvärstopp i järnvägsverkstädernas reparationsarbete.

När därför kamrat Larin och hans anhängare dagligen utnyttjar *Ekonomitjeskaja Zjizn* till att ge oss pekpinnar om att vi inte får ”slå oss till ro” med uppnådda resultat, att vi inte får tro att reparationerna är i hamn, att vi måste intensifiera arbetet, bättra oss, m.m. och liknande – så kan man bara slå ut med armarna. Om det nu är så, att publicister typ Larin inte orkar titta in på Högsta Folkhushållningsrådets metallavdelning för att höra med kamraterna Alperovitj¹⁸⁰ och Lomov eller medlemmen av Högsta folkhushållningsrådets presidium, kamrat Bogdanov¹⁸¹ hur saken egentligen ligger till, vill vi här läsa upp vad Huvudkommissionen för transportfrågor enhälligt kommit fram till i denna fråga:

”Huvudkommissionen för transportfrågor konstaterar, att Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer fullgjort programmet för juli månad vad gäller ångloksreparationer, med en betydande råge (ca 25 % enligt ofullständiga uppgifter) och att det inte finns någon anledning befara, att takten i arbetet med ångloksreparationerna skulle komma att minska de närmaste månaderna, i den mån detta är beroende av Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer.

Hur metallavdelningen vid Högsta folkhushållningsrådet fullgjort programmet för juli i procent räknat, bedöms olika (representanter från Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer uppskattar siffran till mindre än 20 % medan kamrat Alperovitj säger närmare 45 %) och eftersom det den närmaste månaden och med all sannolikhet även de närmaste 2-3 månaderna, inte kommer att finnas några garantier för att halvårsprogrammet kan uppfyllas med en sjättedel per månad plus en täckning av eftersläpningen för juli, så föreligger akut fara för att det reparationsarbete som utförs inom Folkkommisariatet för vägar och kommuni-

kationer generellt kommer att hamna i en återvändsgränd pga brist på reservdelar”.

Detta konstaterande betyder inte alls, att huvudkommissionen på något sätt ”för-dömer” metallavdelningen, desto mindre som detta konstaterande gjordes enhälligt, vilket betyder att även metallavdelningens och därmed också Högsta folkhushållningsrådets representanter röstade för denna slutsats. Här har vi inte alls tagit upp orsakerna till eftersläpningen vid verkstadsföretagen. Vi har bara velat ta fram en del fakta så att vi slipper famla omkring i tomma intet.

Pravda nr 198 och 199, 8 och 9 september 1920

---

*) Beroende på respektive järnvägslinjes tillstånd – järnvägsbankens kvalitet, rälsens vikt, antal kurvor och dylikt.

**) Tekniska styrelsen inom Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer vill på den här punkten göra följande korrigerig: ”Järnvägen har i enlighet med decemberdekretet fått tillbaka cirka 10 tusen tidigare inkallade, av vilka en obetydlig del har tillförts verkstäderna. Efter april-maj har det inte blivit något nytillskott av hemförlovade; med andra ord har inte verkstäderna tillskjutits extra krafter och medel i någon mer betydande omfattning”.

***) Att en armé som sådan inte kan framlägga tekniskt begripliga arbetsrapporter, särskilt inte den första tiden, är obestriddigt och torde vara ett välkänt faktum för de kamrater som medverkat i utarbetandet av former och metoder för arbetsrapportering från våra arbetsarméer. Reservarmén vid Volga är dock inte alls samma sak som Tekniska styrelsen inom Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer. Reservarméns huvuduppgift – och den fullgörs på ett alldeles utmärkt sätt – är att leverera marschfärdig ersättningspersonal ut till fronten.

****) Se kamrat Sjatunovskijs broschyr i denna fråga.

Till frågan om ett kretssystem inom Folkkommissariatet för vägar och kommunikationer

(anteckningar inför de järnvägsanställdas fackliga kongress)

Grundenheten i all förvaltning är och förblir järnvägsbanan. Förvaltningarna för järnvägsbanorna kan och kommer att förändras, dvs huvudsakligen krympa – naturligtvis med den största försiktighet – i takt med att järnvägsbanornas arbete lever upp och det sker ett urval av administrativ och teknisk personal.

Ett administrativt kretssystem, förutan vilket centrum inte förmår greppa hela järnvägsnätet, kan utvecklas och fulländas bara på grundval av stabila och välorganiserade förvaltningar vid järnvägsbanorna.

Dessa kretsars form och organisation kommer att utsättas för stora förändringar och svängningar och kommer, åtminstone under de närmaste åren, att utgöra ett administrativt element, där det råder ojämförligt mycket mindre stabilitet än i järnvägsbanornas förvaltning.

a) Järnvägs-kretsarna måste i större eller mindre grad vara samordnade med folkhushållningens kretssystem. Samtidigt har vi ju på det sistnämnda området just kommit in i en period av tester och undersökningar. Landets regionalisering i enlighet med de viktigaste industriella objektens lokalisering, är en synnerligen viktig ekonomisk och administrativ uppgift, vars stegvisa lösning kommer att ha avgörande betydelse för frågan om järnvägs-, flod- och sjötransporternas regionalisering, dvs för skapandet av ett kretssystem som inte bara dikteras av den administrativa apparatens interna behov inom Folkkommissariatet för vägar och kommunikationer, utan först och främst av landets ekonomiska behov.

b) Kretsförvaltningar kan bli arbetsdugliga, få auktoritet och bli starka, om deras ledande kadrer kommer att ha erfarenheter av administrativt arbete vid järnvägsbanornas förvaltningar under nuvarande förhållanden. Därför bör våra bästa järnvägsadministratörer (specialister och kommissarier) först ha arbetat vid järnvägsbanornas förvaltning innan de sätts att leda dessa kretsar.

c) Republikernas gränser är fortfarande obestämda, vilket kommer att ha större betydelse för frågan om järnvägs-kretsar än för enskilda järnvägsbanor.

Av ovan sagda framgår, att vi inte rent mekaniskt kommer att övergå till ett kretssystem och därmed skrota det nuvarande, utan vill satsa på att utveckla det nuvarande i riktning mot ett kretssystem, samt med den avsikten, att järnvägsbanornas nuvarande förvaltningar är ett grundläggande element för att vi ska kunna behålla den administrativa stabiliteten.

Detta leder fram till slutsatser som är av utomordentlig betydelse för de järnvägsanställdas produktionsförening. Om den vill hålla fast vid sin särskilda organisationsform, kommer den helt enkelt att missa de erfarenheter av produktion och

administration som görs vid järnvägarna. Och eftersom ett villkor för transportsektorns organisation är, att även de järnvägsanställda organiserar sig i motsvarande grad, kommer denna miss i så fall att leda till, att den fackliga organisationens huvuduppgifter utförs av andra organ, i första hand av Glavpolitput.

Istället för att Glavpolitput dras in i de järnvägsanställdas produktionsförening och att den förstnämnda gradvis smälter samman med den sistnämnda, blir det tvärtom: Glavpolitput kommer allt mer och mer att växa fram som en självständig organisation och därmed växer också dess betydelse som en organisation, vilken verkligen går i takt med transportsektorns uppbygge och arbete.

1920, Arkivet

Anförande på de järnvägsanställdas II fackliga kongress 21 juli 1920¹⁸⁹

Produktionsföreningens huvuduppgift

Kamrater, jag vill få till stånd ett meningsutbyte med er som representerar järnvägsproletariatet, på vars axlar hela transportsektorn vilar och som förkroppsligar transportsektorns framgång eller definitiva nedgång. Ja, jag vill ha ett meningsutbyte med er beträffande några allmänna funderingar om de uppgifter Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer samt de järnvägsanställdas fackliga organisation står inför på transportsektorns område. Och tillåt mig, kamrater, att – som det heter – ”ta tjuren vid hornen”, dvs kort och gott ställa frågan vad de järnvägsanställdas fackliga organisation representerar som en fackförening i vår tid och vilka uppgifter fackföreningen i så fall har.

De erfarenheter som rapporteras från Järnvägsanställdas Allryska exekutivkommitté¹⁹⁰ och andra av de järnvägsanställdas sammanslutningar, vilka direkt försökt ingripa i produktionen, men som inte alltid varit anpassade och färdiga för att ingripa, ger vid handen, att vi här har att göra med två diametrala ytterligheter: Det verkar som om fackföreningarna den närmaste tiden – ett, två, tre eller fem år (det beror på den allmänna händelseutvecklingen) – tänker vägra, jag säger vägra, leda produktionen och tänker reducera hela frågan till att ”de önskar samverka” med de organ och personer som leder produktionen.

Kamrater, jag anser att en sådan frågeställning är fullkomligt felaktig och bara kan leda till en fullständig underskattning av fackföreningarnas mening och betydelse. Av gammal vana fortsätter vi att kalla dem fackföreningar, även om de naturligtvis i det sovjetiska samhället – i denna övergångsperiod till det kommunistiska samhället – har en helt annan social roll, annan samhällslig funktion och betydelse. Den fackliga organisationen måste, menar jag, verkligen bli en produktionsförening. Om den fackliga organisationen ska ha någon mening och betydelse i våra dagar, så är det endast i den mån den vill sträva efter, är redo för och beredd att omstöpa sig själv för att ta ledningen över produktionen i dess helhet. Om inte, varför ska facket då finnas till? (Applåder).

Kamrater, detta är huvudkriteriet, är den viktigaste utgångspunkten när frågan om ert fackförbund diskuteras. I vårt praktiska arbete kommer vi att irra omkring, snubbla och begå misstag, om vi inte lyckas slå fast, att fackföreningarnas viktigaste uppgift är att vara en ledande produktionsapparat. Är då ert fackförbund en sådan apparat idag? Nej, det är det inte.

Här anser jag det vara på sin plats att citera de teser som sammanställts av kamrat Antipov¹⁹¹. Det jag tänker på handlar om en enskild men mycket viktig fråga, om det linjebaserade organisationsbygget. Jag tycker dessa teser är helt underbara, även om långt ifrån alla av er instämmer i desamma.

I dessa teser (som publicerats i nr 50 av *Gudok*¹⁹²) finns emellertid ett påstående som jag inte alls är överens om: ”Stora fackföreningar har redan definitivt omformats till och konsoliderats som produktionsföreningar”, menar Antipov. Men det påståendet är helt felaktigt. Man kan ingalunda säga detta om Rysslands fackföreningar och det gäller naturligtvis inte heller de järnvägsanställdas fackliga organisation. Men vad utgör då denna organisation? Är det en fackförening i detta ords ursprungliga betydelse? Nej. Den gamla sortens fackförening var densamma som en *trade union*, alltså en sammanslutning av arbetare i den eller den fabriken inom den eller den branschen. Dess mål var att förbättra arbetarnas materiella och moraliska förhållanden, förbättra deras ställning i kampen mot stat och kapital. Så ser facken, *trade union*, syndikaten ut i varje borgerligt samhälle även nu. Nej, det är ingen definition som kan tillämpas på våra fackliga organisationer idag.

I den sovjetstat som ni har bildat, vore klasskamp mellan er och staten en orimlighet. Vad återstår då att göra? Att ”samverka” i arbetet med att organisera produktionen? Samverkan är naturligtvis en bit på vägen, men samverkan är inte nog. Vi behöver inte hålla oss med en så enorm apparat, vi behöver ingen så manstark organisation med dess komplicerade överbyggnad, som lägger beslag på mängder av värdefull arbetskraft, bara för att kunna ”samverka”. Men låt oss ställa frågan ännu mera exakt. Vad betyder då samverkan i arbetet för att organisera produktionen? Först och främst – vad betyder det att organisera produktionen?

Jo, att organisera produktionen betyder, att vi organiserar människor i syfte att producera. Denna organisation handlar inte om en livlös rent teknisk organisation, utan är en levande organism, en sammanslutning av arbetande människor, av människor sida vid sida – i verkstäder, förvaltningar och kontor – för produktionens skull. Grunden för produktionen är alltså den kollektiva människan i plural, som organiserar sig på ett särskilt sätt.

Vem är det då som ska organisera denna kollektiva människa vid järnvägen? Jo, de järnvägsanställdas fackförening. Och för vad ska då facket organisera henne? Jo, för produktion – i detta fall för att sköta transportsektorn. De järnvägsanställdas fackliga organisation ska alltså förvandlas till en producerande organisation, dvs till att leda transportsektorn. Så bör det bli. Men kan vi då komma dithän med den organisation vi ärvt från det förgångna? Nej, det kan vi inte.

Vad var huvudfelet med de Järnvägsanställdas Allryska exekutivkommitté? Det sägs att den blandat sig i administrativa frågor. Frågan är bara om den ”blandade sig i” på ett bra sätt, dvs om den lyckades väl med att organisera ledningen av transportsektorn? Nej, det gjorde den dåligt. Men var det rätt tänkt, när den ville ta produktionen i sina händer? Jo, utan tvivel var det rätt tänkt. Det stora felet var, att denna fackförening, som hade vuxit fram ur de förhållanden som rådde i det borgerliga samhället, var en *trade union*, att dess inre organisation var anpassad för andra syften, för kamp mot den borgerliga staten i syfte att förbättra arbetarklassens materiella förhållanden – men inte för att organisera transport-

sektorn. Nu måste vi av samma element, av samma människor, bygga upp en annan slags förening, en annan organisation, som är direkt anpassad för att leda och förvalta transportsektorn – och det är vi i stånd att göra, precis som man av samma stenblock och tegel kan bygga ett bostadshus, en kyrka eller ett ridhus.

Jag upprepar: Av de järnvägsanställda måste vi forma en organisation som är direkt anpassad för att leda och förvalta transportsektorn. Hur lång tid kommer då detta att ta? Det vågar jag inte säga. Det beror inte bara på oss, på vår goda vilja – även om arbetet även beror på oss och den goda viljan. Det beror också på hur länge till vi ska tvingas kriga. Kommer vi tvingas att ta kadrer ifrån er – just nu pratar jag alltså som representant för den militärledningen – eller blir det tvärtom så, att vi från det militära kan skicka kadrer in i fackföreningarna? Kan vi med alla våra krafter börja rycka upp folkhushållningen, eller tvingas vi fortsätta att utarma ekonomin för att tillgodose militära behov?

Här finns tiotals orsaker och kraftfält som kan bromsa upp eller påskynda en omvandling av de järnvägsanställdas fackförening till en apparat för att direkt och omedelbart leda och förvalta transportsektorn. Men som jag redan har sagt är interna tendenser, alltså strävanden inom själva organisationen, av ganska stor betydelse. Vi måste ställa oss uppgiften, att den fackliga organisationen i alla avseenden ska ta makten över transportsektorn – och i första hand med avseende på produktionen. Därför måste den befria sig från de traditioner som hänger samman med den fackliga organisationens tradeunionistiska roll i det förgångna. Dessa traditioner finns kvar – och inte bara hos de sämsta kadreerna.

Jag kan som exempel ta samma tidning, alltså *Gudok*, från vilken jag citerade ur kamrat Antipovs teser. (Parentetiskt vill jag ha sagt, att *Gudok* är vår tidning i kampen för att rycka upp transportsektorn, en tidning som behöver allt stöd av den fackliga organisationen och varje järnvägsanställd). Jag vill ta en artikel som skrivits av en så framträdande facklig kämpe, som kamrat Platonov¹⁹³. I nr 56 av *Gudok* skriver han följande: ”Hur svårt, komplicerat och omfattande detta arbete [för att återuppbygga transportsektorn] egentligen är, kan bara avgöras av de järnvägsanställda själva och endast de kan och bör förstå hurdan den fackliga disciplinen ska vara i denna miljö”. Jag kan inte alls instämma i, att endast en järnvägsanställd kan och bör förstå, hurdan disciplinen ska vara i en järnvägs-miljö. Det är inte sant och här döljer sig ett överdrivet skrätänkande, kamrat Platonov. Jag måste erinra om att ni, kamrater järnvägsanställda, skickade era bästa företrädare till fronten, att många av dem intill den dagen inte hade hållit i ett gevär och ändå, trots att de inte var några militära specialister, förmådde ställa regementen, divisioner och arméer på krigsfot.

Varför var detta möjligt? Jo, därför att de genomsyrades av en önskan, att med kropp och själ gå ut för att försvara revolutionen, genomsyrades av en anda av entusiasm, proletär vilja och proletär medvetenhet. Jag minns som det vore idag hur jag mötte 15 järnvägsarbetare utanför Bogutjar, just när det var som svårast under Denikins framryckning. Dessa järnvägsarbetare hade precis lärt sig hantera sina gevär, men redan efter några dagar såg de till att reorganisera och blåsa nytt

liv i sitt regemente. Om militärledningen då hade sagt till dem, att endast militärer har rätt att införa disciplin, att endast militärer vet hur det går till och att endast militärer kan göra detta – så hade det varit mycket trångsynt handlat.

Ni vet att jag såväl i militärledningen som i järnvägsledningen är en ivrig förespråkare för att engagera specialister på ledande poster, engagera dem i en gemensam organisation, i vår gemensamma familj, i ett kamratligt samarbete, så som det anstår arbetande i en arbetarstat. Men att av detta dra slutsatsen, att vi skulle behöva trångsynta specialister, vore det allra största misstag. I den mån vi tidigare hade behov av militära specialister – såväl stora som små – allt från f.d. underofficerare till f.d. frontbefälhavare, så var behovet av härdade proletärer, inklusive härdade järnvägsarbetare, ändå större när vi byggde upp vår armé.

Allt detta gäller fullt ut även arbetet med att skapa, återuppbygga och återuppliva järnvägstransporterna på en ny grundval, ja, även de järnvägsanställdas produktionsförening. Och vi får inte vara så trångsynta, att vi begränsar oss till dem som redan finns i de järnvägsanställdas familj. Först och främst måste vi ur denna järnvägsmiljö jaga ut – ja, kasta ut – de element som besudlar och demoraliserar denna miljö. Därefter måste den miljön tillföras nya och friska krafter.

De organisatoriska uppgifterna är likartade på alla områden. Hur många exempel har vi inte på järnvägsarbetare med organisatorisk förmåga, stark vilja, klarsynthet, som på några veckor förmådde anpassa sig alldeles utmärkt till krigarlivet, som på bara några månader blev väldigt bra kommissarier för regementen, brigader och divisioner och som efter ett halvår blev fantastiska befälhavare för regementen och brigader? Hur många sådana förvandlingar har vi inte sett?

En sådan järnvägsarbetare, som skaffat sig nya organisatoriska erfarenheter under de allra svåraste förhållanden, då allt bokstavligt talat handlade om liv eller död, en sådan järnvägsarbetare kommer nu att bli en underbar organisatör såväl inom järnvägen som på andra områden inom folkhushållningen – också på folkbildningens område om han har adekvata kunskaper för det.

När vi nu ställer de järnvägsanställdas fackliga organisation inför den kolossala uppgiften att organisera ledningen och förvaltningen av transportsektorn på en socialistisk grundval, måste vi se till, att transportsektorn får tillgång till vår bästa kader, våra bästa organisatörer från andra områden och i första hand från det militära, där vi på sin tid samlade den bästa kadern från partiet, fackföreningarna och alla möjliga sovjetinstitutioner.

Det är med andra ord absolut säkert, att arbetet inte bara ska ledas av kader med lång anställningstid vid järnvägen. Vi behöver organisatörer och dessa ska hämtas från alla håll och kanter, var vi än kan hitta dem. Den första förutsättningen för att lyckas är alltså, att kasta av oss den begränsning som skratänkandet innebär och slå upp portarna till transportsektorn på vid gavel – för alla goda organisatörer och det alldeles oavsett var de tidigare än har arbetat.

En regional eller linjebaserad organisation?

Här närmar vi oss nu en fråga som diskuteras¹⁹⁴ livligt bland järnvägsanställda och antagligen också kommer att debatteras i pressen: Det är frågan om en linjebaserad eller regional organisation. Jag anser, kamrater, att den regionala organisationen var en historiskt nödvändig länk i den fackliga organisationens utveckling när den behövde komma ifrån sin smala organisering efter yrkestillhörighet enligt de skråförteckningar som fanns tidigare. Men organisationens regionala form har redan överlevt sig själv. Jag menar, att vi måste börja omorganisera oss på en ny grundval, nämligen på den grunden, att här gäller frågan järnvägens ledning och förvaltning. Jag hoppas ni inte tror, att jag med dessa ord framför ett praktiskt förslag som omedelbart bör bli ett beslut. Jag är en försiktigt människa och vill framförallt inte hamna i minoritet på den här kongressen. (Applåder).

Jag tackar mina motståndare för applåderna, men vill ändå säga att taktisk försiktighet inte så sällan leder till, att man efter en temporär reträtt desto lättare kan krossa sin fiende – nej, inte fienden, utan sina vänners fördomar. (Applåder).

Tanken att produktionsföreningen inte ska hålla sig på sin kant, på håll från transportsektorn, utan vara fullkomligt i fas med den organisation som finns för produktionen – vars förening den ju är – den tanken är i sig ett axiom som inte kräver någon bevisföring. Givetvis förutsatt, att den fackliga organisationen inte frivilligt vill dra sig undan och blygsamt förklara, att vi bara önskar *samverka* med andra och så får vi se hur det blir om ett år eller två. Hurudana blir i såfall framtidsutsikterna? Tämligen oklara, åtminstone för mig. Hurudana kommer transportsektorns organisation i så fall att bli framgent?

Uppenbarligen kommer den att styras av ett ämbetsverk, dvs Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer som sådant, delvis av Glavpolitput (som är en del av Folkkommisariatet), medan produktionsföreningen står vid sidan om. Längs järnvägslinjerna är det Glavpolitput som kommer att styra, ge riktlinjer, utveckla och konsolidera, medan den fackliga organisationen hämtar krafter någonstans ute i provinserna. Helt klart kommer Glavpolitput att utvecklas på bekostnad av den fackliga organisationen. Detta är den största försyndelsen mot den fackliga rörelsen från de kamrater som idag försvarar den nuvarande organiseringen.

Ni har behov av Glavpolitput, ty denna institution är liksom en krycka, som ni behöver så länge transportsektorn och dess förening haltar. Det vore oansvarigt att förneka, att kryckor behövs så länge föreningen inte kan stå på stadiga ben. Men det vore svagt att nöja sig med tanken, att kryckorna måste finnas där för all framtid. En regional organisering kommer f.ö. att föreviga Glavpolitput.

Vilket argument skulle då kunna användas för att försvara en dualistisk organisering? ”Ni har – säger man – långa järnvägar. Om dessa järnvägar vore kortare skulle vi väl kunna kohandla med er. Ni tänker ändå sammanföra era järnvägar i kretsorganisationer. Låt oss kolla hur det går med den samordningen, så kanske vi sedan kan kombinera våra regioner med era kretsar”.

Trafiken ska alltså ledas och förvaltas längs med de ”långa järnvägarna” – medan den fackliga organisationen tänker stå vid sidan och titta på. Men om det går snett med den här gods- och persontrafiken då? Vad ska vi då med fackföreningar till? En *trade union*, men inte en produktionsförening, kan stå vid sidan om och passivt kolla hur järnvägsledningen gör bort sig. Vi måste även kunna göra misstag tillsammans, liksom vi korrigerar och ställer allt i ordning tillsammans.

Är det verkligen möjligt att den fackliga organisationen aldrig gjort några misstag som den behövt rätta till i samarbete med produktionsapparaten?! Om ni vill bli herrar över järnvägarna – och varför skulle ni annars finnas till som facklig organisation? – så måste ni kring denna axel bygga upp en organisation, konsolidera, omstöpa och fullända apparaten. Ty ni är den levande motorn för alla krafter inom transportsektorn. Det vore det största misstag att gå omkring och tänka som så, att Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer säkert kommer att korrigera sina misstag – och då kan vi också göra det. Vilka då vi? ...

När den tiden kommer har Glavpolitput redan intagit er plats, ty den institutionen kommer att leda detta arbete tillsammans med oss. Den kommer att vara med och korta de långa järnvägssträckorna tillsammans med oss, vara med och organisera hela det arbete som behöver göras. Och eftersom transportsektorn omedelbart måste ryckas upp, så kommer vi att skicka vår bästa kader till Glavpolitput, ty här har vi den ledningsapparat som transportsektorns anställda behöver. Glöm inte att den fackliga organisationen finns till för transportsektorn och inte transportsektorn för fackföreningen. Medan ni står där och väntar vid sidan om, kommer hela transportsektorns organisation alltså att kränga över till Glavpolitputs fördel, medan er organisation får stå där med tomma händer.

Kretsarna

En del kamrater har sagt, och det sades också i teserna från de järnvägsanställdas gamla Fackliga centralkommitté, att den apparat som finns inom Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer, under alla omständigheter måste omorganiseras enligt ett kretssystem. I teserna hänvisas till kamrat Lomonosov, som dock sin vana trogen inte tar upp frågan ur den aspekten. Han har nämligen sagt, att vi inte har behov av stora, utan av små järnvägar och små kretsar.

Det här är dock inte alls så enkelt. Vi måste granska frågan om kretsar från en helt ny synvinkel. Vad för slags krets? En krets vars gränser enbart är anpassade till den administrativa apparatens behov inom Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer? Eller en krets som är anpassad till det ekonomiska livet i den givna regionen? Ni känner säkert till, att man inom Högsta folkhushållningsrådet och även inom andra ämbetsverk ställt frågan om en regionalisering av vårt lands territorium. Vårt territorium är inte så litet och f.n. utvidgar Röda armén detta territorium – inte dag för dag, utan timme för timme (applåder) – och vi måste därför indela landet i regioner. Men vad är då en region?

Ja, en region är inte bara en enkel sammanräkning av gamla häraden och guvernement. Vi måste definiera en region efter ekonomiska kriterier, vi måste bestämma regionens territorium utifrån större koncentrationer av vissa branscher i den ekonomiska verksamheten och fastställa var i denna region vi har tyngdpunkten, vilka centralorterna ska vara på detta territorium. Endast på det sättet kan vi åstadkomma en riktig ekonomisk regionalisering av vårt land.

Järnvägs-kretsarna, ja, f.ö. hela transportsektorn, måste utvecklas med hänsyn till folkhushållningens förutsättningar, eller – med andra ord – anpassas till de ekonomiska regioner vi har. Det här är en mycket stor uppgift och det vore djupt felaktigt om vi trodde, att vi i morgondag kan skära till dessa kretsar och att de därefter kan förbli oföränderliga i 15-20 år. Nej, på det sättet blir det inte. Vi kommer att tvingas anpassa dem i takt med att nya centralorter uppstår och i takt med att vår ekonomi förändras. Våra verkstäder och fabriker blir vi tvungna att omlokalisera till områden där det bryts kol, bränsle och malmer i öster och sydöst och det kommer starkt att påverka hela vårt järnvägsnät.

Vad kommer då att ske när våra statsgränser förändras? De flyttas ju ständigt och följaktligen måste även kretsarnas gränser flyttas. Men om det nu är på det viset, kan vi då som fackförening (jag säger ”vi”, eftersom jag som kongressombud för Moskvas järnvägsanställda har äran att räkna mig som medlem av denna fackförening) – kan vi då som fackförening bara sitta och vänta på, att gränsdragningen mellan kretsarna en dag ska vara avslutad? Nej, inte på några villkor! Dessa kartor kommer att förändras hela tiden, var så säkra.

Vidare – vad gäller järnvägsbanornas längd. Vi kommer att göra banornas sträckningar kortare. Vi har redan ett sådant beslut som säger, att banornas genomsnittslängd ska vara 1 tusen verst. Men vår järnvägstrafik fungerar än så länge så pass dåligt, att det vore för tidigt att dela upp bansträckorna. Vi kommer att genomföra nämnda beslut när järnvägens verksamhet lever upp och en given bansträcka kommer då att införlivas i en given krets.

Kommer då bansträckningarna att sammanfalla med regionerna? I vissa fall kommer de att göra det av en ren tillfällighet, men i de flesta fall kommer de inte att göra det. Vi har f.n. 14 regioner. Antalet järnvägssträckor är f.n. 26. Det sistnämnda antalet kommer att öka i och med att vi kortar av bansträckorna och att dessa kopplas samman med kretsarna. Detta är förvisso sant. Men vad finns då kvar att leda och förvalta? Jo, den grundläggande administrativa enheten är järnvägsbanan. Det är den vi måste rätta oss efter.

Om vi synar den militära ledningens historia i sömmarna, kommer vi att finna, att vi grälade mycket kring frågan: Ska vi eller ska vi inte bilda armékårer eller bara bilda divisioner? Och hur ska de se ut? Ska det ingå tre brigader eller bara två brigader i dem? Och vilka var då de överväganden som gjordes vid denna tid? Jo, här fanns många överväganden som påminner om dem som nu förs fram i järnvägsförvaltningen: Kommer det att finnas tillräckligt många befälsämnen för att vi ska kunna bilda armékårer? Om vi bildar divisioner av det mindre slaget –

kommer det då att finnas tillräckligt med befäl för ett större antal divisioner? Osv.

Men *regementet* var och förblev den grundläggande administrativa enheten i det militära. Det är sant, att det i *ett* regemente kan finnas fler bajonetter än i ett annat, men likafullt var jämförelsetalet för administrationen ett regemente. På samma sätt kommer järnvägsbanan – även om den framgent kortas av – att förbli den grundläggande förvaltningsenheten. Kretsen kommer att utgöra en sammanslutning av liknande enheter, alltså bansträckor. Och den fackliga organisationen, som kommer att genomgå en evolution och förändras, måste förstås ha sina stödbenen i denna, den viktigaste enheten vid järnvägen.

Det var därför jag började med att definiera vad en facklig organisation är och vilka uppgifter den har. Har den då som uppgift att ”samverka” så gott det går? Eller har fackföreningen den historiska uppgiften, att bli en apparat för järnvägens ledning och förvaltning? Jag menar, att vi helt klart måste välja den andra vägen. Därför måste fackföreningen, för det första, dra till sig så många bra administratörer och organisatörer som möjligt. För det andra – när vi engagerar de bästa organisatörerna i transportsektorn, måste vi också omedelbart dra in dem i den fackliga organisationen. Det får inte finnas en enda kommissarie, en enda ansvarig kader, som inte samtidigt utför uppgifter fackföreningen ålagt honom och har en given plats i den fackliga organisationen, samt är en disciplinerad facklig kämpe. För det tredje måste erfarna fackliga aktivister i allt större och större antal sättas in på administrativa poster.

Vi måste kolla upp vad vi har för kader i fackföreningen och inregistrera denna kader i en stor medlemsmatrikel. Vi måste bilda en bra, stark och erfaren certifieringskommission, som följer upp varje kader och skriftligen utfärdar intyg om hans positiva och negativa sidor, så att det blir möjligt för oss att i denna bok inhämta ett s.a.s. rent fotografiskt avtryck av varje seriöst arbetande fackföreningsaktivists produktions- och administrationsvärde.

Vad kommer då detta att ge för resultat? De administratörer inom Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer – såväl centralt som lokalt – som dras in i fackligt arbete, kommer samtidigt att fungera som fackföreningens kontaktombud och funktionärer. Er f.n. bästa kader kommer att föras över till administrativa uppdrag. Det som händer är, att fackföreningen suger upp hela den administrativa apparaten och att fackföreningen hinner före Glavpolitput – som ju är ett temporärt organ – med att i ordets rätta bemärkelse utkristalliseras som ett organ för alla anställda inom järnvägs-, flod- och sjötransporterna, samt att den administrativa apparaten för vägar och kommunikationer blir själva ryggraden i produktionsföreningen. Detta är den enda lösning som är värdig sovjeternas land.

Kamrater, jag menar ingalunda, att frågan om en regional eller linjebaserad organisation kommer att kullkasta eller rädda hela vårt arbete i morgondag. Nej, vi lär få vänta både i morgon och övermorgon. Men själva typen regional organisering

är felaktig. Den ger oss inga perspektiv och måste förändras – ju förr, dess bättre. Den ihärdighet med vilken den regionala organiseringen försvaras, vittnar bara om den tradeunionism som råder och som därmed ger staten en klar signal: ”Det här rör mig inte i ryggen”! Det betyder inte att de kamrater som idag försvarar den regionala organiseringen medvetet skulle tänka just på det sättet, men detta är logiken och konsekvenserna av deras ställningstagande.

Jag har i pressen mött anmärkningen, att om vi nu organiserar föreningen enligt den linjebaserade typen, så blir det bara en organisation typ Järnvägsanställdas Allryska exekutivkommitté. Jag är absolut ingen anhängare av denna exekutivkommitté. Jag har ett mycket starkt minne av hur kadrer från den kommittén förbjöd mig att telegrafledes meddela, att vi hade krossat Krasnovs trupper – med motiveringen att exekutivkommittén intar en ”neutral hållning” och inte önskar blanda sig i inbördeskriget.

Nej, jag är inte någon anhängare av denna institution. Men det kan ingalunda betyda, att vi skulle behöva känna oss komprometterade om vi någon gång har åsikter som sammanfaller. Järnvägsanställdas Allryska exekutivkommitté ville ta ledningen över transportsektorn. Det var en riktig tanke. Men deras organisation, som var fattig på kader och led av skråtänkande, klarade inte av den uppgiften. För att slå sönder den skråmässiga organiseringen ombildades den efter regionalt mönster. Även det var en riktig tanke. Men efteråt har det inträtt en ny fas, då det har blivit nödvändigt att försöka kombinera organisationen med transportsektorns behov. Det är den epoken, den uppgiften, som vi nu hunnit fram till.

Den nuvarande typen av administration inom Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer, är naturligtvis inte det mänskliga tänkandets sista ord: Vi vet utmärkt väl hur ofullkomlig den är. En förbättring kan ske, som jag redan sagt, genom att vi kortar ner bansträckor och flyttar över dem i kretsar. Vi har börjat bilda kretsar i mer avlägsna landsändar (Sibirien, Turkestan), medan vi i mer näraliggande regioner bildat embryonala organ för framtida kretsar. Efter de mångskiftande organisatoriska erfarenheter vi samlat på oss i Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer, behöver vi, kamrater, minst av allt några administrativa språng, vi behöver bara mindre av byråkratiskt krångel och fler ånglok.

Så fort vi får tillgång till fler ånglok och järnvägarnas arbete kan börja intensifieras, kommer det också att bli ojämförligt mycket lättare att bygga på den grundvalen. Parallellt därmed sätter vi in den nya administrativa personal, som vi kan skicka till kretsarna, i deras nya arbete ute vid järnvägarna. Men att nu börja bygga upp kretsar överallt, vore bara ett byråkratiskt infall.

Ett centrum som ger kommando eller bara instruerar?

Här uppstår en annan fråga: Vilken betydelse får Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer, alltså toppen i själva ämbetsverket, i sin egentliga roll som ett centrum? I kamrat Lomonosovs¹⁹⁵ artikel hittar jag ytterligare en principiell felaktighet, den här gången av ett ytterst skadligt slag.

Kamrat Lomonosov anklagar oss för, att vi skulle vara på väg bilda ett starkt centrum för att leda och förvalta, ett centrum som tänker skicka ut kommandon och som har sina stödjeben längs med stambanorna. Kamrat Lomonosov föreslår att det ska bildas mindre järnvägsbanor – egentligen efter amerikanskt recept – och mindre banavdelningar som omfattar högst 1500 verst och som är förenade i kretsar. I centrum bör det finnas institutioner vars uppgift enbart är att kontrollera och instruera. Jag citerar: ”Ett instruerande och kontrollerande centrum och kretsar med befogenhet att kommendera, styra och ställa”.

I sin artikel, som publicerats i *Ekonomitjjeskaja Zjizn*, tar kamrat Lomonosov som ni ser den amerikanska järnvägsförvaltningen som föredöme. I Amerika är det verkligen så, att departementet för vägar och kommunikationer kontrollerar och är en förmedlande länk mellan distrikten, medan distrikten sköter kommandot. Men, kamrater, vad representerar då de amerikanska järnvägarna? Jo, de amerikanska järnvägarna är privatkapitalistiska bolags egendom, i vars händer hela det amerikanska järnvägsnätet ligger. Och vad är det amerikanska departementet för vägar och kommunikationer? Jo, ämbetsmän, som formellt fått sina ämbeten på ”demokratisk” väg, men som i själva verket är tredje klassens legohjon för mäktiga truster. De här legohjonen fruktar trusterna och försöker därför i sina kanslier fungera som ”fredsmäklare” och ”medla” i intressekonflikter så att det blir så få slitningar som möjligt mellan trusterna. De bara ”kontrollerar” och ”ger konsultationer” – men den som verkligen utfärdar kommandon är ju Kung dollar.

Borta i Amerika har kamrat Lomonosov gjort upptäckten, att hjulen, å ena sidan, snurrar ganska bra, samt – å andra sidan – att det i centrum sitter en kommunikationsminister som bara instruerar och kontrollerar. Därav har kamrat Lomonosov dragit slutsatsen, att hjulen snurrar på så bra för att man i centrum bara uppträder som konsulter och struntar i att kommendera. Men detta är ett absolut felaktigt konstaterande och i varje fall kan inte vi tillämpa dessa erfarenheter här.

Här hemma har vi övergått till ett nytt ekonomiskt system. Järnvägarna är numera arbetarstatens egendom. Frakterna handlar inte om köp-försäljning mellan avsändare och mottagare och en kundrelation till privata järnvägsbolag – utan är en beståndsdel av arbetarstatens samhällsekonomiska plan. Här hos oss är det inte enskilda järnvägsbolag som låter utföra reparationer på sin bekostnad.

Reparation och nytillverkning av ånglok är hos oss en angelägenhet för en integrerad statsapparat och vi strävar efter att kunna ha ett minimum av ånglokstyper så att det går att standardisera reservdelstillverkningen lagstiftningsvägen. Dvs, vi vill skaffa oss bestämda mått- och viktenheter, ex.vis en arsjin, ett pund, och vilka mått som ska finnas för cylindrar, muttrar, bultar, rör osv. Dessa saker måste standardiseras och enligt lag gälla vid alla våra järnvägar.

Det är den attityden vi har till en socialistisk organisering av transportsektorn. Det måste finnas en enhetlig plan för frakter, tillverkning och reparationer. I Amerika regleras frakterna med hjälp av marknaden och genom tillgång och ef-

terfrågan, konkurrens och spekulation. Där råder kaos och anarki. Vi vill få till stånd en godstrafik som följer en plan så att inget dubbelarbete förekommer och vi vill ha en samordning av godstrafiken. Vem kan då bestämma i en sådan fråga? En enskild krets? En enskild järnvägsbana? Nej, en allmän plan för godstrafiken kan bara komma från centrum. Likadant är det bara centrum som kan fastställa hur reparationsarbetena fördelas ut över hela järnvägsnätet.

I Amerika finns inte ens en antydning om någonting sådant. Där sitter man bara i centrum och iakttar hur bolagen konkurrerar med varandra. Kamrat Lomonosov lyckas inte se eller har glömt bort skillnaden mellan en socialistisk och en kapitalistisk organisering av transportsektorn. Vi skulle för länge sedan ha gått under om vi inte i centrum hade skapat ett mäktigt organ som för befäl över hela nätet. Vår Order Nr 1042 är i verklig mening ett kolossalt steg framåt på vägen för att organisera en socialistisk transportsektor.

Från vårt centrum i Moskva riktar vi våra falkögon ut mot hela järnvägsnätet som sådant. Vi säger: Detta nät, som är arbetarstatens egendom, måste den närmaste tiden lämna ifrån sig så och så många ånglok som ska genomgå en medelstor översyn. Den och den banan ska ha den eller den entreprenaden.

Kan verkligen det amerikanska departementet för vägar och kommunikationer säga samma sak som vi kan? Naturligtvis har centrum ingen anledning att blanda sig i varje banas interna verksamhet och följa upp hur det går för varje enskild godsvagn. Men centrum kommer att uppträda som en myndig husbonde för hela den sovjetiska transportsektorn.

Det är mycket lärorikt att den amerikanska bilden efter kriget inte alls liknar den, som kamrat Lomonosov såg i början av kriget. För att inte låta som en pratmakare vill jag anföra en intressant notis från den tyska tidningen *Frankfurter Zeitung*.

Under kriget var den amerikanska staten tvungen att bryta mot, dvs begränsa, de privata bolagens handlingsfrihet, därför att man t.o.m. i Amerika hade svårt att förlika sig med deras anarkistiska och kaotiska transporter i krigstid. Krigsmakten lade sin tunga hand över järnvägsnätet. Kriget tog slut och järnvägarna återlämnades till de privata bolagens ledningar. Det var för tre och en halv månader sedan. Men vad händer? Jo, det visar sig att den gamla ordningen inte kan återupprättas. Rullande materiel fungerar inte och den autonoma räddningstjänsten ger inte önskat resultat. Överallt diskuterar man livligt frågan på vilket sätt man ska kunna återupprätta den tidigare produktiviteten.

I notisen sägs vidare, att det förekommit många strejker som kastat ytterligare grus i maskineriet. Det räcker med att nämna att inte mindre än 269 000 godsvagnar ställts av på rangerbangårdarnas sidospår. Privata järnvägsbolag klarar helt enkelt inte av denna trafikstockning. Ordningen skulle bara kunna återställas med hjälp av en enhetlig organisation. Det verkar alltså som om den amerikanska mekanismen, som på sitt sätt är av det praktigare slaget, slutgiltigt börjat vackla

nu i de imperialistiska stormarnas tidevarv och allt ihärdigare kräver nya former av förvaltning. Och privatjärnvägarna själva vänder sig nu till centrum och säger: ”Ni får sluta med att bara vara ett kontrollerande centrum och istället bli ett kommenderande, så att vi får hjälp att komma upp ur det moras vi hamnat i”. Sådant är f.n. sakernas tillstånd i Amerika.

Om vi som ytterligare exempel tar de franska järnvägarna, som liknar de amerikanska på det sättet att de mestadels är privatägda (av totalt 39 tusen km järnväg äger staten bara 9 tusen km, dvs mindre än en fjärdedel), så finner vi att de franska järnvägarna är ännu mer nedslitna än de amerikanska. Under kriget förföll de på ett helt enkelt fruktansvärt sätt.

När jag nyligen fick en bunt franska tidningar i min hand, kunde jag med förvåning konstatera, att en av de centrala frågorna i fransk politik f.n. är frågan om man ska bilda ett, som fransmännen säger, ”enhetligt kommando” för järnvägarna. Det finns två projekt – ett som kommer från regeringen och ett annat från deputerade Louschere. Båda strävar åt samma håll, dvs, de vill skapa ett centrum som inte bara kontrollerar, utan som också styr och förvaltar. Så länge järnvägarna är privat egendom är detta emellertid en i praktiken olöslig uppgift.

Kamrater, frågan om centrum är en mycket viktig uppgift och f.n. också den svåraste. Ovanpå enskilda centrala förvaltningar har vi bildat Överstyrelsen för vägar och kommunikationer, som inte bara leder järnvägarnas förvaltningar för drift, tekniskt underhåll, materiel, ekonomi osv, utan också Överstyrelsen för flod- och sjötransporter. Det är en mycket viktig sak, att slå samman driften av järnvägs- och flod- och sjötransporterna och att därefter även åstadkomma en allmän organisatorisk sammanslagning, eftersom detta hör till sakens natur.

Överstyrelsen för vägar och kommunikationer är det arbetsorgan, som dag för dag och timme för timme leder övriga förvaltningars verksamhet. Här kommer det att ske förändringar i konstruktionen utifrån vunna erfarenheter. Men jag tror, att all ansvarig kader vid detta centrala ämbetsverk för våra vägar och kommunikationer, med stor övertygelse kan vittna om, att man redan nu uppnått vissa framgångar i sitt arbete, att arbetet i centrum blivit bättre och att man nu har goda förbindelser med lokala institutioner. Vi går alltså framåt – inte bakåt.

Order Nr 1042 och transportplanen

Vad gäller frågan om transportplanen som sådan, så har jag redan nämnt själva hörnstenen i denna plan, nämligen Order Nr 1042. Det är sant, att en kamrat har skrivit en pamflett under signaturen *Veget-Starsjij*¹⁹⁶ med anledning av denna order. I pamfletten menar han, att Order Nr 1042 inte alls utgör någon plan, eftersom det – som han anser – inte går att göra en plan för ångloksreparationer om det inte finns någon plan för ångloksdriften. Enligt honom måste man veta vad som ska fraktas och vart det ska fraktas och hur många ånglok som behövs för detta – och först därefter kan man lägga ut på entreprenad ett visst antal ånglok som behöver repareras. Vår författare har t.o.m. räknat ut, att om vi genomför vår plan, så kommer vi själva att utsätta oss för den fruktansvärda olyckan, att vi får

ett överskott på...2 300 ånglok – varken mer eller mindre. Det finns dock en liten tröst i allt elände: Eftersom planen gäller för en fyraårsperiod, så kommer detta ”överskott” på 2 300 ånglok att inträffa först i slutet av perioden.

Med andra ord har vi minst tre år på oss för att komma på bättre tankar, hejda oss och inte göra detta ödesdigra misstag (Skratt). Men, kamrater, själva kamrat Vegers sätt att närma sig frågan – är djupt felaktigt. Visst måste vi känna till fraktvolymen och räkna ut hur många extra ånglok vi behöver för detta. Men jag skulle vilja se den stjärntydare som kan tala om för oss, hur stora volymer gods som kommer att fraktas på våra järnvägar de närmaste fyra och ett halvt åren.

Vänder vi oss till kamrat Rykov och ställer frågan: ”Hur mycket gods kommer ni att frakta under 1921, 1922 och 1923?”, så kommer han att svara: ”Det beror på, hur mycket livsmedel ni tänker frakta till Ural, hur mycket olja ni kommer att transportera längs Volga och hur många arbetare, vilka är på flykt från hungern, som kommer att resa med oss” osv. Vi har faktiskt svarat honom, att det i sin tur beror på antalet funktionsdugliga ånglok, och det i sin tur beror på hur stora mängder reservdelar som kan produceras vid Gomza-verkstäderna och hur många ånglok som de verkstäder, vilka lyder under Högsta folkhushållningsrådet, kommer att släppa efter att de genomgått en total översyn.

Här har vi dessutom att göra med kamrat Tsiurupa¹⁹⁷, därför att kamrat Rykov säger till honom, att arbetet vid verkstäderna framförallt beror på hur arbetarna kommer att utspisas. Men då säger vi: ”För att det ska gå att frakta brödsäd, måste man först skörda den”. Då replikerar kamrat Tsiurupa: ”Ni ska få brödsäd i den mån ni levererar klädestyg, fotogen, hästskor och i den mån dessa varor kommer att fraktas per järnväg”.

Det verkar alltså, som om vi hamnar i en ond cirkel – och att då på ett papper räkna ut hur stor denna omsättning blir på en femårsperiod – är nästa omöjligt. Huvudlänken i det hela är ångloken. Vi har tagit ett fast grepp om den frågan och ställt samman en villkorad plan för de närmaste fyra och ett halvt åren. Naturligtvis kommer denna plan att korrigeras, regleras, kontrolleras och återigen kontrolleras på basis av vunna erfarenheter. Men planen för de närmaste sex månaderna är fullt realistisk och är nära kopplad till dagens verklighet, samt grundad på de erfarenheter vi har idag.

För att genomföra denna plan, kallad Order Nr 1042, behöver vi en viss kvantitet brödsäd och vi kommer i praktiken att kolla upp om vi får denna brödsäd eller ej, om vi får tillräckligt med reservdelar eller ej, om vi får kol så det räcker och om vi kommer att kunna transportera denna brödsäd. Om tre månader kommer vi att sammanstråla med nödvändiga specialister från tre ämbetsverk (deras kontakter och nära samarbete är tryggade via Huvudkommissionen för transportfrågor) och kommer då att behandla frågan vilken del av planen som inte fullgjorts, varför den inte klarats av, och naturligtvis göra nödvändiga korrigeringar.

Kring detta, det viktigaste ekonomiska elementet – ångloket – samlar vi inte bara alla verkstäder som lyder under Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer, utan också stötgrupperna från Högsta folkhushållningsrådet och Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor. Sålunda är alltså vår reparationsplan inte gripen ur luften och inte beräknad utifrån någon obekant "efterfrågan". Vi har tagit reda på reellt existerande uppgifter – förefintliga krafter och medel för reparationsarbetet – och anstränger oss maximalt med avseende på ångloksreparationerna.

På det här sättet lägger vi hörnstenen för resterande del av transportplanen, ja, för den ekonomiska planen i allmänhet. Ty om det visar sig, och det räknar vi stenhårt med, att vi på sex månader kommer att klara av första delen av vårt program och vi förmår gå i takt med Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor och med Högsta folkhushållningsrådet, då har vi lagt en fast grund att stå på.

Då kan vi inte bara reparera ångloken och vagnarna därtill – utan också garantera att kamraterna Rykov och Tsiurupa får vissa leveranser. Endast på det här sättet, alltså genom att i verkliga livet reparera de trasiga ångloken, kan vi också samtidigt justera vår egen transportplan och reglera den i enlighet med statens allmänna plan för hela vår ekonomis socialistiska pånyttfödelse.

Detta är den enda riktiga vägen att gå. Jag måste påminna här om ytterligare en organisatorisk uppgift. Vi, kamrater, behöver slå samman de järnvägsanställdas fackförening med den fackförening arbetarna har inom flod- och sjötransporten. Det är en ytterst seriös och brådskande uppgift, ty den fackförening som finns inom flod- och sjötransporten har i viss mån hamnat på efterkälken jämfört med de järnvägsanställdas fackliga organisation och på så sätt också hamnat allt för mycket i skymundan. Jag menar att det inte vore så tokigt om järnvägsarbetarna kunde ta sina kamrater inom flod- och sjötransporten i släptåg.

Naturligtvis måste vi då också räkna på hur det rent organisatoriskt och driftsmässigt går att slå samman land- och vattentransporterna. Flod- och sjötransporternas apparat har inte i det förgångna varit en statligt integrerad och centraliserad organisation. Den tillhörde privata ägare och bolag, faktiskt ett stort antal sådana. Uppgiften att fullständigt slå samman flod- och sjötransporterna och få till stånd en integrering med järnvägsnätet, kommer att kräva stora ansträngningar. Detta kan bara åstadkommas genom organisatoriska åtgärder och genom att de anställda skolas in genom själva det praktiska arbetet tillsammans.

Naturligtvis kommer en och annan som tillhör flod- och sjöanställdas fackförening att säga så här: Först slår ni samman hela transportsystemet, dvs samlar ihop vattenvägar och järnvägar i kretsar och när ni väl kommit så långt ställs frågan om att också slå ihop fackföreningarna – precis på samma sätt som vissa i våra led kräver att vi först ska omorganisera flod- och sjötransporterna i ett krets-system och först därefter är de beredda att ställa frågan om att produktionsföreningen och den fackliga organisationen ska närma sig varandra.

Men detta påstående är ju i grunden felaktigt. Produktionsföreningen är inget producentkooperativ, utan en hävstång för en omorganisering. Och föreningen ska inte vara på efterkälken, utan gå i spetsen. Vi måste börja med att slå samman fackföreningarna för att möjliggöra ett samordnat arbete – så att vi kan börja förena alla slag av transporter.

Vårt allmänna läge

Avslutningsvis, kamrater, vill jag bara säga ett par ord om vårt lands allmänna läge, internationellt och nationellt. Läget har blivit bättre. Läget har helt klart och utan tvivel blivit bättre. Även om varje enskild arbetare fortfarande har det svårt och genomlever sina svåraste månader, måste jag säga att vårt allmänna läge håller på att bli ojämförligt mycket gynnsammare än tidigare.

Vi har tillgång till olja och vi förmår transportera oljan, vi har kol och vi förmår transportera kolet – och därtill i allt större kvantiteter. Det här konstaterandet gäller fortfarande inte klädestyg och spik och liknande, eftersom oljan fortfarande inte släppts ut i den ekonomiska organismens artärer, men det kommer oljan att göra och det kommer omedelbart att visa sig på alla områden av vår ekonomi.

På krigsfronten rycker vi fram och framryckningen går bra. Vi har föreslagit Polen ett fredsavtal både en, två och tre gånger. Men Polen har vägrat. Så nu pucklar vi på Polen och vi pucklar på ordentligt. (Applåder). Lord Kerzon har vänt sig till oss och oombedd föreslagit att han ska träda in som medlare. Som ni, kamrater, känner till, så uppträder vi särskilt försiktigt på den internationella politikens område, ja, vi strävar efter att handla försiktigt i alla seriösa frågor, därför att arbetarklassens liv eller död och vårt revolutionära lands framtid hänger på att vi går varsamt fram. Och då har vi, efter att vi diskuterat och noga vägt alla argument för och mot ett accepterande av denna medling, bedömt vår styrka och våra svagheter, liksom styrkan och svagheter hos Lloyd-Georges' regering, kommit fram till att vi avböjer hans medlande hand och denna falska fredsgest. (Applåder). Vi har sagt att vi själva kan göra upp räkningen med Polen. På vår sida står det polska folket, varför vi räknar med att det är den polska jordadeln och den polska bourgeoisien som kommer att åka på dalj. (Applåder).

Men kamrater, frågan om Polen gäller inte bara Polen. Det var tänkt, att det vita Polen skulle bli en ogenomtränglig mur för att skilja oss från Västeuropa, från det revolutionära Tysklands mäktiga krutkällare. Men det är möjligt att detta vita Polen redan i morgon eller övermorgon kan bli till en röd bro mellan oss och Västeuropa. (Applåder). Ett rött Polen skulle i oerhörd grad stärka det kommunistiskt stämnda proletariatet i Tyskland, skulle betyda en proletär revolution i Tyskland. Och jag behöver knappast förklara för er, vilken betydelse allt det här skulle få för Frankrike och därefter också för England.

Kamrater, i vår revolutions historia har det fram till dags dato inte förekommit något moment, där den borgerliga världens öde så klart ställts på sin spets, som i

dessa dagar. Det vet Lloyd-George, det vet Millerand, det vet Kerzon, Wilson¹⁹⁸ och alla deras gelikar. Det är på de polska slagfälten som det borgerliga Europas och hela den borgerliga världens framtid avgörs. När väl Pilsudskis krigsäventyr har krossats är det oundvikligt, att det utbryter en revolution i Polen. Det betyder i sin tur, att det också blir revolution i Tyskland, varifrån den likt en hejdlös flod kommer att sprida sig ut över hela vår planet.

Den ryska arbetarklassen, är – kamrater – lik en jätte som lyft upp ett väldigt klot till pyramidens topp och placerat klotet högst däruppe. Därifrån kommer klotet en dag att rulla åt andra hållet, mot väster. Men ni vet också, att det moment när klotet ligger högst där uppe på pyramidens kam, är det oroligaste och instabilaste momentet i balansakten. Klotet kan också rulla bakåt och om vi inte passar oss kan vi få det i skallen, ja, rakt in i våra kranier.

Som det nu verkar kommer det att krävas dubbla och tredubbla kraftansträngningar av oss – såväl vid fronten, som här inom transportväsendet, ja, faktiskt på alla områden... Om klotet skulle rulla bakåt ska vi fånga upp det på våra axlar, åter lyfta upp klotet upp till toppen och störta detta klot utför pyramidens västra sluttning – och då kommer revolutionens vingar att famna hela mänskligheten.

1920, Arkivet

Appendix

Den småborgerliga demokratin dödskamp (utdrag)

Översättning ur L. Trotskijs *Sotjinenija* band III, första delen, från februari till oktober 1917

Kapitel V (sid 123):

Revolutionens fortsatta utveckling betydde att hela makten övergick till Sovjeten och att denna makt användes i det arbetande folkets intressen mot ägarna. Men huvudrollen i den fördjupade kampen bland de arbetande massornas mot de kapitalistiska klasserna måste oundvikligen tillfalla den mest beslutsamma klassen, dvs industriproletariatet. För att genomföra kontrollen över produktion och fördelning hade proletariatet mycket värdefulla föredömen i väst, framförallt i den s.k. *krigssocialismen* i Tyskland. Men eftersom detta organiserande arbete här hos oss, bara kunde genomföras på basis av en jordreform och under ledning av en i sanning revolutionär makt, skulle kontrollen över produktionen och dess stegvisa organisering helt och hållet komma att riktas mot kapitalets intressen. Samtidigt som de besuttna klasserna strävan var att medelst Provisoriska regeringen upprätta en ”stark” kapitalistisk regim i republiken – skulle sovjeternas suveränitet och envælde (som ingalunda betydde ”socialism”) åtminstone knäcka motståndet från bourgeoisien och (beroende på existerande produktivkrafter och läget i väst) även leda till en omvandling av det ekonomiska livet i de arbetande massornas intresse. Efter att ha kastat av sig den kapitalistiska maktens bojar skulle revolutionen bli permanent, dvs oavbruten, och den skulle, istället för att stärka den kapitalistiska utsugningens regim, tvärtom använda statsmakten för att betvinga densamma. Dess slutgiltiga framgång på denna väg skulle komma att bero på framgångarna för den proletära revolutionen i Europa. Å andra sidan var den ryska revolutionen i stånd att ge den revolutionära rörelsen i väst en ännu starkare knuff framåt – ju mera beslutsamt och starkare den skulle lyckas betvinga motståndet från den egna bourgeoisien. Detta var och förblir det enda realistiska perspektivet för revolutionens fortsatta utveckling.

Noter

OBS: Noternas numrering börjar med 15. Det beror på att enbart de noter som är relevanta för de översatta texterna är medtagna. Numreringen är dock samma som i det ryska originalet.

15) Partifraktionens möte 12 januari 1920 ägde rum vid en tid då flertalet kadrer inom Fackliga centralrådet var motståndare till metoderna för en militarisering av arbetet och produktionen.

Så här skriver kamrat Trotskij i sin broschyr *Ut på produktionens väg* om detta fraktionsmöte: ”Kamrat Lenin försvarade de ståndpunkter som två-tre veckor senare antogs på IX partikongressen (på nämnda möte fick kamrat Lenin bara stöd av två röster, medan resten – 60-70 kamrater – röstade mot honom). På IX kongressen bekämpade kamrat Lenin de åsikter som utgjorde och än i denna dag utgör det verkligt säregna vid den fackliga partifraktionens möte”.

Med anledning av de meningsskiljaktigheter som fanns inom den fackliga partifraktionen förklarade kamrat Lenin följande på fraktionsmötet:

”Vem var det då som inledde detta motbudande storgräl på pampnivå? Ja, inte var det kamrat Trotskij – i hans teser finns inget att anmärka på. Det var kamraterna Lomov, Rykov och Larin som satte igång polemiken. Var och en av dem innehar mycket höga poster, de är medlemmar i presidiet för Högsta folkhushållningsrådet. Bland dem finns Högsta folkhushållningsrådets ordförande, som har så många titlar, att om jag räknade upp dem allesammans, skulle jag förlora fem minuter av mitt tiominutersinlägg. Därför är det gagnlöst när man vill påstå, att man uppträtt både älskvärt och hjärtligt och otvivelaktigt visat intresse för detta möte. Intresset kommer i varje fall inte till uttryck i, att kamrat Rykov och andra ägnat sig åt motbudande och stridslystna gräl. Kamrat Trotskij har ställt frågan om nya uppgifter, medan de har satt igång en pamparnas polemik mot Sjunde Sovjetkongressen. Det vi inte redan tidigare visste, har kamraterna Lomov, Rykov och Larin sagt rent ut i sin enfaldiga artikel.

Det var någon talare som menade, att man inte *får* polemisera mot Sjunde Sovjetkongressen. Sjunde Sovjetkongressen har begått ett misstag – säg det rent ut, rätta till misstaget här på detta möte, säg vad det är för ett misstag, men sluta svamla om centralisering och decentralisering. Kamrat Rykov säger, att han tvingas tala om centralisering och decentralisering bara därför, att kamrat Trotskij inte märkt någonting. Människan förutsätter alltså, att här sitter människor som är så efterblivna, att de glömt de första raderna i dessa teser av kamrat Trotskij, där det heter: ”en ekonomisk hushållning förutsätter en allmän plan” osv. Kan ni läsa innantill på ryska, högst älskvärda Rykov, Lomov och Larin? Backa till den tid då ni var 16 år, där kan ni fortsätta svamla om centralisering och decentralisering.

Det handlar om en statlig uppgift avsedd för kollegiets medlemmar, för presidiet i Högsta folkhushållningsrådet! Det här är dock sådant struntprat och bedrövligt nonsens, att det är en ren skam och vanära att behöva slösa tid på detta. Grälet började i samma stund vi diskuterade vari de nya uppgifterna består, dvs frågan om arbetarkollegier och enmansledning (se not 75a). Vad gäller arbetarkollegier och enmansledning, så vore det mycket lumpet om vi på arbetarnas stormöten skulle säga: Vi är för arbetarkollegier, men knäsetter borgerliga principer. Samma polemik har jag redan hört i Folkkommisariernas råd. Detta är en sådant dumhet, att den bara kan sägas i ett gräl pampar emellan. Arbetarkollegiet förvandlas till pladder bland människor som sitter i sammanträden och pratar om, att enmansledningen inte är det enda och värdigaste sättet att organisera arbetet.

Givetvis måste vi se till att arbetarna lär sig leda. Givetvis kan man lära sig även i ett kollegium. Kan de inte göra det på annat sätt, må de väl bli kvar i kollegiet. Men för att studera behövs inget kollegium: Skaffa er någon som hjälper er! Vi ska kombinera principen om arbetarkollegier – så att arbetarna kan lära sig leda – med principen om enmansledning, där makten finns. Kollegiet bör bestå av 4-5 kamrater som assisterar enmansledningen. Ibland kan vi använda oss av arbetarkollegier, ibland av enmansledningar. Arbetarkollegiet är till för dem som är svagare, sämre, för dem som halkat efter och inte utvecklats. Må de gå där och dra benen efter sig, ha tråkigt och ingenting ha att säga till om. Kriget har gett oss en förmåga att töja ut disciplinen maximalt och att centralisera tiotusentals och hundratusentals människor, kamrater, som varit beredda att gå i döden för att kunna rädda rådsrepubliken. Utan detta hade vi allesammans gått åt helvete”.

[Ovan citerade Lenin-tal har inte återfunnits i Lenins *Collected Works* – det finns fortfarande en hel del Lenin-texter som är opublicerade, särskilt sådana där Lenin uttalar sig positivt om Trotskij – *Red anm*]

16) Polemiken i *Ekonomitjeskaja Zjizn*. Kring kamrat Trotskijs teser om övergång till allmän arbetsplikt, som publicerades 17 december 1919, utbröt en het debatt i tidningen *Ekonomitjeskaja Zjizn*. Eftersom kamrat Trotskij tagit upp problemet om hur arbetet skulle organiseras under övergångsperioden mellan krigskommunismen och det socialistiska samhället, koncentrerades debatten till frågorna om arbetets militarisering och metoderna för den ekonomiska ledningen.

Den 3 januari publiceras en artikel av kamrat Goltsman, i vilken han – samtidigt som han ger ”kamrat Trotskij en eloge för att han tagit upp en öm punkt, väckt en fråga som måste väckas” osv – kritiserar de metoder som kamrat Trotskij föreslår för att organisera arbetet. ”Militära och disciplinära metoder – skriver kamrat Goltsman – är måhända bra, och i vissa fall tvingas man utan tvekan använda sådana, men då måste de strikt isoleras från de rövaraktiga metoder för ekonomins och arbetets organisering, som oundvikligen åtföljer varje militär organisation. Det är omöjligt att organisera arbetet med *rent araktjejevsk*a metoder (se not 29a); arbetet och alla övriga delar av folkhushållningen, kräver

detaljstudier, en rationell organisation, eller med andra ord – en eftertänksam attityd”.

I frågan om fackföreningarnas roll anklagas kamrat Trotskijs teser för att vara ”ett karakteristiskt uttryck för de åsikter som menar, att man kan organisera folkhushållningen och t.o.m. arbetskraften utan fackföreningar”. Kamrat Goltsman förklarar själv, att fackföreningarna har en ledande ”politisk roll” vad gäller att organisera arbetet och att de ekonomiska organen bara ska syssla med ”specifik produktionsverksamhet”. Kamrat Goltsman anser vidare, att kamrat Trotskijs teser försöker ”ersätta” en centralisering av det ekonomiska livet ”genom att skapa mer eller mindre självständiga ekonomiska centra”.

I nästa nummer av *Ekonomitjeskaja Zjizn*, den 6 januari, publiceras en artikel av kamrat Kutuzov under rubriken *Ett och annat om kamrat Trotskijs teser*. I den artikeln kopplas frågorna om allmän arbetsplikt samman med frågorna om arbetarnas livsmedelsförsörjning. ”Det går att organisera arbetet först då – skriver kamrat Kutuzov – när arbetarnas *nerver* lugnat ner sig och det första steget dit är, att det levereras *för klassen reserverade* matransoner till arbetarna”.

Vad gäller frågan om att använda ”specialister” i enmansledning, skriver samme Kutuzov: ”På det mest resoluta sätt måste vi avvisa tanken på att införa ett system med enmansledning... Men om nu kamrat Trotskij, när han talar om enmansledning, tänker skicka specialister – även om de är militära – till våra fabriker och verkstäder, så antar jag det är för tidigt att lämna dem ensamma, ty de torde inte vara obekant vare sig för våra arbetare, överstyrelser och centra, och än mindre för kamrat Trotskij, vad de är för ena”.

Mot den allmänna arbetspliktens ”militära karaktär” uttalade sig också kamrat Rjazanov i samma anda. I hans artikel 21 januari 1920 i *Ekonomitjeskaja Zjizn* under rubriken *Om den allmänna arbetsplikten* finner vi följande stycke: ”Men om en realisering av den allmänna arbetsplikten är omöjlig utan användning av åtgärder av tvångskaraktär, så är det en *i grunden felaktig* mening, att detta tvång måste *ta formen av en militarisering* av arbetarmassorna eller att civila organ måste underställas de ena eller andra militära organen. Det är därför som den allmänna arbetsplikten endast kan genomföras i form av en medborgarplikt, i form av en obligatorisk arbetsmobilisering, vars framgång bara kan säkerställas genom ett system med vissa tvångsåtgärder, men också genom en nivellering vad avser *leveranser av livsmedel och betalning* till de lämpliga kategorier arbetare som engageras i detta arbete. Den allmänna arbetsplikten kommer att ge resultat om det sker leveranser av *enhetliga och klassmässiga matransoner*”.

I frågan om ”territoriella produktionskretsar” uttalar kamrat Nogin i sin artikel *Nya fläckar i frågan om industrins ledning* (*Ekonomitjeskaja Zjizn* 14 januari) följande farhågor: ”om produktionskretsarna ska underställas arméorganisationens uppgifter, skulle detta under nuvarande förhållanden betyda ett åsidosättande av de yrkesvana arbetarkadrer, som utbildats under de senaste generationerna och att dessa i viss mån ersätts av tillfälliga och utbildade element”.

Slutligen: 24 januari publiceras kamrat Miljutins teser om det ekonomiska livets ledningsorganisation. I tes nr 11 heter det, att ”grundvalen för att leda den nationaliserade industrin måste vara ett *kollegium*, ty endast på basis av arbetarkollegier kan *fackföreningarnas* och arbetarmassornas *medverkan* i styret av landets ekonomi *säkerställas*... Enmansledning istället för arbetarkollegium, kan införas först efter aktuell fackförenings medgivande i varje enskilt fall”.

Hela denna polemik i *Ekonomitjeskaja Zjizn* var bara början på den diskussion som därefter utvecklades på Folkhushållningsrådets kongress, inom den fackliga partifraktionerna och på partiets IX kongress. Oppositionen sköt in sig på det man kallade ”de militära formerna” för den allmänna arbetsplikten. Oppositionen som i huvudsak leddes av ekonomiskt verksamma och fackligt aktiva reste ragg mot att arbetsarméerna skulle användas som regionala ekonomiska organ (se not 84). Hur kamrat Lenin förhöll sig till denna polemik – se utdrag ur hans tal i not nr 15.

I frågan om den militära apparatens användning sa kamrat Lenin följande:

”Nu finns en apparat som har möjlighet att tillämpa tvång och disciplin... Och för att skörda 200 miljoner pud brödsäd, behövs en sådan apparat... de [arméerna] måste, tillsammans med hela sin apparat, med hela sin kommunistiska förtrupp, tillåtas skörda och transportera brödsäden. Om vi inte har avhållit oss ifrån att i strid skjuta ner tusentals människor, kan vi heller inte avhålla oss från detta, ty därigenom kommer vi att rädda landet”.

17) Här syftas på den tid då vi gick till offensiv på sydfronten och vi, i början av januari 1920, återerövrade järnmalmsfälten i Donbass och Krivoj Rog.

18) *Judenitj vid Pulkovo*. Se band XVII, andra delen, noterna 108 och 109.

19) *V. Miljutin*. – Före kriget medlem i mensjevnikpartiet. Som internationalist anslöt han sig bolsjevikererna i början av kriget. På aprilkonferensen 1917 invaldes han i CK; efter Oktoberrevolutionen folkkommissarie för jordbruksfrågor. Senare vice ordförande i Högsta folkhushållningsrådet och från 1921 folkkommissarie för sociala frågor. Skriftställare i ekonomiska frågor; skrev boken *Socialismen och jordbruket*. Vid tiden för oktoberrevolutionen tillhörde han den grupp folkkommissarier, som i november undertecknade den kända deklARATIONEN riktad till CK, vari de avgick ur regeringen. I januari 1920 tog han till orda mot kamrat Trotskijs teser i *Ekonomitjeskaja Zjizn*.

Hans artikel, som nämns i Trotskijs tal, och som är en översikt om den ekonomiska utvecklingen den gångna året, tecknar läget i rosenröda färger. Sålunda påstår Miljutin ex.vis, att Ryssland i huvudsak kommit över bränslekrisen, att skapandet av en råvarureserv för industrin är inne på sluttampen, att sådana branscher som den elektriska, metallurgiska, verkstadsindustrin ”har fungerat och kommer att fungera tillfredsställande”. Angående det internationella läget skrev

Miljutin: ”Även om det är svårt att förutsäga hur Rysslands internationella läge kommer att påverka landets utveckling, så finns även här gynnsamma tecken som visar, att Sovjetryssland kan fortsätta på den inslagna vägen”.

20) *Gomza – Gosudarstvennoje objedinenije masjinostroitelnych zavodov* (Statlig sammanslutning för verkstadsföretag/maskinbyggnadsföretag).

21) Kamrat Trotskij höll sitt anförande i Moskvas partiorganisation 6 januari 1920.

22) Teserna trycktes i *Pravda* 17 december 1919, med följande anmärkning från redaktionen: ”Vi ger plats åt kamrat Trotskijs teser, varom vi är helt överens, men samtidigt anser vi det vara vår plikt att understryka, att det inte kan bli tal om någon omedelbar demobilisering av armén, eftersom fienden är långt ifrån slagen och hotar med nya angrepp. De frågor som kamrat Trotskij tar upp måste emellertid diskuteras nu, eftersom de planer dessa teser stakar ut, kräver ett långvarigt förberedelsearbete. Vi förutsätter, att kamrat Trotskij själv är av samma mening.

Alla partikamrater måste vara medvetna om, att alla kampavsnitt ännu inte passerats, att vi står inför många hårda strider, men att vi inte får glömma morgondagen för de aktuella uppgifter vi har idag. När vi nu vänder uppmärksamheten på kamrat Trotskijs teser vill vi föreslå, att ni kommer in med synpunkter på de frågor som berörs i teserna”.

23) Rykovs artikel *Om Trotskijs teser* publicerades i *Ekonomitjeskaja Zjizn* den 30 december 1919. Kamrat Rykov ansåg att ”Trotskijs teser är alldeles för vagt framställda för att vi på grundval av dessa skulle kunna vidta några åtgärder för att förbättra republikens ekonomiska läge”. Vid sin genomgång av enskilda punkter i dessa teser framhåller kamrat Rykov: 1) att ”villkoren för en planerlig produktion kräver en fortsatt fulländning av just den centraliserade apparaten, så att den får större flexibilitet och bättre förbindelser med de lokalorterna, men utan någon som helst decentralisering”; 2) att ”Trotskij i frågan om regionala ekonomiska organ utvecklar en konsumtionistisk ståndpunkt. Denna ståndpunkt kan endast gälla fabriks- och verkstadsföretag som framställer dagliga förnödenheter, men omintetgör också alla viktigare planer inom Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor. Utan att lösa produktionens huvudfrågor – råvaru-, bränsle- och transportfrågorna – hindrar han en ändamålsenlig användning av republikens produktionstillgångar... Allt detta kommer att återupprätta lokalpatriotismen på regional nivå”; 3) att ”Trotskijs frågeställning om att tillämpa arbetsplikt är felaktig, eftersom det är otänkbart att vi i Sovjetryssland skulle tänkas kunna lösa produktionsproblemen genom att ersätta maskiner med manuell arbetskraft”.

Avslutningsvis skriver kamrat Rykov: ”Om Trotskijs teser i det stora hela måste jag säga, att deras huvuddrag är, att det ekonomiska livets frågor betraktas som formella och organisatoriska sådana”; men samtidigt, att ”den aspekten har betydelse även om tyngdpunkten ligger i de materiella och tekniska frågorna”.

Till sist att ”milisområdenas anpassning till de ekonomiska regionerna inte kan ha någon avgörande betydelse för denna sak”. Kamrat Trotskij's viktigaste misstag är enligt Rykov, att han behandlar frågorna om arbetet och den allmänna arbetsplikten i militära termer, utan att nämna fackföreningarna, fabriks- och verkstadskommittéerna och de avdelningar för fördelning av arbetskraft som finns inom Folkkommisariatet för arbetsfrågor.

24) J. Larin – en av de äldsta medlemmarna i RSDAP, tillhörde dock hela tiden partiets mensjevikiska flygel. Efter 1905, under ”förskingringens” tid, var han likvidator och krävde att partiet skulle upplösas. Efter februarirevolutionen 1917 anslöt han sig till de internationalistiska mensjevikerna; efter julihändelserna gick han med i RKP. Initialskedet i Högsta folkhushållningsrådets verksamhet är starkt förknippat med Larins namn, huvudsakligen pga av hans otaliga projekt för att organisera överstyrelser, ekonomiska centra m.m. Larin är en av de mest framträdande skriftställarna i ekonomiska frågor och deltar i Högsta folkhushållningsrådets arbete, samt i olika diskussioner om ekonomi. I diskussionen om enmansledningar respektive arbetarkollegier, var han anhängare av de sistnämnda och tog till orda för sin ståndpunkt i en rad artiklar och tal (i *Pravda* och *Ekonomitjeskaja Zjizn* i början av 1920, på Högsta folkhushållningsrådets kongress osv).

Den artikel Trotskij nämner i sitt tal är *Ur de konservativas ekonomiska teser* som trycktes i *Ekonomitjeskaja Zjizn* 30 december 1919, med en kortare anmärkning av Larin och med hans namnteckning. Artikeln består av fem teser, som i pompösa ordalag ger uttryck för de stämningar som fanns bland anhängarna av en extrem centralism. Följande citat ur teserna ger en bild av dessa stämningar:

”1. Rysslands politiska och militära styrka baserar sig så gott som uteslutande på våra av många så utskällda överstyrelser och centra...”

”2. Överstyrelserna har blivit samlingspunkter för de progressiva arbetarnas verksamhet...och överstyrelserna har naturligtvis allt oftare börjat överta ledningen över arbetarrörelsen från fackföreningarna, som förtjänstfullt nog allt mer träder i bakgrunden, där de gradvist men oundvikligen förtvinar i vissa av sina fackliga funktioner, men som allt tydligare istället visar sig ge upphov till att en del av dem pånyttföds i form av överstyrelser...” Och vidare: ”Kampen för arbetarnas överstyrelser, kampen för att bibehålla och utveckla dem, förvandlas till en av de viktigaste formerna i kampen för proletariatets diktatur”.

Ur tes nr 4: ”Att tala om det otillbörliga i att begränsa Republikens uppgifter till dagens minimiprogram och offra plansystemets organisationsförmåga för skapandet av lokala ekonomiska centra – är för oss en fullkomligt otillbörlig lyx”.

25) S.M. Kirov – en av de mest framträdande kadrerna på ekonomins område inom moskvaorganisationen. Från 1920 ordföranden i Moskvaguvernamentets

folkhushållningsråd. F.n. medlem av RKP(b)s CK och sekreterare i Nordvästra Byrån inom RKP(b)s CK.

26) Goltsmans artikel. I artikeln *Med anledning av Trotskijs teser* som trycktes i *Ekonomitjjeskaja Zjizn* 2 januari 1920, tar Goltsman upp frågor om arbetsorganisationen i "de regionala organen" och menar att Trotskijs frågeställningar är oriktiga: "Om vi på förslag av kamrat Trotskij skulle förkasta centralismens princip, skulle detta betyda ett ännu större sönderfall än det som nu äger rum inom storindustrin". Goltsman ger Trotskij en eloge för att han tar upp frågan om arbetets organisering, men understryker samtidigt att han är helt oense om Trotskijs viktigaste slutsatser: "Det ryska proletariats uppgifter med avseende på produktionens organisering förutsätter en arbets kalkyl, normering, en kalkyl för arbetsproduktiviteten, ett studium och en rationalisering av arbetsmetoderna, som allsammans är helt oförenligt med de metoder som Trotskij föreslår i teserna".

Goltsman, som betecknar Trotskijs teser "som ett karakteristiskt uttryck för de åsikter som anser att folkhushållningen och t.o.m. arbetskraften kan organiseras utan fackföreningar", säger följande: "Införandet av allmän arbetsplikt, även om det sker med all militär stränghet, militarisering av vissa grenar inom folkhushållningen – allt detta är tänkbart endast om det sker kopplat till fackföreningarnas auktoritet och organisatoriska apparat". Goltsmans slutsats: "Fackföreningarna måste fortsatt ha den politiskt ledande rollen, medan den specifika produktionsverksamheten måste överlämnas till de ekonomiska organen".

27) I.I. Kutuzov – arbetare, ordförande i Allryska textilarbetareförbundet, medlem av RKP sedan 1917. I artikeln *Ett och annat om teserna*, som publicerades i *Ekonomitjjeskaja Zjizn* 5 januari 1920, noterar Kutuzov att "Tack vare Trotskijs teser börjar Folkkommisariernas råd äntligen tala samma språk som fackföreningarna". Kutuzov medger, att det i det ekonomiska arbetet finns många brister, bl.a. en extrem centralism, men påpekar samtidigt, att inte en enda militär kommissarie förmår höja arbetsproduktiviteten eller införa arbetsdisciplin utan en fabrikskommitté, utan en ledning och – allra viktigast – utan sin produktionsförening. I frågan om enmansledning eller arbetarkollegier anser Kutuzov att vi "på det mest resoluta sätt måste tillbakavisa tanken på att införa ett system av enmansledning", eftersom dessa skulle komma att avlägsna arbetarorganisationerna från deras verksamhet och beröva dem möjligheterna att engagera arbetarmassorna i arbetet hör att lyfta produktionen.

28) Lomov (Oppokov) – före revolutionen arbetade han i Moskva och Saratov, förvisades till Archangelskguvernemet, där han deltog i en vetenskaplig polar-expedition till Sibirien. Februarirevolutionen gjorde att han återvände till Ryssland. Fram till april 1918 arbetade han i RKP:s byrå för Moskvaguvernemet. Under striderna i oktober 1917 medlem i Militära revolutionskommittén. Andra Sovjetkongressen valde honom till Folkkommisarie för justitiefrågor. I samband med freden i Brest tillhörde han "vänsterkommunisterna". Fram till augusti 1926 ordförande för Oljesyndikatet. F.n. styrelseordförande i Donugol (Donkol).

29) D.B. Rjazanov – en av de äldsta medlemmarna av vårt parti. Organiserade redan i början av 1890-talet arbetarcirklar i Odessa. Emigrerade efter en femårig fängelsevistelse till utlandet, där han tillhörde socialdemokratins vänsterflygel. Tillhörde exilryska socialdemokratiska gruppen *Borbá*. Arbetade efter hemkomsten 1905 första tiden i Odessa, därefter som facklig ledare och organisatör i S:t Petersburg. Tvangs under den reaktionära perioden på nytt emigrera till utlandet, där han på uppdrag av den tyska socialdemokratin arbetade med utgivning av Marx' och Engels' verk, liksom böcker om Internationalens historia. När kriget bröt ut anslöt han sig till internationalisterna. Återvände efter februarirevolutionen till Ryssland där han aktivt var med och förberedde Oktoberrevolutionen. Efter den proletära revolutionens seger i Ryssland har Rjazanov ägnat sina krafter åt forskning kring marxismens historia och teori. Han var en av de viktigaste organisatörerna vid uppbygget av Socialistiska (numera Kommunistiska) akademien och ledare för Marx-Engelsinstitutet i Moskva. I en artikel den 21 januari 1920 om den allmänna arbetsplikten skriver kamrat Rjazanov bl.a. följande:

”Men om en realisering av den allmänna arbetsplikten är omöjlig utan användning av åtgärder av tvångskaraktär, så är det en *i grunden felaktig* mening, att detta tvång måste *ta formen av en militarisering* av arbetarmassorna eller att civila organ måste underställas de ena eller andra militära organen”... ”Det är därför som den allmänna arbetsplikten endast kan genomföras i form av en medborgarplikt, i form av en obligatorisk arbetsmobilisering, vars framgång bara kan säkerställas genom ett system med vissa tvångsåtgärder, men också genom en nivellering vad avser *leveranser av livsmedel och betalning* till de lämpliga kategorier arbetare som engageras i detta arbete”.

29a) Araktjejevmetoder. Med detta begrepp avses ett system av militära bosättningar som tsar Alexander den förstes gunstling och krigsminister Araktjejev lät bygga. Meningen med systemet var att militära förband som var förlagda i olika delar av Ryssland skulle växla mellan ren militärtjänst och arbete ute på de egna åkrarna. Denna kombinerade militär- och jordbruksbosättning skulle på det här viset utgöra ett fäste för den tsarryska polisregimen i respektive region.

30) Kamrat Golovanovs artikel under rubriken *Än en gång om arbetarkollegierna* trycktes i *Ekonomitjjeskaja Zjizn* 31 december 1919. I artikeln sade sig kamrat Golovanov i princip stödja idén om arbetarkollegier i ledningen för ekonomin, men ansåg ändå att det krävs en översyn av frågan om kollegie-medlemmarnas funktioner. Han påpekar att det ständigt och jämt händer, att utbildade personer som är oförmögna att leda industrin, kommer in som medlemmar i dessa kollegier. Det återstår alltså att utbilda nya kadrer ur arbetarleden för ledande poster i det ekonomiska arbetet och ”denna utbildning måste absolut börja nerifrån och gå upp längs den administrativa stegen eller följa samma väg som kontrollarbetet inom de ena eller andra grenarna av ekonomin”.

31) Här avses den paroll om arbetarkontroll som partiet förde fram under Kerenskij's tid vid makten; efter oktoberrevolutionen blev det partiets huvudupp-

gift att leda industrin. Övergången från arbetarkontroll till arbetarstyre markerade i själva verket och på det här sättet växlingen mellan två historiska perioder i den proletära klasskampens utveckling.

32) Savva Morozov – gammal rysk industriman som kom från en gammeltroende miljö; grundare av bomullsmanufaktur i Nikolsk 1830-40-talet. Savva Morozov var sinnebild för den nationella ryska kapitalism som började utvecklas under dåtidens ryska livegenskap. Savva Morozov hade själv varit livegen bonde, men köpt sig fri från sin godsägare för en stor lösensumma. Strax före revolutionen 1917 var Bröderna Morozovs företag en av de största manufakturerna i Ryssland.

33) Hindenburg och Ludendorf. Se band III, första delen, not nr 131 och band XII, not nr 1.

34) Krzjizjanovskij – ingenjör-tekniker. I början av 1890-talet medlem i RSDAPs grupp i S:t Petersburg (tillsammans med S.I. Radtjenko, A. Valejev, Starkov, N.K. Krupskaja, Zaporozjets, Jakubovyj, Nevzorovyj). Efter avtjänad förvisning 1895 medlem i redaktionen för *Iskra* 1901. På RSDAPs II kongress 1903 invald i CK från bolsjevikfraktionen. En av ledarna för järnvägsarbetarstrejken 1905 som ordförande för Sydvästjärnvägarnas strejkkommitté. Efter oktoberrevolutionen ordförande för Statliga elektrifieringskommittén (Goelro). Åren 1923-1924 ordförande i Gosplan. F.n. vice ordförande i Sovjetunionens Gosplan. Medlem av RKP(b)s CK och en av elektrifieringsprogrammets skapare.

I texten avses hans kåseri *Torv och bränslekris* som trycktes i *Pravda* 10 februari 1920. Kamrat Krzjizjanovskij berättar i artikeln om torvens fördelar och påpekar att ”våra torvtillgångar är nästan tre gånger större än våra skogstillgångar” och att ”torvtillgångarnas fyndplatser ligger utomordentlig lämpligt till för att utnyttjas av industrin i landets centrala delar och i S:t Petersburg – helt enkelt ett bränsle som finns på extremt bra platser”, samt att ”detta bränsle till sin karaktär är dyrare än ved och är följaktligen ur teknisk synvinkel bäst i kategorin lokala bränslen”. Vidare påpekar artikelförfattaren, att bristerna i torvbrytningen kan avlägsnas med hjälp av de senaste tekniska landvinningarna och understryker torvindustrins stora betydelse för att kunna förse regionala värmekraftverk med lokalt bränsle. Han föreslår följande praktiska åtgärder: 1) börja utrusta och återupprusta torvindustrin, 2) börja avsätta arbetskraft, livsmedel, utrustning och pengar för torvindustrins behov, 3) börja utarbeta en plan grundad på torvhus-hållning.

35) Matijasevitj – befälhavare Tredje armén, senare befälhavare Femte armén.

36) Gajevskij – medlem av Tredje arméns militära revolutionsråd. Ingick i februari 1920 i Första arbetsarméns råd.

37) ”Proletärer, till häst!” – var en paroll som L.D. Trotskij framkastade i juni 1919, efter att Röda armén lidit temporära nederlag vid frontstrider mot Denikin. Denna paroll betecknade en vändpunkt i arbetet med att organisera vårt röda

rytteri, som kom att få allt större betydelse ju längre Röda armén nådde i sin framryckning i Dons och Kubans kosackområden. Särskilt stor roll spelade vårt rytteri under det sovjet-polska kriget 1920, vid framryckningen i Galizien och när det gällde att bryta upp den polska fronten vid Kiev.

38) Folkhushållningsrådets III kongress – samlades 23 januari 1920 för första gången på två år. Vid denna tid hade republiken återtagit följande industriellt viktiga områden från fienden: Kaukasien, Ukraina, Ural och det spannmålsrika Sibirien; blockaden hade upphört och det fördes fredsförhandlingar med de nya staterna i det gamla imperiets ytterområden. Det allmänna läget för rådsrepubliken återspeglades i de uppgifter som kongressen ställde.

Kongressens dagordning upptog följande punkter: 1) Rapport om läget för republiken (Rykov); 2) Den militära industrin och försörjningsläget; 3) Ledningen över det ekonomiska livet (Miljutin, Lozovskij); 4) Arbetets organisation (Toms-kij); 5) Dagsläget för transportsektorn (Lomonosov); 6) Bränslefrågan (Lomov); 7) Om den allmänna arbetsplikten (Trotskij).

Kongressen föregicks av en bred tidningsdebatt om ”ekonomins ledning och förvaltning” och formerna för att engagera det arbetande folket i återuppbygget av folkhushållningen, samt om hur armén skulle kunna komma till användning på arbetsfronten. Den sistnämnda frågan var särskilt betydelsefull, eftersom man under inbördeskriget tagit in många fackliga aktivister i Röda armén.

I sin artikel *Nya fläktar i frågan om industrins ledning* (*Ekonomitjeskaja Zjizn* 14 februari 1920) [I denna not anges 14 februari 1920, i not 16 anges 14 januari 1920. Ö. anm.] säger kamrat Nogin att han är överens med Trotskijs åsikt (som framgår av dennes teser) om, att användning av arméerna i arbete vore ändamålsenligt i den meningen, att deras apparater snabbt skulle kunna genomföra fattade beslut och att det ”med hjälp av denna apparat går att åstadkomma snabba framsteg, som annars verkar omöjliga vad gäller leveranserna till industrin”. Men i samma artikel påpekar kamrat Nogin, när han tar upp frågan om återuppkomsten av lokala ekonomiska centra” – som hänger intimt samman med uppgifterna för arbetsarméernas militära revolutionsråd – att en sådan återuppkomst är omöjlig ”eftersom landets resurser inte ger den centraliserade industrin möjligheter till en normal utveckling”. Han understryker att vi måste ”tänka oss en sådan industri som ger maximal produktion till ett minimum av kostnader och att medlen då måste fördelas i enlighet därmed”. Nogin menar, att nya krafter som från Röda armén dras in i produktionen, kan medverka till en sanering av industrin och påpekar att ”det för återuppbyggnaden är viktigt, att de kamrater som på senare tid uteslutande arbetat i armén, inte tar sig an sina nya uppgifter med den förutfattade meningen, att de med avseende på industrins ledning inget annat är i stånd att uträtta, än att göra misstag”.

I en artikel under rubriken *Arbetets röda armé* i *Ekonomitjeskaja Zjizn* 17 januari 1920 skriver också kamrat Krumin, att användningen av arméerna i landets eko-

nomiska återuppbyggnad inte kommer att innebära någon desorganisation, utan tvärtom kommer att ”mångdubbla tempot i vårt arbete”.

På själva kongressen var huvudfrågorna de som gällde ekonomins ledning och arbetets organisering, med tonvikt på frågan om allmän arbetsplikt. I den första frågan förde kamrat Miljutin i sitt huvudanförande fram följande förslag som senare också antogs av kongressen i form av ett antal teser: 1) En centraliserad ledning för folkhushållningen är det viktigaste medlet i händerna på ett segrande proletariat ”för en snabb utveckling av produktivkrafterna och för att säkerställa proletariatets ledande roll i landets ekonomiska liv”; 2) basen för den nationaliserade industrins ledning måste vara ett kollegialt initiativ, ty ”endast på basis av arbetarkollegier kan vi garantera fackföreningarnas och arbetarmassornas deltagande i styret av landets ekonomiska liv”.

I den efterföljande debatten om rapporten är det värt att notera det inlägg som gjordes av kamrat Larin, som påpekade att fackföreningarna i den sovjetiska verkligheten berövas alla de funktioner som var kännetecknen för dessa organisationer under kapitalismen. I takt med att fackföreningarna tillägnar sig rollen och funktionen som regulator i produktionen, kommer de allt mer att smälta samman med de organ som reglerar folkhushållningen. För att underlätta denna sammansmältning föreslog kamrat Larin, att Högsta folkhushållningsrådet skulle ha rapportskyldighet inför de allryska förenade fackföreningarnas sammankomster.

Även kamrat Lenin berörde i ett av sina inlägg frågan om formerna för ekonomins ledning. Han påpekade, att arbetarkollegier i styret av landets ekonomi ”är som befruktningsögonblicket, som är nödvändigt bara i utvecklingens första stadium”.

Den resolution (utarbetad tillsammans med Fackliga centralrådet) som kongressen antog i anslutning till huvudanförandet, hade följande huvudpunkter:

1. Vi behöver centralisera ledningen så, att vi i vår hand samlar all produktion som är av betydelse för folkhushållningen.
2. Lokala organ måste bearbetas för insamling av råvaror och vad gäller ledningen för de företag som är bokförda hos dem.
3. I syfte att bekämpa byråkratism och långbänkar är det nödvändigt att minska antalet instanser mellan de högsta och lägsta organen.
4. De ömsesidiga relationerna mellan centrala och lokala organ måste bygga på en exakt avgränsning av deras tekniska och ekonomiska funktioner, samt bygga på ett ömsesidigt ansvar för arbetet.
5. Grunden för proletariatets ekonomiska diktatur finns i fackföreningarna, i deras deltagande i landets ledning.
6. Styrelseformen är som regel ett arbetarkollegium, men den formens plus och minus jämfört med formen enmansledning, utvärderas efter vunna erfarenheter.
7. Styrelsemetoderna måste anpassas till ett system med exakta uppgifter och ett tydligt ansvar för att dessa uppgifter verkställs.

I anslutning till kamrat Miljutins tal antogs också *Instruktion för industrins ledning*, som huvudsakligen hade följande innehåll: 1) Centrala institutioners, överstyrelser och centras organisationer kvarstår utan förändringar; 2) Hela apparaten för lokala styrelser och företagsledningar, som är bokförda hos och direkt leda av Högsta folkhushållningsrådet, avförs från de lokala ekonomiska organens system; 3) Hela den återstående apparaten för Högsta folkhushållningsrådets överstyrelser och centra, tillförs guvernementens folkhushållningsråd.

Därefter avgavs rapporter om det ekonomiska läget, om formerna för arbetets organisering och den allmänna arbetsplikten. Kamrat Rykov, som i sitt anförande uppehöll sig vid de viktigaste inslagen i den ekonomiska politiken, påpekade att "Sovjetrysslands ekonomiska liv f.n. bestäms av järnvägstransporternas arbetskaper". "Det vore det största misstag att tro, sade han vidare, att blockadens försvinnande och ett ingånget fredsavtal, i någon som helst mån skulle kunna lösa vår råvarukris; dessa företeelser betyder tvärtom ett ökat behov av råvaror, eftersom råvaror är den enda produkt som Ryssland kan leverera till Europa och med vilken Ryssland kan träda in i ett varuutbyte med Europa". Kamrat Rykov underströk särskilt följande tre aspekter:

1. Om nu Sovjetryssland börjar komma på fötter med avseende på vedbränslet, så är det illa ställt med kolbrytningen och särskilt oljeutvinningen; speciellt industrin och transportsektorn är beroende av dessa branschers återuppbyggnad.
2. Livsmedelsförsörjningens problem kan tillfredsställande lösas bara leveranser kan börja ske med hjälp av transportsektorn.
3. Vad gäller industrins återuppbyggnad har arbetskraftskrisen särskilt stor betydelse. Det är en stor kampuppgift att ta tillvara den kvalificerade arbetskraft, som i hög grad är spridd för all världens vindar.

Kamrat Tomskij tog i sitt anförande upp följande aspekter: 1) Problemen med att tillvarata den kvalificerade arbetskraften kan bara lösas på ett villkor, nämligen att det skapas en livsmedelsfond och att arbetarskyddsfrågorna prioriteras; 2) Vi måste upphöra med likformigheten vad gäller livsmedelsleveranser och nedbringa antalet typer av arbetsmatransoner till två eller tre; 3) Ett premiesystem måste bli ett nödvändigt inslag i lönepolitiken och grunden för detta måste vara ett normerat arbete; 4) Den kvalificerade arbetskraften kan kompletteras med kadrer när en adekvat yrkesutbildning kommer till stånd; 5) För att behålla arbetarkadrenna måste dessa knytas upp till respektive företag.

Kamrat Tomskij berörde också frågan hur vi ska förhålla oss till hantverksindustrin, som spelar en betydande roll i vår ekonomi och framhöll att "vi måste leverera råvaror och bränsle till de hantverksföretag rådsrepubliken behöver, medan resten kan stängas".

I debatten som följde på huvudanförandena bör nämnas ett inlägg som gjordes av Tjentsov, ordförande i förenade bondekooperativens råd. Han utgick i sitt inlägg ifrån, att staten kan sköta sina åtaganden på ett bra sätt endast förutsatt, att jord-

bruket är välorganiserat, varför han föreslog att bondekooperativen skulle få en särställning vad gäller jordbrukets organisation.

Därefter talade RSDAP(m)s ordförande Abramovitj, som kritiserade alla de åtgärder för att militarisera arbetet och införa allmän arbetsplikt, som föreslagits av kamrat Trotskij. Han förklarade, att sovjetmaktens struktur är sådan, att den – alltså sovjetmakten – framgångsrikt kan fungera på krigsfronten, men att det för att återuppbygga ekonomin och befästa proletariats diktatur krävs, att man eliminerar orsakerna till arbetarmassornas passivitet, dvs inför demokrati. Kamrat Bucharin kritiserade i ett motinlägg Abramovitjs påståenden mycket skarpt.

I anslutning till anförandet om republikens ekonomiska läge antogs en resolution med följande krav: 1) att det upprättas den strängaste disciplin på alla områden av organisatoriskt arbete; 2) att det vidtas åtgärder för att garantera arbetsproduktiviteten; 3) att det införs allmän arbetsplikt; 4) att friställda arméenheter kommer till användning på arbetsfronten; 5) att det vidtas åtgärder för utbildning av kvalificerad arbetskraft; 6) att det införs arbetskort; 7) att alla specialister inregistreras.

Vad gäller det produktionstekniska området kräver resolutionen: 1) transportsektorn måste ägnas maximal uppmärksamhet; 2) tävlingsandan och självständigheten måste stärkas såväl i guvernementens folkhushållningsråd som i företagsledningarna, liksom hos enskilda arbetare, när det gäller reparation av detaljer för transportsektorn och utrustning för jordbruket; 3) utveckla och konsolidera de företag som byggdes upp under blockaden; 4) vidga odlingsarealen för speciella jordbrukskulturer; 5) vidta åtgärder för att utveckla boskapsskötseln.

I anslutning till kamraterna Tomskijs och Trotskij's anföranden antogs de teser som de var för sig hade förelagt kongressen.

En särskild rapport ägnades frågan om läget inom transportsektorn. Huvudtalarren, kamrat Lomonosov, underströk att transportväsendet är så till den grad slaget i spillror, att landet kan stå utan en transportsektor, därest nödvändiga åtgärder inte omedelbart blir vidtagna. I den efterföljande debatten försökte kamrat Larin hävda, att kamrat Lomonosov i sitt anförande hade överdrivit svårigheterna inom transportsektorn. Kamrat Larin föreslog följande åtgärder för att komma till rätta med problemen: 1) att sammanslå järnvägsförvaltningarna till ett enda organ som också har det fulla ansvaret (Folkkommissariatet för vägar och kommunikationer); 2) att man för reparation av trasiga ånglok inte beställer reservdelar i utlandet, utan tar reservdelar från helt otjänliga ånglok.

Kamrat Bogdanov sade i sitt inlägg, att transportsektorn endast kan saneras under förutsättning, att de fackliga organisationerna dras med i detta arbete. En annan kamrat menade att disciplinen måste höjas inom järnvägen och att Folkkommissariatet för vägar och kommunikationer borde fräntas andra slags transportmedel, eftersom kommissariatet enligt rapporten tydligen inte klarar av att sköta sitt arbete.

Den resolution som antogs i anslutning till huvudanförandet var följande: 1) att det är en viktig och prioriterad uppgift att återuppbygga och förbättra transportsektorn; 2) att alla åtgärder måste vidtas för att öka antalet ångloksreparationer; 3) att uppmana lokala organisationer att visa maximal initiativförmåga vad gäller frågan om att lyfta transportsektorn; 4) att Högsta folkhushållningsrådet måste gå in med en ansökan till Folkkommisariernas råd om medel för att uppmuntra de företag som visar största initiativförmågan i arbetet med att reparera ångloken och överskrider normerna för produktionsprogrammet.

Av kongressombuden med beslutande röst hade RKP 178 delegater, internationalisterna 1 delegat, medan 36 uppgav sig vara partilösa; av kongressombuden med rådgivande röst hade RKP 74 delegater, socialdemokraterna 6 delegater, internationalisterna 1 delegat, medan 3 uppgav sig vara partilösa.

Enligt den kongressbyrå Högsta folkhushållningsrådet bildat när kongressen in kallades representerade ombuden följande samhällssektorer: 10 från Fackliga centralrådet; 36 från avdelningar i överstyrelser och centra; 101 från arbetarrepresentationer i statliga företagsstyrelser; 50 från fackliga lokalorganisationer; 4 från Kooperativa förbundet; 3 från Allryska förbundet för kooperativ, jordbruks- och produktionsföreningar; 2 från guvernementens folkhushållningsråd.

39) Kautsky – se band III, första delen, not nr 106, samt band XIII, not nr 13.

40) Wanderlip – känd amerikansk finansman och bankir, representant för Morgan-koncernen; anlände till Ryssland 1920 för inledande förhandlingar om en oljekoncession i Baku. Han blev missnöjd med de villkor sovjetregeringen satte upp, varför han reste hem igen.

41) Barbariet och slavkulturen. – Här avses det romerska imperiet nedgång och fall som inleddes på 200-talet och slutade på 500-talet e.Kr. Slavarbetet, grunden för Roms politiska och kulturella herravälde, började bli improduktivt under de s.k. barbariska invasionerna, då mänskligheten genom inbördes- och erövringskrig formade övergången till livegenskapen och därför i motsvarande grad också förändrade hela samhällets politiska och kulturella överbyggnad.

42) Stora franska revolutionen. – De parisiska hantverkarnas och borgerskapets revolution 1789. Revolutionen ledde till att den på adeln stödda monarkin störtades och att det upprättades en demokratisk republik, samt därefter till jakobinernas (ett småborgerligt parti) diktatur. Efter den parisiska arbetar- och hantverkarbefolkningens heroiska kamp mot utländska makter lyckades bourgeoisien gripa makten i form av girondisternas parti, som avskedade och avrättade jakobinernas ledare (9 termidor – 9 mars 1795). Som följd därav ersattes den härskande bourgeoisien senare av Napoleon I, som stödd av trupperna, bönderna och finansoligarkin, upplöste Nationalförsamlingen (18 brumaire – 4 december 1799) och utropade sig själv till kejsare.

Stora franska revolutionen var en vändpunkt i hela mänsklighetens historiska utveckling. Genom att stånds- och skråprivilegier, stadgor, monopol osv avskaffades, öppnade franska revolutionen vida möjligheter för produktivkrafternas utveckling i form av kapitalistisk industri och lönearbete.

43) Principen om arbetets frihet. En princip bourgeoisien utropade som motvikt till skråväsendets och livegenskapens arbetsorganisation, där ett monopoliserat arbete tillhörde ett vist skrå eller en viss ägare. Behovet av att på marknaden ha tillgång till arbetskraften som en vara, vilken i varje minut kan köpas till priser som bestäms av tillgång och efterfrågan, tvingade bourgeoisien att kämpa för principen om arbetets frihet, dvs för principen att fritt kunna utsuga arbetaren, som efter att just ha tagit sig ur skråväsendets och livegenskapens trånga ramar, fann sig vara beroende av svängningarna i tillgång och efterfrågan på arbetsmarknaden. Ofta har bourgeoisien använt sig av principen om arbetets frihet i sin kamp mot fackföreningarna, vilka genom att organisera arbetarna har möjligheter att vid goda konjunkturer på arbetsmarknaden kunna tillkämpa sig löneökningar.

44) Sovjetförfattningen. – Sovjetstatens grundlag, som upprättade en ny form för samhällsorganisation under den proletära diktaturens övergångsperiod. Den antogs av Femte Sovjetkongressen i juli 1918.

45) Kommissionen för allmän arbetsplikt. Denna förvaltningsövergripande Kommission för allmän arbetsplikt bildades enligt beslut i Folkkommisariernas råd den 27 december 1919. I kommissionens uppgifter ingick att utarbeta en plan för införandet av allmän arbetsplikt samt en plan för den närmaste tiden med avseende på att mobilisera landets arbetskraft. I kommissionen ingick Folkkommisariatet för arbetsfrågor, Folkkommisariatet för inrikesfrågor, ordföranden för Högsta folkhushållningsrådet, Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor, Folkkommisariatet för militärfrågor, Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer, ordföranden för Fackliga centralrådet, Folkkommisariatet för jordbruksfrågor.

Kommissionens ordf. var kamrat Trotskij. Den 30 december 1919 påbörjade kommissionen sitt arbete. Kommissionen beredde alla lagförslag, som – utifrån beslutet om införandet av allmän arbetsplikt – skulle garantera alla rådsrepublikens förvaltningar arbetskraft med hänsyn tagen till deras produktions-, transport- och livsmedelsplaner. Olika ämbetsverks deltagande i kommissionen säkerställde *samordningen* i detta arbete och eliminerade otaliga dröjsmål och konflikter som uppstått tidigare pga av att institutionerna arbetade isolerat från varandra. Eftersom kommissionen saknade egen apparat och arbetet med att genomföra den allmänna arbetsplikten allt ihärdigare krävde en egen institution, utarbetades och offentliggjordes (5 februari 1920) ett beslut om att centralt och lokalt bilda Kommittéer för allmän arbetsplikt, vilka ersatte kommissionen.

46) Lloyd-George och Clemenceau – se band XII, noterna 26 och 54

47) Milissystemet – en militär organisation, där de militära enheterna var territoriellt knutna till de värnpliktigas civila arbetsplatser och där rekryterna kunde få fullständig militär utbildning och repetitionsövningar, utan att behöva avbryta sitt arbete i industriproduktionen eller jordbruket.

48) Lokatskov – gammal medlem av RKP. Arbetare från Ural. Arbetar f.n. i Fackliga centralrådet Vid den aktuella tidpunkten var han representant för Fackliga centralrådet i Arbetsarméns råd.

49) Här avses arbetet i reservarmén, som senare döptes om till Andra arbetsarmén, se not nr 8.

50) Sereda – statistiker och ekonom, medlem av RKP(b) från 1903. Åren 1917-1918 medlem av exekutivkommittén i Rjazan. 1918-1922 medlem av Fackliga centralrådet och Folkkommisarie för jordbruksfrågor. 1925-1926 medlem av Högsta folkhushållningsrådets presidium, medlem av kollegiet i Kommissionen för utrikeshandeln och styrelseordförande för Hantverkskooperationen.

51) Avtalet om vapenvila med Estland slöts i december 1919 och skulle gälla en vecka efter den av Estland stödda Judenitjs nederlag utanför Petrograd. Under vapenvilan skulle man försöka lösa följande frågor: 1) om garantier; 2) militär nonintervention, 3) ett erkännande av Estlands oberoende. Fredsavtalet med Estland undertecknades den 2 februari 1920.

52) Tomskij – gammal medlem av partiet (sedan 1905). Under många år vistades han i straffarbetsläger. Ordförande i Fackliga centralrådet och en av de främsta förkämparna i den fackliga rörelsen i Ryssland. Medlem av RKP:s CK. I debatten om arbetarkollegier kontra enmansledning anhängare av arbetarkollegier. I *Ekonomitjeskaja Zjizn* publicerade han i mars 1920 teser om fackföreningarnas roll. Ledde de fackliga aktivisternas opposition mot CK:s ekonomiska politik under 1920. Det var anledningen till hans anföranden på partiets IX kongress och på den fackliga partifraktionens möte (se not nr 80).

53) Tredje Armén – bestod av 29:e divisionen, 30:e divisionen, samt en specialbrigad. Tredje armén var förlagd längst ut på östfrontens vänstra flank. Samtidigt som Första armén och Femte armén hade haft betydande framgångar fram till mars månad, i riktning mot Ufa och Orenburg, hade Tredje armén – som i början skyddat Perm och därefter Votka – hela tiden tvingats retirera. Efter hårda strider intog fienden Perm och blev ett starkt hot mot våra grupperingar vid Ufa. Vid mitten av april nådde Tredje armén fram till Glazov.

54) Abramovitj – se band XII, not 137.

55) Tsereteli – se band XII, not nr 94 och band II, första delen, not nr 321.

56) Tjechidze – se band XII, not nr 162 och band III, första delen, not nr 41.

57) *Radek* – se band III, not nr 6.

58) *Militarism* – försvarspolitik i moderna stater, där utrikes- och inrikespolitik underställs vissa intressen, målet är att bygga upp stor militär slagkraft till sjöss och till lands och att allsidigt utveckla krigsindustrin. Den moderna militarismen hänger intimt samman med de borgerliga regeringarnas imperialistiska begär. Till sin karaktär är militarismen en helt öppen form av klassherravälde med hjälp av den militära och byråkratiska apparaten. Under imperialismens epok, då de kapitalistiska staternas hela ekonomiska politik är inriktad på kamp om marknaderna, inflytelsesfärer och liknande, är militarismen ofrånkomligen en imperialismens ”medresenär”, ett av de viktigaste medlen för att erhålla överprofiter och för att konsolidera de imperialistiska monopolens ställning på världsmarknaden. Därför måste militarismen – precis som imperialismen i sig – betraktas som en produkt av slutstadiet i monopolkapitalismens utveckling.

59) *Taylorism* – ett vetenskapligt system för att organisera arbetet i produktionsprocessen, uppkallat efter sin skapare, den amerikanske ingenjören Taylor. Under kapitalistiska förhållanden är taylorssystemet ett verktyg för intensiv utsugning av arbetarna. Lenin brukade beteckna taylorssystemet som ”ett vetenskapligt system för att pressa ut svett” (se vidare i band XII, not nr 135).

60) Här syftas på ett inlägg av Lenin i Sjunde Sovjetkongressens organisationsutskott, i vilket han ansåg det riktigt, att ombud utifrån landet angriper överdriven byråkratism i överstyrelser och centra och menade, att det måste ske en rejäl utrensning i dessa institutioner. Samtidigt varnade Lenin för sådana åsikter som säger, att byråkratism, långbänkar och annat ont, bara kan utrotas genom organisatoriska förändringar. Lenin sade följande: ”Om flertalet lokala kadrer efter en allsidig diskussion kommer fram till, att guvernementssovjeter och guvernementens jordbruksavdelningar måste underställas dem, så är väl det bra – låt oss göra ett försök i den riktningen, så får vi se hur det tar sig ut i praktiken”. Lenin sade sig vara överens med Trotskij om, att det inte finns några mallar för att bygga vår ekonomi och pekade på behovet av att samla lokala erfarenheter, ta dessa erfarenheter i beaktande och i praktiken testa dem ”för att slutligen kunna fastställa hur vi ska förhålla oss till de problem vi står inför”.

Avslutningsvis underströk Lenin att han helt delade Trotskijs åsikter i denna sak:

”Dessutom är jag helt överens med kamrat Trotskij när han säger, att man här gjort dåliga försök att framställa våra tvister som tvister mellan arbetare och bönder och att det är fel när även frågan om proletariats diktatur dragits med i debatten. Enligt min mening är dessa försök i grunden felaktiga. Frågan om proletariats diktatur kan tas upp i sådana lägen då vi håller på att undertrycka bourgeoisien – då kan vi föreställa oss denna fråga, då behöver vi denna diktatur – ty endast med dess hjälp kan vi undertrycka bourgeoisien och överlämna makten till den del av det arbetande folket som orubbligt kan verka i den givna riktningen och dra till sig allt fler och fler vacklande. I detta fall ser vi ingenting liknande framför oss. Vi tvistar om hur mycket mer centralism vi behöver på varje givet

område i det givna ögonblicket och i vilken mån vi måste korrigera det hela”... ”Här är det inte alls frågan om en konflikt mellan proletariats diktatur och andra samhälleliga inslag. Här är frågan om vårt sovjetiska återuppbyggnadsarbete, en fråga som, enligt min mening, knappast ens är konstitutionell, även om många har menat, att det finns behov av att göra förändringar i vår konstitution”.

[Det ovan citerade Lenin-talet hölls 8 december 1919. Det finns på engelska i Lenins *Collected Works* vol 30 (”Speech In The Organisation Section”). Någon svensk översättning av detta tal har ej hittats. – *Red anm*]

60) *Sjunde Sovjetkongressen* – ägde rum 5-9 december 1919. Kongressrepresentationen var följande: 992 delegater med beslutande röst, varav 883 medlemmar av RKP, 34 partilösa, 3 revolutionära kommunister, 1 medlem av Ukrainas kommunistiska parti (”borotbisterna”), 1 anarkokommunist. Kongressen hade 387 delegater med rådgivande röst, varav 330 medlemmar av RKP, 27 partilösa, 5 maximalister, 5 Poalei-Zion, 3 socialistrevolutionärer, 2 medlemmar av Ukrainas kommunistiska parti (”borotbisterna”), 3 representanter för förenade judiska SDAP, 2 från Bund, 3 från RSDAP(m), 4 revolutionära kommunister, 1 från revolutionära kommunisters minoritet.

Kongressen samlades vid en tid som kännetecknades av att inbördeskriget var inne i sitt slutskede. I samband med att landet trädde in i en fredligare tid dök ekonomiska frågor upp på första planet. Livsmedelsfrågan, bränslekrisen och organisationsfrågan låg i centrum för kongressens uppmärksamhet.

Under kongressarbetet avslöjades, att det bland delegaterna fanns olika synpunkter på frågan om den organisatoriska strukturen och lokala och centrala myndigheters funktioner, å ena sidan, samt formerna för ekonomins ledning (arbetarkollegier eller enmansledning), å den andra. Kongressen beslutade, att ledningen över de lokala avdelningarna skulle bli kvar i händerna på centrala institutioner (överstyrelser och centra), medan hela arbetet med den organisatoriska ledningen och kontrollen av överstyrelsernas och centranas lokala avdelningar koncentrerades till guvernementens exekutivkommittéer.

62) *Litvinov* – se band III. andra delen, not nr 160.

63) *Tsentralnoje Upravlenie Snabzjenija Armii (TSUS)* (Arméns centrala underhållsförvaltning) – inrättades 1 juni 1918. TSUS leddes av Centralförvaltningens råd. TSUS underställdes Militära revolutionsrådet och arbetade med alla frågor som hade att göra med arméns underhåll och livsmedelsleveranser till armén.

Enligt beslut i Högsta folkhushållningsrådet inrättades 31 oktober 1918 *Tsentralnyj Otdel Vojennyjch Zagotovok (TSOVZ)* (Centralavdelningen för militär anskaffning). TSOVZ hade som uppgift att förse Röda arméns infanteri- och ingenjörstrupper med detaljer till utrustningen.

64) Kamrat Trotskij's teser om territoriella produktionskretsar. Den 28 februari 1920 överlämnade kamrat Trotskij ett förslag om övergång till milissystem till RKP's CK. I första punkten i dessa teser heter det: "När vi nu närmar oss slutet på inbördeskriget och det skett gynnsamma förändringar i Sovjetrysslands internationella läge, aktualiseras frågorna om grundläggande förändringar i vår militära organisation i enlighet med landet oeftergivliga ekonomiska och kulturella behov". Trotskij skisserar här i grova drag en omorganisation av republikens väpnade styrkor. I tredje punkten kan vi läsa följande:

"Den nuvarande övergångsperioden, som kan bli långvarig, måste motsvaras av en sådan organisation av de väpnade styrkorna, där det arbetande folket får möjligheter till nödvändig militär utbildning, samtidigt som det i minsta möjliga mån dras undan från sitt produktiva arbete. Endast en Röd arbetar- och bondemilis som bygger på territoriell grundval kan bli ett sådant system".

Och vidare den fjärde punkten: "Det sovjetiska milissystemets innersta väsen måste bestå i, att armén på allt sätt kommer närmare produktionsprocessen på ett sådant sätt, att den levande mänskliga arbetskraften i vissa ekonomiska regioner samtidigt utgör en levande mänsklig styrka i bestämda militära förband".

Femte punkten: "Milisförbanden (regementen, brigader, divisioner) måste, med avseende på sin territoriella spridning, anpassas till industrins territoriella placering, så att industriregionerna med sin vidhängande jordbrukande periferi, skulle komma att utgöra grundvalen för milisförbanden".

Teserna avslutas med följande konstaterande: "Under vår utveckling i riktning mot ett väpnat kommunistiskt folk, måste milisen i dagens läge bibehålla den proletära diktaturens alla särdrag i sin organisation".

Teserna sammanställdes och överlämnades till CK av den anledningen, att Ryssland vid den här tiden (februari 1920) redan så smått hade börjat övergå till en fredlig återuppbyggnad. Det faktum att krigsfronterna försvann och att tyngdpunkten flyttades till ekonomiska frågor, gjorde att en reorganisering av Röda armén kom upp på dagordningen. Det krig med Polen som började i april 1920 och Wrangels offensiv gjorde emellertid, att denna fråga återigen sköts på en obestämmd framtid. Först 1923 fick frågan sin lösning i form av ett dekret om övergång till territoriella produktionskretsar gällande för arméorganisationen.

65) Spartansk etik. – En etiskt förhållningssätt som anses ha präglat spartanerna, den härskande klassen i Sparta, en av det antika Greklands stater som var belägen i södra delen av Peloponnesos – vilken alltid betraktats som särskilt sträng och enkel. Spartanerna, som var främlingar komna från norr och som lagt under sig och exploaterade ursprungsbefolkningen, hade organiserat sig i krigarklaner som ägnade mycken möda åt krigsövningar och fysisk fostran. Spartanernas anspråkslöshet, uthållighet, dristighet och stränga enkelhet kom att bli ett ordstäv.

74) "Gerillakrig" på arbetsfronten. – Här menas lokala ekonomiska initiativ som tvingades fram av ett läge som krävde extraordinära åtgärder. I början var det omöjligt att samordna dessa initiativ med planerna från centrum, varför åtgärderna ofta var temporära och präglade av spontanitet.

75) Socialistisk centralism – ett system för produktionens organisering, vars grundval är en enhetlig ekonomisk plan och en centraliserad ledning för ekonomin och som samtidigt förutsätter riktiga ömsesidiga relationer mellan den socialiserade ekonomins enskilda element. Trusternas centralism led av bristen på riktiga ömsesidiga relationer mellan ekonomins olika inslag (ex.vis mellan enskilda företag, liksom mellan centrum och lokala myndigheter osv), vilket också avspeglade sig i genomförandet av den enhetliga ekonomiska planen. Nästa nivå i det ekonomiska bygget kunde bara nås i det händelse det skulle gå, att på basis av en enhetlig ekonomisk plan, samordna en centraliserad ledning med välorganiserade relationer och förbindelser lokalt. Det var i mitten av 1920 som den frågan började bli akut. I sitt anförande på IX partikongressen och sina teser om aktuella uppgifter i den ekonomiska återuppbyggnaden lyckade kamrat Trotskij för första gången rikta partiets och statens uppmärksamhet på denna fråga.

75a) Enmansledningar och arbetarkollegier. Under sovjetmaktens första period låg ledning och förvaltning på alla plan inom den sovjetiska ekonomins apparat i händerna på kollegier. I fabriker såväl som i överstyrelser hade valda kollegier hand om ledningen. Samtidigt som kollegierna skapade förutsättningar för ett gemensamt och kollektivt arbete var de också källan till konflikter och dröjsmål i arbetet och gav kollegiets medlemmar möjligheter att övervältra ansvaret på varandra osv. Tydligast kom dessa förhållanden till synes när t.ex. livsmedelssituationen blev värre eller krigsläget försämrades.

Behovet av att åstadkomma maximal verkställighet, strikt ansvarsfördelning och samordning i arbetet, tvingade kamrat Lenin att ta ställning för enmansledningar i de fall kollegier inte klarar av sina uppgifter och bara stör arbetet. Denna övergång till enmansledningar sammanföll med övergången till allt större centralisering och att lokala organisationer underställdes centrum. Bland dem som motsatte sig den av Lenin framlagda idén om enmansledningar fanns kamraterna Osinskij, Smirnov, Rykov, Tomskij, Saprionov, Miljutin, Bubnov o.a.

Motsättningarna i denna fråga växte och kom att omfatta breda kretsar bland de fackliga aktivisterna och kadrer som arbetade med ekonomiska frågor, vilka tillsammans bildade en regelrätt opposition i frågan. Oppositionen framhöll, att arbetarkollegierna är ett medel för arbetarnas skolning och deltagande i produktions ledning och förvaltning och utgör grunden för arbetardemokratien, samt att en upplösning av kollegiesystemet skulle innebära, att arbetarna rycks bort från de ekonomiska organen, leder till växande byråkratism osv. Meningsskiljaktigheterna i frågan blev särskilt påtagliga på partiets IX kongress och i partifraktionen inom Allryska fackliga centralförbundet (se också noterna 15 och 80).

På IX partikongressen gjorde kamrat Lenin ett inlägg med adress till oppositionen (Tomskij, Rykov, Osinskij o.a.) och sade bland annat följande: "...frågan om arbetarkollegier och enmansledningar måste under alla omständigheter bli infallsvinkeln för alla våra viktigaste kunskaper, vår erfarenhet och revolutionära praktik". Vidare: "Våra diskussioner om arbetarkollegierna genomsyras ständigt och jämt av en mycket dålig anda – nämligen en avog inställning till specialister". I sin polemik mot oppositionens påståenden om att kollegiet utgör grunden för den sovjetiska demokratismen, framhöll kamrat Lenin, att "den sovjetiska socialistiska demokratismen på intet sätt står i motsättning till enmansledning och diktatur, att klassens vilja stundom kräver att det skapas en diktator som ibland kan åstadkomma mycket mer och ofta är bättre behövd".

[De två första Lenin-citaten är från "Centralkommitténs verksamhetsberättelse den 29 mars 1920 på RKP(b):s 9:e kongress" som finns i svensk översättning i bl a *Valda verk i 10 band*, band 9 (ordalydelsen skiljer sig något). Det tredje citatet är från Lenins tal om "den ekonomiska utvecklingen" den 31 mars och finns på engelska i *Collected Works* vol 30, "Speech On Economic Development" – *Red anm*]

Rent principiellt hade denna fråga lösts redan på Allryska centrala exekutivkommitténs session 29 april 1918, som efter ett anförande av kamrat Lenin antog en resolution där principen om enmansledningar vann allmänt gillande. Men under 1918 genomfördes principen om enmansledningar bara inom järnvägens förvaltningar. Det blev anledningen till att det utbröt en stor och livlig diskussion om enmansledningar respektive arbetarkollegier.

Frågan om arbetarkollegier och enmansledningar hade ännu fram till december 1919 inte kopplats ihop med frågan om allmän arbetsplikt eller med frågan om arbetets militarisering. När dessa frågor kom upp på dagordningen avslöjades att det fanns meningsskiljaktigheter även bland dem som var anhängare av arbetarkollegierna. En del av dem upptäckte att det fanns nya nyanser som gjorde att de bytte sida. På så sätt kom diskussionen fr.o.m. nu främst att handla om arbetsarméerna och militariseringen av vår ekonomi (se not 84).

76) Grupper av företag – sammanslutningar av företag med likartad produktion eller som var grannar rent territoriellt.

76a) Glavpolitput (Politiska huvudstyrelsen för vägar och kommunikationer) bildades 1919, när läget var som värst inom transportsektorn och det förelåg allvarlig fara för, att järnvägstrafiken helt skulle avstanna. I dess uppgifter ingick, att höja den politiska medvetenheten bland de järnvägsanställda och att därvid allsidigt använda sig av de kommunistiska krafter som hade satts in i arbetet med att återuppbygga transportväsendet. Förutom de rent politiska uppgifterna utförde Glavpolitput ett enormt arbete för att sprida propaganda om produktionens stora betydelse och bidrog därmed i betydande grad till att genomföra produktionsprogrammet. Under dess vakande öga fanns såväl kåren av kommissarier vid

järnvägar och stationer, som arbetet i de lokala kommunistiska cellerna (för vilka Glavpolitput hade speciella politiska avdelningar på varje ort).

Allt det här gjorde det möjligt att införa en järnhård disciplin och ordning vid järnvägen och räddade sålunda järnvägstransporten från ett slutgiltigt sammanbrott. Efter att ha fullgjort sitt uppdrag upplöstes Glavpolitput 1921. Dess apparat övertogs till stora delar av Transportarbetarnas centralkommitté.

77) Arbetsfrontens desertörer – här avses det faktum, att många arbetare flydde ut på landet, på eget bevåg lämnade ett företag för att söka jobb på ett annat, samt ogiltig arbetsfrånvaro osv.

78) Subbotnik – frivilligt, obetalt arbete som utförs av arbetargrupper under timmar och dagar på sin fritid (lördagar-söndagar). Den första subbotniken ägde rum på en lördag, 10 maj 1919, vid Kazanjärnvägen i Moskva. (Därav namnet subbotnik som kommer efter ryskans ord för lördag – *subbóta*.) Efter den händelsen blev subbotnikar på lediga dagar, med deltagande av partiarbetare och fackliga aktivister, en vanlig företeelse i Sovjetryssland. Under rådande förhållanden, med ekonomisk ruin och hunger, hade subbotnikarna en enorm fostrande roll som exempel på hjältemodiga arbetsinsatser och som embryon till en ny social arbetsorganisation. Lenin uppmärksammade subbotnikarna i en speciell broschyr med titeln *Det stora initiativet* (se Samlade skrifter band XVI, sid 241).

79) 1 maj – proletariats internationella solidaritetsdag, fastställd av Andra Internationals pariskongress 1889. Fr.o.m. 1920 gick firandet av första maj i Sovjetryssland i den ekonomiska återuppbyggnadens tecken. I enlighet med IX partikongressens beslut förvandlades förstamajfirandet 1920 till en storslagen och riksomfattande subbotnik.

80) IX partikongressen – samlades i slutet av mars 1920. Vid den här tiden hade Judenitj och Denikin krossats, ett fredsavtal med Polen hade slutits och Wrangels trupper hade flytt till Krim. I kongressen deltog 554 ombud med beslutande röst och 162 med rådgivande röst, representerande 611 978 partimedlemmar.

Kongressens arbete präglades av övergången till fredlig ekonomisk återuppbyggnad. Övertygelsen om att partiet kunde börja arbeta med de frågor som hängde samman med den ekonomiska återuppbyggnaden, förstärktes av händelserna i Västeuropa: De allt starkare revolutionära stämningarna inom det tyska proletariats i samband med Kappkuppen; de brittiska tradeunionisternas och det brittiska kommunistpartiets krav på regeringen om att den måste sluta ett fredsavtal med Sovjetryssland; att Ententens högsta råd avbrutit blockaden mot Sovjetryssland.

Kongressens dagordning upptog följande punkter: 1) Centralkommitténs rapport (Lenin och Krestinskij); 2) Anförande om den ekonomiska återuppbyggnaden (Trotskij); 3) Om fackföreningarna och deras uppgifter (Bucharin); 4) Om den kommunistiska Internationals (Radek); 5) Om övergången till ett milissystem (Trotskij). Kamraterna Lenins och Krestinskij:s rapport utlöste en het debatt.

De kamrater som gjorde inlägg i denna debatt ansåg, att CK haft en felaktig linje i sitt arbete, bl.a. att partiets CK inte följt besluten från förra kongressen beträffande de militära kadren (Jurenjev); att CK inte följt besluten från Sjunde Sovjetkongressen (Sapronov); att CK inte följt den demokratiska centralismens principer (Maximovskij). Kritiken mot CK var mycket skarpt formulerad från dessa o.a. kamrater och följdes av motinlägg från andra talare (Volin, Kaganovitj, Kamenjev, Polidorov) som alla erkände bristerna i Centralkommitténs organisatoriska arbete, men som menade att dessa brister var ofrånkomliga under rådande förhållanden. Kongressens beslut blev att godkänna rapporten.

Huvudrapporten om den ekonomiska återuppbyggnaden hölls av kamrat Trotskij, men som medrapportör framträdde kamrat Osinskij. Han hade invändningar mot, som han sade, en överdriven militarisering av arbetet och ett blint efterapande av militära modeller. Huvuddelen av Osinskij's anförande ägnades frågan om arbetarkollegier eller enmansledningar och ekonomins ledning. I polemik mot kamrat Tomskij som hade hävdad, att "arbetarkollegiet är det enda sättet att kunna dra med breda arbetarmassor i ledningen", menade kamrat Osinskij att det finns behov av att krympa arbetarkollegierna, men att det måste finnas sådana "som det högsta steget i en förvaltningsskola, där arbetarna får sin slutliga utbildning och där de vidgar sina vyer". I det han påpekade att kollegiestyrningen hänger intimt samman med den demokratiska centralismen, drog Osinskij slutsatsen att arbetarkollegiernas försvinnande också skulle betyda en upplösning av den demokratiska centralismen. Kamrat Osinskij sammanfattade problemen så här: Alla länkar i den ekonomiska organismen, inklusive fabriks- och verkstadsledningarna, måste ha formen av mindre arbetarkollegier, med mindre och militariserade företag som de enda undantagen. Militarisering och enmansledning kan endast genomföras i samarbete med ekonomiska och fackliga centra.

Den tredje rapportören i denna fråga, kamrat Rykov, föreslog att alla ekonomiska organ skulle förenas kring ett enda centrum, med syftet att bekämpa byråkratism och långbänkar. I frågan om de militära förbandens omvandling till arbetsarméer, menade kamrat Rykov att dessa i så fall inte kan tillskrivas någon avgörande betydelse i arbetet för att lyfta ekonomin. I frågan om att dra in fackföreningarna i den ekonomiska återuppbyggnaden sade kamrat Rykov följande: "Fackföreningarna ska inte bara vara organisationer som säkerställer en realisering av våra ekonomiska uppgifter, utan utgöra den stålhårda ryggraden i alla våra åtgärder".

I debatten om den ekonomiska rapporteringen deltog 10 ombud. Det beslöts att kongressen bara skulle rösta om två frågor i resolutionsförslaget – om Glavpolitput och om arbetarkollegier eller enmansledningar. Inför omröstningen om Glavpolitput föreslog kamraterna Sapronov och Mjasnikov, att diskussionen skulle hänskjutas till organisationsutskottet. Kongressen avslog deras begäran och visade därmed att kongressens attityd till Glavpolitput var den, att detta är ett organ som i praktiken kan lyfta transportsektorn och att det inte bara har organisatorisk utan också stor politisk betydelse.

Inför omröstningen om arbetarkollegier respektive enmansledning, föreslog kamrat Rykov tillsammans med kamraterna Tomskij och Osinskij, ett ändringsförslag med innebörden, att kongressen skulle besluta, att arbetarkollegier är den huvudsakliga ledningsformen, medan enmansledning skulle tillåtas bara undantagsvis. Kamrat Tomskij föreslog även ett annat ändringsförslag som gick ut på att kongressen skulle fastställa följande: 1) i mindre verkstäder och i fabriksavdelningar införs enmansledning, 2) i fabriksförvaltningar är det arbetarkollegier eller enmansledning som gäller, beroende på vad det givna företaget är intresserat av och 3) i de högsta organen och mellanlänkarna i administrations- och produktionsapparaten införs mindre arbetarkollegier.

Kongressen beslöt avslå båda ändringsförslagen och godkände CKs teser som grundval för det ekonomiska återuppbyggnadsarbetet.

I frågan om fackföreningarna och deras uppgifter hade fram till kongressen två ståndpunkter utkristalliserat sig. Den ena, som fanns uttryckt i kamrat Tomskijs teser, hävdade behovet av att till fackföreningarna delegera alla befogenheter och funktioner vad beträffar produktionen och de ekonomiska relationerna. De som företrädde den andra ståndpunkten menade, att fackföreningarna spelat ut sin roll och att de förlorar sin betydelse i och med arbetets militarisering.

På själva kongressen hölls huvudanförandet av kamrat Bucharin. Som medrapportör hade han (som följd av att kamrat Tomskij vägrat) kamrat Rjazanov, vilken hade blivit föreslagen av en grupp delegater. Kamrat Rjazanov föreslog att fackföreningarna skulle avföras från all organisatorisk och ekonomisk verksamhet och bara arbeta med att inregistrera och fördela arbetskraft ut över landet.

CKs ståndpunkt försvarades i ett inlägg av kamrat Bucharin, som menade att kamrat Rjazanovs frågeställning var helt felaktig eftersom den förringar den fackliga rörelsens betydelse.

Kongressen beslöt godkänna CKs teser i denna fråga med vissa smärre förändringar. Kortfattat säger teserna följande: 1) Fackföreningarnas allmänna uppgifter under proletariats diktatur är, att vara med och organisera ekonomin, samt att ha en fostrande roll visavi arbetarmassorna. Fackföreningarna ska inte verkställa dessa uppgifter i egenskap av självbelåtna organisationer, utan som ett av sovjetmaktens viktigaste instrument under partiets ledning; 2) Fackföreningarna, som är arbetarklassens ekonomiska organisation, får inte ställas i motsättning till sovjeterna, vilka är arbetarklassens politiska organisation. Det måste finnas ett nära samband mellan fackföreningarna och de sovjetiska maktorganen; 3) Eftersom kommunistiska partiet som organisation betraktat är arbetarklassens förtrupp, måste fackföreningarna, såsom varande arbetarklassens massorganisation, ledas av kommunistiska partiet, som i fackföreningsrörelsen representeras av partifractionen inom Fackliga centralrådet; 4) Fackföreningarna ska delta i ledningen av den ekonomiska verksamheten, men får inte blanda sig i den direkta verksamheten vid företagen; 5) Övergången till ekonomisk återuppbyggnad, å

den ena sidan, samt den katastrofala situationen inom vår ekonomi, å den andra – ställer fackföreningarna inför uppgiften att delta aktivt i landets pånyttfödelse.

Efter anförandet om fackföreningarna och antagandet av nämnda resolution, höll kamrat Radek sin rapport om Rysslands internationella läge och kamrat Trotskij sitt anförande om övergången till ett milissystem.

81) V.M. Smirnov – gammal partiarbetare. En av de mest framträdande ledarna för partiorganisationen i Moskva under februarirevolutionen 1917. Redaktör för tidningen *Sotsial-Demokrat* som länsorgan för RSDAP(b) i Moskva. Under oktoberrevolutionen medlem av moskvasovjetens Militära revolutionskommitté och deltog i barrikadstrider ute på Moskvaskator. Under inbördeskriget medlem av Militära revolutionsrådet i Femte armén på östfronten, där han var inblandad i strider med tjeckoslovakiska legotrupper och Koltjaks vita armé. Senare arbetade han huvudsakligen som ekonom. I samband med motsättningarna om Brestfreden tillhörde han vänsterkommunisterna. I en hel rad frågor (om arbetarkollegierna, utnämningsspolitiken, anställandet av specialister) anslöt han sig till oppositionen. Från 1923-1924 arbetar han inom Gosplan som ordförande för budget- och finansieringssektionen.

82) Gusev – en av bolsjevikpartiets äldsta medlemmar, deltagare i RSDAPs andra kongress 1903 och ledare för strejken i Rostov samma år. Han satt upprepade gånger i fängelse och var flera gånger förvisad. Framträdande militärkader under inbördeskriget och medlem av Militära revolutionsrådet vid Öst-, Kaukasien- och Sydfronterna. Har också arbetat inom olika ekonomiska organ. Författare till pamfletten *Om arbetsarméerna* som blev ett av kongressmaterialen i samband med RKP:s IX partikongress i mars 1920. Fr.o.m. början av 1925 arbetar han som medlem av RKP(b)s Centrala revisionskommitté.

83) Elektrifieringsprogrammet – ett program för att elektrifiera de största och viktigaste industriregionerna. Programmet, som antogs av den Åttonde Sovjetkongressen och gällde för ett antal år, stadgade att man för ändamålet skulle använda vattenkraft, torvtillgångar osv för att få fram elenergi och allsidigt kunna utnyttja rådsrepublikens produktivkrafter. Elektrifiering är grundvalen för en industrialisering inom alla grenar av folkhushållningen, inklusive inte jordbruket.

Frågan om landets elektrifiering togs för första gången upp i Centrala exekutivkommittén i februari 1920, där det beslöts att ”uppdra åt Högsta folkhushållningsrådet att tillsammans med Folkkommisariatet för jordbruksfrågor utarbeta ett projekt för att bygga ett nät av elkraftverk och att inom två månader framlägga detta projekt för godkännande i Folkkommisariatets råd”. Några veckor senare tog Folkkommisariatets råd beslutet att inrätta *Statliga kommissionen för Rysslands elektrifiering (Goelro)*, vars förste ordförande blev kamrat Krzjizjanovskij. Omkring tvåhundra teoretiker och praktiker deltog i utarbetandet av den första planen för Rysslands elektrifiering. I slutet av 1920 publicerades ett arbete om Goelro och Ryska Socialistiska Federativa Sovjetrepubliken. Den texten blev sedan huvudmaterialet i denna fråga på den Åttonde Sovjetkongressen.

Åttonde Sovjetkongressen godkände elektrifieringskommissionens arbete och betecknade detta arbete ”som ett första steg i en stor ekonomisk satsning”. Den uppdrog åt Centrala exekutivkommittén, Folkkommisariernas råd och Högsta folkhushållningsrådets presidium, liksom övriga folkkommisariat, att slutföra arbetet med denna plan och att så snart som möjligt fastställa densamma.

För att verkställa Åttonde Sovjetkongressens förordning beslöt Folkkommisariernas råd den 8 februari 1921: ”I syfte att få till stånd en allsidig diskussion kring tekniska och ekonomiska frågor i samband med realiseringen av planen för Rysslands elektrifiering, samt för att engagera breda och aktiva massor i arbetet med folkhushållningens elektrifiering, sammankallas en Allrysk elektroteknisk kongress”. Kongressen som ägde rum 1-10 oktober 1921 i närvaro av 893 delegater och 475 inbjudna gäster, dvs olika specialister, praktiker och teoretiker, antog följande resolution: ”Goelros elektrifieringsplan är generellt och i sin helhet en riktig arbetsplan, som den statliga planhushållningen måste grunda sig på; det nät av elkraftverk som Goelro föreslår måste betraktas som själva grundvalen”.

För att verkställa besluten från Åttonde Sovjetkongressen, med beaktande av resolutionen från Allryska elektrotekniska kongressen om en generell plan för RSFSRs elektrifiering, beslöt Folkkommisariernas råd därefter följande: 1) att bygga ett stort antal regionala vattenkraftverk och värmekraftverk 2) de ska ha en total kapacitet på 1 500 000 kilowattimmar, samt 3) att hela denna utbyggnad ska vara avklarad under en tidsrymd av 10-15 år.

84) *Oppositionen mot arbetsarméerna.* – När Militära revolutionsrådet i Tredje armén förde fram idén om arbetsarméer och Försvarsrådet tog ett beslut av den innebörden, märktes snart en opposition inom en grupp kadrer i Fackliga centralrådet och Högsta folkhushållningsrådet. Oppositionen vände sig mot att arbetsarméer skulle komma till användning som en av formerna för arbetets organisering. Principen om arbetsarméer fick t.o.m. öknamnet araktjejevfasoner (se not 29a). Kamrat Lenin tog redan den 12 januari 1920 upp denna fråga i sitt tal på den fackliga partifraktionens möte – och han gjorde det i följande ordalag:

”Det är skamligt att i denna kontext prata om araktjejevfasoner – det är bara ett billigt liberalt argument och den allra billigaste demagogi – att kalla en socialistisk armé, en armé som utvecklat en aldrig tidigare skådad entusiasm och som utan minsta tvekan offrat sig för Petrograds och Moskvas arbetare – att kalla denna armés disciplin och organisation för *araktjejevfasoner*”...

På IX partikongressen, då CK redan hade fattat beslut till förmån för att använda arbetsarméer i produktionen, satte oppositionen igång med att kritisera det man kallade militariseringens ytterlighetsmetoder. Sålunda sade ex.vis kamrat Rykov så här: ”Mycket av arméns erfarenheter, av den militära organisationens erfarenheter, måste vi tillvarata och omsätta i praktiken, men det vore ett mycket stort misstag att därvid garantera obetingade framgångar vad gäller industrins organi-

sation, ty *här är våra principiella uppgifter helt andra...*. Och vidare: "...jag är för att varje människa ska komma till användning, men *jag betraktar inte armén som ett system för att organisera arbetet*. Jag antar att armén är en tidsbegränsad företeelse... Vi måste kunna ställa frågan, om det inte är dags för en delvis demobilisering, en delvis nedskärning av armén, och det vore en stor förseelse att inte göra detta... Det är därför jag föreslår ett tillägg till teserna om arbetsarméerna där det bör stå 'eftersom armén inte kommer att demobiliseras'..."

I samma anda talade kamrat Osinskij när han berörde frågan om skapandet av arbetsarméer som samtidigt ska vara regionala ekonomiska organ. "Vi är inte överens om att civila institutioner kan underställas militära organ. Vi behöver ingen militarisering, ty inom vår civila apparat är intresset för militärt arbete ganska svagt. *Slå inte sönder vårt redan etablerade förvaltningssystem*"... Och vidare: "Det är fel att arbetsarméernas råd också ska bli regionala ekonomiska organ. Det skulle betyda att den civila apparaten underställs den militära och skulle bryta sönder en redan etablerad apparat. Det är också fel att skapa särskilda ekonomiska länsorgan, utan att först skapa regionala politiska maktorgan".

I fortsättningen, när Tredje armén genom sina insatser på arbetsfronten visat, att det var synnerligen ändamålsenligt att använda militära enheter under rådande förhållanden, dvs i den ekonomiska ruin och det kaos som Ryssland upplevde, försvann jordmånen för oppositionen mot arbetsarméerna. Allt ekonomiskt återuppbyggnadsarbete fram till början av 1921, gick i tecknet av produktionens militarisering och militära institutioners användning för ekonomiska behov.

85) Premiesystemet – ett system för betalning av utfört arbete, där det utbetalades premier och olika belöningar för särskilt väl utfört arbete, för att arbetet slutförts tidigare än beräknat osv. Under krigskommunismen hade detta system praktiserats med stor framgång på den ekonomiska frontens prioriterade områden, där det fanns behov av att åstadkomma omedelbara praktiska resultat, samtidigt som livsmedels-, bränsle- och teknikresurserna var synnerligen begränsade. Där premiesystem kom till användning steg också arbetsproduktiviteten. I en del fall ledde premiesystemet till en inbördes arbetstävlan bland arbetarna och bidrog sålunda också till att öka arbetsintensiteten.

86) Första arbetsarméns arbetsrapport. – I *Meddelanden från Fackliga centralrådet* kunde man 2 mars 1920 läsa följande arbetsrapport från Första arbetsarmén för den tid som gått sedan arbetsarmén bildades 15 februari 1920:

1. *Bränsleframställning*. Har framställts 42960 sazjen-kubik ved. Antal arbetande: 166820 militärer, 68736 civila. Till järnvägsstationer transporterad ved: 21232 sazjen-kubik. Antal forhästar: 6904 militära, 156317 civila. Ved som lastats på godsvagnar: 7615 sazjen-kubik. Antal arbetande: 9627 militärer, 2951 civila. Har framställts 400 pud torv; antalet arbetande: 117 militärer. Har samlats in 240 sazjen-kubik risknippen: antal arbetande: 370 militärer. Skogsrensning har skett på 7752 sazjen-kvadrat; antal arbetande: 1873 militärer. Myrmarker som rensats för torvbrytning på en areal av 4450 sazjen-kvadrat; antal arbetande:

2237 militärer. Det har avverkats 465 timmerstockar; antal arbetande: 237 militärer.

2. *Arbetet vid järnvägarna.* a) Inom ångdrifttjänsten – har det reparerats 97 ånglok, antal personer: 765 militärer; reparerats 104 vagnar, antal personer: 1826 militärer; b) vägreparationstjänsten – 14 verst vägar har lagats, antal arbetande: 5475 militärer, 76 civila; det har anlagts 2 verst nya vägar, antal arbetande: 3500 militärer, 800 civila. Snöröjning har skötts på en vägsträcka av 98 verst, antal arbetande: 2835 militärer, 705 civila. Det har tillverkats 404 järnvägssyllar, antal arbetande: 50 militärer; c) driftstjänsten – det har lastats 844 godsvagnar, antal arbetande: 6796 militärer; 654 godsvagnar har lossats, antal arbetande: 6908 militärer; d) telegraftjänsten – apparaturen har ställts i ordning vid 9 stationer, antal arbetande: 17 militärer. Järnvägen har reparerats på en sträcka av 302 verst, antal arbetande: 1053 militärer. Genomgripande reparationer har gjorts på sträckan Jalutogorsk-Jumutinskaja, 97 verst, antal arbetande: 409 militärer.

3. *Diverse arbeten.* a) sanitära arbeten: det har byggts 151 bastun, antal arbetande: 18296 militärer, antal förhästar som använts: 24 militära. Det har byggts 1 bostadsbarack, antal arbetande: 1517 militärer, 167 civila; antal hästar som använts: 53 militära. Det har byggts 11 sjukstugor, antal arbetande: 4869 militärer. Det har reparerats 16 olika andra byggnader, antal arbetande 2596 militärer; b) transportdelen: 2 bilar har lagats, antal arbetande: 36 militärer. Det har reparerats två motorcyklar med sidovagn, antal arbetande: 11 militärer. Det har transporterats 17261 pud gods per lastbil, antal arbetande: 9 militärer.

Avdelningen för krigsmedicinskt underhåll. Anskaffat 621 kirurgiska instrument, 15 apoteksvågar, 95 olika apoteksinventarier, 1136 apoteksvikter, 42 olika mönster, 118 olika slags gjutgods, 642 arbetsinstrument, 2237 arbetsmateriel av olika sort; här arbetade 1715 militärer. Anskaffat 281 olika slags husgeråd. Lagat 230 medicinska tillbehör. Lagat 58 olika saker. Sytt 5117 rockar för sjukvårdspersonal. Sytt 252 par långkalsonger, 201 skjortor. Sytt 5718 mindre saker.

Totalt har 239554 militärer och 7345 civila varit i arbete. Vi har använt oss av 6981 militära och 156317 civila förhästar.

87) *Gusevs bok om den allmänna arbetsplikten.* – Pamfletten *Arbetsmobiliseringar och arbetsarméer* skrevs och utgavs av medlemmen av Militära revolutionsrådet i kaukasiska armén, kamrat Gusev, inför partiets nionde kongress, på basis av hans undersökningar om de arbeten (vedanskaffning och snöröjning) som hade utförts av armén i Saratov och den mobilisering enligt beslutet om allmän arbetsplikt som genomförts i området. I pamfletten pekar kamrat Gusev på en rad ogynnsamma inslag på arbetsfronten, ex.vis motstånd från lokala organ, otillräckligt utnyttjande av efterfrågade insatsstyrkor, parallellmobiliseringar osv.

Kamrat Gusev kommer ändå fram till, att resultaten av arbetsarméernas ansträngningar och erfarenheterna av arbetsmobiliseringar är gynnsamma och konstaterar att det "behövs ett organ (ex.vis med de revolutionära kommittéernas befogenhe-

ter) som agerar enligt en strikt uttänkt plan och som inte bara genomför mobileringar, utan också har rätt att preliminärt kontrollera riktigheten i framställda krav på arbetskraft, hur pass rationell beställarnas arbetsplan är, hur man tryggt arbetarnas försörjning med livsmedel, verktyg, arbetskläder osv”.

Kamrat Gusev, som konstaterar att Överstyrelsen för arbetsfrågor inte klarat av sina ålagda uppgifter, menar att valet står mellan dessa överstyrelser och ett övergripande samarbete mellan förvaltningarna eller att förlita sig på centralismen och de revolutionära arbetskommittéerna. ”Om arbetarkollegierna – skriver han – står inför sin upplösning, ska vi då verkligen behålla den nominellt sämsta varianten, nämligen övergripande ämbetsverk”. I den här broschyren förklarar sig kamrat Gusev vara anhängare av enmansledning.

88) J.A. Preobrazjenskij – en av RKP(b)s äldsta partiarbetare; skriftställare och ekonom. Deltog i Allryska partikonferensen i juli 1907 (i Finland). Var med om ett omfattande underjordiskt partiarbete i Ural. Under revolutionens första en av ledarna för partiorganisationen i Uralregionen.

Under 1920 sekreterare i RKP(b)s Centralkommitté. Åren 1921-1923 medlem av kollegiet inom Folkkommisariatet för finansfrågor. Han skrev den välkända boken *Papperspengar under den proletära diktaturens epok*, i vilken han vetenskapligt försökte behandla penningfrågan och penningcirkulationen under den övergångsperiod som kallas proletariatets diktatur. Sin andra bok *Den nya ekonomin* publicerade han 1926. I denna bok gjorde han ett första försök att teoretiskt analysera vår ekonomi. I artikeln *Mobiliseringen av grovarbetare*, som publicerades i *Pravda* 30 mars 1920, uttalar sig kamrat Preobrazjenskij för första gången mot att sovjetstaten skulle hålla sig med permanenta arbetsarméer.

Enligt kamrat Preobrazjenskij ”är det ingen som helst mening med att bygga upp en permanent arbetsarmé i de fall och den mån detta arbete kan utföras genom planmässig fördelning av arbetsuppgifter bland bönderna. Min slutsats: Vi kan sätta arméenheter, som av militära skäl inte kan upplösas, i produktivt arbete, då det ändå är staten som står för kostnaderna, men vi får inte fördröja hemförlovingen av bönder i de fall, då det av militära skäl går att upplösa förband som består av bondesoldater. Dessa soldaters arbetskraft är lättare att ta tillvara genom en planmässig fördelning av arbetsuppgifter inom bondebefolkningen”.

I samma artikel uttrycker kamrat Preobrazjenskij sitt missnöje med en formulering i den tredje av CKs teser, där CK tar upp den ekonomiska återuppbyggnaden och där det talas om mobilisering av grovarbetare. Han menar att mobiliseringen av grovarbetare måste indelas i två delar: mobilisering av permanent arbetskraft som inget har att göra med jordbruket, och mobilisering av säsongarbetare då det gäller bönder som har egna jordbruk att sköta. Enligt kamrat Preobrazjenskij måste CK i den tesen ”understryka, att det de närmaste åren är av större ekonomisk betydelse att ha en allmän arbetsplikt i form av planmässig fördelning av arbetsuppgifter inom bondebefolkningen, än att ha denna arbetsplikt i form av permanenta arbetsarméer”. Permanenta arméer bestående av grovarbetare borde,

enligt kamrat Preobrazjenskij, bara tillåtas i den mån det inte går att planmässigt fördela arbetsuppgifter inom den arbetande befolkningen på landet.

89) Överstyrelser (*Glavki*) och centra. – Överstyrelser och centrala kommittéer för styrning av enskilda industrigrenar förenade under Högsta folkhushållningsrådet, i syfte att få en landsomfattande reglering och styrning av hela industrin. De utgjorde på den tiden starkt centraliserade organ, som omfattade hela industrigrenar på Rysslands hela territorium. De sammanslöt ett enormt antal företag inom en viss bransch vertikalt, men dessa företag var ändå isolerade från varandra, eftersom de endast högst upp i toppen hade kommunikation med Högsta folkhushållningsrådet. Detta förhållande ledde till hårresande långbänkar och en byråkrati, som förkvävde initiativförmågan och kreativiteten på lokal nivå. Det var i det här sammanhanget folk började kalla detta system för *glavkokrati*. Som motvikt antog IX partikongressen parollen om regionala ekonomiska sammanslutningar. Dessa regionala byråer bestående av erfarna ekonomer, skulle få långtgående befogenheter vad gällde den direkta ekonomiska verksamheten lokalt. I samma anda beslöt Åttonde Sovjetkongressen att ändra stadgorna för överstyrelsernas och de centrala kommittéernas verksamhet.

I tredje punkten i Åttonde Sovjetkongressens resolution *om de lokala ekonomiska organen* heter det: ”De centrala kommittéerna och överstyrelserna reorganiseras till organ som handleder, ger uppgifter, reglerar och kontrollerar arbetet i guvernementens folkhushållningsråd på basis av en enhetlig statlig plan för ekonomin: Den direkta företagsförvaltningen överlämnas till guvernementens folkhushållningsråd via lämpliga avdelningar. Under Högsta folkhushållningsrådets, dess överstyrelser och centras direkta ledning, kvarstår endast företag som uppenbarligen kommer att ingå i företagstruster, som ex.vis stora metallverkstäder, elindustriella anläggningar, gruvor och liknande”. Efter beslutet på Åttonde Sovjetkongressen och i och med inträdet i den *nya ekonomiska politiken* (NEP) ersattes återstående överstyrelser och centra av truster.

90) Den kapitalistiska industrins truster och syndikat. – Här avses de organisatoriska former som kapitalismen tog när den inträdde i imperialismens epok. Trust kallas en sammanslutning av stora industriföretag inom en viss industribransch, där produktionen sköts av en gemensam och centraliserad förvaltning. Det som händer är att konkurrensen mellan dessa företag i samma bransch upphör. Trusten kan sålunda tillgodose det mesta av den marknaden efterfrågar, vilket gör att trusten i praktiken kan skaffa sig monopol på den inre marknaden. Men denna monopolställning gör inte att marknaden försvinner. Det är endast på marknaden som trusten kan utvecklas och inhösta väldiga profiter. Det är därför den oorganiserade och anarkistiska marknaden (som inte tar hänsyn till behoven) utgör en oundviklig källa till allehanda kriser som skakar den kapitalistiska trusten, oavsett att trusten i sig sett till att organisera sin produktion.

Till skillnad från trusten utgör syndikatet en handelssammanslutning som består av självständiga företag. Syftet med syndikatet är att skaffa sig bättre förutsättningar för avsättning av företagets produkter.

Den organisatoriska skillnaden mellan krigskommunismens *glavkokrati* och de kapitalistiska trusterna och syndikaten bestod däri, att våra överstyrelser och centra följde en enhetlig ekonomisk plan, att det saknades en marknad under krigskommunismen, att marknaden hade ersatts av ett statligt organ för redovisning och kontroll, för att inte tala om skillnaden i social och politisk samhällordning. De kapitalistiska trusterna och syndikaten beredde väg för de organisatoriska former som senare (dvs efter den socialistiska revolutionen) skulle växa ut till centraliserade lednings- och förvaltningsorgan i en socialistisk ekonomi. Det är den historiska roll trusterna och syndikatet spelade som produkter av den moderna kapitalismens monopolistiska stadium.

91) Planhushållning – en ekonomi, vars ledning finns i ett enda centrum, från vilket alla produktions- och fördelningsorgan styrs i enlighet med en strikt och exakt landsomfattande plan. *Under krigskommunismen var planen inte baserad i en marknad* utan utgick från samhällets direkta behov med avseende på produktionen och fördelningen av produkter. Planhushållningens princip, som inte kunde genomföras under inbördeskrigets hårda villkor och pga Rysslands ekonomiska och kulturella efterblivenhet, hade ändå stor betydelse under denna tid, som ett verktyg i kampen mot försnillning av statlig egendom, spekulation, desorganisation, slapphet, skadlig lokalpatriotism osv. Planhushållningens princip införde en handfast och järnhård ledning i förvaltningen av ekonomin och bidrog i hög grad till att rädda folkhushållningen från inbördeskrigets förstörande krafter.

Trots att de ekonomiska organen led av elefantsjuka under *krigskommunismen* kunde den enhetliga ekonomiska planen även då i viss mån samordnas med den lokala initiativförmågan och kreativiteten. Behovet av en sådan plan, som grundval för den ekonomiska återuppbyggnaden, framfördes för första gången i mitten av 1920, då trusternas centralism hade börjat komma i motsättning till kraven och behoven inom de lokala ekonomierna.

92) Glavkokrati. – Denna term används i ekonomisk litteratur för att beskriva den gränslösa makt som fanns i de centraliserade men från varandra isolerade överstyrelserna visavi de lokala ekonomiska organen (se not nr 89).

93) Här avses kamrat Lenins debattinlägg i frågan om arbetarkollegierna och enmansledningarna på partiets VIII och IX kongresser, samt den speciella broschyren *Våra dagars huvuduppgift*, där Lenin trädde till försvar för enmansledningens princip och där han gick till hårda angrepp på arbetarkollegiernas ”principiella” anhängare. Med sina inlägg ville han bevisa, att de sistnämnda inte förstått de grundläggande uppgifterna i en hel historisk epok och att ”vi måste gå framåt, vi måste kunna förstå, att vi står inför en *praktisk* uppgift...och att denna praktiska uppgift måste lösas om vi snabbt vill besegra det ekonomiska förfallet”.

94) Osinskij (V.V. Obolenskij) – skriftställare, partiarbetare, född 1895. En av ledarna för studentrörelsen i det förrevolutionära Ryssland. Tillsammans med

N.N. Jakovlev och Maximovskij utsågs han 1912 till redaktör för den legala bolsjevtidningen *Nasj Put* (Vår väg). Snart greps han och förvisades. Deltog aktivt i oktoberrevolutionen och dess förberedelser som en av de främsta ledarna för partiets länsorganisation i Moskva och medlem av Moskvasovjeten.

Under de interna motsättningarna i partiet kring frågan om freden i Brest tillhörde han ”vänsterkommunisterna”. Tillsammans med Vladimir Smirnov stod han också i opposition i frågan om arbetarkollegier eller enmansledning. Åren 1920-1921 var han ledare för oppositionsgruppen *demokratisk centralism*. År 1922 var han vice folkkommissarie för jordbruksfrågor; 1923 skickades han till Sverige som ackrediterat sändebud för Sovjetunionen. Från 1926 blev han chef för Sovjetunionens Statistiska centralbyrå.

95) Militära anskaffningsorgan och guvernementens folkhushållningsråd. De förstnämnda var lokala militära organ för anskaffning av livsmedel och utrustning åt Röda armén; de sistnämnda ekonomiska apparater för att förvalta lokal industri. De var samarbetsorgan mellan olika produktionsavdelningar inom gränserna för guvernement och häraden.

96) Här avses följande avsnitt i kamrat Lenins tal på IX partikongressen: ”Ta ex.vis teserna från partiets guvernementskommitté i Moskva, som delats ut till delegaterna. I dessa teser heter det, att i ett utvecklat socialistiskt samhälle, där den sociala arbetsdelningen och människornas uppknytning till vissa yrken försvinner, blir en periodisk cirkulation av människor som i tur och ordning fullgör ledningsfunktioner möjlig först på basis av en bred kollegialitet osv. Allt det här är bara en enda stor begreppsförvirring”...

[Det citerade Lenin-talet hölls 30 mars och finns på engelska i *Collected Works* vol 30, ”Reply To The Discussion On The Report Of The Central Committee” – *Red anm*]

97) Syrtsov – en av ledarna för partiorganisationen i Rostov vid Don 1917-1918. Fr.o.m. 1922 huvudsakligen partiarbetare i RKP(b)s CK-organ.

98) Ruchloviad – här menas den ”ordning” som rådde i kommunikationsdepartementet under tsarens minister Ruchlov.

99) V. Kassior – arbetare, medlem av RKP(b) sedan 1906. Arbetade i Fackliga centralrådet som presidiemedlem fram till 1924. Åren 1924-1925 redaktör för tidningen *Trud* (Arbetet). Arbetar f.n. i Ryska handelsbanken i Paris.

100) Här avses Sjatunovskijs broschyr *Transportsektorns återuppbyggnad i RSFSR* som utkom i mars 1920.

101) T. Sapronov – medlem i partiet sedan 1911, målare till yrket. Organiserade på egen hand particirklar bland arbetarna, var aktiv inom byggnadsarbetarnas fackförening som han var med och bildade trots repressalier från den tsaristiska

polisen. På den första konferensen med RSDAP(b)s länsorganisation i Moskva valdes han in länsorganisationens ledning, där han arbetade i tre år. Från oktober 1917 till december 1919 var ordförande i Moskvasovjeten. Sedan skickades han till Charkov där han som ordförande i revolutionskommittén var med om att befria staden från Denikins vita trupper. Fram till 1924 sekreterare i Fackliga centralförbundet. Medlem av den ryska delegationen på konferensen i Genua. Fr.o.m. 1925 medlem av kollegiet i Överstyrelsen för koncessionsärenden.

102) Maximov – Högsta folkhushållningsrådets representant i Arbetsarméernas råd; 1920 stod han i spetsen för Ural-sibiriska kommissionen.

103) Suchanov (N.N. Gimmer) – inledde sin politiska verksamhet som *narodnik* men gick inom kort över till marxismen. Före kriget räknades han som inofficiell socialdemokrat; under kriget redaktör för den internationalistiska socialdemokratiska tidskriften *Letopis* (Krönika); efter februarirevolutionen 1917 redaktör för tidningen *Novaja Zjizn* (Nya Livet, dvs Maxim Gorkijs socialdemokratiska tidning, vars medarbetare mestadels utgjordes av internationalistiska socialdemokrater eller socialdemokrater som stod utanför fraktionsstriderna).

Medlem av Petrogradsovjetens exekutivkommitté. Hade, tillsammans med J.M. Steklov och N.D. Sokolov, förhandlingar och slöt även ett avtal med Statsdumans utskott om sammansättningen i den första provisoriska regeringen. Författare till en rad böcker i agrarfrågan och *Zapiski o russkoj revolutsii* (Korta anteckningar om den ryska revolutionen) ett verk i flera band.

Efter oktoberrevolutionen blev Suchanov snabbt mensjevik. Men 1923 kom han i några frågor (utvärderingen av den internationella läget och frågan om proletariats diktatur) att hamna mycket nära Kominterns ståndpunkter.

104) Bumazjnyj – medlem av presidiet i Järnvägsanställdas fackliga centralkommitté, arbetade också inom Glavpolitput. Under första hälften av 1920 arbetade han i Första arbetsarméns råd som representant för arbetsförmedlingen i Jekaterinburg, för vilken han var föreståndare.

105) G.L. Pjatakov – medlem av RKP(b) från 1910. År 1917 ordförande i Kievsovjeten efter att bolsjevikerna fått majoritet; 1918 ledde han den ukrainska sovjetregeringen. Under motsättningarna om freden i Brest en av de främsta ledarna för vänsterkommunisterna. Åren 1919-1920 arbetade han med ekonomiska frågor i Första arbetsarmén i Ural, först som vice och sedan som ordförande i arbetsarméns Militära revolutionsråd. Arbetade också med frågor som rörde ekonomins regionalisering; ledde Centralstyrelsen för stenkolsindustrin i Donetsk, liksom återuppbyggnaden av Donbass och lade ned ett enormt arbete på att skapa en gemensam förvaltningsapparat för hela stenkolsindustrin.

Under 1923 arbetade Pjatakov i Högsta folkhushållningsrådet och utsågs till ordf. i Huvudkommittén för koncessionsärenden. Åren 1923-1924 medlem av

RKP(b)s CK, 1925-1926 vice ordförande i Sovjetunionens Högsta folkhushållningsråd.

106) *Ural-Sibiriska Kommissionen* – bildad 1920 som provisoriskt ekonomisk centrum för regionen Ural-Sibirien. Kommissionen hade som uppgift att förena det ekonomiska arbetet i Ural och Sibirien, samordna produktionsplaner och planerna för de olika industribranscherna med de generella planerna för hela rådsrepubliken; 1921 upplöstes kommissionen och ersattes i Ural av Uralska industribyrå och i Sibirien av Sibiriska folkhushållningsrådet.

107) Här avses en av huvudpersonerna i Lev Tolstojs *Krig och fred* i vilken han förkroppsligade den opersonlighet och spontanitet som präglade den ryske bonden som pressas av livegenskapens regim.

108) *Fackföreningarnas III kongress* ägde rum i början av 1920. Kongressen hade följande sammansättning: 1226 delegater med beslutande röst – av dem 940 medlemmar av eller sympatisörer till RKP; mensjeviker och deras sympatisörer 45; partilösa 191; andra grupperingar 50. Antalet delegater med rådgivande röst var 362, varav 290 medlemmar av eller sympatisörer till RKP; mensjeviker och deras sympatisörer 12; partilösa 81 och andra grupperingar 19.

Kongressen ägde rum i en brytningstid vid övergången till fredlig återuppbyggnad. Under det imperialistiska kriget, inbördeskriget och den utländska interventionen hade landet starkt förhärjats. Det krävdes utomordentliga kraftanstängningar från alla existerande krafter för att kunna återuppbygga folkhushållningen. Fackföreningarnas viktigaste uppgifter kunde sammanfattas som, att de måste arbeta för att dra med breda arbetarmassor i den fackliga rörelsen och därmed också i den ekonomiska återuppbyggnaden.

Kongressens dagordning upptog, förutom rapporter från Fackliga centralrådet och ett allmänpolitiskt tal av kamrat Lenin, även följande punkter: 1) Rapport från Folkkommisariatet för arbetsfrågor (kamrat Sjmids), 2) Rapport om Folkhushållningsrådets stämma (kamrat Rykov), 3) Anförande om de ekonomiska uppgifterna (kamrat Trotskij), 4) Organisatoriska frågor, 5) Arbetarskyddsfrågor.

I kongressen deltagande mensjeviker, som Abramovitj, Dan, Martov o.a. tog till orda i nästan varje fråga. Innebörden av deras inlägg var huvudsakligen denna: Fackliga centralrådet har ingen facklig linje, avser inte att försvara arbetarklassens intressen och låter sig ledas av statens intressen. Fackliga centralrådet har ingen lönepolitik, har fel linje i frågan om arbetarnas sjukvård osv.

Frågan om arbetets militarisering, som ju var det centrala i anförandet om våra ekonomiska uppgifter, fick Abramovitj att göra ett inlägg, vari han försökte bevisa att arbetets militarisering inte skulle ge några positiva resultat och att fackföreningarna inte borde ta på sig uppgiften att genomföra dessa beslut. Huvudtesen i alla mensjevikers inlägg var "fackföreningarnas oberoende av staten". Mensjeviker fick dock inte kongressens stöd för ett enda av sina resolutionsförslag.

Kongressen beslöt istället att ställa sig bakom sovjetmakten och att fackföreningarna aktivt skulle delta i arbetet för att lyfta landets produktivkrafter.

109) Mensjevikernas inlägg på fackföreningarnas III kongress hade till uppgift att undergräva partiets och sovjetmaktens auktoritet i arbetarmassornas ögon. I deras inlägg, som kom i nästan varje fråga som stod på dagordningen för kongressen, anklagades de fackliga organisationerna med Fackliga centralrådet i spetsen, för att sakna egen politik (i lönefrågan, i socialförsäkringsfrågan osv) och för att gå i kommunistiska partiets ledband, ett parti vars politik inte syftar till att försvara arbetarklassens intressen. Deras huvudparoll var därför ”fackföreningarnas oberoende” som de körde fram i varje fråga. Enligt mensjeviken Dan betyder den parollen att ”den fackliga rörelsen måste existera som ett särskilt organ, som inte är underställt statsmaktens och i synnerhet inte partidiktaturens inflytande”. Mensjevikernas agitation lyckades dock inte påverka kongressens arbete.

110) *Livegenskapens epok.* – Livegenskapen gick ut på att en jordbrukande bonde var bunden till en viss jordlott på godsägarens ägor och var samman med jorden godsägarens egendom. Den livegne bonden var tvungen att utföra ålagt arbete åt godsägaren, utöver att han också var ålagd att betala skatt till staten. Livegenskapen uppstod successivt i Ryssland med början från 1500-talet och nådde sin höjdpunkt under Katarina II. Under Alexander II avskaffades livegenskapen rent juridiskt genom ett manifest 19 februari 1861. Men den s.k. ”befrielsen av bönderna” skedde på för bönderna så hårda villkor, att bönderna de facto förblev i slaveri under godsägarna. Spår och rester av livegenskapen (dagsverkesskyldighet, tionde, slavarrenden osv) fanns kvar i Ryssland ända fram till februarirevolutionen 1917 och utrotades slutgiltigt först efter oktoberrevolutionen samma år och godsägarväldets avskaffande.

111) *Feodalernas makt* – storgodsägarnas makt. Storgodsägarna i Ryssland behärskade enorma jordegendomar och höll en ofri bondebefolkning liksom städernas befolkning i beroendeställning. Som herrar med obegränsad makt och myndighet på sina territorier vägrade godsägarna också att underordna sig den rådande tsarmakten. Den av godsägarna beroende befolkningen betalade skatt till dem och gjorde sin värnplikt hos godsägarna. Den klassiska formen av denna samhällsordning fanns i Frankrike från 800- till 1200-talet. I samband med städernas framväxt, penning- och varurelationernas utveckling och i och med handels- och industrikapitalets tillväxt, började den feodala samhällsordningen, och därmed också den feodala utsugningen, så sakteliga bryta samman. Feodalismen ersattes av en från städerna styrd penningekonomi och marknadsrelationer även inom jordbruket, som i grunden förändrade även arbetsorganisationen.

112) *Kamrat Rykovs tal på fackföreningskongressen om en enhetlig ekonomisk plan.* – I sitt anförande på kongressen talade kamrat Rykov om behovet av, att arbetarklassen i första hand koncentrerar uppmärksamheten på problemen vad gäller transportsektorn, bränsle- och livsmedelsförsörjningen. En återuppbyggnad av dessa folkhushållningens huvudbranscher och att försörjningen av

arbetarna med livsmedel kommer i ordning, är själva förutsättningen för att vi ska kunna gå vidare med folkhushållningens återuppbyggnad, sade han i sitt kongresstal: När vi ordnat så att vi kan transportera våra gamla råvarulager kommer också produktionen igång och då kan vi fortsätta med våra ansträngningar att förbättra landets ekonomi. En förstahandsuppgift är att skaffa fram utrustning till transportsektorn och att elektrifiera järnvägstrafiken. Kamrat Rykov meddelade också, att Högsta folkhushållningsrådet anser, att elektrifieringen ska bli själva grundvalen för vårt ekonomiska återuppbyggnadsarbete.

113) Här avses följande beslut som togs på partiets IX kongress: ”I syfte att förenkla och precisera produktionens ledningsorganisation och i syfte att spara på våra organisatoriska krafter, anser kongressen att industrins ledning måste närma sig systemet med enmansledningar”.

114) Här syftas på försök att få till stånd fredsförhandlingar med Polen. Vid tre tillfällen (22 december 1919, 28 januari och 2 februari 1920) fick Polen förslag om fredsförhandlingar från Sovjetryssland. Polackerna avslög förslagen och gick istället till offensiv. Efter initiala framgångar (bl.a. ockupationen av Kiev i augusti 1920) trängde Röda armén tillbaka de polska trupperna ända fram mot Warszawa (13 augusti), men pga att rödarmisterna var utmattade av striderna och avskurna från sina försörjningsbaser, var de tvungna att slå till reträtt.

Den 21 september inleddes fredsförhandlingar i Riga och 12 oktober avslutades de med att parterna undertecknade det s.k. Rigaavtalet. Enligt avtalet fick Polen sin gräns dragen öster om sin etnografiska utbredning, vilket trots allt var en sämre än Sovjetryssland föreslagit före det polsk-sovjetiska kriget. Dessutom lyckades Polen utverka en skadestånd på 30 miljoner guldrubel med anledning av att Polen tidigare varit en del av det Ryska imperiets ekonomi, samt 29 miljoner guldrubel för järnvägsegendom som evakuerats under krigsåren 1914-1917.

115) *Rubtsov* – en av mensjevnikfraktionens representanter som gjorde inlägg på fackföreningarnas III kongress. Han berörde frågor om Fackliga centralrådets politik i Ukraina, lönesättningar och arbetskvalifikationer. Rubtsov förklarade, att ”Fackliga centralrådet under hela verksamhetsperioden saknat en politik i lönefrågor”. Som exempel tog han att den kvalificerade arbetskraften upplösts i intet, men han glömde den omständigheten, att orsakerna till detta knappast fanns i lönepolitiken, utan istället i landets allmänna ekonomiska förfall. Mycket typiskt var följande uttalande av Rubtsov: ”Jag vill påstå, att Fackliga centralrådets hela politik (alltså inte bara lönepolitiken!) är samma politik som drivs i ett högre organ (varmed man måste förstå RKPs CK!) vars filial Fackliga centralrådet faktiskt är”. Den enda slutsats som var möjlig att dra utifrån dessa ord, framkom sedan mycket tydligt i de inlägg som gjordes av övriga talesmän för RSDAP(m) när de talade sig varma för parollen om ”fackföreningarnas oberoende”.

Beträffande den fackliga rörelsen i Ukraina under och strax efter inbördeskriget kastade Rubtsov ut en anklagelse mot Fackliga centralrådet om att det var dess

politik som gett Denikin utrymme att alls etablera sig i Ukraina. Rubtsovs angrepp på sovjetmakten, under täckmantel av kritik mot Fackliga centralrådet, tillbakavisades helt av de kommunistiska kongressombud som tog till orda.

116) *Egyptiskt slaveri.* – I det gamla Egypten var utsugningen av slavar och livegna särskilt grym och omfattande.

117) *Tsiperovitj* – medlem av RKP, framträdande kader i fackföreningsrörelsen, skriftställare i ekonomiska frågor. Var tidigare medlem i mensjevikipartiet. Författare till den kända boken *Syndikat och truster i Ryssland*. På fackföreningarnas II kongress lade Tsiperovitj fram följande resolutionsförslag:

”Efter att ha åhört Kamrat Lenins anförande beslutar III Allryska fackföreningskongressen följande:

1) Vi vänder oss till alla arbetare och hela det arbetande folket i Sovjetryssland med en appell om, att samfällt och energiskt ta itu med kampen mot det ekonomiska förfallet i Sovjetryssland; 2) att i alla fackliga organisationer, nerifrån och upp, införa sträng disciplin och göra fackföreningarna, deras organ, fabrikskommittéerna och fackföreningsråden, till goda exempel när det gäller att precist och snabbt verkställa de ansvarsfulla uppgifter som framtvingas av landets ekonomiska läge och kampen för att bevara och vidareutveckla arbetardiktaturen; 3) att föra en ännu hårdare kamp för att dra in arbetarmassorna i det kommunistiska uppbygget via fackföreningarna och under ledning av det kommunistiska partiet, det enda parti som uttrycker arbetarklassens verkliga intressen”.

Resolutionsförslaget tvingade mensjevikernas representant Rubtsov att gå upp i talarstolen och avge följande röstförklaring: ”På grund av att kommunisternas resolutionsförslag är så uppenbart partifraktionellt, kan vår fraktion inte rösta för detta förslag”. Det resolutionsförslag kamrat Tsiperovitj framlagt, antogs av en majoritet av kongressdelegaterna

122) *Åttonde Sovjetkongressen* – ägde rum i Moskva 22-29 december 1920 i närvaro av 2 490 delegater, varav 1 685 med beslutande röst och 805 med rådgivande. Ombuden med beslutande röst fördelade sig partipolitiskt enligt följande: kommunisterna – 1 611 personer, eller 93 procent; partilösa – 52 personer; bundisterna – 1 person; övriga – 21 personer. Kongressdagordningen upptog följande frågor: Rapport från Allryska centrala exekutivkommittén och Folkkommisariernas råd om Rysslands utrikes- och inrikespolitik (Lenin); läget inom industrin och åtgärder för att återuppbygga densamma (Rykov); rapport om läget inom jordbruket (Teodorovitj); rapport om läget inom transportsektorn (Trotskij och Jemsjanov); rapport om Rysslands elektrifiering (Krzjizjanovskij); sovjeternas verksamhet (Zinovjev och Vladimirskij).

Kongressen höll sju plenarsammanträden. Det var den första sovjetkongress som ägnade tid åt ekonomiska frågor. I sitt anförande tog Lenin för första gången upp

frågan om landets elektrifiering. I den resolution som kongressen antog efter att ha lyssnat till Krzjizjanovskijs huvudanförande om elektrifieringen, heter det:

”Efter att ha åhört rapporten från ordföranden för Statliga elektrifieringskommis- sionen, beslutar Åttonde Allryska sovjetkongressen godkänna det arbete som är nedlagt inom Högsta Folkhushållningsrådet, Folkkommisariatet för jordbruks- frågor, Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer och särskilt inom Statliga kommissionen för Rysslands elektrifiering, när det gäller att utarbeta en plan för Rysslands elektrifiering.

Kongressen betraktar denna plan för Rysslands elektrifiering, som utarbetats av Statliga kommissionen för Rysslands elektrifiering på initiativ av Högsta folk- hushållningsrådet, som ett första steg i ett stort ekonomiskt företag.

Kongressen uppdrar åt Allryska centrala exekutivkommittén, Folkkommisarie- nas råd, Arbets- och försvarsrådet, Högsta folkhushållningsrådets presidium, lik- som åt övriga folkkommisariat, att slutföra arbetet med denna plan och fastställa densamma – och det absolut inom kortast möjliga tidsrymd.

Kongressen uppdrar vidare åt regeringen, samt anmodar Fackliga centralrådet och Allryska fackföreningskongressen, att vidta alla åtgärder för att organisera en bred propagandakampanj kring denna plan, så att de breda massorna i stad och på land får möjligheter att lära känna planen. Planen ska studeras vid samtliga Republikens läroanstalter utan undantag; varje kraftverk och varje något sånär hyggligt utrustad fabrik och statsjordbruk, måste bli ett centrum för att studera och lära sig förstå vad elektricitet är och vad elektrifiering betyder.

Kongressen uppdrar åt Folkkommisariernas råd att utarbeta en förordning om att till sista man mobilisera alla, som har tillräckliga kunskaper – vetenskapliga eller praktiska – för att delta i propagandakampanjen kring elektrifieringsplanen och för att lära ut nödvändiga kunskaper så att alla förstår den.

Kongressen uppdrar åt Allryska centrala exekutivkommittén, Folkkommisarie- nas råd och Högsta folkhushållningsrådet att utarbeta åtgärder för en ändamåls- enlig och samlad användning av dessa krafter i syfte att förverkliga denna elektri- fieringsplan, liksom för att prioritera elindustrin.

Kongressen uttrycker sin orubbliga övertygelse om, att alla sovjetiska institutio- ner, alla sovjetdeputerade, alla arbetare och arbetande bönder kommer att an- stränga sig till det yttersta och vara beredda att offra allt för att kunna genomföra planen för Rysslands elektrifiering – vad som än händer och vilka hinder som än kommer att stå i vägen”.

Kamrat Trotskijs anförande om transportsektorn fick stor betydelse, eftersom transportsektorn var en av de allra ömmaste punkterna i vår ekonomi.

Kongressen gick i tecknet av ”allmän mobilisering av krafterna för ekonomin” och blev därför en vändpunkt i vårt lands återuppbyggnad – i den meningen att Ryssland nu lämnade kriget bakom sig och började bygga upp sin ekonomi.

123) Arbets- och försvarsrådet. – I enlighet med förordningen från Åttonde Allryska sovjetkongressen blev det en uppgift för detta råd att förena och vägleda verksamheten inom alla folkkommissariat som arbetade med ekonomiska frågor. Under 1921 koncentrerade rådet sin uppmärksamhet på det lokala arbetet och krävde att alla krafter skulle sättas in i syfte att utveckla en bred verksamhet för att allsidigt förbättra böndernas jordbruk och för att lyfta industrin. I detta syfte skrev kamrat Lenin en anvisning riktad till alla lokala kadrer i form av en speciell broschyr som skickades ut till alla guvernement, häraden och kommuner. Tyngdpunkten i Försvarsrådets verksamhet hade initialt legat i arbetet med att klara av den militära livsmedelsförsörjningen, men flyttades nu över till uppgiften att leda och samordna arbetet i rådsrepublikens ekonomiska institutioner.

124) Huvudkommissionen för transporter. – Genom beslut i Arbets- och försvarsrådet 28 april 1920, bildades Förvaltningsövergripande kommissionen för samordning av arbetet i Högsta Folkhushållningsrådet och Folkkommissariatet för vägar och kommunikationer ”med syftet att få igång massproduktion av reservdelar för ånglok, vagnar och ångbåtar, samt för att få igång nytillverkning av ånglok”. I denna kommission ingick följande: Högsta folkhushållningsrådets ordförande, Folkkommissariatet för vägar och kommunikationer, Folkkommissariatet för livsmedelsfrågor, Överstyrelsen för arbetsfrågor, Folkkommissariatet för arbetsfrågor, en representant för CK i metallarbetarnas fackförbund, en representant för Allryska centrala exekutivkommitténs presidium och en representant för Folkkommissariatet Arbetar- och bondeinspektionen.

Till kommissionens ordförande utsågs kamrat Trotskij. Kommissionens arbete gick ut på att samordna planen för transportsektorns återuppbyggnad med arbetet i andra institutioner som arbetade med ekonomi och livsmedelsfrågor, huvudsakligen med arbetet i Högsta folkhushållningsrådet. Egentligen var detta det första försöket att hitta en reell utgångspunkt för att kunna utarbeta en generell och enhetlig ekonomisk plan för rådsrepubliken.

Den här institutionen var av särskilt stor nytta för arbetet inom Folkkommissariatet för vägar och kommunikationer, eftersom en återuppbyggnad av transportsektorn i mångt och mycket var avhängigt arbetet vid de fabriker och verkstäder som ingick i Högsta folkhushållningsrådets stötgrupper (Gomzaföretagen). Därifrån levererades nämligen det mesta av den materiel som behövdes i reparationsarbetet.

Likadant var kommissariatet starkt beroende av arbetet inom de organ som hade att göra med livsmedelsfrågor, liksom av Överstyrelsen för arbetsfrågor, varifrån man försåg transportsektorn med arbetskraft och genomförde arbetskraftsmobiliseringar i syfte att ge järnvägsförvaltningen lite extra draghjälp. Beslutet att bilda

Huvudkommissionen för transportfrågor togs i kollegiet inom Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer 3 maj 1920.

Det var denna kommission som utarbetade den berömda Order nr 1042 om planen för ångloksreparationer (se not nr 125) liksom Order nr 1157 om planen för reparation av järnvägsvagnar (se not nr 224). Den 21 augusti 1920 godkände Arbets- och försvarsrådet den av kamrat Trotskij, i nämnda kommissions namn, framlagda Order nr 1045 om upprustning av hela transportsektorn.

125) Order Nr 1042 – en order som kom från Huvudkommissionen för transportfrågor inom Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer och som avsåg en planmässig realisering av programmet för ångloksreparationer. Denna order gällde för hela järnvägsnätet och gav varje järnväg strikt beräknade planuppgifter. Enligt planen skulle det inom 4 år råda samma förhållande mellan hela och trasiga som fallet varit 1914. Det skulle i så fall betyda att transportsektorns problem hade lösts och transporten återuppbyggs.

Den här planen hade samordnats med Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor och Högsta folkhushållningsrådet och kom att bli hörnstenen för att organisera en enhetlig ekonomisk plan för hela rådsrepubliken.

Även om denna plan aldrig kom att realiseras fullt ut – bl.a. på grund av eftersläpningen vid Högsta folkhushållningsrådets företag och pga övergången till den nya ekonomiska politiken (NEP), hade denna order stor historisk betydelse som ett försök att planmässigt återuppbygga en hel gren av folkhushållningen – transportsektorn – under förhållanden präglade av inbördeskrig, ekonomisk ruin, allmän fattigdom och hunger. Order Nr 1042 var på sin tid den axel kring vilken allt arbete inom transportsektorn hade koncentrerats och kom därmed att bidra till att rädda järnvägstransporten från ett hotande och totalt förfall.

126) Kriget med Polen och Wrangel – se band XVII, andra delen, noterna 130, 143, 166 och 169.

127) Petljura tidigare ukrainsk högsocialdemokrat. Nationalist och chef för det direktorium som 1917 inrättades av den ukrainska Radan (Ukrainas nationella parlament). Under sovjeternas revolution i Ukraina gick han i pakt med Tyskland och med hjälp av tyska trupper återupprättade han Radans makt 1918. Lite senare störtade tyskarna honom och han ersattes med Skoropadskij.

Efter den tyska novemberrevolutionen gjorde han ett försök att återupprätta radans makt, men under trycket från Röda armén och bondeuppror var han tvungen fly till Galizien varifrån han ett tag organiserade partisanrader. Sedan gick han 1920 i pakt med Polen mot sovjetmakten. Röda gränsförband lyckades efter fredsavtalet i Riga fullständigt och slutgiltigt krossa hans kvarvarande ataman- och adelsmannaletta trupper. I juli 1926 blev Petljura mördad i Paris.

128) *De tyska oavhängigas kongress* i Halle ägde rum i oktober 1920. Se mera ingående om kongressen i band XIII, noterna 96 och 115.

129) *Det franska socialistpartiets kongress* i Tours ägde rum i december 1920. Se mera ingående om kongressen i band XIII, noterna 28 och 148.

130) Se not 118 angående meningsskiljaktigheterna på Sjunde Sovjetkongressen beträffande sovjeternas organisation. Åttonde Sovjetkongressen tog följande beslut i denna fråga:

1. Som tillägg till § 8, del 1, i beslutet från Sjunde Sovjetkongressen om sovjeternas organisation, tillerkänner Sovjetkongressen Allryska centrala exekutivkommitténs presidium rätten, att annullera beslut i Folkkommisariernas råd och i form av direktiv framlägga nödvändiga beslut å Allryska centrala exekutivkommitténs vägnar, innebärande ett åtagande att lämna rapporter om sitt arbete till Allryska centrala exekutivkommitténs ordinarie sessioner.

2. Frågor och konflikter som berör de inbördes relationerna mellan folkkommisariat, överstyrelser och centra, å ena sidan, samt lokala exekutivkommittéer, å den andra, avgörs av Allryska centrala exekutivkommitténs presidium.

3. Frågor som rör RSFSRs administrativa och ekonomiska indelning avgörs av Allryska centrala exekutivkommitténs presidium.

4. Presidiet åläggs, att särskilt mönstergillt förbereda de Allryska Sovjetkongresserna och Allryska centrala exekutivkommitténs sessioner, varvid alla material som Allryska centrala exekutivkommittén behöver, skall ha publicerats en månad före Sovjetkongressen eller två veckor före sessionen.

131) *Frågan om unionsrepublikernas elektrifiering* – diskuterades livligt på den Åttonde Sovjetkongressen. Huvudanförandet hölls av kamrat Krzjizjanovskij, vars tal föregicks av en rapport från kamrat Lenin, som uppehöll sig vid frågan vad en elektrifiering kommer att innebära för en snabb utveckling av produktivkrafterna. I sitt anförande framhöll kamrat Krzjizjanovskij, att en omfattande elektrifiering blir möjlig först när det finns en enhetlig ekonomisk plan.

Endast Sovjetryssland är i stånd att genomföra en enhetlig ekonomisk plan, eftersom här inte finns något privat ägande av produktionsmedel och arbetsredskap. När talaren pratar om folkhushållningens elektrifiering framhåller han en rad av dess stora fördelar: Arbetet kommer att bli mindre slitsamt och det skapas möjligheter för att mekanisera och rationalisera arbetet.

Elektrifieringen kommer att få avgörande betydelse för kolbrytningen i Donbass och det gör att kolbrytningen det närmaste årtiondet kan öka från 3 % till 12 % av den totala bränsleförsörjningen. Elektrifieringen kommer likaså att få stor betydelse för att lyfta jordbruket, såväl när det gäller förbättringen av jordbruksredskapen som för att öka avkastningen, för bevattningen och spannmåls-

torkningen. Inom transportsektorn kommer elektrifieringen att ge oss möjligheter att lösa de problem transportväsendet står inför.

Under sitt anförande visade kamrat Krzjizjanovskij upp en arbetsplan för elektrifieringen. Därefter lämnade Kommissionen för Rysslands elektrifiering en omfattande rapport om hur en enhetlig ekonomisk plan hänger samman med landets elektrifiering. Efter anförandena antog Sovjetkongressen enhälligt en resolution om nödvändigheten, att bland det arbetande folkets breda massor popularisera idén om landets elektrifiering. Regeringen gavs i uppdrag att spanna alla sina krafter för att genomföra denna plan för Rysslands elektrifiering.

132) Här avses kamrat Trotskijs tal i kongressens organisationsutskott i samband med den Sjunde Sovjetkongressen.

133) Här avses den akuta bränsleförsörjningskris som inträffade i slutet av 1920 och i början av 1921. Denna kris krävde skyndsamma åtgärder, som tog sig uttryck i att det bildades en Extraordinär kommission för att ta itu med problemen i Donbass (i november 1920). Se not 230 för mera detaljer kring denna fråga.

134) Motsättningarna i frågan om ett premiesystem inom jordbruket ledde till följande: En del av delegaterna förklarade, att ett premieringssystem kommer att utmytna i ett stöd åt kulaker och välbärgade bönder, eftersom de har möjligheter (jordbruksredskap, boskap, arbetskraft) att ställa i ordning sina jordbruk, öka avkastningen osv – och förklarade att de är motståndare till ett premieringssystem. En annan del av delegaterna ansåg, att den bästa stimulansen för att utveckla jordbruket inte är ett premieringssystem, utan att ge bönderna möjligheter att fritt förfoga över en viss del av sina produkter.

Kamrat Osinskij, som höll huvudanförandet i denna fråga, menade att premieringssystemet inte betyder en upplösning av den progressiva inkomstbeskattningen. Den ger möjligheter att kraftigare beskatta jordbruk som är framgångsrika tack vare att de ger högre avkastning och samtidigt låta dem behålla ett större överskott, jämfört med jordbruk som är mindre produktiva. Paragraf 17 i den resolution kongressen antog lyder som följer: ”att inrätta ett premiesystem: a) att i första hand förse jordbruk med produktionsmedel och verktyg, samt masskonsumtionsvaror; b) att höja normerna för det överskott livsmedelsprodukter bönderna kan behålla vid rekvisitioner av livsmedel; c) att tillförsäkra bondehus-hållen förmåner när de fullgör andra förpliktelser, varvid det är nödvändigt att prioritera kollektiva jordbruk framför individuella”.

135) *Resolutionen om kamp mot byråkratismen* – antogs av Åttonde Sovjetkongressen efter ett anförande av Zinovjev. I denna resolutions fjärde avsnitt heter det: ”När vi nu intensifierar övervakningen av arbetet inom alla organ, vill få bort långbänkar och förenkla apparaten och samtidigt vill dra med de breda arbetande massorna i Arbetar- och bondeinspektionens organ, ska vi också ägna särskild uppmärksamhet åt detta arbete och ställa det som en aktuell uppgift, att

se över en hel rad statliga funktioner, ex.vis: fördelningen av ransoneringskort, bostäder, transportmedel, masskonsumtionsvaror, bränsle osv”.

136) Östfronten – hade bildats långt innan striderna mot Koltjak, redan på den tiden då Röda armén bekämpade tjeckoslovakiska trupper som gått till offensiv mot Sovjetryssland under general Haidas ledning. Röda arméns första strider på östfronten upphör i början av mars 1919.

Den 13 mars 1919 intar Koltjaks trupper staden Ufa och fortsätter därefter sin framryckning på bred front. Men tack vare att underhållet för Röda armén vid östfronten förbättras, att rödarmisterna får förstärkningar med friska kommunistiska soldater och tack vare ökande sympatier bland bondebefolkningen för de röda trupperna, kan de sistnämnda redan i slutet av april gå till offensiv och den 1 juli kastas Koltjaks trupper ut ur Ufa.

I slutet av augusti har de röda trupperna intagit städerna Jalutogorsk, Tobolsk och Kurgan och kastar tillbaka fienden bortom floden Isjim. Men Koltjak lyckas samla sina trupper och få förstärkningar, varför han i mitten av september går till motoffensiv och intar staden Tobolsk (30 september). Emellertid hade Koltjaks läge vid den här tiden kraftigt försvagats. De bönder han lyckats mobilisera ställer till med massdeserteringar och röda partisanförband lyckas utföra förstörelsebringande räder bakom fronten. Röda armén gör därefter en andra och avgörande framryckning i oktober och den offensiven slutar med att rödarmisterna intar städerna Tobolsk, Petropavlovsk och Omsk.

Koltjak flyr med resterna av sina trupper österut, men röda partisaner tar honom och hela hans regering tillfånga i Irkutsk. Enligt beslut i Irkutsks Militära revolutionskommitté arkebuseras Koltjak i januari 1920. Resterna av hans armé höll inte ut så länge till och på det sättet kunde östfronten ganska snart upplösas. Den fortsatta kampen och den slutliga segern över kontrarevolutionen i öster – blev därefter en angelägenhet för Folkets revolutionära armé i Republiken Fjärran Östern, vilken hade bildats som en buffert mellan Sovjetryssland och Japan.

137) Nordfronten – upprättades i juni 1918 mot de vitgardistiska förband som härjade längst upp i norr. Efter freden i Brest flyttade Ententens diplomatiska sändebud i Sovjetryssland till Archangelsk, där de bildade en regering under Tjajkovskijs ledning. Den regeringen ställde samman en vit armé under ledning av general Miller för att bekämpa Sovjetryssland.

Med stöd av engelska marinen landsattes dessutom en engelsk-fransk-amerikansk truppstyrka vid Vita havets strand. Från RSFSR fanns i dessa trakter den Sjätte och den Sjunde armén (den sistnämnda sattes i februari 1919 in på västfronten). Röda arméns offensiv på nordfronten började den 6 februari 1920. Trots att den vita armén hade ett klart övertag med sitt artilleri krossades vitgardisterna. Deras ”allierade” fann snart att fortsatt strid var en omöjlighet och evakuerade därför snart sina trupper. Soldaterna i Millers armé gick i massor över till Röda armén. I februari tog upproriska arbetare makten i Archangelsk, varvid

Tjajkovskijs regering flydde. Den 21 februari tågade förband ur Röda armén in i Archangelsk. Kort tid därefter intogs också Murmansk, varefter nordfronten upplöstes.

138) Västfronten – blev till den 19 februari 1919 i samband med det växande hotet från såväl ryska som utländska vitgardister vid RSFSRs västra och nordvästra gränser. I västfronten ingick 7:e Lettiska armén och Västra armén. Lettiska Röda armén organiserades i slutet av 1918 av lettiska arbetare och bönder för att försvara Lettland mot den vitgardistiska invasionen. Vid mitten av februari 1919 hade de lettiska rödarmisterna till tre fjärdedelar fullgjort sin uppgift, som gick ut på att befria de arbetande i Kurland och överlämna makten i deras händer. Men själva armén hamnade därefter i ett mycket svårt läge, till hälften omringad.

Läget på västfronten var följande: I syfte att inta Litauen och Vitryssland och därefter gå mot Moskva, började vita polacker under Ententens beskydd dra samman trupper längs frontlinjen Bielostok – Brest-Litovsk – Kovel – Rovno. Den polska arméns försörjning med instruktörer och ammunition hade ordnats via Ententen. I mars 1919 slöt Polen ett militärt avtal med Ententen, enligt vilket den polska arméns operationer mot RSFSR skulle ledas av Frankrikes ÖB, general Foscher. Polen var vid den här tiden rätt och slätt ett verktyg i händerna på de västeuropeiska imperialisterna.

Sovjetryssland hade ett synnerligen svårt läge på västfronten, eftersom Röda armén samtidigt hade att avvärja Koltjaks offensiv i öster och bekämpa vitgardisterna i söder och i Ukraina. Den 15 april 1919 inleder polska trupper sin offensiv längs hela den litauiska och vitryska fronten. Delar av Röda armén retirerar. På nordvästra fronten var samtidigt Petrograd utsatt för ett direkt hot då Judenitjs trupper går till offensiv (se not 2). Hans trupper krossas först i december 1919, varefter Sovjetryssland sluter fred med Estland, som dittills hade stött Judenitj. I och med detta fredsavtal minskar faran på nord-västfronten en aning, samtidigt som läget på västfronten avsevärt försämras.

Huvuddelen av Röda arméns styrkor var under hela vintern 1919-1920 fullt sysselsatta med att bekämpa Denikin och Koltjak, varför endast mindre styrkor fanns kvar för att försvara västfronten. Sovjetregeringen, som inte villa kriga mot Polen, vände sig två gånger (22 december 1919 och 28 januari 1920) till Polen och föreslog fredsförhandlingar – dock utan framgång.

Under parollen ”Vi tar tillbaka 1772 års gränser” gick det vita Polen till offensiv efter att man fått stora ammunitionslager från Ententen och den 6 maj intog polska trupper Kiev. Detta tvingade sovjetregeringen att agera aktivt och den 25 maj gick Röda armén till motoffensiv på den västra flanken och lyckades på det sättet hejda de vita polska truppers framryckning. Den 30 maj fick sydvästfronten förstärkning med Budjonnyjs röda rytteri och nu inledde våra trupper aktiva operationer mot fienden.

Den 7 juni intogs städerna Zjtomir och Berditjev och rödgardisterna fortsatte sin framryckning. Den 4 juli intogs Rovno, den 6 juli Olevsk, den 7 juli Proskurov, den 12 juli Kamenets-Podolsk och den 20 juli Dubno. Förutom att Budjonnyjs röda rytteri deltog i dessa strider fanns också en kavallerikår som under ledning av Gaj opererade mot polackerna bakom själva fronten. Den 14 juli lyckades denna kavallerikår inta staden Vilna. Nu kunde Röda armén fortsätta sin framryckning ända fram mot den polska huvudstaden Warszawa.

I augusti 1920 förändrades emellertid läget drastiskt. Röda armén, som trängt djupt in i Polen, hade blivit avskuren från sina försörjningsbaser, samtidigt som det polska överkommandot med stöd av Frankrike drog samman sina styrkor vid Warszawa till en stark spjutspets. I slutet av augusti påbörjar Röda armén sin reträtt som fortsätter ungefär till början av oktober. Det 12 oktober sluts ett preliminärt fredsavtal, vars villkor för polskt vidkommande var mindre fördelaktiga än de sovjetregeringen föreslagit i början av 1920. Det vita Polen tvingas avträda ett territorium som var 59 650 kvadratverst stort och som hade en befolkning på 4 474 000 personer. Trots fredsavtalet fortsatte Polen att organisera och stödja vitgardistiska förband vid RSFSRs gränser.

139) *Om sydfrenten* – se band XVII, andra delen, not 76.

140) *RSFSRs Militära revolutionsråd* bildades efter ett beslut i Allryska centrala exekutivkommittén 2 september 1918. Rådets ordförande var L. Trotskij och de övriga som ingick i rådet var följande: P. Kobozev, Mechosjin, F. Raskolnikov, I. Danisjevskij, I. Smirnov och A. Rozengold, samt överbefälhavaren för alla rådsrepublikens väpnade styrkor, Vatsetis. I och med att rådsrepublikens Militära revolutionsråd bildades upplöstes Högsta militärrådet och dess funktioner övergick till Militära revolutionsrådets stab.

155) *Podbelskij* – en av de främsta partiarbetarna i moskvaorganisationen, ständigt medlem av RKP(b)s moskvakommitté. Efter oktoberrevolutionen stod han i ledningen för post- och telegrafverket i Moskva. Efter det att vänstersocialistrevolutionärerna lämnat regeringen utsågs han till Folkkommisarie för post- och telegrafrågor. Han avled den 25 februari 1920.

156) *Millerand* – se band XII, not 55 och band VIII, not 12.

157) *Nitti* – italiensk premiärminister, ledare för den liberala italienska borgerligheten.

158) *Savinkov* – se band III, första delen, not 201 och andra delen, not 219.

159) *Noulance* – se band III, andra delen, not 192.

160) *Upproret i Jaroslavl* – började den 6 juli 1918. Upprorets främste organisatör var Boris Savinkov. I upproret deltog mestadels vita officerare som var anställda i sovjetinstitutioner. Med stöd av en viss del av befolkningen lyckades de

upproriska ockupera stadens centrum, några flodångare och lägga beslag på en stor mängd ammunition. En rad ledande sovjetarbetare greps i sina bostäder och avrättades (bland dem kamraterna Nachimson och Zakgeim).

För att slå ned upprorsmakarna skickades rödarmister från Moskva, Kostroma och Vologda. Den mobilisering som vitgardisterna hade utlyst i Jaroslavl, blev ett totalt fiasko. Efter hård artillerield intogs staden den 21 juli av våra trupper. Upprørsledarna, med Perchurov i spetsen, flydde ombord på en flodångare längs Volga. Perchurov greps, överlämnades till domstol och avrättades 1923.

161) *Sadoul* – se band XVII, första delen, not 115.

162) *Jean Longe* – se band XIII, not 15.

163) *Loriot* – se band XIII, noterna 123, 130.

164) *Renaudel* – se band XIII, not 14.

165) *Mulin* – Chef för Politiska avdelningen vid Första arbetsarmén.

166) *Miller* – se band XII, not 107.

167) *Kerzon* – se band XII, not 212.

179) *V.A. Avanesov* – föddes 1884 i en bondefamilj. Studerade vid medicinska fakulteten i Zürich. Deltog i den revolutionära rörelsen fr.o.m. 1901. Medlem av RSDAP 1903. Arbetade fram till 1906 i norra Kaukasus; emigrerade till utlandet samma år. Arbetade åren 1914-1917 i Ryssland och anslöt sig till bolsjevikerna. Invaldes på Andra Sovjetkongressen i november 1917 i Allryska centrala exekutivkommittén och var en tid dess sekreterare; 1920 vice folkkommissarie för Arbetar- och bondeinspektionen. Från 1926 vice folkkommissarie för handelsfrågor och medlem av Högsta folkhushållningsrådets presidium.

180) *Alperovitj* – ekonom; 1920 arbetade han i Högsta folkhushållningsrådets Metallavdelning.

189) *Järnvägsanställdas andra fackliga kongress* – ägde rum i juli 1920. Kongressen föregicks av en bred diskussion bland aktivisterna i de järnvägsanställdas fackförbund om förbundets organisatoriska struktur. Olika ståndpunkter lades fram såväl på själva kongressen som på bolsjevikfraktionens möte, vilket hade inkallats till dagen innan kongressens öppnande. Diskussionerna gällde frågan om de järnvägsanställdas förening skulle organiseras enligt en linjebaserad princip (alltså i enlighet med bansträckningen) och att varje bana skulle ha ett eget ledande fackligt organ, eller om man skulle behålla den gamla organisationen i form av regioner, dvs behålla lokala och regionala fackliga organisationer.

Frågan om den fackliga strukturen uppkom som en direkt följd av de uppgifter Tredje Allryska fackliga kongressen ålagt fackföreningarna i allmänhet och de järnvägsanställdas fackförening i synnerhet.

De järnvägsanställdas fackliga kongress samlades vid en tid då hela rådsrepubliken var inne i en fas av ekonomisk återuppbyggnad och varje fackförening aktivt måste delta i arbetet på den här fronten. Sovjetmaktens intresse var i första hand knutet till transportsektorn med tanke på, att en återuppbyggnad av denna sektor var själva förutsättningen för landets försvar och ekonomiska pånyttfödelse. De järnvägsanställdas fackliga organisation skulle därför delta mycket aktivt i arbetet med att öka produktiviteten vid Rysslands järnvägar. Kunde den fackliga organisationen klara av detta utan att förändra sin organisationsstruktur? Det var den fråga tvisten gällde.

I teserna från Järnvägsanställdas fackliga centralkommitté ges följande svar på den frågan: ”Detta grovt felaktiga antagande [att fackföreningen inte klarar av denna uppgift om den behåller sin gamla organisation] beror huvudsakligen på en sammanblandning av begreppet ‘ledning och förvaltning’ med begreppet ‘samverkan med förvaltning och produktionsledning’, som är de fackliga organisationernas uppgift enligt beslutet vid RKP:s IX kongress och Tredje allryska fackliga kongressen, en inriktning som till skillnad från att leda och förvalta inte kräver ett samgående mellan fackföreningarnas apparat och järnvägarnas lednings- och förvaltningsorgan”. Och vidare i samma tesar:

”Den fackliga apparatens fullständiga omvandling för att passa en lineär apparat för järnvägarnas administrativa ledning och förvaltning, är samtidigt ett både oförnuftigt och olämpligt experiment i en tid då 1) kompetenta organisatörer och specialister (Krasin, Lomonosov) betraktar den existerande lineära strukturen för järnvägens lednings- och förvaltningsorgan som absolut otillfredsställande; 2) Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer delvis redan gått in för att reorganisera järnvägens lednings- och förvaltningsfunktioner enligt krets-systemsprincipen; 3) och frågan om en sådan reorganisering av järnvägarnas ledning och förvaltning enligt ett kretssystem, redan har förts upp på dagordningen av Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer”.

Kamrat Antipovs tesar gav uttryck för ett diametralt annat synsätt: 1) fackföreningarnas roll i Sovjetryssland vad avser arbetet med att organisera folkushållningen och fostra proletariatet, är en angelägenhet av största vikt; 2) transportarbetarnas fackförening är fortfarande inte färdigbyggd och är i realiteten ingen produktionsförening ännu; 3) för att kunna fullgöra de uppgifter Tredje Allryska fackföreningskongressen ålagt de Järnvägsanställdas fackförening, måste denna förening se över sin struktur; 4) den viktigaste bristen i existerande organisering är, att de fackliga organisationerna inte är samordnade med järnvägarnas administrativa indelning och därför heller inte kan delta i transportsektorns återuppbyggnad, eftersom de regionala fackliga organisationerna inte känner till de verkliga åtgärder som vidtas vid järnvägarna; 5) de järnvägsorgan som inte är direkt underställda järnvägsstyrelsen – som ex.vis centrala livs-

medelskommissionen, järnvägens standardiseringskommission, företagshälsovården, utrustningskommissionen, socialavdelningen – måste stå under den fackliga organisationens ledning, men pga fackföreningarnas struktur är de i praktiken oförmögna att leda några andra organ. Kamrat Antipovs slutsatser blir följande:

”I sin nuvarande organisationsform kan de institutionella fackavdelningarna ingenting göra åt saken, de bör därför upplösas och ersättas av en lineär organisering. I och med skapandet av lineära fackföreningar (som alltså följer linjesträckningen) avhjälpas alla organisatoriska brister. En lineär fackförening kommer a) att betjäna hela järnvägsbanan, längs vilken det bara finns ett fåtal institutionella fackavdelningar som den är i stånd att leda utan några mellanhänder; b) att ha alla järnvägens organisationer under sin kontroll och ledning; c) att direkt leda den yrkestekniska utbildningen; d) att vara närmare massorna, kunna besvara alla förfrågningar och bli i stånd att fullgöra alla sina förpliktelser”.

Huvudanförandet i organisationsfrågan hölls av kamrat Volpe, som var anhängare av de ståndpunkter vilka lagts fram i teserna från Järnvägsanställdas fackliga centralkommitté. Kongressens organisationsutskott och bolsjevikernas fraktion på kongressen tog beslut som godkände den avgivna rapporten. Kongressen tog inte något beslut i plenum, utan uppdrog åt Järnvägsanställdas fackliga centralkommitté att utarbeta praktiska åtgärder utifrån vunna arbetsfarenheter.

Bland övriga viktiga frågor som kongressen diskuterade bör nämnas frågan om att slå samman de järnvägsanställdas och vattentransportarbetarnas fackföreningar. Frågan kom upp med anledning av, att vattentransportarbetarnas fackförening hade försvagats och inte klarat av uppgiften att återuppbygga flod- och sjötransporterna, som ju var av stor betydelse för att kunna återuppbygga hela folkhushållningen som sådan. Inte heller den frågan fick någon bestämd lösning på kongressen, utan lämnades öppen för fortsatta diskussioner. Kongressen avvisade också ett förslag som gick ut på, att man längs med bansträckningarna skulle bilda stationskommittéer som ett slags lokala fackföreningar, eftersom de gamla institutionella facken inte klarade av uppgiften att betjäna arbetarmassorna.

Förutom dessa behandlade kongressen följande frågor: 1) fackförbundets CKs verksamhetsberättelse (Platonov); 2) en rapport om arbetarskyddet; 3) en rapport om försörjningsläget inom transportsektorn; 4) frågan om transportsektorns och transportarbetarnas roll i kampen mot pågående epidemi; 5) en rapport från Folkkommisariatet för livsmedelsfrågor; 6) en rapport om arbetets militarisering.

Kamrat Trotskij höll ett särskilt anförande om fackföreningarnas uppgifter och i samband därmed fackföreningarnas organisatoriska former.

Av det totala antalet kongressdelegater (429 med beslutande och 25 med rådgivande röst) var 418 medlemmar av RKP; 19 partilösa; 11 sympatisörer till RKP; 1 anarkosyndikalist och 1 anarkokommunist. Till kongresspresidium valdes kamraterna Pjatskij, Amosov, Lebit, Volpe, Rudzutak, Rogov, Abramov, Bandura. Till den fackliga centralkommittén valdes: Trotskij, Rozen-gold, Jemsjanov, Volpe, Amosov, Nikolskij, Solovjov, Bumazjnyj, Antipov, Gessen, Karklin, Chruljov, Alifanov, Artiom, Aronsjtam, Saveljev, Mamajev, Antonovitj.

190) *Järnvägsanställdas allryska exekutivkommitté* – bildades på en konferens i april 1917. Exekutivkommittén var inte ett fackförbund i egentlig mening, utan snarare de ”järnvägsanställdas parlament” huvudsakligen valt av den oorganiserade massan järnvägsanställda. Till sin struktur var den heller inte ett rent fackligt organ, utan snarare ett politiskt organ med ”fackliga funktioner”.

Ledningen bestod mest av mensjeviker och ”oavhängiga” – här fanns bara två bolsjeviker. Under oktoberrevolutionen anslöt sig exekutivkommittén bara halvhjärtat till revolutionen och intog snarast en obeslutsam och avvaktande hållning till omvälvningen. Den kom därför i folkmun att bli liktydig med ”svansviftare”.

Efter de järnvägsanställdas extrakongress i januari 1918, där kommunisterna och vänstersocialistrevolutionärerna utgjorde hälften, ombildades exekutivkommittén. Fortfarande var kommittén dock knappast någon fackförening, utan snarare en deputeradesovjet för järnvägsanställda under parollen ”Järnvägarna åt järnvägsarbetarna”. Exekutivkommittén försökte överta ledningen över och förvaltningen av landets järnvägar. Å andra sidan hade kommunister börjat organisera en fackförening för arbetare och hantverkare anställda vid järnvägen och dess verkstäder. På sin kongress i december 1917 beslöt denna fackförening att ta strid med nämnda exekutivkommitté. Snart bildades ett förbund för dessa järnvägsanställda arbetare och hantverkare, ett förbund som stod på revolutionens grund och kallades Järnvägsanställdas allryska fackförbund.

Redan i juli 1918 uttalade sig hälften av delegaterna på de järnvägsanställdas Första fackliga konferens för bildandet av ett gemensamt fackförbund och att man ville att facket skulle övergå till att bli en produktionsförening. Efter att Allryska centrala exekutivkommittén beslutat upplösa de Järnvägsanställdas allryska exekutivkommitté (i januari 1919) samlades de järnvägsanställdas Första allryska fackliga kongress. Dess Centralkommitté valdes utifrån fraktions- och sektionstilhörighet då det fortfarande fanns olika sektioner i det gemensamma förbundet.

191) *Antipov* – funktionär inom Glavpolitput och därefter inom Transportarbetarnas fackliga centralkommitté. Inför de järnvägsanställdas Andra fackliga kongress, sammanställde han teser om den lineära organisationsstrukturen (se not 194).

192) *Tidningen Gudok* – från 1921 huvudorgan för Transportarbetarnas centralkommitté. Under den aktuella perioden (1920) var tidningen kamporgan för

Glavpolitput och spelade stor roll i återuppbygget av transportsektorn. Tidningen var fast knuten till de järnvägsanställdas massa och tog upp alla järnvägsarbetarnas vardagsfrågor. Tidningen ägnade också stort utrymme åt produktionsfrågor. *Gudok* spelade stor roll för att de järnvägsanställda skulle lära sig förstå produktionens villkor och betydelse och när det gällde att verkställa Order Nr 1042.

193) Platonov – framstående kader inom Transportarbetarnas fackliga centralkommitté. I sin artikel, som publicerades bara kort tid före de Järnvägsanställdas Andra fackliga kongress (*Gudok* nr 56, 16 juli 1920), skrev han om den växande kommunistiska sammanhållningen inom den fackliga organisationen, vars enighet ännu helt nyligen varit i fara pga mensjevikerna och socialistrevolutionärerna som agerat under täckmanteln ”oavhängiga”. I artikeln manar kamrat Platonov till kamp mot dessa ”oavhängiga” som försöker splittra facket. Han skriver också om hur komplicerat och svårt det är att återuppbygga transportsektorn och menar, att detta ”kan bara avgöras av de järnvägsanställda själva och endast de kan och bör förstå hurdan den fackliga disciplinen ska vara i denna miljö”.

194) Diskussionen om regionala och linjebaserade organisationer. – På tröskeln till Järnvägsanställdas Andra fackliga kongress startade en bred diskussion bland de aktiva inom Järnvägsanställdas fackförbund.

Diskussionen kretsade främst kring förbundets organisatoriska struktur. En rad av de järnvägsanställdas fackföreningar – bl.a. i Gomel, Saratov, Petrograd och Charkov – ansåg att järnvägsanställdas fackförbund borde omorganiseras enligt den linjebaserade principen (fackföreningar som följde bansträckningarna) och att förbundets gamla organisatoriska struktur borde behållas bara i Moskva, Petrograd och andra större städer. Glavpolitput stödde förslaget.

Motståndet mot denna omorganisation kom framförallt från Järnvägsanställdas fackliga centralkommitté, som menade att man borde behålla den gamla regionala strukturen (regionala fackföreningar för de järnvägsanställda). Järnvägsanställdas Andra fackliga kongress lämnade förslaget från den fackliga centralkommittén utan att fatta beslut. (Mer därom i not 189).

195) Lomonosov – framstående aktivist inom transportarbetarfacket, ingenjör. Före kriget arbetade han i Amerika. Författaren avser här kamrat Lomonosovs artikel *På vilket sätt bör de ryska järnvägarna återuppbyggas?*, som publicerades i *Ekonomitjjeskaja Gazeta* nr 144, 3 juli 1920.

196) Veger-Starsjijs pamflett – under titeln *Till rapporten om järnvägstransporterna* gavs ut första gången i juni 1920. Hela pamfletten ägnas frågan om planen för ångloksreparationerna och arbetet i allmänhet inom Folkkommisariatet för vägar och kommunikationer under 1920. I pamflettens fjärde avsnitt påpekar kamrat Veger, att ”planen för ångloksreparationerna måste vara en del av den generella planen för en återuppbyggnad av järnvägstransporterna”.

Order Nr 1042 är, enligt hans mening, lösryckt från den allmänna planen för en återuppbyggnad av järnvägstransporterna och kan därför inte tjäna som utgångspunkt för att återuppbygga transportsektorn. Enligt kamrat Vegers beräkningar föreskriver denna order att över 2 000 ånglok repareras helt i onödan. Artikel-författaren påpekar avslutningsvis, att det saknas en allmän ekonomisk plan för järnvägen och betygsätter generellt Order Nr 1042 i negativa ordalag. Samma bedömning gör han beträffande Order Nr 1157 som gäller planen för vagnsreparationer. I januari 1921 utgavs kamrat Vegers pamflett i en andra upplaga.

197) *A.D. Tsiurupa* – Medlem av RKP(b)s CK. Deltog i den revolutionära arbetarrörelsen fr.o.m. 1898. Vistades tre år i förvisning och ett år i fängelse. Från 1917 arbetar kamrat Tsiurupa i Ufaguvernementet som ordförande i guvernementets livsmedelskommitté. Efter oktoberrevolutionen invald i guvernementets revolutionskommitté och partiets guvernementsledning. Från 1918 utsågs kamrat Tsiurupa till Folkkommisarie för livsmedelsfrågor. Ledde livsmedelspolitiken ”med hårda nypor” under inbördeskrigets allra tyngsta år. År 1922 utsågs han till Folkkommisarie för Arbetar- och bondeinspektionen; från april 1923 vice ordförande i Folkkommisariernas råd; från 1924 ordförande i Gosplan.

198) *Wilson* – se band XIII, not 6.